

Page 79

ca 38

June
267

A, L, S

Justinus

Compendium Historiarum ex
Trois Pompeis excerptarum.

Mediolani 1474.

Hain ⁴⁹9650.

243

2

x

Iustini Historici Clarissimi in Trogi Pompeii
Historias Exordium.

x N. 3. 8

Clavil Justinus
anno Dom. CXLII.

VM MVLTI EX ROMANIS
 etiam consularis dignitatis uiri res ro-
 manas graeco peregrinoq; sermone in
 historiam contulissent: seu æmulatione
 gloriae: seu uarietate & nouitate operis
 delectatus uir priscae eloquentiae Trogius pompeius grae-
 cas & toti orbis historias latino sermone coposuit: ut cu
 nostra graece: graeca quoq; nostra lingua legi possent:
 prorsus rem magnam & animi & corporis aggressus.
 Nam cum plerisque auctoribus singulorum regum uel
 populorum res gestas scribentibus opus suum ardui
 laboris uideretur: non ne Pompeius nobis herculea au-
 dacia orbem terrarum aggressus uideri debet: cuius libris
 omnium saeculorum. regum. nationum. populorumque res
 gestae continentur? Et quae historici graecorum prout
 commodum cuique fuit iter se gregatim occupauerunt:
 ommissis quae sine fructu erant: ea omnia Pompeius diui-
 sa temporibus & serie rerum congesta composuit. Horum
 igitur quattuor & xl. uoluminum (nam totidem edidit) p-
 otium: quo in urbe uersabamur cognitiōe quaeq; digna
 excerpserim. Sed ommissis his quae nec cognoscendi uoluptate
 iucunda nec exemplo erant necessaria: breue ueluti cor-
 pusculum florum feci: ut haberet & qui graeca didicisset:
 quo admonerentur: & qui non didicissent: quo instrue-
 rentur. Quod ad te non tam cognoscendi quam emendandi
 causa transiit simul & otii mei: cuius & Cato reddenda
 operam putat: apud te ratio constaret. Sufficit enim
 mihi in hoc tempore iudicium tuum apud posteros: cum obre-
 ctationis inuidia decesserit: industriae testimonium habituro.

IUSTINI HISTORICI IN POMPEII TROGI
HISTORIAS LIBER PRIMVS INCIPIT

PRINCIPIO rerum, gentium, nationumq;
imperium penes reges erat quos ad fastigi-
um huius maiestatis non ambitio popularis
sed spectata iter bonos moderatio prouebe-
bat. populus nullis legibus tenebatur. Arbitria princi-
pum pro legibus erant. Fines imperii tueri magisq; pro-
ferre mos erat. Intra suam cuiq; patriam regna finieban-
tur. Primus omnium Ninus rex Assiryorum ueterē &
quasi auitum gentium morem noua imperii cupiditate
mutauit. Hic primus intulit bella finitimis: & rudes ad
huc ad resistendum populos terminos usq; libyæ pdo-
muit. Fuere quidē temporibus antiquiores Vexores rex
ægypti & scythie rex Tanais: quorum alter in pontum:
alter usq; ægyptum excessit. sed longinqua non finitima
bella gerebāt: nec imperium sibi sed populis suis gloriam
quærebant: contentiq; uictoria imperio abstinebant. Ni-
nus magnitudinem quæsitæ dominationis continua pos-
sessione firmavit. Domitis igitur proximis cum accessi-
one uirium fortior ad alios transiret: & proxima quæque
uictoria instrumentū sequentis esset. totius orientis po-
pulos subegit. Postremum illi bellum cū Zoroastre re-
ge bactriarum fuit: qui primus dicitur artes magicas
inuenisse: & mundi principia: syderumq; motus diligen-
tissime spectasse. Hoc occiso & ipse decessit: relicto impu-
bere adhuc filio Nino & uxore Semiramide. Hæc nec
immaturo puero ausa tradere imperiū: nec ipsa imperi-
um palam tractare tot ac tantis gentibus uix patienter
uni uiro: nedum foemina parituris simulat se pro uxo-
re Nini filium. pro foemina puerū. Nā & statura utriq;

*Aerom Christiana antea-
dant Periodus subiana 4713.
Olympiada 777. Bels o Sto-
mulo condito 793. Alaudu
pate condito pcedit sub-
ana Periodus annos 710.*

*Regnare cepit ante Xpian.
avam anno 1267. filius
Bels, qui agud Arabas reg-
nauit 55. annos iuxta Xpi-
canum, et regnauit annos 52.
Belsus sic uideret Nambrod
in sacris literis. filius Susi,
filii Sami, filii Noe.*

Annus ante aua Xpi. 1213.

mediocris: & uox pariter gracilis: & liniamentorū quali
 tas matri ac filio similis. Igit̄ brachia ac crura uelamen
 tis t̄iara caput tegit. & ne nouo habitu aliquid occultare
 uideretur: eodem ornatu & populum uestiri iubet quez
 morem uestis ex̄ide gens uniuersa tenet. Sic primis ini
 tiis sexum mentita puer credita est. Magnas deinde ref
 gessit: quarum amplitudine ubi inuidiam supatam pu
 tat: quæ sit fatetur quæ ue simulasset. Nec hoc illi digni
 tatem regni ademit: sed admiratonē auxit q̄ mulier nō
 foemias modo uirtute: sed etiam uiros anteiret. Hæc ba
 byloniam condidit: murumq; urbis cocto latere circun
 dedit. Harena pice bitumine iterstrato: quæ materia in
 illis locis passim ē tra exæstuat: Multa alia præclara hu
 ius reginæ fuere. Siquidem non contenta acquisitos a
 uiro regni terminos tueri: æthiopiã quoq; regno suo ad
 iecit. Sed & indiæ bellū itulit: quo præter illam & alexā
 drum magnum nemo intrauit. Ad postremū cum cōcu
 bitum filii petisset: ab eodē interfecta est. ii. & .xl. annos
 post Ninum regno potita. Filius eius Ninus contentus
 elaborato a parentibus imperio belli studia deposuit: &
 ueluti sexum cū matre mutasset: raro a uiris uisus ī fœ
 minarū turbā consenuit. Posterio quoq; eius exempla se
 cuti responsa gentibus per internuncios dabant. Imperi
 um assyrii qui postea syrii dicti sunt annos. M. ccc. tenu
 ere. Postreus apud eos regnauit Sardanapalus uir mu
 liere corruptior. Ad hunc uidendum quod nemini ante
 eum permissum fuerat præfactus ipsius medis præposi
 tus nomine Arbaç: cū admitti magna abitione ægræ
 obtinuisset: inuenit eum inter scortorū greges: purpurā
 colorentē: & muliebri habitu: cum mollitia corporis & o
 culorum lasciuia omnes fœminas anteiret: pensa inter
 uirgines partientē. Quib; uisis idignatus tali fœminæ

Anno ante æram xpi 1173.
 Ninus Rex seu Ninias
 regnauit annis — 38.

tantū uiroꝝ subiectum: tractantiq; lanam ferrū & arma
portātes parere: progressus ad socios suos: quid uiderit
refert. Negat se ei parere posse qui se foeminā malit esse
q̄ uirum. Fit igitur coniuratio. bellum Sardanapalo in
fertur: quo ille audito non ut uir regnū defensurus: sed
ut metu mortis mulieres solent: priō latebras circumspi
cit. Mox deinde cū paucis & incōpositis in bellū progre
ditur. Victus in regiā se recipit: & extracta pyra se & di
uitias in incendiū mittit. Hoc solo imitatus uirū. Post
hac statuit rex interfectoꝝ eius Arbactus: qui praefect⁹
medorum fuerat. Is imperiū ab assyriis ad medos trans
fert. Post multos deinde reges per ordinē suceſſionis re
gnum ad aſtyagen deſcēdit. Hic per ſomnū uidit ex na
turalibus filia: quā unicā habebat uitem enatam: cuius
palmite omnis aſia obūbrabatur. Conſulti harioli ex ea
dem filia nepotē ei futurū: cuius magnitudo prænuncia
tur: regniq; ei amiſſionē portendī reſpōderunt. Hoc reſ
ponſo perterritus neq; claro uiro neque ciui dedit filiaz
ne paterna maternaq; nobilitas nepotis animum extolle
ret: ſed de gente obſcura tunc temporis perſarū Camby
ſi mediocri uiro in matrimoniū tradidit. Ac nec ſiquidē
ſomni metu depoſito grauidā ad ſe filia accerſit ut ſub a
ui potiffimū conſpectu foetus necaretur. Natus infans
datur occidendus Harpago regis ōnium conſilioꝝ par
ticipi. Is ueritus ſi ad filiam mortuo rege ueniſſet iperi
um: eo quod nullum aſtyages uirilis ſexus gēuerat: ne
illa necati infantis ultionem: quā a patre nō potuiſſet: a
miſtro exigeret: paſtori regii pecoris puerū exponen
dū tradidit. forte eodē tēpore & ipſi paſtoris filius natus
erat. Eius igitur uxor audita regii infantis expoſitione
ſummis precib⁹ rogat ſibi afferri oſtendiq; puerū cui⁹
precibus fatigatus paſtor reuerſus in ſiluam inuenit iu

Anno ante anō Xpi. 747.

quo extinctus est regnum.

Assyriarum.

xta infantem canē foeminā paruulo hubera præbētem:
 & a feris & aliis defendentem. Motus etiam ipse mi
 sericordia: qua motam ipsam canem uiderat: puerum de
 fert ad stabulū: eadē cane anxie prosequente: quem ut i
 manū mulier accepit ueluti ad notā alluxit: tantusq; in
 illo uigor & dulcis quidā blādientis ris⁹ apparuit ut pa
 storem uxor ultro rogaret: quo suū partū pro illo expo
 neret permitteretq; sibi siue fortunæ ipsius siue spei suæ
 puerum nutrire. Atq; ita permutata sorte paruuloꝝ hic
 pro filio pastoris educatur: ille pro nepote regis exponi
 tur. Nutrici sparcon postea nomen fuit: quia canem per
 sã sic uocant. Puer deinde cum inter pastores esset Cyri
 nomen accepit. Mox rex inter ludentes sorte delectus cū
 per lasciuiam contumaces flagellis cecidisset a parētib⁹
 puerorum querela est regi delata: indignantibus a suo
 regio ingenuos homines seruilibus uerberibus affectos
 Ille accersito puero & interrogato cū nihil mutato uul
 tu fecisse se ut regem respondisset: admiratus constanti
 am i memoriā somni responsiq; reuocatur. Atq; ita cū
 & uult⁹ & similitudo & expositionis tēpus & pastoris cō
 fessio conuenirent: nepotē agnouit. Et quoniā defunctus
 sibi somnio uideret⁹ agitato inter pastores regno animū
 minacem duntaxat in illo fregit. Cæterū Harpago ami
 co suo infestus in ultionē seruati nepotis filiū eius iter
 fecit: epulādumq; patri tradidit. Sed Harpagus ad præ
 sens tempus dissimulato dolore odiū regis in uidiētæ oc
 casionē distulit. Interiecto demū tempore cū adoleuisset
 Cyrus dolore orbitatis admonitus scribit ei: ut relegat⁹
 in persas ab auo fuerit: ut occidi eū paruulū auus iusse
 rit: ut beneficio suo seruatus sit: ut regem offenderit: ut
 filium amiserit. Hortatur exercitū parat: & pronā ad re
 gnum uiam ingrediatur: medoꝝ transitionē pollicitus

epistolaq; quia palam ferri nequibat regis custodib⁹ om-
nem aditus obsidentibus exenterato lepori inferitur; le-
pusq; in persas Cyro ferendus fido seruo traditur. addi-
ta sunt ratiā: ut sub specie uenationis dolus lateret. Le-
ctis ille epistolis eandē uiam somnio aggredi iussus est
Sed pramonit⁹ ut quē primū postera die obuium habe-
ret sociū cœptis assumeret. Igitur antelucano tempore
ruri iter ingressus obuium habuit seruum de ergastulo
cuiusdā medi nomine Sybarē. Huius reqsita origine
ut in persis genitū audiuit demptis compedibus assum-
ptoq; comite persepolim urbē egreditur. Ibi conuocato
populo iubet omnes præsto cuz securibus esse: & siluam
uiæ circūdatam excidere: quod cū strenue effecissent eos-
dem postera die apparatus epulis inuitat: deinde cū ala-
ciores ipso conuiuio facto uideret rogat: ut si condicio
proponatur utri⁹ uitæ sortem legant hesterni ne laboris
an præsentium epularum: præsentium ut acclamauere
omnes ait: hesterni similē labori omnem uitam acturos
quod medis pareant se secutos hodiernis epulis. Latis
omnibus medis bellus infert. Astyages meriti in Harpa-
go oblitus sūmam belli eidem cōmittit: qui exercitus ac-
ceptum statim cyro per deditiōem tradidit: regis crude-
litatem perfidia defectionis ulciscitur. Quod ubi Astya-
ges audiuit contractis ūdiq; auxiliis ipse in persas profi-
ciscitur: & repetito alacrius certamine pugnantibus suis
partem exercitus a tergo ponit & tergtuersantes ferro
agi in hostes iubet: ac nunciat suis ni uicerint nō minus
fortes etiam post terga inuenturos q̄ a fontibus uiros.
proinde uideant fugientibus hæc an illi pugnantib⁹ aci-
es rumpenda sit. Ingens post necessitatem pugnādi ani-
mus exercitui eius accessit. Pulsa itaq; cū persarū acies
paulatim cederet matres & uxores eorū obuiā occurrūt

orant in proelium reuertant̃: cunctantib⁹ sublata ueste
 ofcœsa corporis ostendūt: rogantes num in uteros ma
 trum uel uxorū uelint refugere. Hac repressi castigatio
 ne i proelium redeūt: & facta impressione quos fugiebāt
 fugere compellūt. In eo prælio Astyages capitur: cui Cy
 rus nihil aliud nisi regnū abstulit nepotemq; in illo ma
 gis q̃ uictorem se gessit: eumq; maxime genti hyrcanorū
 præposuit. Nam ipse reuerti in medos noluit. Hic finis
 medorum imperii fuit. Regnauerūt annis. cccl. In initio
 regni Cyrus Sybarem cœptorū quē iuxta nocturnum ui
 sum egrastulo liberauerat: comitemq; in omnibus reb⁹
 habuerat: persis præposuit: sororemq; suam ei in patri
 moniū dedit. Sed ciuitates quæ medorū tributariæ fu
 erant mutato imperio etiam conditionē suam mutatam
 arbitantes a Cyro defecerūt: quæ res multorū bellorum
 Cyro causa & origo fuit. Domitis demū plerisq; cum ad
 uersus babilonios bellū gererent Babiloniis rex lydorū
 Crœsus: cui⁹ opes diuitiæ insignes ea tempestate erant
 in auxiliū uenit: uictusque iam de se sollicitus in regnū
 refugit. Cyrus quoq; post uictoriam cōpositis in baby
 loniam rebus bellū transfert in lydiam. Ibi fortūa prio
 ris prælii percussam iam Crœsi exercitū nullo negotio fū
 dit. Crœsus ipse capitur: sed quanto bellum minoris pe
 riculi tanto & mitior uictoria fuit. Crœso & uita & patri
 monii partes: & urbs berce concessa sunt: in qua & si nō
 regiam uitam tamen & proximam maiestati regiæ dege
 ret. Hæc clamētia non minus uictori q̃ uicto utilis fuit
 Quippe ex uniuersa græcia cognito q̃ illatū Crœso bel
 lum esset auxilia uelut: ad commune extinguendū incen
 dium confluebant. Tantus Crœsi amor apud omnes ur
 bes erat: ut passurus Cyrus graue bellū græciæ fuerit:
 siqd in Crœsum crudeli⁹ consulisset. Interiecto deinde

anno ante anā dxi. 559.

tempore occupato in alijs bellis Cyro rebellauere lydii. quibus iteꝝ uictis arma & equi adempti: iussiq; casponi as & ludricras artes & lenocinia exercere. & sic gens in dustria quondam potens & manu strenua effoeminata mollicie luxuriaq; uirtutem pristinam pdidit. Et quos ante Cyrum inuictos bella præstiterant in luxuriam lapsos ocium ac disidia superauit. Fuere lydij multi Croesum ante reges uarijs casibus memorabiles: nullus tam fortunæ Candauli comparand⁹: qui cum uxorem suam quam propter pulchritudinem nimium diligebat: omnib⁹ prædicaret: non contentus uoluptatum suarū tacita conscientia nisi etiam matrimonij reticēda publicaret prorsus quasi silentium damnum pulchritudinis esset: ad postremū ut affirmationi suæ fidem faceret: eam Gygi sodali suo nudam demonstrauit. Quo facto & amicū in adulterū uxoris illectum hostem sibi fecit: & uxorem ueluti tradito alij amore a se alienauit. Nam breui post tempore cædes Candauli nuptiarū præmiū fuit. Vxor mariti sanguine dotata regnū uiri & se pariter adultero tradidit. Cyrus subacta asia & uniuerso oriente in potestatem redacto scythijs bellū intulit. Erat autem eo tempore scythiarū regina thomyris quæ non muliebriter aduentu hostiū territa cum prohibere eos posset: uadū araxis flūinis transire permisit: & sibi feliciorē pugnam inter regni sui terminos rata: & hostib⁹ obiectu fluminis fugam difficiliorē. Itaq; Cyrus transiectis copiis cū aliquantisp in scythiam processisset castrametatus est. Deinde postera die cū simulato metu & quasi refugiēs castra deseruisset: uinum affatim & ea quæ erant epulis necessaria reliquit. Quod cū nunciatū reginæ esset adolescentulū filium ad insequendū eum cum tertia parte copiarū mittit. Cum uentum ad Ciri castra esset ignarus rei militaris.

5-

adolefcens ueluti ad epulas non ad procliū ueniffet omiffis hoftibus ifuetos barbaros uino onerare fe patit̃. Priusq; ſcythæ ebrietate q̃ bello uincuntur. Nam cognitis his Cyrus reuerfus per noctem faucios opprimit: omnesq; ſcythias cū reginæ filio interficit. Amiffio tãto exercitu & quod grauius dolendū unico filio Thomirys orbitatis dolorem non in lachrymas effundit ſed in ultionis ſolatia intendit. Hoſtesq; recenti uictoria exultantes pari infidiarū fraude circundedit. Quippe ſimulata diffidentia propter vulnus exceptū refugiēs Cyrum aduſq; anguſtias perduxit. Ibi compoſitis in montibus infidiis ducenta milia perſarū cū ipſo rege trucidauit. In qua uictoria etiã illud memorabile fuit: quod neque nūcius tãtæ cladis quidem ſuperfuit. Caput Cyri amputatū in uetrem hūano ſanguine repletū conici regina iubet cum hac exprobratiōe crudelitatis. Sacia te ſanguine inquit quem ſitiſti: cuiusq; infaciabilis ſemper fuiſti. Cyrus regnauit annis. xxx. nō initio tantum regni: ſed continuo totius temporis ſucceſſu admirabiliter iſignis. Huic ſucceſſit fili⁹ Cambyſes: qui imperio patris ægyptū adiecit ſed offenſus ſuperſtitiōibus ægyptiorū Apis caterorūq; deorū ædes dirui iubet. Ad amonis quoq; nobiliſſimum templū expugnandū exercitū mittit: qui tempeſtatibus & harenarū molibus oppreſſus interiit. Poſt hæc per quem etiam uidit fratrem ſuum Mergidem regnaturū: quo ſomnio exeritus non dubitauit poſt ſacrilegia etiã parricidū facere. Erat enim difficile ut parceret ſuis: qui contemptu religionis graſſatus etiã contra deos fuerat. Ad hoc tam crudele miniſteriū magnū quendam ex amicis delegit nomine Comarim. Interim ipſe gladio ſua ſponte euaginato in femore grauius vulneratus occubuit: pœnasq; luit ſeu impati parricidii ſeu ſacrilegii ppetrati

Ante aua x. 229.

Quo nūcio accepto magus ante famam amissi regis occupat facinus: prostratoq; Mergide cui regnum debebatur: fratrem suū subiecit Oropastem. Erat enim oris & corporis liniamentis persimilis: ac nemine subesse dolū arbitrāte pro Mergide rex Horopastes constituit. Quæ res eo occultior fuit: quod apud persas p̄sona regis sub speciem maiestatis occultitur. Igitur magi ad fauorē populi conciliandū tributa & militiæ uacationē in triēniū remittunt: ut regiū quod fraude quæsierant indulgentia & largitionib⁹ confirmarēt. quæ res suspecta primo Orthani uiro nobili & in cōiectura sagacissimo fuit. Itaq; p̄ internūcios quærit a filia quæ inter regias pellices erat an Cyri regis filius rex esset. Et illa nec se scire ipsas ait nec ex alia posse cognoscere: q̄a singulæ seperatim recludantur. Tum pertrectare dormiēti caput iubet. Nam mago Cambyses aures utraq; præciderat. Factus deinde per filiam certior sine aurib⁹ esse regem optimatibus p̄farum rem indicat: & in eades falsi regis impulsos sacramento religionis obstringit. Septem tātum conscii fuisse hui⁹ coniurationis: qui ex continenti ne dato in pœnitentiā spatio res per quemq̄ narraretur occultato sub ueste ferro ad regiam pergunt. Ibi obuuis interfectis ad magos perueniūt. Quibus ne ipsis q̄dem animus in auxiliū suū defuit. Si quidem stricto ferro duos de coniuratis interficiūt. Ipsi tamen corripiti a pluribus: quorum alterꝝ Gobryas amplexus magum cūctantibus sociis ne ipsum pro mago transfoderēt: quia res obscuro loco gerebatur: uel per suū corpus adigi mago ferrū iussit fortūa. Tamen ita regente illo incolumi mag⁹ interficit Occissis magis magna quidem gloria recuperati regni principiū fuit: sed multo maior in eo: quod cū de regno ambigerēt concordare potuerūt. Erāt enis & uirtute &

nobilitate ita pares: ut difficilem ex his populo electionē
 æqualitas faceret. Ipsi igit̃ uiam inuenerūt qua de se iu
 diciū religiōi & fortunæ cōmitterent. Pacti inter se sunt
 die statuta omnes equos ante regiam primo mane pdu
 cerent: & cui⁹ equus ante solis ortū hinnitiū prius edif
 set: is rex esset. Nam & solem unus deum persæ esse cre
 dūt: & equos eidem deo sacratos ferūt. Erat inter coniu
 ratos Darius Hystaspis fili⁹: cui de regno sollicito equi
 custos ait: si ea res uictoriam moraretur: nil negotii su
 pesse. perinde nocte equam pridie ante constitutam diē
 ad eūdem locum ducit: ibiq; equæ equū admittit: ratus
 ex uoluptate ueneris futur⁹: quod euenit. Postera die cū
 ad statutā horam omnes uenissent Dari⁹ equus cognito
 loco ex desiderio foemiæ hinnitū statim ædidit: & segni
 bus aliis felix auspiciū dominio primus emisit: Tāta mo
 deratio cæteris fuit: ut audito auspicio confestim equis
 desilierint: & Dariū regem salutarint: populus quoque
 uniuersus secut⁹ iudiciū principū eūdem constituit
 regē. Sic regnum psarum septem nobilissimorū uirtute
 quæsitum tam leuī momento in unum collatū est. Incre
 dibile prorsus pro tanta pietate gessisse eos: quod ut eri
 perent a magis mori nō recusarent: q̄q̄ propter formas
 uirtutemq; hoc imperio dignam & cognatio Dario iun
 cta cū pristinis regib⁹ fuit. Principio igitur regni Cyri
 regis filiam regalibus nuptiis regnū firmaturus in ma
 trimoniū recepit: ut nō tam in extraneum translatus q̄
 in familiam Cyri reuersum uideretur. Interiecto deide
 tempore cū assyrii desciuissent & babyloñā occupassent
 difficilisq; vrbjs expugnatio esset æstuante rege un⁹ de
 itersectoribus magorū Sopyrus nomine domi se uerbe
 ribus lacerari toto corpore iubet. Nasū & labia & aures
 sibi præcidit: atq; ita regi inopināti se offert. Attōitum &

Ann. av. xj. 521.

quærentem Darium causas auctoremq; tā fœde lacera-
ticiis tacitus quo pposito fecerit edocet. formatoq; in fu-
turæ cōsilio transfugæ titulo babyloniam pficiscitur. Ibi
ostēdit populo laniatus corpus. Quæritur crudelitatem
regis a quo in regni portiōe non uirtute sed auspicio nō
iudicio hominū sed hinnitu equi superat⁹ sit. Iubet illos
ex amicis exemplū capere quid hostibus cauendum sit.
Hortatur ne mœnibus magis q̄ armis confidant: patiā-
turq; se cōmune bellū recentiore ira gerere. Nota nobi-
litas uiri pariter & uirtus omnib⁹ erat: nec de fide time-
bant: cuius ueluti pignora vulnera corporis & iniuriæ
notas habebāt. Constituitur ergo dux omniū suffragio
& accepta parua manu semel atq; iteꝝ cedentibus ex cō-
sulto p̄sis secūda prælia fecit. Ad postremū uniuersum
sibi creditum exercitum regi pdiit: urbemq; ipsam ī pos-
testatem eius redegit. Post hæc Darius rex bellū scythi-
infert: quod sequenti uolumine referetur.

IUSTINI HISTORICI LIBER SECVNDVS.

IN Relatione rerum a scythis gestarū: quæ satis
amplæ magnificæq; fuerunt principiū ab origi-
ne repetendum est. Non enim minus illustria
initia q̄ imperium habuere: nec uiroꝝ imperio magis q̄
fœminarū uirtutibus claruere. Quippe cum ipsi parthos
bactrianosq;: fœminæ autem eorū amazonū regna con-
diderint: p̄sus ut res gestas uiroꝝ mulierumq; cōside-
rātibus incertū sit: uter apud eos sexus illustrior fuerit.
Scytharū gens antiq̄ssima semp̄ habita: q̄q̄ inter scythas
& ægyptios diu cōtentio de generis uetustate fuerit. Aæ-
gyptiis prædicātibus initio reꝝ cū aliae terræ nimio fer-
uore solis arderent: aliae rigerent frigoris immanitate

7
ita ut nō modo genere homines sed ne aduenas quidem
recipere ac tueri possent: prius q̄ aduersus calorē uel fri-
gus uel amēta corporis inuenirent: uel locorū uitia quæ
fritis arte remediis mollirentur: Aegyptum ita tēperatas
semp fuisse ut neq; hyberna frigora nec æstiuī solis ar-
dores incolas eius permerent. Solum ita fœcundū ut a
limentorum nulla terra feracior sit in usus hominū. Iu-
re igit̄ ibi primum homines natos uideri debere: ubi edu-
cari facillime possent. Contra scythæ cæli temperamentū
nullum esse uetustatis argumentū putabāt. Quippe na-
turam cum primū incrementa caloris & frigoris regio-
nib⁹ distinxerit statim ad locorum patientiam animalia
quoq; generasse: sed arborū atq; frugum pro regionum
conditione apte genera uariata. Et quanto scythis sit cæ-
lum asperius q̄ egyptiis: tanto & corpora & īgenia esse
duriora. Cæterū si mundi quæ nunc partes sunt: aliquā
do unitas fuit: siue illuuiēs aquarū principio rerū terras
obrutas tenuit: siue ignis: qui & mundum genuit cūcta
possedit: utriusque primordii scythas origine præstare.
Nam si ignis prima possessio rerū fuit: qui paulatim ex-
tinctus sedem terris dedit nullam prius q̄ septentrionalē
partem hyemis frigore ab igne secretam: adeo ut nunc
quoq; nulla magis rigeat frigoribus. Aegyptum uero &
totum orientem tardissime temperatū: quippe qui etias
nūc torrenti calore solis exæstuet. Quod si omnes quon-
dam terræ sūmersæ profundo fuerunt: profecto aeditif-
simā quamq; partē decurrentibus aquis prius detectā:
humillimo autem solo eandem aqua diuissime immora-
tam. Et quanto prior quæq; pars terrarū siccata sit: tan-
to prius animalia generare cœpisse. Porro scythiā adeo
aeditiorem omnibus terris esse: ut cūcta flumina ibi na-
ta in mare mæoticū: tū deinde in ponticū & in aegyptū

mare decurrant. Aegyptū autem quae tot regum tot saeculorum cura ipensaque munita sit: & aduersus uim decurrentium aquarum tantis instructa molibus tot fossis cœcia ut cum his arceant illis recipiantur aquae: nihilominus colim nisi excluso nilo non potuerit. nec possit uideri hominum uetustate ultimam: quae exaggerationibus regum siue nili trahentis limum terrarum recentissima uideatur. His igitur argumentis superatis aegyptiis antiquiores semper scythae uisi. Scythia in orientem porrecta includitur ab uno latere ponto: & ab altero montibus rhiphaeis. A tergo asia & phasi flumine multum in longitudinem & latitudinem patet. Homnibus inter se fines nulli: neque enim agrum exercet: nec domus illis ulla aut tectum aut sedes est. Armata & pecora semper pascentibus & per incultas solitudines errare solitis: uxores liberosque secum in plaustris uehunt. Quibus coriis Imbrium hyemisque causa tectis pro domibus utuntur. Iustitia gentis ingenii culta non legibus. Nullum scelus apud eos furto grauius quippe sine tecto munimentoque pecora & armata habentibus: quid saluum esset si furari liceret? Aurum & argentum perinde aspernatur ac reliqui mortales appetunt: lacte & melle uescuntur. Lactis usus ac uestium ignotus. & quamquam continuis frigidibus vrantur: pellibus tamen ferinis aut murinis uestiuntur. Haec continentia illis: morum quoque iustitiam dedit nihil alienum concupiscentibus. Quippe diuitiarum cupido ibi est: ubi & usus: Atque utinam reliquis mortalibus si mul moderatio & abstinentia alieni foret. Profecto non bello tantum per omnia saecula terris omnibus continua ret. neque plus hominum ferrum & arma quam naturalis fatuorum conditio raperet. Prorsus ut admirabile uideatur hoc illis naturam dare: quod graeci longa sapientium doctrina praecipisque philosophorum consequi nequeunt: cultosque

mores incultæ barbariæ collatione superari. Tanto plus in illis proficit vitioꝝ ignorantio q̄ in his cognitio virtutis. Imperiũ asiæ ter quæsiuere scythæ. ipsi perpetuo ab alieno imperio aut intacti aut inuicti mansere Dariũ regem persarũ tnrpi a scythia summouere fuga. Cyrũ cũ omni exercitu trucidarũt. Alexãdri magni ducem Cæpyronam pari ratiõẽ cũ copiis vniuersis deleuerũt. Romanorum audiuere nõ sensere arma. Mox parthicum & bactrianũ impium ipsi cõdiderũt: gens & laboribꝰ & bellis aspera. Vires corpoꝝ immensæ. nihil parauere: quod amittere timeãt. nihil uictores præter gloriã cõcupiscũt. Primus scythis bellum indixit vexores rex ægyptus missis prius legatis: qui hostibꝰ parendi legem dicerent. Sed Scythæ iam antea de aduẽtu regis a finitimis certiores facti legatis respondent. Tam opulenti populi duces stolidè aduersus inopes occupasse bellũ: quod magis domi fuerit illi timendũ: quod belli certamen anceps: præmia victoriæ nulla. damna manifesta sint. Igitur nõ expectaturos scythas: vt ad se ueniat: cũ tanto sibi in hoste plura cõcupiscenda sint: vltroq; prodituros obuiam. Nec dicto res morata: quos cũ tãta celeritate venire rex didicisset: i fugã uertitur: & exercitu cum omni apparatu belli relicto in regnũ trepidus se recepit. Scythas ab ægypto paludes prohibuere. exinde reuersi asiam perdomitam uectigalem fecerunt: modico tributo magis in titulũ imperii q̄ i victoriæ præmiũ imposito quindecim annis pacatæ asiæ morati. Vxorũ flagitatiõẽ reuocãtur per legatos denunciãtiũ ni redeant. Sobolem se ex finitimis quæsituras: nec passuras ut i potestertatẽ scytharũ genꝰ per foeminas itercidat. His igitur asia per mille quingẽtos años uectigalis fuit: pendendi tributi finem Ninus rex assyriõꝝ imposuit. Sed apud scythas medio tempore

Ante Xp. avam 508.

quo regii iuuenes Plinos & Scholpythus per factionem
optimū domo pulsi iigentem iuuetem secū traxere:&
i cappadocia ora iuxta amnem thermodoonta cōsedere
subiectosq; thermis cyratos campos occupauere. Ibi per
multos annos spoliare finitimos cōsueti cōspiratione po
puloꝝ per insidias trucidant. Horum vxores cum vide
rent exilio suo additā orbitatem arma sūpsere: finesque
suos sūmouentes primo mox inferētes bella defendunt
Nubendi quoq; finitimis animum omisere seruitutem
nō matrimoniū appellātes: singulare omnium sēculorū
exemplū. Auxere rempublicam sine uiris: iam etiam cū
cōtemptu uiroꝝ se tuētur. & ne feliciores alia aliis vide
rētur: viros: qui domi remāserant: interficiūt. Vt ionem
quoq; cæsoꝝ cōiugum excidio finitimoruz cōsequūtur.
Tunc pace armis quæsitā ne gens iterieret concubitus
finitimoꝝ ineūt. Si qui mares nascerent: interficiebātur
Virgines i eūdem ipsum morem nō ocio neq; lanificio:
sed armis: equis: uenatioibus exercebāt: iniustis ifantiū
dexterioribus mammis: ne sagictaꝝ iactus impediretur
vnde amazōes dictæ sūt. Duæ reginæ his fuere marthe
sia & Lampedo: quæ i duas partes agmine diuiso iclyta
iam opibꝝ vicibus gerebāt bella sollicitæ terminos alter
nos defendētes: & ne successibꝝ deesset auctoritas gene
ratas se marte prædicabant. Itaq; maiore parte europæ
subacta asiæ quoque nonnullas ciuitates occupare. Ibi
epheso multisq; aliis urbibus conditis partem exercitus
cum igenti præda domū remittunt. Reliquæ quæ ad
tuendum asiæ imperium remāserant cōcursu barbaroꝝ
cū Marthesia regina interficiūtur. In cuius locum filia
eius Orethia regno succedit. Cui præter singularē belli
industriā eximia seruata i omne aeuū virginitatis admi
ratio fuit. Huius virtute tantū additū gloriæ & famæ

9.

amazonibus est. vt Herculi rex cui. xii. stipédia debebat quasi impossibile imperauerit: vt arma reginæ amazonū sibi afferret. Igit̃ eo profectus longis nouem nauibus comitante principū graeciæ iuuentutē iopinantes aggreditur. Duæ ex quattuor tunc sorores amazonū regna tractabant: Antiopæ & Orethia: quæ Orethia foris bellū gerebat. Igit̃ cum Hercules ad littus amazonū applicuisset infrequens multitudo cū Antiopa regīa nihil hostile metuente erat. Quare effectū est vt pauca repentino tumultu excitatae arma sumerent: facilemque victoriam hostibus darēt. Multae ita caesae captæque: i his duae captae sunt Antiopæ sorores Menalippe ab Hercule: Hippolyte a Theseo. Sed Theseus obtentam i praemiū captiuam eandem in matrimoniū assumit: ex eā genuit Hippolytū. Hercules post victoriam Menalippen captiuā sorori reddidit: & pretiū arma reginæ accepit. Atque ita imperto functus ad regem reuertit̃. Sed Orthea vbi cōperit bellū sororibus illatum & raptorem esse atheniensiuū principes hortatur comites in vltionem: frustra que pontisimum & asiam domitā esse dicit: si græcorū non tā bellif̃ quā rapinis pateant. Auxiliū deinde a Sigillo rege scytharū petit. Genus se scytharū esse: cladem viroꝝ: necessitatem armorū, belli causas ostendit: assecutusque virtute ne segniores viris foeminas habere scythæ uideātur. Motus ille domestica gloria mittit cū ingenti equitatu filium Péaxagoram i auxiliū. Sed ante proelium dissensioē orta ab auxiliis desertæ bello ab athēiensibus vincūtur. Receptaculum tamen habuere castra socioꝝ: quorū auxiliis intactæ ab aliis gentibus in regnuz reuertunt̃. Post Orthiam penthesilea regno potita est: cuius troiano bello inter fortissimos viros cuz auxiliū aduersus græcos ferret magna virtutis documēta extitere. Interfecta demū

Penthesylæa exercituq; eius assumpto pauca quæ remā
serant agræ se aduersus finitimos defendentes usq; ad
tempora Alexātri magni durauerūt. Harum Minithia
siue Calestris regina cōcubitu Alexandri per dies .xiii.
ad sobolem ex eo generandam obtento reuersa in regnū
breui post tēpore cum omni amazonū nomine itercidit
Scythæ autem tertia expeditione asiā cū ānis .vii. a cō
iugibus & liberis abfuissent seruili bello domi excipiun
tur. Quippe cōiuges eorū longa expectatiōe viroꝝ fessæ
nec iam teneri bello sed deletos ratae seruis ad custodias
pecoris relictis nubunt: qui reuersos cum victoria domi
nos velut aduēas armati finibus phibent. Quibus cuz
varia victoria fuisset admonent Scytæ mutare gen⁹ pu
gnæ: memores nō cū hostibus sed cū seruis proeliādum
nec armorū sed dominorū iure vincēdos: verbera in aciē
nō tāla ferenda: omissoq; ferro virgas & flagella cætera
que seruilis metus paranda instrumenta. Probato ōnes
consilio istructi sicut præceptum erat: postq̄ ad hostes ac
cessere inopinātibus verbera intentāt: adeoq; illos ptur
bant: vt quos ferro nō poterāt metu verberū vincerent:
fugamq; nō ut hostes uicti sed ut fugitiui serui capesse
rent: quicūque capi potuerūt supplicia crucibus luerūt.
Mulieres quoq; male sibi conscia partim ferro: partim
suspendio uitā finierunt. Post hoc apud scythas pax fuit
usq; tempora Lanthini regis. huic Darius rex persarū si
cut supra dictum est cū filia eius nuptias non obtinuis
set bellum intulit: & armatis septingentis milibus homi
nū scythiam ingressus nō facientibus hostibus pugnae
potestatem metuens ne interrupto ponte istri: creditus
sibi intercluderet amissis nonaginta milibus hominum
trepide refugit. quæ iactura abūdante multitudie inter
damna numerata non est. Inde asiā & macedoniam

domuit. Ionas quoque nauali praelio superat. Demum cognito quod Athenienses Ionis auxilium contra se tulissent omnem impetum belli in eos conuertit. Nunc quoniam ad bella Atheniensium ventum est: quae non modo ultra spem gerendi verum etiam ultra gesti fide parata sunt: operamque Atheniensium effectu maiora quam voto fuerunt paucis verbis origo repetenda est: quia non ut ceterae gentes a sordidis initiis ad summa creuere. Soli enim praeter quam incrementum etiam origine gloriatur. Quippe non aduenae neque passim collecta populi colluuius originem urbi dedit: sed in eodem nati solo: quod incolunt: & quae illis sedes eadem origo est Primi lanifici & olei & vini usum docuere: arare quoque & serere frumenta glade uescetibus monstrauerunt: literae certe ac facundia & hic ciuilis ordo disciplinae ueluti templum athenas habent. Ante Deucalionis tempora reges habuere Cecropem: quem: ut omnis antiquitas fabulata est. biforem prodidere: quia prius marem formiae matrimonio iunxit. Huic successit Cranaus: cuius filia Athis regionis nomen dedit. Post hunc Amphionides regnauit: qui primus Mineruae urbem sacrauit: & nomen ciuitati Athenas dedit. Huius temporibus aquarum illuuius maiorem partem graeciae absumpsit. Superfuerunt quos refugia montium receperunt: aut ad regem thessaliae Deucalionem ratibus uecti sunt: a quo praeterea genus hominum conditum dicitur. per ordinem deinde successiois regnum ad Herethaem descendit: sub quo frumenti satio apud eleusina a Triptolemo reperta: in cuius muneris honorem noctes initiis sacratae. Tenuit & Aegaeus Thesei pater Athenis regnum: a quo per diuortium decedens Medea propter adultarium priuigni aetatem colchos cum Medo filio ex Aegaeo suscepto coucessit. Post Aegaeum Theseus ac deinde post Thesei filius demophon qui auxilium graecis aduersus troianos

Ante aerae xpt. anno 1558.

Ante aerae xpt. anno 1529.

tulit regnū possedit. Erant inter Athēienses & Doriēses
simulatū veteres offensæ: quas vindicaturi bello Doriē
ses de euetū belli oracula consuluerūt: respōsum superi
ores fore: ni regem Atheniēsiū occidissent. Cum ventus
esset in prælium militib⁹ ante omnia custodia regis præ
cipitur. Atheniensib⁹ eo tempore rex Codrus erat: qui &
responso dei & præceptis hostiū cognitis pmutato regis
habitu pānosus sarmēta collo gerens casta hostiū īgredi
tur. Ibi ī turba obsistentiū a milite: quem falce astu vul
nerauerat: īterficiť. Cognito regis corpore Dorienses. si
ne prælio descendūt. Atq; ita Athenienses virtute ducis
pro salute patriæ morti se offerentis bello liberant. Post
Codrū nemo Athenis regnavit: quod memoriæ nominis
eius tributū est. Administratio reipublicæ annuis magi
stratib⁹ permessa est. Sed ciuitati nullæ leges tunc erant
quia libido regū pro legibus habebatur. Eligitur itaque
Solon vir iustitia insignis: qui velut nouam ciuitates le
gib⁹ cōderet. qui tanto temperamēto inter plebem sena
tumq; egit: cū si quid pro altero ordine tulisset alteri di
splicitur; videret: vt ab vtrisque parem gratiam traheret
Huius viri īter multa egregia & istud memorabile fuit
īter Atheniēses & Megarēses de pprietate salaminæ in
sulæ prope vsq; ad interitū armis dimicatū fuerat. Post
clades multas capitale esse apud Atheniēses cœpit: si quis
legem de vēdicāda īsula tulisset. Sollicitus igit Solon ne
aut tacēdo paꝝ reipublice cōsuleret aut censendo pericu
lū sibi afferret: subitam dementiam simulat. cuius venia
nō dicturus modo prohibita sed factur⁹ erat. Deformis
habitu more væcordiū in publicū euolat: factq; cōcur
su hominum quo magis consilium dissimularet insolitis
sibi uersibus suadere populo cœpit: quod uetabtura: om
niūque animos ita cœpit: ut exemplo bellum aduersus

Anno ante chrē 1071.

Anno ante chrē 596.

11

megarenſes decerneret : inſulaq; deuictis hoſtibꝰ Athēniensibus belli : & ueriti ne fruſtra arma mouiſſe uideretur : matronas athenienſius in eleuſinis ſacris noctu oppreſſuri naues cōſcendūt . qua re cognita dux athenienſium Piſiſtratus iuuetutem in iſidiis collocat : iuſſis matronis ſolito clamore ac ſtrepitu etiam in acceſſu hoſtiū ne itellectos ſe ſentiāt ſacra celebrare egreſſosq; nauibꝰ megarenſes inopinantes aggreſſus deleuit : ac protinus claſſe captiua itermixtis mulieribus vt ſpeciem captiuarꝰ matronarꝰ præberēt Megaram contēdit . Illi & cū nauis formam & petitam prædaz agnoſcerent obuui ad portū procedūt : quibus caſis Piſiſtratus & paululū a capiēda vrbe abfuit . Ita megarenſes ſuis dolis hoſti victoriā dedere . Sed piſiſtratus quaſi ſibi non patriæ uiciſſet tyrannidem per dolum occupat . Quippe uerberibus uolūtariſis domi affectus laceratoq; corpore in publicū progreditur : & aduocata concioē vulnera populo oſtendit : de crudelitate principū : a quibꝰ hoc ſe paſſum ſimulabat . querit : addūtur uocibus lachrymæ : & iuidioſa oratioē multitudo credula icenditur : amore plebis iuiſum ſe ſenatu iſiſtratus affirmat : obtinet : ad cuſtodiam corporis ſui ſatellitū auxiliū : per quos occupatam Tyrannidæ per annos . xxxiiii regnauit . Poſt cuius mortem Diocles alter ex filiis per vim ſtuprata uirgine a fratre puellæ interficitur . Alter Hippiaſ nomine cū imperiū paternum teneret interfectorem fratris cōprehendi iubet : qui cum per tormenta conſcios cædis nominare cogeretur : omnes amicos tyranni nominauit : quibus interfectis quærenti tyrāno an adhuc reliqui cōſcii eſſent : nemo ait ſupereſt : quem amplius mori geſtiam q̄ ipſum tyrannū : qua uoce euſdem tyranni ſe victorem poſt uictam pudiciciæ ſororis oſtēdit

huius virtute cū admōita ciuitas libertatis esset :tādem
Hippias regno pulsus in exiliū agitur:qui profectus i
persas ducem se Dario inferenti atheniēsis bellū sicu
ti supra significatū est aduersus patriam suam offert. I
gitur athenienses audito Darii aduētū auxiliū a lacedæ
moniis sociatū ciuitate petierūt:quos vbi uiderunt qua
tridui teneri relligiōe:nō expectato auxilio instructis de
cem milibus ciuius & platēsis auxiliariis mille aduer
sus sexcenta milia hostiū in campos marathōios in præ
liū egrediuntur. Milciades & dux belli erat & auctor nō
expectādi auxilii:quē tanta fiducia ceperat.vt plus præ
sidiū in celeritate q̄ in sociis duceret .Magna igitur cur
rētibus in pugnam alacritas animorum fuit:adeo ut cū
mille passus inter duas acies essēt:citato cursu āte iact⁹
sagittæ ad hostem venirent.nec audaciæ eius euentus
defuit.Pugnatū est enim tāta virtute vt hinc uiros inde
pecudes putares.victi persæ i naues cōfugerūt:ex qbus
multæ suppressæ:multæ captæ.In eo prælio tanta virtus
singulorū fuit:ut cui⁹ laus prima esset difficile iudiciū
uideretur.inter cæteros tamen Themistoclis adolescētis
gloria emicuit:in quo iam tūc indoles futuræ imperato
riæ virtutis apparuit .Cynigeri quoq; militis athenien
sis gloria magnis scriptorū laudibus celebrata est :qui
prælii innūeras cædes cū fugiētes hostes ad naues egis
set:onustam nauem dextra manu tenuit:nec prius dimi
sit q̄ manus amitteret. Tum quoq; amputata dextra na
uem sinistra comprehendit:quam & ipsam cū amisisset
ad postremū morsu nauem detinuit. Tantam in eo virtu
tem fuisse:vt nō tot cædibus fatigatus:nō ambabus ma
nibus amissis victus ad postremū truncus & veluti rabi
da fera dentib⁹ dimicauerit:ducenta milia persæ eo præ
lio sine nauigio amiserunt.Cecidit & Hippias tyrannus

Atheniensis auctor & cōcitor eius belli diis patriæ ul
 toribus pœnas repetentib⁹ . Interea & Darius cū bellū
 restauraret ī ipso apparatu decidit : relictis multis filiis
 & in regno & ante regnū susceptis . Ex his arthemenes
 maximus natu ætatis priuilegio regnus sibi uīdicabat :
 quod ius & ordo nascentibus & natura ipsa gētibus de
 dit . Porro Xerxes cōtrouersiam nō de ordie sed de nascē
 di felicitate referebat . Nam quod Arthemenum primū
 quidem Dario sed priuato puenisse : se regi primum na
 tum : fratres itaq; suos q̄ ante gēiti essent priuato priua
 tū patrimoniū quod eo tempore Darius habuisset nō re
 gnū sibi vēdicare posse : se esse primū quem in regnum
 rex pater sustulerit . Huc accedere quod Arthemenes n̄
 patre tantū sed & matre priuatæ adhuc fortūæ auo quo
 que materno priuato creatus sit : se vero & matre regina
 natum : & patrem non nisi regem uidisse : auū quoq; ma
 ternū Cyrum regem habuisse nō hæredem : sed condito
 rem tanti regni . Itaq; & si æquo iure utrumq; fratrem
 pater reliquisset : materna se tamen iure & auito vīcere .
 Hoc certamē concordī animo ne patruū suū Anafranes
 veluti ad domesticum iudicem deferūt : qui domi cogni
 ta causa Xerxem præposuit : adeoq; fraterna cōtentio fu
 it : vt nec victor insultauerit : nec victus idoluerit : ipsoq;
 litis tempore iuicem munera miserit : & iucūda quoq; ī
 ter se nō solum credula cōuiuia habuerit . Iudiciū quo
 que ipsū sine arbitriis sic cōuiuio fuerit . Tāto moderati
 us tū fratres inter se regna maxima diuidebant quanto
 nūc exigua patrimonia partiuntur . Igit̄ Xerxes bellum
 a patre acceptū aduersus grāciam per quīqueniū īstru
 xit : Quod vbi primū didicit Demactus rex lacedæmoni
 orū : qui apud Xerxem exulabat : amicior patriæ post
 fugam quas regi post beneficia : ne īopinato bello oppri

Anna ante dno xj. 445.

merent: omnia in tabellis ligneis magistratibus prescriptis
eisdemque cæra super inducta delet: ne autem scriptura sine te-
gmine iudicium daret: aut recens cæra dolum prodere: Fi-
do deinde seruo perferendas tradit: iussu magistratibus
spartanorum tradere, quibus platis lacedæmona quaestio-
res diu fuit: quod neque scriptum aliquid videret: nec frustra
missas suspicarent: tantoque rem maiorem: quanto sit oc-
cultior putabant. Hærentibus in coniectura viris soror re-
gis leonidæ consilium scribens inuenit. Erasa igitur cæra belli
consilia deteguntur: Iam Xerxes septingenta milia de regno ar-
mauerat & cetera milia de auxiliis: ut non immerito perditum sit:
fluvia ab exercitu eius potuisse: Navis quoque decies centum mi-
lia numero habuisse dicitur. huic tanto agmini dux abfuit. Cæ-
terum si regem spectes: diuitias non ducem laudes: quæ tanta co-
pia in regno eius fuit: ut cum flumina multitudine consue-
rentur: opes tamen regiae superessent. Ipse autem primus
in fuga postremus in prælio semper visus est: in periculis
timidus: sicubi metus abesset inflatus. Denique ante experi-
mentum belli fiducia virium veluti naturam ipsius dominus
& motes in planum deducebat & convexa vallium æquabat: &
quædam maria pontibus sternebat: quædam ad navigatio-
nis commodum per compendium ducebat: cuius introitus in græ-
ciam quam terribilis: tam turpis ac foedus discessus fuit. Nam
que cum Leonida rex spartanorum cum quattuor milibus mili-
tum angustias thermopylarum occupasset: Xerxes contem-
ptu paucitatis eos pugnam capescere iubet: quorum cognati
Marathonia pugna interfecti fuerunt: qui dum ultisci su-
os quarunt: principium cladis fuere: succedente deinde inuti-
li turba maior cædes æditus: Triduo ibi cum dolore & indi-
gnatione persarum dimicatum. quarto die cum nunciatus esset
Leoniadæ a. xx. milibus hostium summus cacumen teneri
tunc hortatur socios recedant: & se ad meliora patriæ tempora

referuent: sibi cū spartanis fortunam experiendam : plu-
 ra patiræ q̄ vitæ debere: cæteros ad præsidia græciæ fuan-
 dos. Audito regis iperio discessere cæteri : soli lacedæmo-
 nu remanserūt. Initio huius belli sciscitantibus delphis
 oracula responsum fuerat: aut regi spartanorū: aut vrbi
 cadendū. Et idcirco cum rex leonides in bellū proficisce-
 retur. ita suos firmauerat : vt regem se parato ad mori-
 endū animo scirent. Angustias prætera occupauerat: vt
 cū paucis aut maiore gloria uinceret: aut minore dāno
 reipublice caderet. Dimissis igit̄ sociis hortat̄ spartanos
 meminerit. qualitercumq; præliarent: cadendus esse: ca-
 uerent: ne fortius mansisse q̄ dimicasse videant̄ : nec ex-
 pectandū vt ab hoste circunuenirētur sed cū uox occasi-
 onem daret securis & latis superueniendus: nusq̄ victo-
 res honestius q̄ in castris hostius perituros : Nihil erat
 difficile persuadere psuasus mori: statim arma capiūt : &
 sexcenti viri casta quingētorū milium irrumpunt. Satis
 que regis prætorū petūt: aut cum illo aut si ipsi oppressi
 essent in ipsius potissimum sede morituri. Tumultus to-
 tis castris oritur. Spartani postq̄ regem nō inueniūt : p̄
 omnia casti victores vagantur: cædunt: sternūtq; omnia
 vt qui sciant se pugnare : non spe victoriæ sed iu mortif-
 ultione. Prælium a principio noctis in maiorem ptem
 diei tractum. Ad postremum nō victi sed vincendo fati-
 gati iter ingentes stratorū hostium cateruas occiderunt
 Xerxes duobus vulneribus terrestri prælio acceptis ex-
 piri maris fortunam statuit. Sed Atheniensium dux The-
 mistocles cum aduertisset Ionas: propter quos bellum p̄
 sare rex susceperat: in auxilium regis classe venisse sollici-
 tare eos in ptes suas statuit: Et cum colloquendi copiam
 nō haberent: quo applicituri erant symbolos pponi &
 saxif. p̄scribi curat. Quæ vos lones demētia tenet: quod

facinus agitatis !bellum inferre olim conditoribus ur̄is
nup̄ etiam vindicibus cogitatis: An ideo mœnia vestra
condidimus: vt essent : qui nostra delerent: quid̄ si non
hæc & Dario prius & nunc Xerxi belli causa nobiscū fo
ret !quod vos rebellâtes nō destituimus !quin vos ī hæc
nostra castra ex ista obsedione trāsitis: Aut si hoc parus
tutū extat uos cōmisso prælio ite cessum: inhibete remos
& a bello discedite .Ante naualis prælii congressionem
miserat Xerxes quattuor milia armatorū delphos ad tem
plum apollinis diripiendus: prorsus quasi nō cū græcis
tantū sed cū diis immortalibus bellus gereret: quæ ma
nus tota imbrib⁹ & fluminibus deleta est: vt intelligeret
quāto grauior offensa deorū esset :tāto nullas esse homi
nū aduersus deos vires .Post hæc Thespidas & plateas
& athenas vacuas homibus icendit: & quoniam ferro nō
poterat ī homines :ī ædificia igne crassatur .Nāq; athēi
enses post pugnam marthoniam præmonēte Themistocle
victoriam illam de persis non finem sed causam maioris
belli fore. cc. naues fabricauerūt. Aduētante igit̄ Xerxe
cōsulentibus delphis oraculū respōsum fuerat: salutem
muris ligneis tuerent̄ .Themistocles nauium præsidiū
demōstratus ratus persuadet omnibus patriam munici
pes esse nō mœnia: ciuitatemq; nō ī ædificiis sed in ciui
bus positam. Melius itaq; salutem nauibus q̄ vrbi com
missuros: hui⁹ sentētix etiam deum auctorem esse. Pro
bato cōsilio cōiuges liberosq; cū præciosissimis reb⁹ ab
ditis isulis relicta urbe demādāt :Ipsi naues armati con
scēdūt: exemplum atheniēsium & aliæ urbes imitata: Ita
que cū adūata omnis socioꝝ classis & intenta ī bellū na
uale esset :āgustiasq; salaminii freti ne circūuēiri a mul
titudine possent occupassent: dissensio iter ciuitatum pr̄i
cipes oritur: qui eum deserto bello ad sua tuenda dilabi

uellent:timens Themistocles ne discessu socioꝝ uires mi
nuerent:per seruū fidum Xerxi nūciat vno ī loco eū cō
tractam grāciā posse capere facillime:qꝫ si ciuitates quā
iam abire uellent dissipentur maiore labore ei singulas
confectandas .Hoc dolo impellit regem signum pugnae
dare.Grāci quoqꝫ aduentu hostiū occupati praeliū colla
tis utribus capeffunt .Intēa Rex velut spectator pugnae
cum parte nauīū in littore remāet .Artemysia autem re
gina alicarnassis quā ī auxilium Xerxi uenerat iter pri
mores duces bellū acerrime ciebat:quippe ut ī uiro mu
liebrem timorem ita ī muliere virilē audaciam cerneret
Dum anceps praelius esset Iones iuxta praeceptū Them
istoclis pugnae se paulatim subtrahēte coeperunt:quorū
defectio animos ceteris fregit .Itaqꝫ circūspicientes fu
gam pellūtur p̄sā:& mox praelio uicti ī fugam uertunt
In qua trepidatione multā summersā naues : multā ca
ptā sunt: plures tamen nō minus s̄uitiā regis q̄ hostes
timētes domū dilabūtur.Hac clade perculsum & dubiū
cōsiliū Xerxem Mardonius aggreditur .Hortat̄:vt ī re
gnū abeat:nequid seditionis moueat fama aduersi belli
& ī manus sicuti mos est omnia extollēs sibi,ccc.milia ar
matorū lecta ex omnibus copiis relinquat qua manu aut
cū gloria eius p̄domitorū se grāciam:aut si aliter euētus
ferat sine eiusdem ifamia hostibꝫ cessurū .Probato cōsi
lio Mardoio exercitꝫ traditur:reliquas copias rex ipse re
ducere ī regnū parat.Sed grāci audita regis fuga cōsili
um īeunt pōtis interrūpendi :quem ille abydo velut vi
ctor maris fecerat :vt itercluso aditu aut cū exercitu de
leretur:aut desperatione rerū pacem victus petere coge
ret̄ .Sed Themistocles timens ne interclusi hostes in de
sperationem virtutem uerterēt & alter quod aliter non
pateret ferro patefacerent:satis multos hostes in grācia

Anno ante aui xj. 760.

remanere dicitans nec augeri numerū retinēdo oportere cum uincere consilio ceteros nō pesset eūdem seruū ad Xerxem mittit: certio remq; consilii facit. & occupare trāsitum matura fuga iubet. Ille p̄cussus nuncio tradit ducibus milites pducendos: ipse cum paucis Abydon cōrēdit. Vbi cū solutū pontem hybernis tēpestatibus offēdisset piscatoria scapha traiecit trepidus. Erat res spectaculo digna: & æstimationes rerum humanæ fortis varietate mirāda. In exiguo latentē videre nauigio: quē paulo ante vix æquor omne capiebat: carentes etiā omni seruorū ministerio: cuius exercit⁹ propter multitudinē terræ graues erant. Nec pedestribus copiis quas ducibus assignauerat felicius iter fuit. Siquidem quottidiāo labori (neq; enim vlla est metuētib⁹ q̄es) etiā fames accesserat. Multorū deīde dierum iopia cōtraxerat & pestem: tātaq; fœditas morientū fuit: vt viæ cadauerib⁹ impleretur: alitesq; & bestix escæ illecebris sollicitatæ exercitus sequerent̄. Interim Mardonius olinthum in græcia expugnat. Athenienses quoq; in spem pacis amicitiaq; regis sollicitat: spondens incensæ ei⁹ vrbis etiā in maius restitutionē. Postq̄ nullo pretio libertatē vidit his vanales incēsis quæ ædificare cœperat: copias in boetiā transfert eo & græcorū exercit⁹ qui centum miliū fuit secutus est. Ibiq; præliū cōmissum: sed fortūa regis cū duce mutata non est. Nam victus Mardonius veluti ex naufragio cū paucis profugit: castra referta regalis opulentia capta. Vnde primū græcos diuiso iter se auro persico diuitiarū luxuria cepit. Eodem forte die quo Mardonii copix delatæ sūt etiā nauali prælio ī asia sub mōte mycale aduersus persas dimicatū est. Ibi ante cōgressionem cū classis ex aduerso starent fama ad vtrunq; exercitū venit vicisse se græcos: & Mardonii copias occisione occidisse. tātas

famae uelocitatem fuisse: ut cum matutino tempore praelium in boetiam commissum sit meridianis horis in asiam per tot maria & tantum spatii tam breui horarum momento de victoria nunciatum sit. Confecto bello cum de praemiis ciuitatum ageretur: omnium iudicio atheniensium uirtus caeteris praelata. Inter duces quoque themistocles princeps ciuitatum testimonio iudicatus gloria patriae suae auxit. Igitur Athenienses aucti & praemiis belli & gloria urbem ex integro cedere moliantur. Cum moenia maiora complexi fuissent: suspecti esse lacedaemoniis coepere: recte reputantur ruinae urbis tantum incrementi dedisse: quantum sit data munita ciuitas. Mittunt ergo legatos: qui monerent ne munimenta hostibus & receptacula futuri rursus belli causam extuant. themistocles ut uidit spei urbis iuideri non existimas abrupte agendum respondit legatis: ituros lacedaemona qui de ea re pariter cum illis consulant. Sic dimissis spartanis hortatur suos ut opus maturent. Deinde ipse interiecto tempore in legationem proficiscitur: & nunc in itinere infirmitate simulata: nunc tarditatem collegarum accusans sine quibus agere iure nihil possit diem de die proferendo spatium consumando operi quaerebat: cum iterum nunciatur spartanis opus atheniensium maturari: propter quod denuo legatos mittunt ad inspiciendam rem. Tum Themistocles per seruum magistratibus scribit Atheniensium legatos uiciant: pignusque teneat: ne in se grauius consulatur. adit deinde concionem lacedaemoniorum: indicat permunitas athenas esse: & posse illatum bellum non armis tantum sed etiam muris sustinere. Siquid ob eam rem de se crudeliter statuerent legatos eorum athenis in hoc pignus retentos. grauius deinde castigat eos: quod non uirtute sed in becillitate sociorum potentiam quaererent. Sic dimissis ueluti triumphatis spartanis a ciuibus excipitur. Post haec spartani ne vires ocio corruperent

& ut bis illatum a persis græciæ bellum vlciscerentur: vltro fines eorū depopulantur .ducem suū sociorumq; exercitui deligunt Pausaniam: qui pro ducatu regnū græciæ affectās pditionis præmium cū Xerxe nuptias filia eius paciscit redditis captiuis: vt fides regis aliquo beneficio obstrigeret .Scribit præterea Xerxi quoscunq; ad se nūcios misisset iterficeret: ne res loquacitate hominū proderet .Sed dux Atheniēsium .Aristides belli socius electus collegæ conatib; obuiā eundo simul & i rem sapienter cōsulendo pditionis consilia discussit .Nec multo post accusat Pausanias damnat .Igit Xerxes cū prodicionis dolum publicatū videret exitegro bellus istituit .Græci quoq; ducem instituunt Cimonem Atheniensem filium Milciadis: quo duce apud Marthōem pugnatus est: iuuenem cui; magnitudinē futuram pietatis documta prodiderūt .Quippe patrem ob crimen peculat; in carcerem cōiectum ibique defūctum trāsflatis in se vinculis ad sepulturam redemit .Nec in bello iudiciū diligētium fefellit .Siquidem nō inferior virtutibus patris Xerxes terrestri naualq; bello superatum trepidum se recipere in regnum coegit:

IUSTINI HISTORICI LIBER TERTIVS.

XERXES Rex persarū terror antea gentium bello in græcia ifeliciter gesto etiam suis contemptui esse cœpit .Quippe Artabanus præfect; eius deficiēte quotidie regis maiestate i spem regni aductus cū .vii .robustissimis filiis regiam vesperi ingredit .Nam amicitia iure semper illi patebat Trucidato q; rege voto suo obsistentes filios ei; dolo agredit .Securior de Artaxerxe puero admodum fingit

regem a Dario qui erat adolescēs quo maturius regno
 potiret̄ occisum .impellit Artaxerxem parricidiū parrici
 dio vindicare. Cum uentum esset ad domum Darii dor
 miens iuentus quasi somnū fingeret iterficitur: Deide
 cū vnum ex regis filiis sceleri superesse Artabanus vide
 ret metueretq; de regno certamina principū assumit ī
 societate consilii Baccabassum qui præsenti statu contēt⁹
 rem prodit Artaxerxi: vt pater eius occisus sit: ut frater
 falsa parricidii suspicione oppressus :vt deniq; ipsi para
 rētur insidiar. His cognitis Artaxerxes verens Artabani
 numez; filioꝝ: in posterus dicit paratum esse exercitum
 armatumq; iubet: recogniturus & numez; militum :& ī
 armis industriam singuloꝝ. Itaq; cū iter ceteros & ipse
 Artabanus armatus assisteret rex simulat se breuiorem
 loricā habere: Iubet Artabanū secū cōmutare: exuentem
 se ac nudatū gladio traiecit Tum & filios eius corripi iu
 bet. atq; ita egregius adolescens & cadē patris & necem
 fratris & se ab insidiis Artabani vidicauit. Dū hęc in p
 sis gerunt̄ interea grācia omnis ducibus lacedæmoniis
 & Atheniēsis in duas diuisa partes ab externis bellis
 velut ī viscera sua arma conuertit. Fiunt igit̄ de vno po
 pulo duo corpora: & eorūdem castroꝝ homines in duos
 hostiles exercitus diuidūtur. Hic lacedæmonii coīa quō
 dam ciuitatū auxilia ad vires suas trahebāt. Inde Athēi
 enses & vetustate gentis & gestis rebus ī lustres ppriis
 viribus cōfidebāt. Atq; ita duo potētissimi grācia popu
 li īstitutis Solonis & Lycurgi legibus pares ex æmulai
 tione viriū in bellū ruebant. Nāq; Lycurgus euz fratr
 suo Polybitæ spartanorū regi successisset regnumq; sibi
 vindicare potuisset. Carillao filio eius qui natus posthu
 mus fuerat: cū ad ætatem adultam venisset regnum sū
 ma fide restituit: vt intelligerēt omnes quāto plus apud

bonos pietatis iura quae omnes opes valerent. Medio igitur tempore dum infans conualefcit tutelamque eius administrat: non habentibus spartanis leges instituit. non inuentione earum magis exemplo clarior. Si quidem nihil lege ulla in alio sanxit: cuius non ipse primus in se documenta daret. populum in obsequia principum: principes ad iustitiam imperiorum firmavit. Parsimonia omnibus suavit: existimans laborem militiae assidua frugalitatis consuetudine faciliorem fore. Emi singula non pecunia sed compensatione mercium iussit. Auri Argenti que usum velut omnium scelestae materiae sustulit. Administrationem reipublice per ordines diuisit. Regibus potestatem bellorum magistratibus iudicia & annuas successiones. senatui custodiam legum: populo: sublegendi senatum vel creandi quos vellet magistratibus: potestatem permisit. fundos omnium aequaliter inter omnes diuisit: ut aequata patrimonia neminem potentiorum alteri redderet coniuari omnes publice iussit: ne cuius diuitiae vel luxuria in oculo essent. Iuuenibus non amplius una veste uti toto anno permittit: nec quem cultius quam alterum progredi: nec epulari opulentiis ne imitatio in luxuriam uerteretur. Pueros puberes non in forum sed in agrum deduci praecipit: ut primos annos non in luxuria sed in opere & in laboribus agerent: Nihil eos somni causa substernere: & uitam sic pulmo degere: neque prius in urbem redire quam uiri facti essent. statuit uirgines sine dote nubere: iussit ut uxores eligerentur non pecunia: seueriusque matrimonia sua uiri coacerent cum nullis dotis frangis tenerentur. Maximam honorem non diuitum & potentium sed pro gradu aetatis senum esse uoluit. Nec sane usquam terrarum locum honoratiorem senum habet. Haec quoniam primo solitis antea moribus dura uidebantur esse auctorem eorum Apollinem delphicum figit: & inde se ea ex praecipito numinis detulisse: ut consuescendi tardum metus religionis

17

euocat. Deinde ut æternitatem legibus suis daret iureiurādo obligat ciuitatem nihil eos de eius legibus mutatu-ros priusquam reuerteret. & simulat se ad oraculum delphicum proficisci consulturū quid addendum mutandumque legibus videre- tur. proficiscitur autem cretam. ibique perpetuum exilium egit: abiici- que in mare ossa sua moriens iussit: ne relictis lacedæmonaso- lutos se spartani religionē iurisiurandi & dissoluēdis legibus arbitrarent. His igitur moribus ita breui ciuitas conualuit ut cum messeniis propter stupratas virgines suas in solem- ni meseniore sacrificio bellum intulissent grauissima ex- cratione obstrixerint: non priusquam Messeniam expugnasset reuersuros: tantum sibi vel de viribus suis uel de fortuna spo- detes. quæ res initium dissensionis græciæ & itestini belli causa & origo fuit. Itaque cum contra præsumptionem suam- anis decem in obsidione urbis tenerentur: & querelis uxorū post tam longam uiduitatem reuocarent: ueriti ne hac perseuerantia belli grauius sibi quam messeniis nocerent: quip- pe illis quantum iuuentutis bello intercidat mulierū foecundi- tate suppleri sibi: & belli damna assidua & foecunditatem uxorū absentibus uiris nullam esse. Itaque legunt iuuenes ex eo genere militum: qui post iusiurandum in supplemētum uene- rant. quibus spartam remissis permiscuos omnium foeminarū concubitus permisere: maturiorem futuram conceptiones rati: si eam singulæ per plures uiros experirent. Ex his nati ob notam materni pudoris parthēi sunt euocati: qui cum ad annos. xxx. peruenissent metu inopia: (nulli enim pater existerat cuius in patrimoniū successio speraret) (du- cē Phalantum assumunt filium Araci: qui auctor spartanis fu- erat iuuentutis ad generandam sobolem domum remittendæ. Ut sicuti dudum patrem eius nascēdi habuissent auctore sic ipsum spei ac dignitatis suæ haberent. Itaque nec saluta- ris matribus quarum adulterio infamiam collegisse uidebantur

ad sedes requirēdas p̄ficiscuntur: diuq; & per uarios ca-
sus iactati tandem ī italiā deferunt: & oppugnata arce
tarentinorū: expugnatis veteribus icolis sedem sibi cōsti-
tuūt. Sed post ānos plurimos dux eorū Phalātus per se-
ditionem in exiliū perturbatus Brūdusiū se cōtulit: quo
expulsi sedib⁹ sui veteres tarētini cōcesserant. Is moriēf
persuadet vt ossa sua postremasq; reliqas cōterant: & ta-
cite spargi ī foro tarentiorū curēt. Hoc enim modo recu-
perare illos patriā suam posse Apollinem delphis cecinif-
se. Illi arbitrātes eū ī vltionem sui facta ciuium pdidisse
p̄ceptis paruere: sed oraculi diuersa sentētia fuerat. p̄-
petuitatē enim vrbis nō amissionem hoc facto promif-
erat. Ita ducis exulis cōsilio & hostiū ministerio possessio
tarentina partheniis ī æternū fundata. ob cui⁹ beneficii
memoriam Phalanto diuini honores decreuere. Interea
Messenii cū virtute n̄ possent per insidias expugāntur
Deide cū per ānos .lxxx. grauia seruitutis verbera plez
que vīcula cæteraq; captæ ciuitatis mala perpeffi essent
post lōgam pœnarū penitētiā bellū restaurāt. Lacedæ-
monii quoq; eo cōspiratius ad arma concurunt: quo ad-
uersus seruos dimicatī videbātur. Itaq; cū hinc iuria
īde īdignitas animos acueret lacedæmōii de belli euētū
oraculo delphis consulto iuvenē ducem belli ab atheniē-
sibus petere. Porro athēienses cū responsū cognouiffēt
īcōtemptū spartanorū Cyrtæū pœtam claudū pede mise-
re: qui tribus p̄æliis fus⁹ eo vsq; desperationis spartāos
adduxit: vt ad supplementū exercit⁹ seruos suos manu-
mitterēt. Hisq; īterfectozū matrimonia pollicerent: vt n̄
numero tantū amifforū ciuiū sed & dignitati succederent
Sed Reges lacedæmoniorū ne cōtra fortūam pugnando
moiora detrimenta ciuitati infunderent reducere exerci-
tum noluerūt: ne īteruenisset Cyrthaus: qui composita

carmina exercitui pro concione recitauit. In quibus hor-
 tamenta virtutis: damnorum solatia: belli consilia conscripse-
 rat. Itaque tantum ardorem militibus iniecit: ut non de salute
 sed de sepultura solliciti tesseras insculptis suis & patrum
 nominibus dextro brachio delegaret. Ut si omnes aduer-
 sum praelium consumpsisset: & temporis spatio confusa cor-
 porum liniameta essent ex inditio titulorum tradi sepulturae pos-
 sent. Cum sic aiatum regis exercitum videret: curat rem ho-
 stibus nunciare. Messeniis autem non timorem res sed amu-
 lationem mutuam dedit. Itaque tantis animis concursum est:
 ut raro unquam cruentius praelium fuerit. Ad postremum tamen
 victoria lacedaemoniorum fuit. Interiecto tempore tertium
 quoque bellum messenii reparauere. In cuius auxilium lacedae-
 monii iter reliquos socios etiam athenienses adhibuere.
 quorum fidem cum suspectam haberet superuacuos eos si-
 mulantes a bello eodem dimiserunt. Hanc rem athenienses
 grauiter ferentes pecuniam quae erat in stipendium perfici
 belli ab uniuersa graecia collata a delo athenas transferunt
 ne deficientibus a fide societatis lacedaemoniis praedae ac
 rapinae essent. Sed nec lacedaemonii quere: qui cum Mes-
 seniorum bello occupati essent Peloponneses immiserunt: qui
 bellum atheniensibus facerent. Paruae tunc temporis classe in
 aegyptum missa vires atheniensibus erant. Itaque nauali
 praelii dimicantes facile superantur. Interiecto deinde tempo-
 re post reditum sociorum aucti & classis militum robore prae-
 lium reparant. Iam & lacedaemonii omissis messeniis aduer-
 sus athenienses arma verterunt. diu uaria victoria fuit. Ad
 postremum aequo Marte utrinque discessum. Inde reuocati
 lacedaemonii ad messeniorum bellum ne medium tempus oci-
 osum atheniensibus relinquerent cum thebanis paciscuntur
 ut boetiorum imperium his restituerent: quod temporibus per-
 sici belli amiserant: ut illi atheniensium bella susciperent.

Tantus furor spartanorū erat: ut duob⁹ bellis impliciti
suscipere tertium nō recusarent: dūmodo inimicis suis ho-
stes acquirerent. Igitur atheniēses aduersus tātā tempe-
statem belli duos duces deligūt. Periclem spectatæ virtu-
tis virum & Sophoclē scriptorē tragœdiarū: qui diuerso
exercitu & spartāorū agros vastauerūt: & multas achaia
ciuitates atheniensium imperio adiecerunt. His malis
fracti lacedæmonii ī ānos. xxx. pepigerūt pacem: sed tā
longū otium inimicitiaē nō tulerūt: Itaq; iter quindecim
ānos rupto foedere cum cōtemptu deorū hominumq; fi-
nes atticos populātur. Et ne prædam potius quā pugnas
expetisse viderentur hostes ad præliū vocāt. Sed Atheni-
enses consilio Periclis ducis populatiōis iniuriā differūt
ī tempus vltiōis superuacua pugnā existimātes cum vici-
sci hostem sine piculo possent. Deide iteriectis dieb⁹ na-
ues cōscendūt: & nihil sentiētibus lacedæmōiis totā spar-
tas deprādatur: multoq; plura auferūt q̄ amiserāt. Pro-
sus ī comparatiōe damnorū lōge plus fuerit vltio q̄ ira.
Clara quidē hæc Periclis expeditio habita: sed multo cla-
rior priuati matrimōi cōtemptus fuit. Huic agros in po-
pulatione ceterorū itactos hostes relinquerāt sperātes ac-
quirere se illi posse aut piculū ex iuidia aut ex suspiciōe
proditiōis infamiam. quod āte p̄spiciens pericles & fu-
turū populo prædixerat: & ad inuidiaē impetū declinādū
agros ipsos dono reipublicæ dederat. Atq; ita unde peri-
culum quaesitum fuerat ibi maximam gloriam inuenit.
Post hæc iteriectis diebus nauali prælio dimicatum est
Victi lacedæmōii fugerūt. Nec cessatū deinceps est qui
aut terra aut mari uaria præliorū fortuna inuicem se tru-
cidarēt. Deniq; fessi tot malis pacem in annos quinq̄
ginta fecere: quam nō nisi sex annis seruauerūt. Nam ī
ducias quas proprio nomine condixerant ex sociorum

persona rumpebant. Quippe quasi minus piurni contra
berēt si ferētes focis auxilia: potius q̄ si aperto prælio di
micassent. Hinc bellū ī siciliam trāslatū: quod pri⁹ q̄ ex
ponam: de Sicilia situ pauca dicenda sunt.

IVSTINI HISTORICI LIBER. IIII.

Siciliam ferūt āgustis quondā faucib⁹ italiae
adhæsisse. direptāq; velut a corpore maiore
impetu superioris maris. quod toto undaruz
onere illuc vehit̄. Est autem ipsa terra tenu
is ac fragilis: & cauernis q̄busdam fistulisq; ita penetra
bilis: vt ventorū tota ferme flatibus pateat: nec nō & i
gnibus generandis nutriendisq; soli ipsius naturali vi
Quippe ītrinfecus stratus sulphure & bitumine tradit̄
quæ res facit vt spiritu cuz igne inter īteriora luctanæ
frequēter & complurib⁹ locis nūc flammās nūc vaporē
nūc fumū eructet: īde deniq; ætnæ mōtis per tot sæcula
durat icendius: & vbi acrior p̄ spiramēta cauernaꝝ ven
tus icubuit: harenaꝝ moles egerūtur: proximū italiae p̄
montoriū Rhegū dicit̄. Ideo q̄a græce abruta hoc nomi
ne p̄nunciat̄: nec mirū si fabulosa est loci hui⁹ antiq̄tas
ī quem res tot coiere miræ. Primū q̄ nūc q̄ alias torrens
fretū nec solū citato impetu: verum etiā sæuo: neq; expe
rientib⁹ modo terribile: verū etiam procul visentib⁹ un
daꝝ porro in se concurentiū tanta pugna est: vt alias ue
luti terga dantes vorticibus in imū desidere: alias quasi
uictrices in sublime ferri videas: nūc hic fremitū feruen
tis æstus: nūc illic gemitū in voragine desidētis exaudi
as: accedūt vicini & p̄petui ætnæ montis ignes & insu
laꝝ aeolidū uelut ipsi vndis alitur incendiū. Neq; eim
in tam angustis termis aliter durare tot sæculis tantus

ignis potuisset: nisi & humoris nutrimentis aleret. Hic igitur fabulæ scyllam & charybdim peperere: hinc latratus auditos: hinc monstri credita simulacra: dū nauigantes magnis vorticibus pelagi desidentis exterriti latrare putant vndas: quas sorbentis æstus uorago collidit. Eadem causa etiam aetnæ motis perpetuos ignes facit. Nam aquarū ille cōkursus: raptū secum spiritū in imum fūdus trahit: atq; ibi suffocatū tā diu tenet: donec per spiramēta terræ diffusus nutrimenta ignis incendat. Iam ipsa Italia Siciliæ vicinitas. Iam promontorioꝝ altitudo ipsa ita similis est: vt quātus nunc admirationis tantū antiquis terroris dederit credētibus coeuntibus in se promontoris ac rursus discedētibus solida intercipi absūmiq; nauigia. Neque hoc ab antiq; in dulcedinem fabulæ compositus: sed metu & admiratione transeūtium. Ea est enim peculiaris inspicitibus natura loci: vt sinum maris nō transitū putes: quo cū accesseris discedere ac seiūgi promontoria: quæ antea iuncta fuerant: arbitrere. Siciliæ primo Trinacriæ nomen fuit. Præterea Sicania denomiata est. hæc a principio prima Cyclopū fuit. Quibus extinctis Aeolus regnū insulæ occupauit. post quem singulæ ciuitates in tyrānorū imperiū cōcesserunt: quorū nulla terra feracior fuit. Horū ex numero Anaxilaꝝ iustitia cū cæterorū crudelitate certabat: cui moderatio haud mediocrē fructū tulit. Quippe descendēs cū filios paruulos reliqisset: tutelāq; eorū metallo spectatæ fidei seruo cōmisisset: tantus amor memoriæ eiꝝ apud omnes fuit: vt parere seruo q̄ deserere regis filios mallent. Principesq; ciuitatis obliti dignitatis suæ regni maiestatem administrari p̄ seruū paterētur. Imperium Siciliae etiā Carthaginenses temptauerunt: diuq; varia victoria cū tyrannis dimicatū ad postremum amisso Hamilchare imperatore cum exercitu: aliquāntisper quieuerunt.

victi. Medio tempore cū rhexini discordia laborarēt: ciui-
 rasq; per dissensionem diuisa in duas partes esset: Vete-
 rani ab altera parte ab himerā in auxilium vocati pulsus
 ciuitate contra quos implorati fuerant : & mox caesis q̄
 bus tulerant auxiliū: urbem cū coniugib⁹ & liberis soci-
 orū occupauere: ausi facin⁹ nulli tyranno comparandus
 Quippe vt rhexinis meli⁹ fuerat uici q̄ vicisse: Nā siue
 auctorib⁹ captiuitatis iure seruissent : siue amissa patria
 exulare necesse habuissent: non tamē iter aras & patrios
 lares trucidati crudelissimis tyrānis patriam cū coniugi-
 b⁹ ac liberis prādam reliq̄ssent . Catanēses quoq; cū Sy-
 racusanos graues paterētur : diffisi virib⁹ suis auxilium
 ab Atheniēsb⁹ petiuere : qui seu studio maioris imperii
 quod asiā grāciamq; penitus occuparāt: seu metu factae
 pridem a Syracusanis classis ne Lacedaemoniis illae utres
 accederēt Lamponium ducem cū classe in Siciliam mise-
 re: ut sub specie ferēdi Catanēsb⁹ auxilium tētarent Siciliae
 imperium . Et quoniam prima initia frequēter caesis ho-
 stibus p̄spera fuerāt : maiore denuo classe & robustiore
 exercitu Lachetheo & cariade ducibus Siciliae petiuere
 Sed Catanenses siue metu Atheniēsum siue tādio belli
 pacem cū Syracusanis remissis Atheniensium auxiliis fe-
 cerūt. Interiecto deinde tempore cū fides pacis a siracusa-
 nis nō seruarietur: denuo legatos Athēas mittūt : qui sor-
 dida veste capillo barbaq; prolyxis & omni squaloris ha-
 bitu ad misericordiā commouendā acquisito cōcionē de-
 formes adeunt. addūtur precib⁹ lachrymā: & ita miserū
 cordem populus supplices mouēt: vt dominarent̄ duces:
 qui ab his auxilia deduxerāt. Igitur classis īgens decerni-
 tur: creant̄ duces Nicæas & Alcibiades & Iamachus: tātis
 que viribus Sicilia repetit̄ : ut ipsis terrori essent : ī quorū
 auxilia mittebant̄ . Breui post tempore reuocato ad reatū

Alcibiade duo prælia pedestria secunda Nicæas & Iamachus faciūt:munitionibꝰ deide circūdati hostes etiā marinis cōmeatibus ī vrbe clausos itercludūt. Quibus rebus fracti Syracusani auxiliū a Lacedæmōiis petiuerūt ab his mittit Gylippus solus: sed ī quo istar omniū auxiliōꝝ erat. Is audito genere belli iam inclinato statu auxiliis: partim in grāciam: partim in Siciliam misere contractis opportūa bello loca occupat. Duobus īde præliis victus: cōgressus tertio occiso Lamaco & hostes ī fugas compulit: & socios obsidione liberauit. Sed dū athenienses a bello terrestri in nauale se transtulissent Gilippus classem a lacedæmone cū auxiliis accersit: quo cognito & ipsi athenienses in locū amissi ducis Demostenem & Eurimedūta cū supplemento copiarū mittūt. Pelopōnesii quoq; cōmuni ciuitatū decreto ingentia Syracusanis auxilia misere: & quasi Græciæ bellū in Siciliam translatum esset. Ita ex utraq; parte summis uiribus dimicabatur. Prima igit cōgressione naualis certaminis Athenienses uincūtur. Castra quoq; cū omni publica ac priuata pecunia auittūt. Super hęc mala cū etiam terrestri prælio uicti essent: tūc Demosthenes cēsere coepit: ut abiret Sicilia: dū res quibus afflicta nondū tamen perditæ forent neq; in bello male auspicato amplius perseuerādū esse: domi grauiora & forsitan infeliciora bella esse: ī quæ re seruare hos vrbis apparatus oporteat. Nicæas seu pudore male actæ rei: seu metu destitutæ spei ciuiū: seu impellente fato manere cōtendit. Reparatur igitur nauale præliū: & a nimia prioris fortunæ procella ad spem certaminis reuocatur. sed insidia ducū qui inter angustias maris tuentes se Syracusanos aggressi facile uincūtur. Eurymedon dux in prima acie fortissime dimicans primus cadit: triginta naues quibus præfuerat incendūtur. De

mosthenes & Nicæas etiã ipsi victi exercitũ i terram de
 ponũt:tutiorem fugam rati itinere terrestri. Ab his reli
 ctas centũ triginta naues Gylippus iuasit:ipso deide in
 sequit̃ fugientes:partim capit cãdit partim .Demosthe
 nes aũsso exercitu a captiuitate gladio & volũtaria morte
 se uindicat .Nicæas autem ne Demosthenis quidem ex
 emplo vt sibi consuleret admõitus cladem suorũ auxit de
 decore captiuitatis.

Anno ante av. xj. 413.

IVSTINI HISTORICI LIEER. V.

CVM Atheniẽses i Siciliam bellũ per biẽntũ
 cupidius q̃ felicius gerũt:Interim cõcitor
 & dux eiꝰ Alcibiades absens Athenis i simu
 lat mysteria cereris initoruz sacra nullo ma
 gis q̃ silẽtio solemni enũciauisse .Reuocatoq; bello ad iu
 diciũ siue cõscientias siue idignitatem rei nõ ferens taci
 tus i exiliũ Elidem pfectus est. Inde vbi nõ damnatũ se
 tantum:verũ etiam diris per omniũ sacerdotũ religiões
 deuotum cognouit Lacedæmona se cõtulit .Ibiq; regem
 Lacedæmoniorũ impellit:turbatis Atheniẽsibus aduerso
 Siciliae prælio vltro bellũ i ferre .Quo facto omnia Græ
 cia regna velut ad extingundũ cõmune icendium con
 currũt:Tãtum odiũ atheniẽses immoderati imperii cru
 delitate cõtraxerãt .Darius quoq; rex Persaruz memor
 paterni auitiq; i hanc urbem odiũ facta cũ Lacedæmoniis
 per Tisafarnẽ præfectũ Lidiae societate omnem sumptũ
 belli pollicetur .Et erat hic quidem titulus cũ Græcis coe
 undi .Re autẽ vera timebãt:ne victis Atheniẽsibus ad se
 lacedæmonii arma trãsferrent .Quis igit̃ miret̃ tam flo
 rentes atheniẽsium opes ruisse:cũ ad opprimendã vnaz
 vrbes totius orientis vrbes concurrẽt:non tamen inerti

Anno ante av. xj. 416.

neq; icruento cecidere bello: sed praliati ad ultimum vi
ctores: etiā iterdū cōsumpti magis fortunæ varietate q̄
vi victi sunt. Principio belli omnes etiam ab his focii de
scuerāt: vt sit: quo se fortūa eodem etiā fauor hominuz
īclinat. Alcibiades quoq; motū aduersus patriā bellum
nō Gregarii militis opera sed imperatoris virtutib⁹ ad
iuuabat. Nempe acceptis quinq; nauibus ī asiam contē
dit: & tributarias Atheniēsū ciuitates auctoritate noīs
sui ad defectionem cōpellit. Sciebāt enim domi clax: nec
exilio videbāt factū minorem: nec tam ablatum Atheni
ensibus duces q̄ Lacedæmoniis traditum: partaq; cum a
missis imperia pēsarent. Sed apud Lacedæmonios virt⁹
Alcibiadis plus inuidiæ q̄ gratiæ cōtraxit. Itaq; cū prin
cipes velut æmulū gloriæ suæ iterficiēdum īsidiis man
dassent: cognita re Alcibiades per vxorem Agidis regis
quā adulterio cognouerat ad Tisafernē præfectū Darii
regis pfugit. Cui celeriter officii comitare & obsequen
di gratia īsinuauit. Erat enim & ætatis flore & formæ
veneratione: nec minus eloquētia etiā iter Athenienses
īsignis: sed in reconciliādīs amicitiæ studis q̄ ī retinen
dis vir melior: quia mox vitia sub vmbra eloquentiæ pri
mo latebant. Igitur psuadet Tisaferni ne tāta stipendia
classi Lacedæmoniorū præberet. Vocādos eīm ī portione
muneris Ionios: quoz pro libertate cū tributa Athenien
sibus penderēt: bellum susceptum sit. Sed nec auxiliis ni
mis enixe lacedæmonios iuuandos. Quippe memorem
esse debere alienam se victoriam non suā īstruere: & ea
tenus bellū sustinēdum ne inopia deserat. Nam regem
Persaz dissidentibus Græcis arbitriū pacis ac belli fo
re: & quos suis non possit ipsoz armis uicturū: perfecto
autem bello statim ei cū uictoribus dimicandus. Dome
sticis itaq; bellis Græciam obterendā ne exterius uacet:

exaquādasq; vires partiū:& inferiores auxilio leuandos
 Nō eīm quieturos post hanc victoriā Spartanos:q; vin
 dices se libertatis Græciæ p̄fessi sunt:grata oratio Tisa
 ferni fuit.Itaq; commeatus maligne præbere.classem re
 giam non totam mittere:ne aut victoriam totam daret
 aut necessitatem deponendi belli imp̄eret.Interea Alci
 biades hanc operam cuius vādicabat :ad quem cum
 legati atheniēsū venissent:pollicet̄ his amiciciam regis
 si respublica a populo translata ad senatū foret :sp̄rās
 vt aut concordāte ciuitate dux belli ab oibus legeretur
 aut discordia inter ordines facta ab altera parte i auxili
 um vocaret̄.Sed atheniensibus iminēte piculo belli ma
 ior salutis q̄ dignitatis cura fuit. Itaq; permittēte popu
 lo imperiū ad senatum transfertur:qui cū īsita genti su
 perbia crudeliter i plebē cōsuleret :singulis tyrātidis si
 bi potētiā v̄dicantibus ab exercitu Alcibiades exul reuo
 catur:duxq; classi cōstituit̄.Statim igit̄ Athenas mittit
 ex continēti se cū exercitu venturū :recepturūq; a quadri
 gētis iura populi ni ipsi redderēt.Hac denūciatione opti
 mates territi primo vrbem prodere lacedæmoniis tētaue
 re:deīde cum id nequiuissent i exilium p̄fecti sūt .Igit̄
 Alcibiades ītestino malo patria liberata summa cura clas
 sem īstruit:atq; ita i bellum aduersus lacedæmōas p̄git
 Iam Zestromīdarus & Pharnabāsus lacedæmōiorū du
 ces īstructis nauibus expectabāt .prælio cōmisso victori
 a penes Atheniēsēs fuit .In eo bello maior pars exercit⁹
 & omnes ferme hostiū duces cæsi:naues.lxxx.captæ.In
 iectis quoq; diebus cum bellū lacedæmonii a mari i ter
 ram transtulissent iterato uincunt̄ . His malis fracti pa
 cem petiere:quam ne acciperent opera eorū effectū est:
 quibus ea res quæstum præstabat . Interea & syracusa
 norū auxilia illatum a carthaginensibus Siciliæ bellum

domus reuocauit: quibus rebus destitutis lacedæmoniis Alcibiades cum classe uictrici Asiam uastat: multis locis prælia facit: ubiq; uictor: recepit ciuitates quæ defece-
rāt nōnullas capit: & imperio atheniensium adiicit. Atq; ita prisca nauali gloria uendicata adiecta etiam laude terre-
stris belli desideratus ciuibus suis Athenas reuertitur. His oibus præliis ducetæ naues hostiū & præda ingens
capta ad hūc redeuntis exercitus triumphum effusa oīs multitudo obuiā pcedit: & vniuersos quideꝫ milites præ-
cipue tamen Alcibiaden mirat̃. In hūc oculos ciuitas u-
niuersa: i hunc suspensa ora cōuertit. Hunc quasi de cæ-
lo missū & ut ipsam uictoriam cōtuent̃: laudatq; pro pa-
tria. Nec minus admiratur quæ exul contra gesserit: ex-
cusantes ipsi iratū puocatūq; fecisse. Enim uero tantum
i vno viro fuisse momēti. ut maximi imperii subuersi &
rursum recepti auctor esset: & vnde stetit eo se uictori-
a trāsferret: fieretq; cū eo mira quædam fortūæ inclinatio
Igit̃ oibus nō humanis tātum: uerū etiaz & diuinis eum
honoribus honorat̃. certāt secū ipsi: utrū cōtumeliosius
eum expulerit: an reuocauerit honorat̃. ipsos illi deos
gratulātes tulere obuiā: quoꝝ execrationibus erat deu-
tus. Et cui paulo ante omnē humanā opem interdixerāt: eū
si queāt i cælo posuisse cupiūt. Explent cōtumelias hono-
ribus: detrimēta muneribus: execrationes precibus. Non
Siciliæ illis aduersa pugna i ore est: sed græciæ uictoria
nō classes per illum amissæ sed acquisitæ: nec Syracusarū
sed Ionix bellespōtiq; meminerūt. Sic Alcibiades nunq̃
mediocribꝫ nec i offensam nec fauorem studiis suorum
exceptꝫ est. Dū hæc agunt̃ a lacedæmonis Lysander clas-
si belloq; præficit̃: & in locū Tisafernis Darius rex per-
sarū filiū suum Cyrus Ionix Lydiarūq; præposuit: qui La-
cedæmoios auxiliis opibusq; ad spem fortunæ prioris

erexit. Aucti igitur uiribus Alcibiadem cum centum nauibus in Asiam profectum dum agros longa pace diuites se curos populat & praedae dulcedine sine insidiae metu sparsos milites haberet: repentino aduentu oppressere. tantaque caedes pallatum fuit: ut plus vulneris eo praelio Athenienses acciperent quam superioribus dederat: & tanta desperatio apud Athenienses erat: ut ex continenti Alcibiadem ducem Conone duce commutaret: arbitrantes victos se non fortuna belli sed fraude imperatoris: apud quem plus prior offensa valuisset quam recitata beneficia. Vicisse autem eum priore bello ideo tantum ut ostenderet hostibus: quem ducem spreuissent: & ut carius eis ipsam victoriam uenderet. Omnia enim credibilia in Alcibiade vigor ingenii & vitiorum amor & morum luxuria faciebat. Veritas itaque multitudinis imperium denuo in uoluntarium exilium perficit. Itaque Conon Alcibiadi successus habens ante oculos cui duci successisset: classem maxima industria exornat: sed nauibus exercitus deerat fortissimis quibusque in Asiae populatione amissis. Armantur tamen senes aut impuberes pueri: & numerus militum sine exercitus robore expletur. Sed non magnas bello moras aetas fecit. Imbelles aut cadunt passim: aut fugientes capiuntur. Tantaque strages aut occisorum aut captiuorum fuit: ut Atheniensium deletum non imperium tantum uerum etiam nomen videret: quo praelio perditis & desperatis rebus ad tantam inopiam rediguntur: ut consumpta militari aetate: peregrinis ciuitate: seruis libertatem: damnatis impunitatem darent. Eaque coluuiatione hominum domini antea Graeciae conscripto exercitu vix libertatem tuebantur. Iterum tamen fortunam maris experiendam decernunt. Tanta virtus animorum erat: ut cum paulo ante salutes despauerint: nunc non desperant uictoriam: Sed neque is miles erat: qui nomen Atheniensium tueret: neque haec vires quibus vincere consueuerat: neque

ea scientia militaris i his: quos uincula non castra continu-
erunt. Itaque omnes aut capti: aut occisi: cum dux Conon
praelio superfuisset solus crudelitatem civium metuens cum
octo navibus ad regem Cyprium contedit. Euagoras autem
dux lacedaemoniorum rebus feliciter gestis fortunae hostium
isultat: captivas naues cum praeda bellica in triumphi modum
ornatas mittit lacedaemona: ac tributarias atheniensem
ciuitates: quas metus dubiae belli fortunae in fide tenuerat
uoluntarias recepit: nec aliud ditionis Atheniensium praeter
urbem ipsam reliquit: quae cum cuncta cum Athenis nunciata essent
omnes relictis domibus per urbem discurrere pauidi: Alii
us alium sciscitari: auctorem nuntii requirere: non pueros
imprudetia: non senes debilitas: non mulieres sexus imbecil-
lis domi tenet: adeo ad omnem aetatem tanti mali sensus
penetrauerat. In foro deinde coeunt: atque ibi perpeti nocte
fortunam publicam quaestibus iterant. Alii fratres aut fili-
os aut parentes deflet: cognatos alii: alii amicos cariores
cognatis: & cum priuatis casibus querelam publicam miscet
Iam se ipsos iam ipsam patriam pituram miserioremque ico-
lumiis quam amissorum fortunam iudicantes sibi quisque ante oculos
obsidionem famem & superbum victoremque hostem proponen-
tes Iam ruinam urbis & incendia: iam omnium captiuitatem &
miserrimam seruitutes recordantes feliciores praesens prioris
urbis ruinas ducetes: quae icolumibus filiis parentibusque te-
ctorum tantum ruina taxatae sint: Nunc autem non classem sin-
quam sicuti pridem confugiant: superesse: non exercitum: cuius vir-
tute seruati pulchriora possent moenia extruere. Sic de-
flectae ac prope perditae urbi hostes superueniunt: & obsidione
circudatos obsessos fame urgunt. Sciebant eis neque ex adue-
ctis copiis multum superesse: & ne nouae aduehi possent pro-
viderant: quibus malis rebus athenienses fracti post longam
famem & assidua suorum funera pacem petiuere: quae an

dari deberet diu inter Spartanos sociosq; deliberatum .
 Cum multi delendū Atheniensiu nomen vrbemq; incē
 dio consumendam censerēt : negarunt se spartani ex du
 obus Græciæ oculis alteꝝ eruturos : pacem polliciti : si de
 missa pyræū vers⁹ muri brachia deiecerit : nauesq; quæ
 reliquæ forēt traderēt : resq; publica ex semet ipsis .xxx.
 rectores acciperet . In has leges traditas sibi vrbem lace
 dæmonii formadā Lyfandro tradiderunt . Insignis hic
 ānus & expugnatiōe Athenarū & morte Darii regis pfa
 rū & exilio Dionysii Sicilia tyranni fuit . mutato statu
 Athēarū etiam ciuiū cōditio mutat . Rectores .xxx. rei .p.
 cōstituuūt : q; fiūt tyrāni : quippe a p̄ncipio tria milia si
 bi satellitū statuūt : quantū ex tot cladibus p̄pe nec ciuiū
 sup̄fuerat . & quasi paruus hic ad continēdam ciuitates
 exercitus esset : septingentos milites a victoribus accipiūt
 cædes deīde ciuium ab alcibiade suspicant̄ : ne iteꝝ rem
 publicam sub obtentu liberatiōis inuaderet : quem cum
 p̄fectum ad artaxerxem persarū regem comperissent ci
 tato itinere miserūt : qui eum iuterciperent : a quibus oc
 cupatus cū occidi aperte non posset viuus ī cubiculo : in
 quo dormiebat : cremat⁹ est . Liberati hoc vltiōis metu ty
 rāni miseris vrbis reliqas cædibus & rapinis exhauriūt
 quod cū displicere uni ex numero suo therameni didicif
 sent : ipsus quoq; ad terrores omniū itersificiūt . Fit igitur
 ex vrbe passim omniū fuga : repleturq; Græcia Atheniē
 sium exulib⁹ : quod etiam ipsum auxiliū a miseris eripe
 ret : nam lacedæmonioꝝ edicto ciuitatis exules recipere
 p̄hibebant̄ . Omnes se argos & Thebas cōtulere . Ibi nō
 solū tutum exiliū egerunt veꝝ etiam spem recupandas
 patriæ receperunt . Erat inter exules Thrasylbulus vir stre
 nu⁹ & domi nobilis : qui audendum aliqd pro patria &
 pro salute communi etiam cum periculo ratus adunatis

exulibus castelū Finem Atticorū finius occupat .nec deerat q̄rundaz ciuitatum tam crudelis casus miserantium fauor .Itaq; & his Menias thebanorū princeps & si publicis non poterat priuatis tamen uiribus adiuuabat:& Lysias Syracusanus orator exul tūc quingentos milites sti pēdio suo istructos ī auxiliuz patriæ cōmunis eloquētiaz misit . Fit itaq; aspum prāliū :sed cū hinc pro patria sūmis uiribus īde pro aliena dominatione securi⁹ pugnaretyranni uicuntur:uicti in urbem refugerūt:quam exhaustā cādibus suis etiam armis spoliāt . Deīde cūz omnes Atheniēses p̄ditionis suspectos haberēt :demigrare eos ex urbe iubēt:& in brachiis muri :quæ diruta fuerant : habitare:extraneis militibus imperiū tuentes . Post hæc Thrasylbulū corrumpere imperii societatem pollicentes conant :quod cū nō contigissent :auxilia a lacedæmonis pettuere . Quibus accitis iterato prāliant :In eo bello Critias & Hippolochus omniū tyrannorū æuissimi cadunt . Cæteris uictis cūz exercitus eorū ex quibus maior Atheniensius erat fugeret magna uoce Thrasylbulus exclamat . Cur se uictore fugiāt :potius q̄ ut uindicem communis libertatis adiuuēt :ciuiū illā meminerint acies nō hostiū esse:nec se ideo arma cepisse ut aliqua uictis adimat:sed ut adepta restituat .xxx. se dominis non ciuitatis bellū inferre admonet . Deinde cognationis legū sacrorū tum uetusti p̄ tot bella cōmilitū orat :miserēatur exulū ciuiū :si tam patienter ipsi seruiant . reddant sibi patriā : accipiant libertatem . His uocibus tantum permotum est ut reuersus in urbem exercitus .xxx. tyrānos emigrare Eleusina iuberet:substitutis decem:qui rem .p. regerent: qui nihil exemplo prioris dominationis territi eandē uiam crudelitatis aggressi sunt . Dū hæc aguntur nunciāt lacedæmonæ in belluz athenienses exarsisse ad quod com

primendū Pausanias rex mittitur qui misericordia exu-
 lis populi p̄motus patriā miseris ciuibus restituit :& de-
 cem tyrānos ex urbe Eleusina migrare ad ceteros iubet
 Quibus reb⁹ cum pax statuta esset iteriectis diebus re-
 pente tyrāni nō minus restitutos exules q̄ se in exilium
 actos indignātur .quasi vero aliorū libertas sua seruitus
 esset :& bellū atheniēses īferūt . sed ad colloqū veluti do-
 miationē recepturi p̄gressi per īfidias cōpr̄hensi vt pa-
 cis victimā trucidantur . Populus : quem emigrare iusse-
 rant : ī vr̄bem reuocatur . Atq; ita per multa membra ci-
 uitas diuisa ī vnū tantū corpus redigitur :& ne qua dis-
 sensio ex ante actis nasceret : omnes ī reiurando obstrin-
 gūtur discordiā obliuionem fore . Interea Thebani co-
 rynthiūq; legatos ad lacedæmonios mittūt : qui ex manu
 biis portionem pr̄æde commūis belli periculiq; peterent
 quibus negatis : non quidem aperte bellū aduersus lace-
 dæmonios decernūt : sed tacitis animis tantam iram con-
 cipiūt : ut subesse bellum intelligi possent . eodem fere tem-
 pore Darius rex persarū moritur artaxerxe & Cyro filiis
 relictis : regnū Artaxerxi : Cyro ciuitates : quarū prefectus
 erat testamento : legauit . Sed Cyro iudiciū patris iniuria
 uidebatur . Itaq; oculte aduersus fratrem bellū parabat
 quod cum nunciatū Artaxerxi esset accersitum ad se fra-
 trem & innocentiam dissimulatione belli simulantem cō-
 pedibus aureis uinxit : interfecissetq; ni mater prohibu-
 isset . Dimissus igitur Cyrus iam non occulte bellus sed
 palam nec per dissimulationem sed aperta professiōe pa-
 rare coepit . auxilia undiq; cōtrahit . Lacedæmoni memo-
 res atheniensi bello enixe eius opera adiutos uelut igno-
 rantes cōtra quē bellū pararetur : decernūt auxilia Cyro
 mittenda : ubi res eius exegisset : quærentes aput Cyrum
 gratiam : & aput Artaxerxes : si uicisset ueniam patrocinia :

cum nihil aduersus eū aperte decreuissent. Sed cū in bello fors prælii utrumq; fratrem pugna obtulisset: prior Artaxerxes a fratre uulnerat: quem cū equi fuga periculo subtraxisset: Cyrus a cohorte regia oppressus interficit: sic uictor Artaxerxes & præda fraterni belli & exercitu potitur. In eo prælio decem milia græcorū in auxilio Cyri fuere: quæ & in cornu: in quo steterat: uicerunt: & post mortem Cyri neq; armis tãto exercitu uinci neq; dolo capi potuerunt: reuertentesq; inter tot indomitas nationes & barbaras gentes per tãta itineris spatia uirtute se usq; terminos patriæ defenderunt.

IVSTINI HISTORICI LIBER SEXTVS.

LACEDAEMONII More ingenii humani quo plura habent: eo ampliora cupientes: non contenti accessione atheniensium opum uires sibi duplicatas totius Asiæ imperii affectare cœperunt: sed maior pars sub regno persarum erat. Itaque Hercylides dux in hanc militiam electus cū uideret sibi aduersus duos præfectos Artaxerxis regis Pharnabasum & Tisafernem maximarum gentium uiribus succinctos dimicandum: pacificari cum altero statuit. Aptior uisus Tisafernes uir & industria potior & militibus Cyri quodam regis instructor in colloquium uocatur: & statutis conditionibus ab armis dimittitur. Hanc rem Pharnabasus apud communem regem criminat: ut lacedæmonios Asiam ingressos non repulerit armis: sed impensis regis aluerit merceturq; ab his ut differant bella: quæ gerant tanquam non ad unius summam imperii detrimentum omne perueniet Indignum ait bellum non perfici sed redimi hostem pretio non armis summoueri. His uocibus rex Tisaferni

alienatus hortatur: ut in eius naualis belli ducem eligat Cononē atheniēsem: qui amissa bello patria Cypro exulabat. Quippe atheniēsis & si fracta sūt opes māere tam naualem usum: nec si eligendus sit ex uniuersis meliorē alium esse. Acceptis igitur quingentis talentis iussus est Conona classi præficere. His cognitis lacedæmoni & ipi a rege ægypti Hercymonem in auxilium naualis belli p̄ legatos petūt: a quo centum triremes & sexcētum milia modiorū frumenti missa: a cæteris quoq; sociis ingentia auxilia contracta sunt. Sed tanto exercitu & cōtra tantū ducem deerat dignus imperator. Itaq; postulanti bus sociis Agēsilaum ducem reges tunc lacedæmoniorū p̄pter responsum oraculi delphici diu lacedæmonii an eus summx rei præponerent: deliberauerūt: quibus futurus imperii finis denunciabatur: cum regius claudicasset imperium: erat enī pede claudus. Ad postremū statuerūt melius esse incessum regem q̄ imperio regnum claudicare. postq̄ Agēsilaum cū ingentibus copiis in Asiam misere: non facile dixerim: quod aliud par ductum tam bene cōparatum fuerit. Quippe ætas uirtus consiliū sapientia utriq; prope una: gloria quoq; rerū gestarū eadē. Quibus cū paria oīa fortuna dederit: inuictū tamē ab altero utrūq; seruauit. magnus igitur amborū apparatus belli. magnæ res gestæ fuerūt. Sed Cononem seditio militū inuadit: quos præfecti regis fraudare stipendio soliti erant: eo constantius debita poscentibus quo grauiorem sub magno duce militiam præsumebant. Itaq; Conō diu rege per epistolas frustra fatigato ad postremum ipse ad eum pergit: cuius aspectu & colloquio phibitus ē: quod eū more persarū: adorare nollent: Agit tamen cum eo per internūcios: & queritur opulentissimi regis bella inopia delabi. & qui exercitū parem hostibus habeat peccunia

uinci: qua praestet: inferioremque eum ea parte uirum inue-
niri: qua longe superior sit. postulat dari sibi ministerium
impensae: quia plurimum id mandari perniciosum sit. dato sti-
pendio ad classem remittitur: nec moram agendis rebus facit
multa fortiter, multa facilliter agit. Agros hostiles vastat
urbem expugnat: & quasi tempestas quaedam cuncta proster-
nit. Quibus rebus territi lacedaemonii ad patriae subsi-
dium reuocandum ab Asia Agesilaum decernunt. Interim Ly-
sander ab Agesilao proficiscente dux patriae relictus inge-
tem classem summis viribus instruit fortunam belli tentatu-
rus. Nam & ipse Conon tunc primum cum hostium exercitu
concursum magna cura suos ordinat. Summa igitur non
ducum tantum in eo praelio quam militum aemulatio fuit. Nam
ipse dux Conon non tam persas quam patriae studebat: & sicuti
afflictis atheniensium rebus auctor amissae dominationis
fuerat: sic volebat idem haberi redditae patriamque vincen-
do recipere quas victus amiserat. eo speciosus quod ne ipso
rum quidem atheniensium sed alieni praelii viribus dimicet
& pugnaturum periculo regis: victurus praemio patriae: glo-
riamque diuersis artibus quam priores ciuitatis suae duces com-
secutus. Quippe illos vincendo persas patriam defendisse
persas victores faciendo restitutum patriam esse: porro Ly-
sander praeter coinunctionem Agesilai etiam virtutum aemu-
lator erat: contendeatque ne a rebus gestis eius & gloriae
splendore decederet. neue tot bellis a saeculis quaesitum im-
perium breuissimi momenti culpa subuerteret. Eadem mi-
litum & omnium regum cura erat: quos maior sollicitudo cru-
ciabat: non tam ne ipsi quaesitas opes amitterent: quam ut pristi-
nas athenienses reciperent. Sed quanto maius praelium fuit
tanto & clarior victoria Cononis. victi lacedaemonii fugam
capessunt: praesidia hostium Athenis deducunt. populo re-
stituta dignitate condicio seruilis eripitur. multae quoque

ciuitates recipiunt. Hoc initiū atheniēſibus reſumēdae
 potētiae & lacedaemoniis habēdae finis fuit .Nanq; velu
 ti cū imperio etiam virtutes pdiſſent cōtemni a finiti
 mis cōepere. Primi igit̃ Thebani auxiliātibus Athenien
 ſibus bellū his itulere: quae ciuitas ex infinitis icremen
 tis virtute Epaminūdae ducis ad ſpem imperii graeciae
 erecta eſt. Fit itaq; terreſtre praeliū eadem lacedaemoni
 orū fortūa qua pugnatū aduerſus Conona nauali praeli
 o fuerat .In eo bello Lyſander quo duce athenienſes vi
 cti a lacedaemoniis fuerāt :interficiūt . Pausanias quoq;
 alter dux lacedaemoniorū pditionis accusatus in exiliū
 abiit. Igit̃ Thebani potiti victoria vniuerſum exercitus
 ad vrberem lacedaemoniorū ducūt :facilem expugnationē
 rati quoniam deſerti a ſociis omnibus erant. quod metu
 ctes lacedaemonii regem ſuū Ageſilaū ex Aſia qui ibi ma
 gnas res gerebat ad deſenſiōem patriae accerſunt. Occi
 ſo eīs Lyſandro nullius alteri⁹ fiduciam ducis habebāt
 cuius quoniam ſerus aduent⁹ erat: conſcripto exercitus
 obuiam hoſti procedūt .Sed victis aduerſus paulo ante
 victores nec animus neq; vires pares fuere .Prima igit̃
 cōgreſſione fundunt̃ :deletis iam ſuorū copiis ſupuenit
 rex Ageſilaus: q̃ reſtituto praelio non difficulter recenti
 & multis expeditionib⁹ indurato milite hoſtibus victori
 am eripuit: ipſe tamen grauiter ſauciat̃ .Quibus rebus
 cognitis Atheniēſes verētes ne iteꝝ lacedaemoniis victo
 ribus in priſtinam ſortem ſeruitutis redigerent̃ :exerci
 tum contrahūt: eumq; ī auxiliū Boetiorū Phiphocratem
 .xx. q̃dem ānos natum ſed magnā idolis iuuenem duci
 iubent. Huius adoleſcētis ſupra aetatem virtus admirabi
 lis fuit: nec vnq̃ ante eus Athenienſes iter tot tantosque
 duces aut ſpei maioris aut idolis maturioris imperatorē
 habuerūt. In quo non imperatori tantum verum etiam

oratoriarum artes fuere . Conon quoque audito reditu Agefilai & ipse ex asia ad populandos lacedaemoniorum agros reuertitur . Atque ita vndique belli formidine circum strepente clausi spartani ad summam desperationem rediguntur . Sed Conon vastatis hostium terris Athenas pergit ubi magno ciuium gaudio exceptus: plus tamen tristitiae ipsi & ex incensa & diruta a lacedaemoniis patria quae laticiae ex recuperata post tantum temporis cepit . Itaque quae incensa fuerat praedarum sumptu & exercitu persarum restituit: quae diruta fuerant reficit . Fatum illud athenarum fuit: ut ante a persis crematae manubiis eorum: & nunc a lacedaemoniis dirutae ex spoliis lacedaemoniorum restituerent . versa quoque vice nunc haberent socios: quos tunc hostes habuerunt: & hostes nunc paterentur: cum quibus iuncti tunc charissimis societatis vinculis fuerat . Dum haec agunt Artaxerxes rex persarum legatos in graeciam mittit: per quos iubet omnes ab armis discedere: qui aliter fecisset eum se pro hoste habiturum: ciuitatibus libertatem suamque omnia restituit . quod non graeciae laboribus assiduisque bellorum inter ciues odiis consules fecit: sed ne occupato sibi aegyptio bello quod propter auxilia aduersus praefectos suos lacedaemoniis missa susceperat: exercitus sui in graeciam detinerent . Fessi igitur tot bellis graeci cupide paruere . Hic annus non eo tantum insignis fuit . quod repente pax tota graecia facta est: sed etiam eo quod eodem tempore vrbs romana a gallis capta est . sed lacedaemonii secuti insidiantes absentiam Archadum speculati castellum eorum expugnant: occupatoque praesidium imponunt . Itaque armato instructoque exercitu Archades adhibitis in auxilium thebanis amissa bello repetunt . in eo praelio Archidamus dux lacedaemoniorum vulneratur: qui cum caedi suos iam ut victos videret per praecoem corpora interfectorum ad sepulturam poscit . Hoc est eis signum

apud græcos uictoriae traditæ: qua confessione contēti
 thebani signū parcendi dedere. post paucis diebus neu
 tris quicq̄ hostile facientibus cum quasi consensu tacito
 induciæ essent: lacedæmoniis alia bella aduersus finiti
 mōs gerentibus: thebani Epaminunda duce occupandæ
 urbis eorū spem ceperūt. Igitur principio noctis taciti la
 cedæmona p̄fiscūtur: non tamen aggredi incautos po
 tuerūt. Quippe senes & cætera imbellis ætas cū aduen
 tum hostiū p̄sensissent: in ipsis portarū angustis armati
 occurrūt: & aduersus quādecim milia militū nō amplius
 centū iam effoetæ ætatis viri pugnae se offerūt: tantū
 animorū virumq; patriæ & penatū conspectus summini
 strat: tantoq; præsentia q̄ recordatione sui maiores spem
 largiūtur. Nam vt viderūt intra quæ & pro quibus sta
 rēt: aut vincendū sibi: aut moriendū censuerunt. Pauci
 igit̄ sustinere senes aciem: cui par ante diem uniuersa
 iuuentus esse nō potuit. i eo prælio duo duces hostiū ce
 cidere: cum iterim Agesilai aduētus nunciatur: thebani
 recessere: nec bellus diu dilatatum. Siq̄dem spartanorum
 iuuentus senū virtute & gloria icēsa teneri nō potuit:
 quin ex continēti acie decerneret: cū victoria thebanorū
 esset. Et Epaminūdas dum nō ducis tātum verus etiam
 fortissimi militis officio fungitur: grauius vulneratur
 Quo audito his ex dolore metus: & illis ex gaudio stu
 por inicitur: atq; ita ex placito cōsensu a prælio discedi
 tur. Post paucos deinde dies Epaminundas decedit: cum
 quo vires quoq; rei. p. ceciderūt. Nam sicuti talo si pri
 mam aciem præfregit: reliquo ferro vim nocendi su
 stuleris: sic illo velut mucrone talis ablato duce thebano
 rum rei. p. vires hebetatæ sūt: vt nō tam illū amisisse q̄
 cum illo iteruisse omnes viderentur. Nam neq; hunc an
 te ducem ullum memcrabile bellum gessere: nec poste

virtutibus sed cladibus insignes fuere: ut manifestū sit patriæ gloriam & natam & extinctam cum eo fuisse. Fuit autem incertū uir melior an dux esset: nam & imperium nō sibi semper sed patriæ quæsiuit: & pecuniæ adeo parcus fuit: ut sūptus funeri defuerint: gloriæ quoq; nō cupidior q̄ pecuniæ: quippe recusanti omnia imperia igesta sunt. Honoresq; ita gessit: ut ornamentū nō accipe sed dare ipsi dignitati uideretur. Iam litterarū studium: iam philosophiæ doctrina tanta: ut mirabile uideret̄: unde tā insignis militiæ scientia homini inter litteras nato. neq; ab hoc uitæ proposito mortis ratio dissensit. Nam ut relatus in castra semianimis uocem spiritumq; collegit: id unum a circūstantibus requisit: num cadenti sibi scutum ademisset hostis: quod ut seruatū audiuit: allatū uelut laborum gloriæq; socium osculatus est. Iterum quæsiuit utri uicissēt: ut audiuit thebāos: bene h̄re se rē dixit atq; ita uelut gratulabundus patriæ expirauit. Huius morte etiam Atheniensium uirtus intercudit: siquidem amisso cui æmulari consueuerant: in segnitias torporēq; resoluti: nō ut olim in classem exercitus sed in dies festos apparatusq; ludorum reditus publicos effundūt: & cum auctoribus nobilissimis poetisq; theatra celebrāt: frequētius scēnam q̄ castra uisentes. Versificatoresq; meliores q̄ duces laudantes. Tunc uectigal publicū: quo ante milites & remiges alebant̄: cum urbane populo diuidi cōceptū. Quibus rebus effectū est: ut inter ocia græcorū sordidū & obscurū antea macedonum nomen emergeret: Et Philipus obses triēnio thebis habit⁹ Epaminūda & Pelopidaꝝ virtutibus eruditus Regnū macedoniæ græciæ & asiæ ceruicib⁹ ueluti iugū seruitutis imponeret.

IVSTINI HISTORICI LIBER SEPTIMVS.

MACEDONIA antea nomine Emathiōis regis: cuius prima virtutis expimenta in illis locis extāt: Emathia cognominata est. Hui⁹ sicuti incremēta modica: ita termini pangu sti fuere. populus pelafgi & regio boetia dicebat̃. Sed postea virtute regū & gentis industria: subactis primo finitimis mox populis nationibusq; imperium vsq; extremos orientis terminos platum est. In regione præoniæ: quæ nūc portio est macedoniæ: regnasse fertur Telegonus pater Astriopai: cuius troiano bello iter clarissimos vindices vr̃bis nomen accepimus. Ex alio latere in europa Europus nomine regnū tenuit. Sed & caranus cum magna multitudie græcor; sedes ī macedonia responso oraculi iussus quærere: cū æmathicā vēisset vr̃bem edysfam nō sentiētibus oppidanis propter imbrius & nebulae magnitudinem gregem caprae; imbrem fugientiū secutus occupauit: reuocatusq; in memoriam oraculi quo iussus erat: ducib⁹ capris imperiū quærere regni sedem statuit: relligioseq; postea obseruauit: quocumq; agmē moueret ante signa easdem capras habere: cceptorū duces habitur⁹: quas regni habuerat auctores. Vr̃bem edyssā ob memoriam mūeris ægæā populus ægæades vocauit. Pulso deīde Midanamis quoq; portiones macedoniæ tenuit: aliisq; regibus pulsis ī locū omnium solus successit: primusq; adūatis gentibus varioꝝ populor; veluti vnus corpus macedoniæ fecit: crescentique e regno valida incrementor; fundamenta constituit. Post hunc Perdicas regnauit: cuius vita illustris & mortis postrema veluti ex oraculo præcepta memorabilia fuere. Siquidē senex moriens Argæo filio monstrauit locū: quo cōdi uellet ibiq; non sua tantum sed etiam succedentiū sibi in regnū ossa poni iussit: Præfatus: quo ad ibi cōditæ posterior; relliquæ

Annus ante an. 29. 814.

forent: regnū in familia mansurū credūtq; hac supersti-
tione extinctam in Alexādro stirpem : q̄ locū sepulturæ
mutauerit. Argæus moderate & cuz amore populi admi-
nistrato regno successorē filium Philippū reliquit : q̄ im-
matura morte raptus Europū paruulū admodum insti-
tuit heredem . sed macedōibus assidua certamīa cū thra-
cibus & illyriis fuere : quorū armis veluti quotidiano ex-
ercitio idurati gloria bellicæ laudis finitimos terrebant
Igitur illyrii infantiam regis pupilli contemnentes bello
macedonas aggrediunt̄ : q̄ prælio pulsi rege suo ī cunis
prolato & pone aciem posito : acri⁹ certamē repetiuerūt
Tanq̄ ideo victi fuissent ātea : q̄ bellātibus sibi regis sui
auspicia defuissent . futuri vel p̄pterea victores : q̄ ex su-
p̄stitutione animū vicendi ceperāt : simul & miseratio eos
īfantis tenebat : quē si victi forēt : captiuū de rege factu-
ri videbant̄ . Cōserto itaq; prælio magna cæde illyrios fu-
dere : ostenderūtq; hostibus suis priore bello : regē mace-
donib⁹ nō virtutem defuisse : Huic Amyntas succedit : &
p̄pria virtute & Alexādri filii egregia indole insigniter
clarus : cui Alexandro tāta omniū virtutis naturæ orna-
mēta extitere : vt etiam olympio certamine vario ludicro
rū genere contēdit . Cuz interim Darius rex persarū tur-
pi a scythia fuga sūmotus : ne vbiq; deformis militiæ dā-
nis haberet̄ : mittit cuz parte copiarū Megabasum ad su-
bigendā thraciā cæteraq; eius tractus regna : q̄bus pro
ignobili momento erat accessura macedonia : qui breui
tēpore executo regis imperio legatis ad Amyntā regem
macedoniæ missis obsides in pignus futuræ pacis sibi da-
ri postulabat . Sed legati benigne excepti inter epulas e-
brietate crescente rogant Amyntā : vt apparatus epularū
adiciat ius familiaritatis adhibitis ī conuiuīū suū filius
& vxoribus & filiabus : id apud persas haberi pignus ac

foedus hospitii : qui vt venerūt petulātius contrectātib⁹
 filius Amyntæ Alexander rogat patrem respectu ætatis
 ac grauitatis suæ abire e conuiuio: pollicit⁹ se hospitū te
 ntatur⁹ iocos. Quo digresso mulieres quoq; paulo e con
 uiuiū euocat : cultius exornaturus gratioresq; reductu
 us. In quaruz locū matronali exornatos habitu iuuenes
 supponit : eosq; petulantiam legator⁹ ferro: quod sub ue
 ste gerebant: compescere iubet. Atq; ita interfectis omni
 bus ignarus rei Megabafus cū legati nō redirent: mittit
 eo cū exercitus parte Bubarem: vt in belluz facile & me
 diocre dedignatus ipse ire ne dehonestaretur prælio tam
 foedæ gentis. Sed Bubares ante bellū amore filiz Amynt
 æ captus, omisso bello nuptias facit: depositisq; hostilib⁹
 animis in affinitatis iura succedit. Post diceffum a mace
 donia Bubaris Amyntas rex decedit: cuius filio & succes
 fori Alexandro cognatio Bubaris nō Darii tantū tempo
 ribus pacem præstitit: verus etiam Xerxem conciliauit
 adeo vt euz grāciam veluti tempeffas quædā occupasset
 intus olympum hæmūq; mōtes totius regionis eū impe
 rio donauerit. Sed nec virtute minus q̄ p̄sarum liberali
 tate regnuz ampliauit. Per ordinē deide successionis re
 gnū macedoniæ ad Amyntam fratris eius Menelai filiū
 peruēit. Hic quoq; ifignis idustria : & omnibus impera
 toriis virtutibus iftructus fuit: qui ex Eurydice tres fili
 os sustulit Alexandrum perdicam & Philippū Alexandri
 magni macedonis patrem: & filiam Euryonē. Ex Cigæa
 autem Archealū: Archideū: Menelaum: qui euz Illyriis
 deinde cum olynthis grauia bella gessit. Insidiis autem
 Eurydices vxoris : quæ nuptias generi pacta occidendū
 virū regnumq; adulterio tradendū susceperat: occupat⁹
 fuisset: ni filia pellicatū matris & scele: is cōsilia p̄didisset &
 Fūctus itaq; tot periculis senex recessit : regno maximo

ex filius Alexandro tradito. Igitur Alexander iter prima
initia regni belluz ab Illyriis pacta mercede & Philippo
fratre dato obside redemit. Interiecto quoq; tempore p
eūdem obsidem cuz thebanis gratiam pacis reconciliat.
quæ res Philippo maxima incrementa egregiæ indolis
fuit. Siquidem triennio thebis obses habitus prima pue
ritie rudiméta i vrbe seueritatis antiquæ & in domo Epa
minundæ summi & philosophi & imperatoris deposuit.
Nec multo post Alexāder isidiis Eurydices matris appe
titus occūbit: cui Amyntas i scelere depræhensæ ppter
commūes liberos ignarus eisdem quādoq; exitiosam fo
re pepercerat. Frater quoq; eius Perdica pari insidiaruz
fraude decipit. Indignū prorsus libidinis causa liberos
a matre vita priuatos: quā scelex suorū supplicis libero
rū contemplatio vindicauerat. Perdica hæc idignior cæ
des videbat: q; ei apud matrem misericordiaz nec paruu
lus quidem filius concilliauerat. Itaq; Philippus diu non
regem sed tutorem pupilli egit. At vbi grauiora bella in
minebant serumq; auxilium in expectatione isantis erat
compulsus a populo regnū suscepit. vt est igressus impe
riū magna de illo spes omnibus fuit: & propter ipsius i
geniū: quod magnus spondebat virum: & ppter vetera
macedoniæ fata: quæ cecinerāt vno ex Amyntæ filiis re
gnante florētissimū fore macedoniæ statū: cui spei scel⁹
matris hūc residuū fecerat. Principio regni cuz hinc cæ
des fratrū indigne peremptoz inde hostium multitudo:
hinc insidiarum metus: inde inopia: continui belli & ex
hausti regni & immaturam ætatem tyronis vrgeret: bel
la quæ veluti conspiratione quadam ad opprimēdas ma
cedoniā multarū gentium ex diuersis locis vno tempore
confluebāt: quoniam omnibus par esse nō poterat dispē
sanda ratus alia iterposita pactione componit: alia redēit

facillimis qbusq; aggressis: quorum victoria & militum
 trepidos animos firmaret: & contemptum sibi hostiū de
 meret. Primū illi cū atheniensibus certamen fuit: quibꝰ
 p̄ insidias victis metu belli grauioris cū iter facere oñes
 posset: icolumes sine pretio dimisit. Post hos bello ī Illy
 riis translato multa milia hostiū cecidit. Urbem nobilissi
 mā larisæam capit: hic thessaliam non prædæ cupiditate
 sed quod exercitui suo robur thessalorum eq̄tum adiun
 gere gestiebat nihil minus q̄ bellū metuentem improui
 sus expugnat. vnumq; corpus equitū pedestriumq; copi
 arum iuncti exercitus fecit: quibus rebus feliciter p̄uēi
 entibus Olympiada Neoptolemi regis molosorum filiam
 vxorem ducit: conciliante nuptias fratre patruale Altore
 virginis Arisba rege molosorū: qui sororem olympiadis
 Troadam in matrimonium habebat: quæ causa illi exitiū
 malorumq; omniū fuit. Nam dū regni incrementa affini
 tate Philippi acquisiturū se sperat: proprio regno ab eo
 dez priuatus in exilio consenuit. Is ita gestis Philippus
 iam non cōtentus sumouere bella: vltro etiā quietos la
 cessit. Cum methonaz urbem oppugnaret: in pratereun
 tem de muris sagitta iacta dextrū oculus regis effodit:
 quo uulnere nec segnior in bellum nec iracūdius aduer
 sus hostes factus est. adeo vt interiectis diebus pacē de
 præcantibus dederit: nec moderatus tantum uerum etiā
 mitis aduersus uictos fuerit.

IVSTINI HISTORICI LIBER OCTAVVS.

GRAECIAE Ciuitates dum impare singulæ
 cupiūt: imperiū omnes perdidērūt. Quippe
 in mutuū exitiū sine modo ruentes: ab omni
 bus victæ periere: quod singulæ amitterent

non nisi oppressa senserunt. Siquidem Philippus ex macedonia velut specula quadam libertati omnium insidiatur dum contentiones ciuitatum alit auxiliū inferioribus ferendo victos pariter victoresque subire regiam seruitutem coegit causa & origo huius mali thebani fuere: qui cum regem potirentur secundam fortunam ibecillo animo ferentes victos armis lacedaemonios & phocenses quasi parua supplicia caedibus & rapinis luissent: aput comune gratiae concilium superbe accusauerunt. Lacedaemoniis crimini datum quod arcem thebanam induciarum tempore occupassent: phocensibus quod boetiam depopulati essent: praesens quasi post arma & bellum locum legibus reliquissent. Cum iudicium arbitrio victorum exerceret: tanta pecunia danantur: quanta exolui non posset: Igitur phocenses cum agris liberis: coniugibusque priuarentur desperatis rebus Philomene quondam duce velut deo irascentes templum ipsum Appolinis delphis occupauere. Inde auro & pecunia diuites conducto mercenario milite bellum thebanis intulerunt: factusque phocensium tametsi omnes execrarentur propter sacrilegium: plus tamen inuidiae thebanis: a quibus ad hanc necessitatem compulsi fuerat: quam ipsis intulit. Itaque auxilia his & ab athenensibus & a lacedaemoniis missa: Prima igitur congressione Philomenes thebanos castris exiit, sequenti praelio primus inter confertissimos dimicans cecidit: & sacrilegii poenas impio sanguine luit. In huius locum dux Oenomaus creat: aduersus quem thebani thessalique non ex ciuibus suis ne victoris potentiam ferre non possent: sed philippus macedoniae regem ducem eligunt: et externa dominationi: quam in suis timuerunt: sponte succedunt. Igitur philippus quasi sacrilegii non thebanorum victor esset: omnes milites coronas laureas sumere iubet: atque ita veluti deo

duce i præliū pergīt . Phocenses i signibus dei cōspectis
 consciētia delictorū territi abiectis armis fugam capessūt
 poenasq; violatæ religionis sanguine & cædibꝫ suis pen
 dunt. Incredibile quātā ea res apud omnes nationes phi
 lippo gloriam dedit . Illum uindicem sacrilegii : illum ul
 torem religionum; quod orbis uiribus expiari debuit: so
 lum qui piacula exigeret extitisse dignum . Itaq; diis pro
 ximus habetur: per quem deorum maiestas uindicata sit
 Sed athenienses audito belli euētū ne in græciam Philp
 pustransiret: angustias thermopilarū pari ratione sicuti
 antea adueniētibus persis occupauerunt: sed nequaquā simili
 aut virtute aut causa. Siquidem tūc pro libertate gratiæ
 nūc pro sacrilegio publico: tūc a rapina hostium templa
 vindicaturi: nūc aduersus vindices templorum raptores
 defensuri. Aguntq; se propugnatores sceleris: cuius tur
 pe erat alios vindices fuisse immemores prorsus q; i dubi
 is rebus suis illo deo etiam cōsiliorū auctore vsi fuerant: q;
 illo duce tot bella victores inierant: tot vrbes auspicato
 condiderāt: tantū imperiū terra mariq; quaesierāt : q; ni
 hil sine maiestate numinis eius aut priuatæ vnq; aut pu
 blicæ rei gesserāt : Tantū facinus admisisse i gentia omni
 doctrina exulta : pulcherrimis legibus institutisque for
 mata : vt qd vnde posthac succensere iure barbaris pos
 sint: non haberēt. Sed nec philippus melioris fidei aduer
 sus socios fuit . Quippe veluti timens ne ab hostibus sa
 crilegii scelere viceretur: ciuitates: quarū paulo ante dux
 fuerat : quæ sub auspiciis eius militauerāt : quæ gratula
 tæ illi sibiq; victoriā nactæ fuerāt hostiliter occupatas
 diripuit. Coniuges liberosq; omnium sub corona vendi
 dit: nō deorū immortalium templis: nō ædibus sacris: nō di
 is penatibus publicis priuatisque: ad quos paulo ante in
 gressus hospitaliter fuerat: pepercit . Prorsus vt non tam

sacrilegii vltor extitisse: q̄ sacrilegiorū licentiam quasisse
videret. Inde veluti rebus egregie gestis ī cappadociam
traicit : vbi bello pari p̄fidia gesto captisq; per dolus &
occisis finitimis regibus vniuersam p̄uinciam imperio
macedoniæ adiūgit. Deinde ad abolēdam iuidiæ famā: q̄a
ī signis p̄ter ceteros tunc temporis habebat; p̄ regna
mittit & opulētissimas ciuitates & phana ac tēpla : qui o
pinionem sererēt regē Philippus magna pecunia locare
& muros per ciuitates & phana & tēpla facienda: & vt p̄
p̄cōes susceptores sollicitarent; q̄ cū in macedoniā uēis
sent: variis dilatiōibus frustrati vim regiæ maiestatis ti
mētes taciti p̄ficiscebant. Post hęc Olynthios aggredi
tur: receperāt eis per misericordiā post cædem vnius du
os fratres eius : quos Philippus ex nouerca gēitos velu
ti participes regni interficere gestiebat. Ob hanc igitur
causā vrbes antiquā & nobilem excindit: & fratres olim
destinato supplicio tradit: p̄da q; ingenti pariter & par
ricidii voto fruit. Inde quasi oīa: quæ agitasset animo: ei
licerēt: auraria ī thessalia argenti metalla ī thracia occu
pat. Et ne quod ius vel fas iuiolatū p̄termitteret pira
ticam quoq; exercere instituit. His ita gestis forte venit
ut eum fratres duo reges thraciæ & non cōtemplatione
iusticiæ eius: sed iuicem metuētes ne alterius viribus ac
cederet disceptationū suarū iudicem eligerent. Sed Phi
lippus more īgenii sui ad iudicium ueluti ad bellum in
opinātibus fratribus īstructo exercitu superuēit : regno
utrumq; nō iudicis more sed fraude latronis ac scelere
spoliauit. Dum hac agūtur legati Atheniensium petētes
pacem ad eū uenerūt: quibus auditis & ipse legatos athe
nas cū pacis condicionib; misit: ibiq; ex commodo utro
rumq; pax facta. Ex ceteris quoq; graciæ ciuitatibus nō
pacis amore sed belli metu legatiōes uenere. Siquidem

crudescēte ira thessali boetiꝫ orāt :ut professum aduer
 sum phocenses ducem gr̄aciae exhibeat: tanto odio pho
 censium ardentes: ut obliti cladius suarꝫ perire ipsi q̄ nō
 perdere eos pr̄optarēt: exptamqꝫ Philippi crudelitatem
 pati: q̄ parcere hostibus suis mallent. Contra phocensiū
 legati adhibitis lacedæmoniis & atheniensibus belluz de
 precabantur: cuius ab eo dilationē ter iam emerant. Foe
 dum prorsus miserandumqꝫ spectaculum: gr̄aciam etiā
 nunc & uiribus & dignitate orbis terrarum principem
 regum certe gentiumqꝫ semper victricem & multarum
 adhuc urbiū dominam alienis excubare sedibus: aut ro
 gantem bellum aut deprecantem in alterius ope omnes
 spem posuisse: Orbis terrarū uindices eo usqꝫ discordia
 sua ciuilibusqꝫ bellis redactos: ut adulent̄ ultro sordidā
 paulo ante clientelæ sue partem: & hoc potissimū facere
 thebanos lacedæmoniosqꝫ antea inter se imperius nunc
 gr̄aciae imperantis æmulos. Philippus inter hæc uēdica
 tione gloriæ suae tantarum urbium fastigium agitāt :
 atqꝫ utros potius dignetur estimat. Secreto igitur audi
 tis utrisqꝫ legationibus his ueniam belli pollicetur iure
 iurando adactis responsum nemini prodituros: illis con
 tra venturū se auxiliumqꝫ laturū. Vtrosqꝫ vetat parare
 belluz aut metuere. sic uariato responso securis omnibꝫ
 thermopylarum angustias occupat. Tunc primum pho
 censes se captos in fraude Philippi animaduertentes tre
 pidi ad arma confugiūt .Sed neqꝫ spatium erat instrué
 di belli: nec tempus ad contrahenda auxilia: & philippus
 excidiū minabatur :ni fieret deditio. Victi igit̄ necessita
 te pacta salute se dederunt. Sed pactio eius fidei fuit: cu
 ius antea fuerat deprecati belli promissio. Igit̄ cadūtur
 passim. rapiūturqꝫ: nō liberi parentibꝫ: nō coniuges ma
 ritis: nō deoz simulacra templis suis relinquūtur. vnus

tantum miseris solatiū fuit : quod cū Philippus portiōe
prædæ socios fraudasset: nihil rex suarū apud inimicos
viderūt. Reuersus in regnū: vt pecora pastores nūc in
hybernos nūc in æstiuos saltus traiciūt: sic ille populos
& vrbes. Vt illi vel replenda vel dereliquenda quæq; lo
ca videbant̄ ad libidinem suam transfert. miserāda vbi
que facies: & excidio similis erat. Non quidem pauor il
le hostilis: nec discursus per urbem militum erat: nō tu
multus armorū: nō boum atq; hominum rapina: sed taci
tus mæror & luctus: verentibus ne ipsæ lachrimæ p̄ cō
tumacia haberent̄. Crescit dissimulatiōe ipsa dolor: hoc
altius dimissus quo mius p̄fiteri licet. Nunc saepulchra
maiorū: nūc veteres penates: nūc tecta: in quibus geniti e
rant: in quibus que genuerāt: considerabāt. Miserantes
nūc vicem suam: p̄ in eam diē vixisset: nunc filiorū: q̄ nō
post eam diē nati essent: alios populos in finibus ipsis ho
stibus oppōit: alios in extrēis regni terminis statuit. quos
dam bello captos in supplementis vrbiū diuidit. Atq; ita
ex multis gentibus nationibusq; vnum regnū populū
que cōstituit. Compositis ordinatisq; macedoniæ rebus
dardanos cæterosq; finitimos fraude captos expugnat.
Sed nec a proximis manus abstinet. Si quidem Arisban
reges Epiri vxori suæ Olympiadi arctisiam cognatione
victum pellere regno statuit: atq; Alexandrum priuignū
eius vxoris olympiadis fratrem puerum honestæ pulchri
tudinis in macedonia nomine sororis accersit: omni que stu
dio sollicitatus in spem regni simulato amore ad stupri
cōsuetudinem perpulit: maiora in eo obsequia habiturū
siue cōsciētia pudore siue regni beneficio. Igitur cū .xx
ad ānos peruēisset ereptū arisbæ regnū puero admodū
tradit scelestū in utroq; nā nec in eo ius cognatiōis suauit
cui adicit regnū: & eū cui dedit: impudicū fecit atē q̄ regē

IUSTINI HISTORICI LIBER NONVS.

IN GRAECIAM Philippus cum venisset sollicitatus paucarum ciuitatum direptione : & ex praeda modicarum vrbius quantae opes vniuersarum essent animo prospiciens bellum toti graeciae inferre statuit Ad cuius emolumentum egregie pertinere ratus si sibi byzantium nobilem maritimam urbem receptaculum terra marique copiis suis futurum in potestatem redegisset : eadem claudentem sibi portas obsidione cinxit. Haec namque vrbs condita primo a Pausania rege spartanorum : & per .vii. annos possessa fuit : deinde uariante victoria : nunc lacedaemoniorum : nunc Atheniensium uiribus habitata est : quae incerta possessio effecit : ut nemine quasi sua auxiliis iuuante libertatem costantius tueretur . Igitur Philippus longa obsidionis mora exhaustus pecuniae commercium de piratica mutuatur . Captis itaque .clxx. nauibus mercium ex distractis anhelantem iopiam paululum recreauit . Deinde ne vnus urbis oppugnatione tantus exercitus teneretur profectus cum fortissimis multas Chersonesum vrbes expugnat . filium Alexandrum decem & octo annos natum : ut sub militia patris tyrocinii rudimenta deponeat : ad se accersit : in scythiam quoque praedandi causa profectus more negotiorum impensas belli alio bello refecturus . Erat eo tempore rex scytharum Matthaeus qui cum bello istrianorum praemeretur : auxilium a Philippo per apollonieses petit : in successione eum regni scythiae adoptaturus : cum interim istrianorum rex decedens & metu belli & auxiliorum necessitate scythas soluit . Itaque Matthaeus remissis macedonibus renunciari Philippo iubet : neque auxilium eius se petisse : neque adoptionem mandasse . Nam neque vindicta macedonum egere scythas : quibus meliores forent : neque

Anno ante era 21. 356

hæredē sibi incolumi filio deesse. His auditis Philippus legatos ad Mattæam mittit: impēsā obsidionis portionē petētes: ne iopia bellum deserere cogatur. Quod eo promptius eum facere debere q̄ missis a se in auxilium eius militibus nec sumptū quidem viā n̄ modo officii pretia dederit. Matthæas in clāmentiam caeli & terrae sterilitatem caufatus: quae nō patrimoniis ditet scythas: sed uix alim̄ta exhibeat: respondit: nullas sibi opes esse quibus tātum regem expleat: & turpius putaret paruo defungi q̄ totum abnuere. Scythas autē virtute animi & duricia corporis nō opibus cēseri. Quibus derisus Philippus soluta obsidione byzātii scythica bella aggreditur: præmissis legatis: quo securiores faceret: qui nūcient Mathææ dum byzantiū obsidet uouisse statuam Herculi: ad quā in hostio istri ponendam se venire pacatum accessum ad religionem dei petēs amicus ipse scythis uenturus. ille si uoto fungi uelit: statuam sibi mitti iubet: non modo ut ponat: uerum etiam ut inuiolata maneat: pollicet̄. Exercitum autem fines īgredi negat se passurum: ac si iuitis scythis statuam ponat: eo digresso sublaturū uersurūq; æs statue in aculeos sagittarū. His utrinq; irritatis animis præliū committit̄. cū uirtute & animo præstarēt scythæ: astutia Philippi uincūtur. xx. milia puerorū ac fœminarū capta: pecoris magna uis: auri argentiq; nihil. Ea primū fides inopiæ scythicæ fuit. xx. milia nobiliū equarum ad gēus faciendum ī macedoniam missa. Sed reuertēti a scythia tribali Philippo occurrunt: negant se transitum daturus: ni portionem accipiant prædæ. Hinc iurgium & mox præliū. In quo ita in femore uulneratus est Philippus: ut per corpus eius equus īterficeret̄. cui oēs occisum putarēt: præda amissa est. Ita scythica uelut de uota spolia poene luctuosa macedōibus fuere. Vbi uero

ex vulnere primū conualuit diu dissimulatus bellū athe-
nienſibus infert: quorū cauſa thebani ſe iūxere: ne victis
metuentes athenienſibus ueluti uicinum incendiū belli
ad ſe tranſiret. Facta igit̃ inter duas paulo ante infeſtiſ-
ſimas ciuitates ſocietate legationibus graeciam fatigant
commūem hoſtem putant communib⁹ uiribus ſummo
uendū .Neq; enim ceſſaturꝫ Philippum ſi p̃ſpere prima
ſucceſſerit: niſi omnem graeciā domuerit. Motae quādā
ciuitates Athenienſib⁹ ſe iungūt :quaſdam autē ad Phi-
lippū belli metus traxit. Prælio cōmiſſo cum athenienſes
longe maiore militū numero præſtarēt aſſiduis bellis ī
durata uirtute macedonū uincunt̃ . nō tamen immemo-
res priſtiā gloriā cecidere . Quippe aduerſis vulnerib⁹
omnes loca quæ tuenda a ducibus acceperant moriētes
corporibus texerūt. Hic dies vniuerſæ græciæ & gloriā
dominationis & vetuſtiſſimā libertatem finiit : huius ui-
ctoriæ calide diſſimulata lætitia eſt . Deniq; nō ſolita ſa-
cra Philippus illa die fecit: nō conuiuio riſit : nō ludos ī
ter epulas adhibuit : nō coronas aut unguenta ſumpſit .
& quantus in illo fuit : ita uicit: ut uictorem nemo ſenti-
ret . Sed nec regem ſe græciæ ſed ducem appellari iuſſit
Atq; ita inter tacitā lætitiā & dolorem hoſtiū tempera-
uit : ut neq; apud ſuos exultaffe : neq; apud victos inſul-
taſſe uideret̃ . Athenienſibus quos paſſus infeſtiſſimos
fuerat & captiuos gratis remiſit : & bello conſumptorū
corpora ſepulturæ reddidit : reſſiquiaſq; funerum ut ad
ſepulchra maiorꝫ deferrēt vltro hortatus eſt : ſuper hæc
Alexādrum filiū cum amico Antipatro: qui pacē cuſ his
amicitiāſq; iūgeret: Athenas miſit. Thebanorꝫ porro nō
ſolū captiuos : uerum etiā interfectorꝫ ſepulturam vān-
didit. Principes ciuitatis alioſ; ſecuri percuffit: alioſ; ī exi-
liū redegit: bonaque oīum occupauit . pulſos deinde per

iniurias in patrias restituit .ex horum numero .ccc. exu
les iudices rectoresq; ciuitati dedit .Apud quos cū poten
tissimi quinque rei eius ipsius criminis postularentur :
quod per iniuriam se in exiliū egissent: huius cōstantiā
fuerūt: vt omnes se auctores faterent: meliusq; cū repu
actum cū damnati essent: q̄ cum restituti contenderent.
Mira prorsus audacia de iudicib⁹ vitæ necisq; suæ quē
admodū possunt: sententiam ferūt: cōtemnuntq; absolu
tionem: quā dare inimici possunt. & quoniā rebus neque
unt vlcisci: verbis vsurpāt libertatem .Compositis ī græ
cia rebus Philippus omniū ciuitatum legatos ad formā
dum reg⁹ præsentiū statum euocari corynthū iubet .Ibi
pacis legem vniuersæ græciæ pro meritis singularuz ci
uitatū statuit: cōsiliūq; omniū veluti vnum senatū ex
omnibus eligit .Soli Lacedæmonii & legem & regē con
tempserūt: seruitutem nō pacē rati: quæ non ipsis ciuita
tibus conueniret: sed a victore ferret .Auxilia deīde sin
gularū ciuitatū describūtur: siue adiuuand⁹ ea manu rex
oppugnāte aliquo foret: seu duce illo bellū inferendum.
neq; enim dubiū erat imperius persarū his apparatus
peti. Sūma auxiliorū. cc. millia peditū fuere: & equitum
xv. millia. Extra hanc summā & macedoniæ exercit⁹ erat
& confinis domitarū gentiuz barbararū. Initio. veris tres
duces in asiā persarū viris præmittit Parmenonē. Aryn
tam. & Attalum: cui⁹ sororem nuper expulsa Alexandri
matre Olympiade propter stupri suspiciōē ī matrimōi
uz acceperat .Interea dū auxilia a græcia coeūt: nuptias
cleopatrarū filiae Alexādrī: quæ regem Epiri fecerat cele
brat. Dies erat pro magnitudine duorū regū & collocā
tis filiam & vxorē ducentis apparatus insignis. Sed nec
ludorū magnificentia deerat : ad quorum spectaculum
Philippus cū sine custodib⁹ medius iter duos alexādros

filius generumq; concederet: paufanias nobilis ex mace
 donibus nemini suspectus adolefcēs occupatū angustif
 Philippū in transitu obtrūcat: diemq; latitix destinatū
 foedū luctu funeris facit. Hic paufanias primis puber
 tatis annis stuprū per iniuriam passus ab Attalo fuerat
 cuius indignitati hæc etiam felicitas accesserat. Naz per
 ductū in conuiuio solutūq; mero Attalus nō suæ tantū
 verū & conuiuaz libidini velut scortuz vile subiecerat:
 ludibriūq; omniū inter coarquales reddiderat. Hanc ré
 ægre ferēs Paufanias querelam philippo sæpe detulerat
 Cū variis frustrationib⁹ non sine risu differret & hono
 ratū insuper ducatu aduersariū cerneret iram in ipsum
 Philippū vertit: vltionemq; quam aduersario n̄ poterat
 ab iniquo iudice exegit. Creditū est etiā imssus ab olym
 piade m̄re alexādrī fuisse nec ipsū alexādrū ignaz pat̄næ
 cædis exiisse. quippe n̄ min⁹ olympiade repudiū & præ
 latā sibi Cleopatram q̄ stuprū paufaniam doluisse. Ale
 xandrū quoq; regni æmulū frat̄re ex nouerca susceptū
 tenuisse: eoq; actū vt in cōuiuio antea primus cum Atta
 lo mox cū ipso patre iurgaret. Adeo vt etiam stricto gla
 dio eū Philippus consecrat⁹ sit. ægreq; a filii cæde amico
 rum precibus exorat⁹. Quamobrem Alexāder ad auun
 culum se in Epiæ cū matre inde ad reges illyrioz contu
 lerat: vixq; reuocanti mitigatus est patri: precibusq; co
 gnatoz ægre redire cōpulsus. Olympias quoq; fratrem
 suum Alexandrū Epiri regem iu bellū subornabat: per
 uicissetq;: ni filix nuptiis pater generz occupasset. His sti
 mulis iraz vtriq; Paufanias de ipunitate stupri sui quæ
 rétem ad tantū facinus impulisse creduntur. Olympias
 certe fugienti percussori eos quoq; præparatos habuit.
 Ipse deide audita regis nece cū titulo officii ad exeq̄as ea
 dem nocte cucurrisset: i cruce pēdentis paufaniaz capiti

eadem nocte: qua uenit: coronam aureā impōit: quod ne
mo alius audere nisi hoc supstite philippi filio potuisset
Paucos deide post dies refixū corpus interfectoris sup
reliquias cremauit: & tumultus ei eodem fecit in loco:
parentariq; eidem quot annis icussa populo superstitione
curauit. Post hæc Cleopatram : a qua pulsa Philippi ma
trimonio fuerat: i gremio eius prius filia iterfecta finire
vitam suspēdio coegit: spectaculoq; pendētis vltione poti
ta est: ad quā per parricidiū festiauerat . Nouissime gla
dium illum: quo rex percussus est : Apollini sub nomine
myrtalis consecrauit. Hoc enim nomē ante Olympiadis
paruulæ fuit: quæ omnia ita palam facta sūt: vt timuisse
videat: ne facinus ab ea cōmisum nō probaret. Decessit
Philippus. xl. & .vii. ānoꝝ cum annis .xxv. regnasset. ge
nuit ex Larissæa saltatrice filiū Arideū : qui post Alexan
druz regnauit habuit & multos alios filios ex variis ma
trimoniis regio more susceptos : qui partim fato partim
ferro periere. Fuit rex armōꝝ q̄ conuiuioꝝ apparatus
studiosior: cui maxime opes erant. Instrumēta belloꝝ di
uitiaꝝ quæstu q̄ custodia sollertior. Itaq; inter quotidi
anas rapinas semper inops erat. misericordia in eo & p
fidia pari iure dilectæ . Nulla apud euz turpis ratio vin
cendi. blandus pariter insidiosus alloquio: q̄ plura pmit
teret q̄ præstaret. In seria & iocos artifex: amicitias vtili
tate nō fide colebat. Gratiam fingere in odio: istruere in
ter concordantes odia : apud vtrumq; gratiam quarere
sollemnis illi cōsuetudo . Inter hæc eloquentia & insignis
oratio acuminis & sollertia plena vt nec ornatui facilitas
nec facilitati inuentionus deesset ornatus. Huic Alexan
der successit & virtute & viciis patre maior. Itaq; uincē
di ratio utriq; diuersa. hic aperta ui: ille artibus bella tra
ctabat : deceptis ille gaudere hostibus: hic palam fufis .

Annus ante arā xj. 348.

Prudētior ille consilio: hic animo manificentior. Iram pater dissimulare plærunq; & uincere: hic ubi exarxisset nec dilatio ultionis nec modus erat. Vini nimis uterque auidus: sed ebrietatis diuersa uitia. Patri mos erat: & de conuiuio in hostem pcurrere: manus conserere: piculis se temere offerre. Alexander non in hostem: sed in suos sœuiebat. q̄obrē Philippū sæpe vulneratū prælia remiser: hic amicorū interfector conuiuio frequenter excessit. Regnare ille cū amicis nolebat: hic ī amicos regna exercebat. Amari pater malle: hic metui. litterarū cultus vtri que similis. Sollertiæ pater maioris: hic fidei. verbis at que oratiōe Philippus: hic rebus moderatior. parcēdi vīctis filio animus & p̄mptior & honestior. frugalitati pater: luxuriæ filius magis deditus erat. q̄bus artib⁹ orbis imperii fundamēta pater fecit operis totius gloriam filius consumauit.

IVSTINI HISTORICI LIBER .X.

ARtaxerxi regi psarū ex pellicibus .c.xv. filii fuere: sed tres tantū iusto matrimonio suscepti Darius Ariarates & Occhus. Ex his Darium contra morem psarū: apud quos rex nisi morte mutatur: p̄ indulgētiā pater regem viuus fecit: nihil sibi ablatū existimans: quod in filium contulisset: sinceriusq; gaudium ex p̄creatione capturum: si in signa maiestatis suæ viuus in filio conspexisset. Sed Darius post noua paternæ pietatis exempla iter faciendi patris consilium cepit. Sceleratus fuisset: si solus parricidium cogitasset: tanto sceleratior quanto in societatem facinoris assumptos. l̄ fratres fecit parricidas. Ostenti p̄sus genus: vbi in tanto populo nō solum sociari: verum

etiam filii parricidium potuit :vt ex .I. liberis nemo iuen-
tus sit:quem aut paterna maiestas:aut veneratio senis:
aut indulgentia patris a tanta immanitate reuocaret. Adeo
ne vile paternum nomen apud tot numero filios fuit
vt quorum praesidio tutus etiam aduersus hostes esse debue-
rat:eorum insidiis circumuentus tutior ab hostibus quam a filiis
fuerit. Causa parricidii sceleratior ipso parricidio fuit. oc-
ciso quippe Cyro fraterno bello :cuius mentio supra ha-
bita est :Astasia pellicem eius res Artaxerxes in matrimo-
nium receperat. Hanc patrem cedere sibi sicuti regnum
Darius postulauerat. qui pro indulgentia sua in liberos
primo facturum se dixerat:mox poenitentia ductus vt hone-
ste negaret:quod temere promiserat:solis eam sacerdotio
praefecit : quod perpetua illi ab omnibus viris pudicitia im-
perabat. Hinc exacerbatu iuuenis in iurgia primo pa-
tris erupit :mox facta cum fratribus coniuratione dum pa-
tri insidias parat:deprehensus cum sociis poenas parricidii
diis paternae maiestatis ultoribus dedit. coniuges quoque
omnium cum liberis:ne quod vestigium tanti sceleris extaret
interfectae sunt. Post haec Artaxerxes morbo ex dolore con-
tracto decedit Rex qui pater felicior. Haereditas regni Oc-
cho tradita :qui timens parem coniurationem regiam co-
gnatorum caede & strage principium replet:nulla non san-
guinis non sexus non aetatis misericordia promotus:scilicet
ne innocenter fratribus parricidis haberetur. Atque ita veluti
purificato regno bellum armenis infert. In eo aduersus
prouocatore hostium Codomanus quidam cum omnium
fauore processisset:hoste caeso victoriam suis pariter & pro-
pe amissam gloriam restituit. Ob haec decora idem Codoma-
nus praeficitur Armenis. Interfecto deinde tempore post
mortem Occhi regis ob memoriam pristinae virtutis rex a
populo constituit:Darii nomine ne quid regiae maiestatis

38

deesset honoratus: bellumq; cū Alexandro magno diu uariante fortūa magna uirtute gessit. Postremo uictus ab Alexandro & a cognatis occisus uitam pariter cū p̄sare regno finiuit.

IVSTINI HISTORICI LIBER .XI.

IN Exercitu Philippi sicuti uariarū gentes erāt ita eo occiso diuersi motus animorum fuere. Alii quippe iniusta seruitute oppressi ad spē se libertatis erigebant. Alii tādio longiquarū militiarū remissam sibi expeditiones gaudebāt. nōnulli facem nuptiis filiarū accensam rogo patris subditā dolebāt. Amicos quoq; tā subita mutatione rege haud mediocris metus ceperat: reputātes non prouocatā Asiam: nūc Europam nōdum p̄domitā: nunc Illyrios & thracas & dardanos ceterasq; barbaras gentes fidei dubiarū & mentis infidarū: qui omnes populi si pariter deficiāt: resisti nullo modo posse. His rebus uelut medela quādam iteruent⁹ Alexandri fuit: qui pro concioē ita uulgus omne cōsolat⁹ hortatusq; p̄ tempore est: ut & metū timentibus demeretur: & in spē sui omnes impelleret. Erat hic annos. xx. natus: ī qua aetate ita moderate de se multa pollicitus est: ut appareret plura eum expimētis reseruare. Macedonibus imunitatem cunctarū rerum prater militiarū uacationē dedit. quo facto tantū sibi fauorē oīum cōciliauit: ut corpus hominis nō uirtutū regis mutasse se dicerēt. Prima illa cura paternarū exequiarū fuit: In quibus ante oīa cædis cōscios ad tumulū patris occidi iussit: soli Alexandro lycistarū fratri pepcit: seruās ī eo auspiciū dignitatis suarū: nā regem eū primus salutauerat. amulū quoq; impii Caranum fratrem ex nouerca susceptum interfici

curauit . Inter initia multas gentes rebellâtes cōpescuit orientes nōnullas seditiones extinxit: qbus erect⁹ tacito gradu i græciâ cōtendit . vbi exēplo patris Corynthū euocatus ciuitatibus dux i locū eius substituitur . In choatū deide a patre p̄sicum bellū aggreditur : i cuius apparatu occupato nunciatur Athenienses Thebanos & Lacedæmonios ab eo ad persas defecisse: auctoremq; ei⁹ defectionis magno auri pondere a persis corruptus . De mosthenem oratores extitisse: q Macedonus deletas oēs cum rege copias a tribalis affirmauerit : producto in cōcionem auctore: qui i eo p̄ludio : in quo rex ceciderat : se quoq; vulneratū diceret . Qua opinione mutatos oīum ferme ciuitatū animos esse: p̄sidia Macedonus obsideri: qbus motibus occursur⁹ tāta celeritate instructo p̄ratoroq; exercitu græciam oppressit: vt quem venire n̄ senserāt: videre se vix crederēt . In transitu hortatus Thessalos fuerat: beneficiorumq; Philippi patris maternæque suæ cū his ab æacidarum gente necessitudinis admonuerat: cupide hæc thessalis audientibus exemplo patris dux vniuersæ gentis creatus erat: & vectigalia oīa reditusq; suos ei tradiderāt . Sed Atheniēses sicuti primi defecerūt ita primi pœnitere cœperunt : contemptum hostis in admiratione cōuertentes : pueritiāq; Alexandri spretā antea supra virtutem veterū ducum extollentes . Missis itaque legatis bellum deprecant^r : qbus auditis & grauiter increpatis Alexander bellum remisit . Inde thebas exercitum cōuertit : eadem indulgentia vsurus si parē pœnitentiam iuenisset . Sed Thebani armis non precibus nec deprecatione vsi sunt . Itaq; victi grauissima quæq; supplicia miserrimæ captiuitatis experti sunt . Cum i consilio de excidio urbis deliberaret Phocenses & Plataenses & Thespienses & Orchomenii Alexandri socii uictoriaque

participes excidium vrbium suarꝫ crudelitatemqꝫ theba
 banorꝫ referebāt: studia ī perfas nō præsētia tātum: ue
 rum etiam & vetera aduersus græciæ libertates icrepan
 tes. Quamobrē odium eos oīum populorꝫ esse: quod vī
 ex eo manifestari: q̄ iure iurando se oēs abstrinxerint: ut
 victis psīs Thebas diruerent. adiiciunt & scelerum prio
 rum fabulas: qbus oēs scænas repleuerant: ut non prae
 senti tantū perfidia: verum & uetere infamia iūisi forēt
 Tunc Eleadas unus ex captiuis data potestate dicēdi nō
 a rege se defecisse: quē interfestū audierint: sed a regis
 hæredibus. quicqd ī eo sit admissum credulitatis nō per
 fidia culpam esse: cuiꝫ tamen iam magna se supplicia pe
 pendisse. Deleta iuuentute nūc senum foeminarumque
 sicuti infirmū: ita īnoxium restare vulgus: ipsumqꝫ stu
 pris contumeliisqꝫ ita vexatum esse: vt nihil amariꝫ vnqꝫ
 sint passi. nec iam pro ciuibꝫ se: qui tam pauci remanse
 rint: orare sed pro innoxio patriæ solo & pro vrbe: quæ n̄
 viros tantū vexꝫ etiam deos gēuerit. Priuata etiam regē
 supstitione deprecāt geniti apud ipsos Herculis: vnde
 originem gens æacidarū trahat. Actaqꝫ Thebis a patre
 eius Philippo pueritia rogat: vrbi parcat: quæ maiores
 eius partim apud se gēitos deos adoret: partim educatos
 summæ maiestatis reges viderit. Sed potentior fuit ira
 q̄ preces. Itaqꝫ vrbs diruitur: agri inter victores diuidū
 tur: captiui sub corōa uandunt: quorꝫ pretium non ex
 emētium commodo: sed ex inimicorꝫ odio extendit̄. mise
 randa res Atheniēsisibus uisa. Itaqꝫ portas refugius pfu
 gorꝫ contra īterdictū regis aperuere: quas res ita graui
 ter tulit Alexander: ut secūda legatione denuo bellus de
 precātibus ita demū remisit: ut oratores & duces quorꝫ
 fiducia totiēs rebellēt: sibi dedant̄: paratisqꝫ atheniēsisibꝫ
 ne cogantur subire bellū: eo res deducta est: ut retentis

oratoribus duces ī exiliū agerent: q̄ ex continēti ad da-
riū profecti nō mediocre momentū p̄sar̄ uiribus accesse-
re. p̄ficiētes ad p̄sicum bellū omnes nouer̄c̄ suā cogna-
tos: quos philippus in excelsiorē dignitatis locum proue-
hēs imperiis p̄æfecerat īterfecit. sed nec suis: qui apti re-
gno uidebantur: pep̄cit: nē qua materia seditionis p̄cul-
se agente in macedonia remaneret. & reges stipēdiarios
conspēctoris īgenū ad cōmilinū secū trahit: seniores ad
tutelam regnī relinquit. adunato deide exercitu naues
onerat: unde conspēcta Asia īcrēdibili ardorē mētis accē-
sus duodecim aras deor̄ ī belli vota statuit. Patrimoniū
omne suū: quod ī macedōia europaq; habebat amicis di-
uidit: sibi Asiam sufficere p̄æfatus. Priusq̄ vlla naus
littore excederet: hostias cādit: petens victoriam bello:
quo toties a p̄sis petita gr̄acia vltor relictus sit: q̄bus lō-
ga iam fatis & matura impia cōtigisse: quorumq; tem-
pus esse vices excipe melius acturos. Sed neq; exercitus
eius alia q̄ regis animor̄ p̄æsumptio fuit. Quippe obli-
ti omnes cōiugū liberor̄q; & longinquā a domo militia
p̄sicum aux̄ & totius oriētis opes iam q̄si suam p̄ædaz
ducebant: nec belli piculorum sed diuitiar̄ meminērant
Cuz delati ī cōtinētem essent: primus Alexāder iaculum
velut ī hostilē terram iecit: armatusq; de nauī tripudian-
ti similis profiluit: atq; ita hostias cādit: p̄ecat⁹ ne se re-
gem illā terrā iuitā accipiant. In illo quoq; ad tumulos
eor̄: qui troiāo bello ceciderāt: parēt̄auit. Inde hostem pe-
tēs milites a populatione asiā prohibuit: parcēdum suis
rebus p̄æfat⁹: nec p̄denda ea: quae possessuri venerant
In exercitu eius fuere peditum trigintaduo milia: eq̄tus
q̄tuor milia quingenti: naues cētum. lxxxii. hac taz par-
ua manu uniuersum terrar̄ orbes utrū sit admirabilius
uicerit: an aggredi ausus fuerit incertum est: cū ad tam

periculosum bellū exercitū legerit non iuuenes robustos
nec primo flore ætatis: sed ueteranos pluresq; etiā eme
ritæ militiæ: q̄ cū patre paruisq; militauerāt .elegit nō tā
milites q̄ magistros militiæ electos putares. Ordies quo
que nemo nisi sexaginari⁹ duxit ut si p̄cipalia castroz
cerneres senatus te alicuius prisca rei. p. uidere dicerēs.
Itaq; nemo in p̄lio fugas sed uictoriam cogitauit: nec
in pedibus cuiq̄ spes sed in lacertis fuit. Contra rex per
sarum Darius fiducia uirium nil astu agere affirmans
suis occulta cōsilia uictoriæ furtiuæ cōuenire: nec hostes
regni finib⁹ arcere: sed intimū regnum accipere glorio
sius ratus repellere bellū: q̄ nō admittere. Prima igit̄ cō
gressio ī campis Adrastis fuit .In acie p̄sarū sexcenta mi
lia militū fuere : quæ nō minus arte Alexādri q̄ uirtute
macedonū supata terga verterūt. Magna itaq; cædes p̄
sarum fuit. De exercitu Alexādri nouem pedites: centū
. xx. equites cecidere : quos rex impensæ ad cæteroz so
latia humatos staturis equestribus donauit : cognatisq;
eoz immunitates dedit. Post uictorias maior pars asiæ
ad eum defecit. gessit & plura bella cū p̄fectis Darii:
quos iam nō tam armis q̄ terrore nominis sui uicit .dū
hæc agunt̄ interim inditio captiui ad eū defertur insidi
as ei ab Alexādri lyncistaz genero antipatris q̄ p̄posi
tus macedoniæ erat parari .ob quaz causam timēs ne qs
interfecto eo in macedonia motus oriret̄ : ī uinculis eum
habuit. Post hæc gordin urbē petit : quæ posita est inter
phrygiam maiorē & minorē : cuius urbis potiūdæ nō tā
p̄pter p̄dā cupido eū cepit: sed quod audierat ī ea vr
be ī templo iouis iugū plaustri gordii positū : cuius ne
xum siquis soluisset: cū tota Asia regnaturum antiqua
oracula cecinisse. huius rei causa & origo illa fuit .gor
dius cū in his regiōibus bobus conductis artaret : aues

eum omnis generis circus uolare cœperunt. Profectus ad consulēdos augures vicinæ vr̄bis obuiam ī porta habuit virginē eximix pulchritudinis : percūctatusq; eam quem potissimū augurē consuleret . Illa audita causa cōsulendi gnara artif ex disciplina parentū regnuz ei portē di respōdit: polliceturq; se & matrimonii & spei sociam tam pulchra cōditio prima regni felicitas videbat̄ . post nuptias iter phrygas orta seditio est. cōsulentibus de fine discordiaz oracula respōderūt rege discordiis opus esse. Iterato quærētibus de persona regis: iubent̄ euz regem obseruare: quē reuersi primū in templū iouis euntem plastro repperissent: obuius illis gordius fuit: statimq; eū regem consalutāt. Ille plastrū : quo vehēti regnū delatum fuerat: ī templo iouis positus maiestati cōsecrauit regix. Post hūc filius Mida regnauit : q; ab Orpheo sacroz solennibus initiatus phrygiā religionibus impleuit : qbus tutior omni vita q̄ armis fuit. Igit̄ Alexander capta vr̄be cū in templū iouis uenisset: iugū plaustri requisit: quo exhibito cū capita loramentoz intra nodos abscondita reperire non posset: violentius oraculo vsus gladio loramēta cædit. atq; ita resolutis nexibus latentia ī nodis capita inuēit: hoc illi agenti nūciatur Dariū cum īgenti exercitu aduentare. Itaq; timēs angusti as magna celeritate tauz transcēdit. in qua festinatione quingēta stadia cursus fecit: cū tarsum uenisset captus cydni flumis amœnitate per medias urbem īfluentis p̄ iectis armis plenus pulueris ac sudoris ī præfrigidam nudū undam se picit . Tuz repente tātus neruos eius occupauit rigor: ut interclusa uoce nō spes modo remedii: sed nec dilatio piculi interueniret . Unus erat ex medicis nomine Philippus q; solus remediū polliceret̄ . sed & ipsum parmeniōis pridie a cappadocia missæ epistolæ

41

suspectū faciēbant : qui ignarus ifirmitatis Alexandri scripserat a Philippo medico vt caueret: nam corruptus illum a Dario ingenti pecunia esse : tutius tamen ratus dubiæ se fidei medici credere q̄ indubitato morbo perire. Accepto igit̄ poculo epistolas medico tradidit: atq; ita iter bibendū oculos in vultū legentis itendit. Vt secusq; conspexit lætior factus est : sanitatemque quarta die recepit. Igit̄ Darius cū .ccc. milibus peditū & centū milibus equitū in aciem procedit. Mouebat hæc multitudo hostiū respectu paucitatis suæ Alexandrū. Sed interdū reputabat quantas res cum ista paucitate gessisset : quā totq; populos fudisset. Itaq; cū spes metum vinceret piculosius defferre bellus ratus : ne desperatio suis cresceret : circū vectus suos singulas gentes diuersa oratione alloqtur. Illyrios & thracas opum ac diuitiæ ostentatione gracos ueterū belloꝝ memoria æterniq; cū persis o diū accendebat. Macedones autem nūc europæ uictæ admonet: nūc asiæ expetitæ: nec inuentas illis toto orbe pares uires gloriat̄. Ceterū & laborū finem hūc & gloriæ cumulū fore: atq; inter hæc identidem consistere aciem iubet: ut hac mora consuescant oculis turbam hostiū sustinere: nec Darii segnis opera in ordinanda acie fuit. Quippe omissis ducum officiis ipse omnia circūire: singulos hortari: ueteris gloriæ persæq; imperiq; perpetuæ a diis immortalib⁹ datæ possessionis admōere. Post hæc præliū ingentib⁹ animis committit̄. In eo uterq; rex uulnerat̄: tam diu certamen anceps fuit: quoad fugeret darius. Exinde cædes persæq; secuta est. Cæsa sunt peditū sexaginta unū milia: eq̄tum decem milia: capta quadraginta milia. Ex macedonibus cecidere pedestres .c. xxx. eq̄tes: cl. in castris persæq; multū auri cæteraq; opum inuentū. Inter captiuos castrorū mater & uxor eademq;

foror & filia dux Darii fuere .ad quas uisendas hortā
dasq; cū Alexander uenisset: cōspectis armatis inuicem
se complexa uelut statim morituræ complorationē aedi
derūt .Prouolutae deinde genibus Alexandri nō mortes
sed .ut Darii corpus sepeliant :dilationem mortis depre
cant .Motus tanta mulier pietate Alexander & Dariū
uiuere dixit:& timētib; mortis metus dimisit: easq; ha
beri & saluari ut reginas praecepit .filias quoq; nō sor
didi⁹ dignitate patris sperare matrimoniū iussit .post hęc
opes Darii diuitia; q; apparatus contemplatus admirati
one tantarum rerum capitur . Tunc praelium luxuriosa
conuiuia & magnificentiaz epular; sectari: tūc berfanen
captiuam diligere propter formæ pulcritudinem cœpit .
A qua postea susceptū puerū Herculē uocauit .memor
tamē adhuc darium uiuere parmenionē ad occupandas
persicam classē: aliosq; amicos ad recipiendas asiæ ci
uitates misit: quæ statim audita fama uictoriae ipsius da
rii præfectus cū auri magno pondere tradentibus se in
potestatem uictor; uenerunt . Tunc in syriaz p̄ficiscitur
Vbi obuios cū infulis multos reges orientis habuit . Ex
his p̄ meritis singulor; alios in societate recepit: aliis re
gnum ademit :suffectis in locis eor; nouis regibus . In
signis præter cæteros fuit Abartomius rex ab Alexādro
sidoniae constitutus: quem Alexander cū operā oblocare
ad puteos exhauriendos hortosq; irrigādos solitus esset
misere uitam exhibentem regem fecerat: spretis nobili
bus ne generis id nō dantis beneficium putarent . Tyri
or; ciuitas cum coronam auream magni ponderis per
legatos ī titulū gratulatiōis alexādro misisset: grate mu
nere accepto tyrū se ire uelle ad uota herculi reddēda di
xit cū legati rectius id eus in tyro uetere & antiquiore
templo factur; dicerent: inde deprecantes eius introitū

ita exarsit: ut urbi excidium minaretur . Con festimque
 exercitu insulae applicato non minus animosis tyriis fidu
 cia carthaginensium bello excipitur . Augebat enim tyriis
 aios Didonis exemplum : quae carthagine condita tertias
 partem orbis quaesisset : turpe ducentes si foeminis suis
 plus animi fuisset in imperio quaerendo quam sibi in tuenda
 libertate . Amota igitur imbelli aetate carthaginem & accer
 sitis mox auxiliis non magno post tempore per proditi
 onem capiuntur . Inde Rhodum Alexander aegyptum cili
 ciamque sine certamine recepit . Ad iouem deinde hamo
 nez pergit consulturus : & de euentu futuro & de origine
 sua . Namque mater eius olympias confessa uiro suo phi
 lippo fuerat : Alexandrum non ex eo se sed ex serpente in
 gētis magnitudinis concepisse . Denique philippus ultimo
 prope uitae suae tempore filium suum non esse palam pra
 dicauerat : qua ex causa olympiada uelut stupri comper
 tam repudio dimiserat . Igitur Alexander cupiens origi
 nem diuinitatis acquirere simul & matrem infamia libe
 rare per praemissos subornat antistites quid sibi respon
 deri velit . Ingredientem templum statim antistites ut hamo
 nis filius salutant . Ille laetus dei adoptione hoc se patre
 censeri iubet . Rogat deinde an omnes interfectores pa
 tris sui sit ultus : respondent patrem eius nec posse in
 terfici nec mori : regis Philippi peractam plene ultionem
 esse . Tertiam interrogationem postulat uictoriam omnium
 bellorum possessionemque terrarum dari respondet : comitibus
 quoque suis responsum : ut alexandrus pro deo non pro re
 ge colerent . Hinc illi aucta insolentia mirusque animo in
 creuit tumor exempta comitate quas & graecorum litteris
 & Macedonum institutis didicerat . Reuersus ab hamone
 Alexandriam condidit : & Coloniam Macedonum caput ef
 se aegypti iubet . Darius cum Babyloniam profugisset per

epistolas Alexandrum deprecatus redimendarū sibi captiuarum potestatem faciat : inque eam rem magnam pecuniā pollicetur . Sed Alexāder ī pretium captiuarum regnū omne nō pecuniā petit . Interiecto tempore aliae epistolæ Darii Alexādro redduntur : quibus filiaē matrimoniū & regni portio offertur . Sed Alexander sua sibi dari rescripsit : iussitq; supplicē venire & regni arbitria victori permittere . Tū spe pacis amissa bellū darius reparat : quadrigētis milibus peditū & centus milibus equitum obuias vadit Alexādro . In itinere nūciatur vxores eius ex collisione abiecti partus decessisse : eiusq; mortē illachrymatū Alexandrū exequiasq; benigne p̄secutus idq; eū non amoris sed humanitatis causa fecisse . Nam semel eam tantū Alexandro visam esse : euz matrem paruasq; filias eius frequēter cōsolaret̄ . Tunc Darius seratus vere victum cū post tot prælia & beneficiis ab hoste superaretur : gratumq; sibi esse si vincere nequeat : q̄ a tali potissimus uinceret̄ . Scribit itaq; & tertias epistolas : & gratias agit : q̄ nihil in suos hostile fecerit . Offert deinde maiorem partem regni usq; ad flumen eufrates & alterā filiam vxorem : pro reliqs captiuis triginta milia talentorū . Ad hoc Alexander gratiarū actiones ab hoste superuacaneā esse respondit : nec a se quicq̄ factū in hostis adulatione : nec q̄ in dubios belli exitus aut in leges pacis sibi lenocinia quæreret : sed animi magnitudine : q̄ didicerit aduersus vires hostiū nō aduersus clamitates contēdere . Polliceturq; se præstaturū ea Dario : si secundus sibi nō par haberi velit . Ceterū neq; mūdum posse duobus solibus regi : neq; orbem summa duo regna saluo statu terrarū habere : proinde aut deditionē eadem die aut in posteras aciem paret . & nec polliceat̄ sibi alias q̄ sit exptus uictoriam . Postera die aciem pducunt : cum

repente ante prælium confectum curis Alexandrū som-
 nus arripuit. Cum ad pugnas solus rex deesset a parme-
 nione ægre excitat⁹ quærētibus somni causas omnibus
 iter pericula eius etiam in ocio semper parcior fuerit: ma-
 gno se metu liberatū ait: somnumq; sibi a repentina se-
 curitate datum: q; licet cū omnibus darii copiis conflagre-
 re veritū se lōgam belli moras: si persæ exercitus diuisif-
 sent. ante præliū vtraq; acies hostib⁹ spectaculo fuit. ma-
 cedones multitudines hominū corporū magnitudinem
 armorūq; pulchritudinē mirabant: persæ autē a tam pa-
 ucis victa suorū tot milia stupebant. Sed nec duces circū
 ire suos singulos cessabant. Darius vix deīs armatis sin-
 gulos hostes: si diuisio fieret: euēnire dicebat. Alexāder
 macedonas monebat: ne multitudīe hostium: ne corpo-
 ris magnitudīe uel coloris nouitate mouerētur: tantus
 meminisse iubet: eius iisdem se tertio pugnare: nec melio-
 res factos putarēt fuga: cum in aciem secūtas tristem
 memorias cædiū suorū & tantū sanguis de duobus præ-
 liis fusi ferrent. Et quemadmodū dario maiore turbam
 hominū esse sic viriū sibi. Hortat⁹ spernāt illā aciem au-
 ro & argento fulgentem: in qua plus prædæ q̄ periculi
 sit: cū victoria nō ornamentorū decore sed ferri uirtute
 quærat. Post hæc præliuz committit. Macedones in fer-
 rum cū contēptu totiēs a se victi hostis ruebant: contra
 persæ mori quam vinci præoptabāt. Raro etiā ullo præ-
 lio tantū sanguinis fufum est. Darius cū uinci suos ui-
 deret: uoluit mori & ipse. sed a proximis fugere compul-
 sus est. Suadentib⁹ deinde quibusdam ut pons Cydni
 fluminis ad iter hostium impediendū icluderet: nō ita
 saluti suæ velle consultū ait: ut tot milia socioꝝ hostibus
 obiciat: debere & aliis fugæ uiam patere: quæ patuerit
 sibi. Alexander autem piculosissima quæq; aggrediebat⁹

& vbi confertissimos hostes acerrime pugnare cōspexisset: eo se semper ingerebat: periculaq; sua esse non militum volebat. Hoc praelio Asiæ imperium rapuit: quinto post acceptū regnū āno: cuius felicitas tāta fuit: vt post hoc nemo rebellare etiā ausus sit: patienterq; Persæ post imperium post tot annorum iugū seruitutis acceperint. Donatis relictisq; militibus .xxxiiii. continuis diebus prædam recognoscit. In urbe deinde clausa. xl. milia talē torq; inuenit. Expugnat & Persopolin caput persici regni: urbem multis annis illustrem refertamq; orbis terrarū spoliis: quæ interitu ei⁹ primum apparuerūt. Inter hæc octingenti admodum græci occurrūt Alexandro: q; pœnam captiuitatis trūcata parte corporū tulerant: rogantes ut sicuti græciam se quoq; ab hostis crudelitate vindicaret. Data potestate redeūdi agros recipere maluerūt ne nō tāz gaudiū parentibus q̄ detestandū sui cōspectū reportarēt. Interea Darius in gratiam uictoris a cognatis suis aureis compedib⁹ cathænisq; in uicio parthorū tanea uincit̄: Credo ita diis īmortalibus uindicantibus ut in terra eorū: qui successuri imperio erant: persarū regnū finiret̄. Alexander quoq; citato cursu postera die superuenit. ibiq; cognouit Darium clauso uehiculo per noctem exportatū. iussu itaq; exercitu subsequē cū. viii. milibus equitū fugientem insequit̄. in itinere multa periculosa praelia fecit. Emensus deinde multa milia passuus cum nulluz Darii indicium repperisset respirandi eqs data potestate: unus ex militib⁹ dum ad fontem proximū pergit ī uehiculo Dariū multis quidem vulnerib⁹ confossum sed spirātem adhuc inuenit: q; applicato captiuo cū ciuem ex voce cognouisset: id saltez præsentis fortunæ solatiū se habere dixit: q; apud intellectuz locutus esset nec incassum postremas uocs emissurus. Profertur hæc

Alexandro iubet se nullis in eum meritoꝝ officiis maxi
 moꝝ illi debitorem mori : q̄ in matre liberisq; suis regi
 um eius nō hostilem animū expertus : feliciusq; hostes
 q̄ cognatos sortitus sit. Quippe & matri ac liberis suis
 ab eodem hoste vitam datas: sibi a cognatis ereptam: q;
 bus & uitam & regna dederit. Quam ob rē gratiam illi
 eam futuram : quā ipse victor volet .Alexandro referre
 se: quā solas moriēs potest gratiam. precari superꝝ & in
 ferꝝ numina & regales deos : vt illi terrarꝝ omniū victo
 ri contigat imperiū: pro se iustam magis q̄ grauē sepul
 turæ veniam orare .Quod ad vltionem pertineat ias nō
 suam sed exempli cōmunemq; omniū regū esse causam
 quā negligere illi & indecoꝝ esse & periculosū: quippe
 cū in altero iustitiæ eius: in altero etiam vtilitatis causa
 verset̄ . ī quam rem unicū pignus fidei regiæ dextram
 se ferendam Alexādro dare. post hæc porrecta manu ex
 pirauit. Quæ ubi Alexandro nūciata sunt uiso corde de
 functi tam indignā illo fastigio mortem lachrymis pro
 secutus est: corpusq; regio more sepeliri & reliqas eius
 maioꝝ tumulis inferri iussit.

Anno ante arē xy. 331.

IVSTINI HISTORICI LIBER. XII.

ALEXANDER in persequendo dario amif
 fos milites magnis funeꝝ impensis extulit
 reliq; expeditionis eius sociis. xv. milia talé
 toꝝ diuisit: Equoꝝ maior pars æstu amissa
 inutilesq; etiaz q; superfuerāt facti: Pecūia omnis. clxii.
 milia talentorꝝ ex uictoria nuper congesta: eiq; parméio
 præficiť :Duz hæc agunt̄ epistolæ Antipatris a mace
 donia reddunt̄ : quibus bellū Agidis regis spartanorū
 in græcia. Alexādri regis epiri ī italia. bellū Sophyriōis

præfecti eius i scythia contiebant: quibus varie affectis plus tamen lætitiæ cognitis mortibus duorum aemulorum regum quàm doloris amissi cum Sophyrione exercitus suscepit. Namque post profectiōem Alexandri graecia ferme omnis i occasionē recuperandæ libertatis ad arma cōcurrerat auctoritates lacedæmoniorum secuta: quæ Philippi Alexandrique pacem soli spreuerant: & leges respuerant Dux huius belli Agis rex lacedæmoniorum fuerat: quem motum Antipater contractis militibus in ipso ortu oppressit: magna tamen utrinque cædes fuit. Agis rex cum suos terga dantes videret dimissis satellitibus: ut Alexandro si felicitate non virtute inferior uideretur: tantas strages hostium ædidit: ut agmina iterum fugaret. Ad extremum & si a multitudine uictus: gloria tamen omnes uicit. Porro Alexander rex epiro in Italiā a tarētis auxilia aduersus brutios deprecantibus sollicitatus ita cupide profectus fuerat: ut i diuisione orbis terrarum Alexandro Olympiadis sororis suæ filio oriens & sibi occidens sorte contigisset. non minorem materiam i italia africa siciliaque quàm ille in asia & in persis habiturus. Huc accedebat ut sicut Alexandro magno delphica oracula insidias in macedonia ita huic responsum dodonæ iouis urbem pandosias amnemque acherusiū prædixerant: quæ utraque cum in epiro essent: ignarus eadem & i italia esse ad declinanda futurorum pericula peregrinam militiam cupidus elegerat. igitur cum i italia uenisset primum illi bellum cum appulis fuit: quorum cognito urbis fato breui post tempore paces & amicitiam cum rege eorum fecit. Erat namque tunc temporis urbs appulis brundisium: quam ætoli secuti fama rerum i troia gestarum clarissimum ac nobilissimum ducem Diomedem condiderant: sed pulsus ab appulis consulentes oracula responsum acceperant: locum quem repetissent

45

perpetuo possessuros. Hac igitur ex causa per legatos sub
belli cominatione restitui sibi ab appulis urbem postula
uerat: sed ubi appulis oraculum innotuit interfectos le
gatos in urbe sepeliunt perpetuo ibi sedes habituros: atque
ita defuncti resposito diu urbem possederunt. Quod cum fa
ctum cognouisset Alexander epiro antiquitatis fata uene
ratus bello appulorum abstinuit. Gessit & cum brutiis luca
nisque bellum multasque urbes cepit. tuz & cum metaponti
nis & rutulis & romanis foedus amicitiamque fecit: sed
brutii lucanisque cum auxilia a finitimis contraxissent acri
us bellum repetiuere. Ibi rex iuxta urbem pandosiaz & flu
men acheronta non prius fatalis loci cognito nomine quam
occideret interficit: moriensque non in patria fuisse sibi pi
culosam mortem: propter quam patriam fugerat: intellexit:
corpus eius tyrii publice redemptus sepulturae tradide
runt. Dum haec agunt in italia Sophyron quoque praefectus
ponti ab Alexandro magno relictus otiosum se ratus si
nihil ipse gessisset aduato. xxx. milium militum exercitu scy
this bellum intulit. Caesus cum omnibus copiis poenas te
mere illati belli genti innoxia luit. Haec cum nunciata in par
thiam Alexandro essent: simulato maerore propter Alexan
dri cognitionem exercitui suo triduo luctum indixit. Om
nibus deinde velut Darii morte perpetrato bello reditus
in patriam expectantibus coniuges & liberos suos animo
iam quodammodo complectentibus ad concionem exercitus
uocat. Ibi nihil actum tot egregiis praелиis ait: si incolumis
orientalis barbaries relinquat: nec se corpus sed regnum
Dari petisse: persequendosque esse eos: qui a regno dese
cerint. Hac oratione uelut ex integro icitatis militum ani
mis hyrcaniam Mardosque subegit. Ibi ei concurrunt Tha
lestris siue Minorha amazonum regina cum. ccc. milibus
mulieribus. xxv. diebus iter confertissimas gentes itiere

confecto ex rege liberos quaesitura: cuius conspectus ad
uentusque admirationi fuit: & propter insolitum foeminis
habitum: & propter appetitum concubitus. Ob hoc. xxx. die
bus otio datus ut uisa est utrum implere. discessit. post
haec alexander habitum regum persarum & diadema insolitum
antea in regibus macedonicis velut in leges eorum: quos
uicerat transiret assumit: quae ne inuidiosi & in se uno
conspicerent: amicos quoque suos longam vestem auream pur
pureamque sumere iubet: ut luxum quoque sicuti cultum imi
taretur. persarum inter pellicum regiarum greges electam pul
chritudinis nobilitatisque nocturnas uices diuidit. His rebus
ingentes epularum apparatus adiicit: ne leiuna & destru
cta luxuria uideretur. conuiuium quoque iuxta regiam magni
ficentiam ludis exornat: immemor prorsus tantas opes amit
ti his moribus non quaeri solere. Inter haec indignatio
omnium totis castris erat: illud a philippo patre tantum de
generauisse: ut etiam patriam nomen euitaret: moresque per
sarum assumeret: quos propter tales mores uicerat. sed
ne solus uictus eorum: quos armis subegerat: succubuisse
uideretur: militibus quoque suis permisit si quarum captiuarum
consuetudine tenerentur ducere uxores existimantes mi
norum in patriam reditus cupiditatem futuram habenti
bus in castris imaginem quandam larium ac domesticarum
sedis simul & laborem militiae molliorem fore dulcedi
ne uxorum. In supplementa quoque militum minus exhau
riri posse. Macedoniae si ueteranis patribus tyrones suc
cederent militaturi in uallo: in quo nati essent: constatio
resque futuri: si non solum tyrocinia uerum etiam incunabu
la in ipsis castris possuissent: quae consuetudo in successore
res quoque alexandri mansit. Igitur & alimenta pueris sta
tuta: & instrumenta armorumque iuuenibus data: &
patribus pro numero filiorum praemia statuta. si quorum

patres occidissent : nihilominus pupilli stipendia patrū
traherāt: quorū pueritia iter varias expeditiones milita
erat .Itaq; a paruula ætate periculis laboribusq; idura
ti inuicti exercitus fuere: neq; castra aliter q̄ patriā : ne
que pugnam aliud vnq̄ q̄ uictorias duxere. hęc soboles
nomen habuit epigoni . Parthis deinde domitis praefe
ctus his statuit ex nobilissimis persarū Andragoras: vn
de postea originem parthorū reges habuerūt. Interea n̄
Alexander regio sed hostili odio sœuire ī suo cœpit : ma
xime indignabat̄ carpi sermonib; suorū patris Philippi
patriarq; mores subuertisse . ppter quā crimina Parme
nion quoq; senex dignitate regi proximus cuz Philota
filio de utroq; prius quæstionib; habitis interficiuntur
Fremere itaq; omnes vniuersis castris cœpere innoxii
senis filiq; casum miserantes: interdū se quoq; non de
bere melius sperare dicētes . Quæ cū nūciata alexandro
essent: verens ne hęc opinio etiam ī macedoniam diuul
garet̄ : & ne uictoria gloria sœuitiæ macula offuscaretur
simulat se ex amicis quosdam ī patriam uictoriae nūci
os missurū . Hortat̄ milites suis scribere : rariorem habi
tuos occasionem propter militiā remotiorem . datos fa
scas epistolarū ad se tacite deferri iubet : ex quib; cogni
to de se singulorū iudicio ī unam cohortem eos . qui de
rege duri; opinati fuerant cōtribuit: aut consumptur;
eos: aut ī ultimis terris in colonias distributur;. Inde
dracas . euergitas . parimas . parapanmenos . hydaspios
cæterosq; populos: q̄ ī radice caucasi morabant̄ subegit
Interea vnus ex amicis Darii bersus uinct; perducit̄
qui regem non solū prodiderat: uerū etiā interfecerat .
quem in ultionem perfidiæ excruciantū fratri Darii tra
didit: reputans nō tam hostem suū fuisse Dariū q̄ ami
cum eius : a quo esset occissus . & ut his terris nomen

relinqueret urbem Alexandriam super amnem Tanain
condidit intra dies septimū decimū muro .vi. milia pas
suū consūato: translatis eo triū ciuitatū populis: q̄s Cy
rus condiderat. In bactriāis quoq; sogdiāisq; .xii. urbes
cōdidit: distributis his quoscunq; in exercitu seditiosos
habebat. His ita gestis sollempni die amicos ī conuiuū
uocat: ubi orta inter ebrios rerū a Philippo gestaꝝ mē
tione præferre se patri ipse rexq; suarū magnitudinem
extollere cæloten⁹ cœpit: assentante maiore conuiuuarum
parte: Itaq; cū vnus ex senib⁹ Clytus duct⁹ fiducia ami
ciciæ regiæ: cuius palmam tenebat: memoriamq; philip
pi tueret: laudaretq; eius res gestas: adeo regem offen
dit: vt tælo a satellite rapto eūdem in cōuiuio trucidauit:
qua caede exultās mortuo patrociniū Philippi laudē
quæ paternæ militiæ obiectabat. Postq̄ satiatus caede
animus q̄euit: & in locū iræ successit existimatio: modo
personā occisi modo causam occidendi considerās pige
re eū facti cœpit: q̄ patnas laudes tam iracūde accepisse
se q̄ nec cōiucia debuisset: amicumq; senem & innoxiiū
a se occisum inter epulas & pocula dolebat. Eodem igit̄
furore in pœnitētiam quo pridem in iram uersus mori
uoluit. Primū ī fletus progressus amplecti mortuū vul
nera tractare: & q̄si audienti confiteri dementiam: arre
ptū taelū i se uertit: peregissetq; facinus ni amici inter
uenissent. Mansit hæc voluntas moriēdi etiam sequenti
bus dieb⁹. Accesserat enim ad pœnitentias nutricis suæ
& sororis clyti recordatio: cui⁹ absentis eū maxime pu
debat: tam fœdam illi alimentorū suorū mercedem reddi
tam: vt cui⁹ manibus pueritiam egerat: huic iuuentis &
uictor pro beneficiis funera remitteret. reputare deide
quantū ī exercitu suo q̄ntū apud gētes deuictas fabularū
atq; iuidiæ q̄ntū apud cæteros amicos metū & odiū sui fe

cerit q̄ amara & triste reddiderit cōuiuū suū: n̄ armat⁹
 ī acie q̄ ī cōuiuio sedēs terribilior. Tūc parmenio & phi
 liotas: tūc Amyntas cōsobrinus: tunc nouerca fratresq;
 īterfecti: tunc Attalus .Eurylot⁹. Pausanias aliq; Ma
 cedoniæ extincti principes occurrebant. ob hęc illi q̄tri
 duo perseuerata inedia est: donec exercit⁹ vniuersi pre
 cibus exoratus est: precantis ne ita mortem unius dole
 at: vt vniuersos perdat: quos ī vltimas deductos barba
 riam inter ifestas & irritatas gentes bello destituat. mul
 tū profuere & callisthenis philosophi preces condiscipu
 latu apud Aristoteles familiaris illi: & tūc ab ipso rege
 ad prodenda memoriæ acta eius accitus. Reuocato igit̄
 ad bellū animo Charasmos & Dracas ī deditiones acce
 pit. deinde quod primo ex persico superbiæ regiæ more
 distulerat: ne omnia pariter iuidiosiora essent: nō saluta
 ri sed adorari se iubet. Acerrimus īter recusantes Calli
 sthenes fuit: quæ res & illi & multis p̄cipibus macedo
 num exitio fuit: siqdem sub specie īsidiarū omnes īterfe
 cti: retentus tamen est macedonib⁹ mos salutādi regis
 explosa adoratione. Post hęc īdiam petit: vt Oceano vl
 timoq; oriente finiret imperiū. cui gloriæ vt etiam exer
 citus ornamenta cōuenirent: faleras equorū & arma mili
 tum argento īducit: exercitumq; suū ab argenteis clipe
 is argyraspidas appellauit. Cū ad nysam vrbes venisset
 oppidanis nō repugnantib⁹ fiducia religionis liberi pa
 tris: a quo condita vrbs erat: parci iussit: latus non mi
 litiam tantū uerum etiam uestigia se dei secutū. Tūc ad
 spectaculū sacri mōtis duxit exercitū. naturalib⁹ bonis
 vite hederaq; vestiti n̄ aliter: q̄ si manu cultus colentū
 que industria exornat⁹ esset. Sed exercitus eius vbi ad
 montem accessit: repētino mētis impetu ī sacros dei vlu
 lat⁹ instinctus cū stupore regis sine noxa discurrit: ut

itelligeret nō tam oppidanis parcēdo q̄ exercitui suo se
consuluisse .Inde mōes dædalos regnaq; cleofidis regi
næ petit : quæ cū se dedidisset eius cōcubitu redēptū re
gnū ab Alexandro recepit: illecebris consecuta: quod ar
mis nō potuerat. filiumq; ab eo genitū Alexandræ nomi
nauit: q; postea regno indoꝝ potitus est .Cleofis regina
propter prostratas pudicitiam scortū regiū exide appel
lata est ab idis .Peragrata india cum ad saxū miræ ma
gnitudinis & asperitatis: ī quod multi populi cōfugerāt
peruenisset: cognoscit Herculem ab expugnatione eius
dem saxi terræmotu prohibitum. Captus itaq; cupidine
Herculis acta superare cū sūmo labore ac periculo poti
tus saxo eius omnes loci gentes in deditiōem accipit.
Vnus ex regibus indoꝝ fuit Porus nomine viribus cor
poris & animi magnitudīe pariter īsignis : q; bellū iam
pridem audita Alexandri opinione ī aduentū eius para
bat. Commisso itaq; prælio exercitū suū inuadere mace
donas iubet: sibi regem eoꝝ priuatus hostem deposcit .
Nec Alexāder moram pugnæ fecit: sed prima congressi
one vulnerato equo cū præceps ī terram cecidisset con
cursu satellitū seruat⁹ est. Porus multis vulneribus ob
rurus capit^r: q; victum se adeo doluit: vt cū uentias ab ho
ste īuenisset: neq; cibis sumere uoluerit : neq; uulnera
curari passus sit: ægreq; sit ab eo obtentum: ut uellet ui
uere : quē Alexander ob honorem uirtutis īcolumen in
regnū remisit. Duas igit^r urbes condidit unam nicæas
alteram ex nomine equi bucephalen uocauit. Inde adre
stas: stathenos: passidas. gāgaritas cæsis eoꝝ exercitib⁹
expugnat. Cū ad eufites uenisset. vbi cū. cc. milibus ho
stīū eq̄tum opperiebant^r: omnis exercit⁹ non minus ui
ctoriæ numero quam laborib⁹ fessus lachrymis eum
deprecat^r: ut finem tandes belli faceret: aliquādo primæ

reditusq; meminisset: respiceret militum annos: quibus uix
 ætas ad reditum sufficeret: ostendere alius canicem: alius
 vulnera. alius ætate consumpta corpora. alius cicatricibus
 exhausta. Solos se esse quod duorum regum Philippi Alexandri
 que continuam militiam pertulerit. Tandem orare. ut
 reliquas saltem suas paternis sepulchris reddat: quorum
 non studis deficit sed annis. Ac si non militibus uel ipse si
 bi parcat: ne fortunam suam nimis onerando fatiget. Mo-
 tus his tam iustis precibus uelut in finem uictoriae castra
 solito magnificentior asieri iussit: quorum molitionibus &
 hostis tereretur: & posteris admiratio sui reliqueretur. nul-
 lum opus milites laetius fecere. Itaque caesis hostibus cum gra-
 tulatione in eadem reuerterunt. Inde Alexander ad amnem
 agesynem pergit. Per hunc ad oceanum deuehit. Ibi geso-
 nas asybosque: quos Hercules condidit: in ditiones acce-
 pit. hinc ad ambros & sycambros nauigat. quarum gentes
 cum armatis. lxxx. milibus peditum & lx. milibus equitum
 excipiunt. cum praelio uictor esset ad urbem eorum exercitum
 ducit: quam desertam a defensoribus cum de muro quem
 primus ceperat: animaduertisset: in urbis planiciem sine
 ullo satellite desiliit. Itaque cum eum hostes solum conspexis-
 sent: clamore ædito undique concurrunt: si possint in uno ca-
 pite orbis bella finire: & ultiones tot gentibus dare. nec
 minus Alexander constanter restitit: & unus aduersus tot
 milia praeliatur. Incredibile dictum est: ut eum non multitu-
 do hostium non magna telorum uis non tantum laceffenti-
 um clamor terruerit: solus tot milia caederet ac fugaret. Vbi
 uero se obrui multitudine uidit: truncato se: quod prope mu-
 rum stabat: applicuit cuius auxilio tutus cum diu agmen su-
 stinuisset: tandem cognito periculo eius amici ad eum de-
 siliunt: ex quibus multi caesi praeliumque tam diu anceps fu-
 it: quoad omnis exercitus muris deiectis in auxilium uentret

In eo prælio sagitta sub mamma traiect⁹ cum sanguis fluxu deficeret: genu posito tam diu præliat⁹ est donec eū: a quo vulnerat⁹ fuerat: occideret. curatio vulneris grauior ipso vulnere fuit. Itaq; ex magna desperatione tandem salutati reddit⁹ Polypercōta cū exercitu baby loniam mittit. ipse cū lectissima manu naues conscēdit & oceanū littora peragrat. Cū venisset ad vrbes ambige ri regis oppidani inuictū ferro audientes sagittas veneno armāt: atq; ita gemino mortis vulnere hostem a muris sūmouentes plurimos iterficiūt. Cū iter multos loc taliter vulnerat⁹ etiam Ptolomae⁹: moriturusq; iam videret: per q̄etem regi monstrata ī remedia veneni hærba est: q̄ in potu accepta statim periculo est liberat⁹: maiorq; pars exercit⁹ hoc remedio seruata. Expugnata deī de vrbe reuersus ī naues oceano libamēta dedit: prosperū ī patriam reditū precat⁹: ac veluti curru circa metā acto positis imperii terminis: q̄ sinus aut terrarū solitudines prodire passā sūt: aut mare nauigabile fuit: secūdo astu hostio flūinis indii inuebit. In monumenta regū a se gestarū urbem barcem condidit: arasq; statuit relicto ex nūero amicorū littoralibus indis præfecto. Inde iter terrestre factur⁹ cū arida loca mediū itineris dicerētur: puteos oportūis locis fieri præcepit: qbus ingenti dulci aqua inuenta babyloīam redit. Ibi multæ deuictæ gentes præfecto suos accusauerunt: quos sine respectu amicitæ Alexāder ī cōspectu legatorū necari iussit. Post hæc Darii regis filiam staturam in matrimonū recepit sed opiatibus macedonū lectas ex oībus gentib⁹ nobilissimas virgines tradidit: ut commūi facto crimen regis leuaret. Tūc ad concionem exercitū vocat: & promittit se as alienū omniū propria impensa soluturū: ut prædas præmiaq; integre domū ferant. Insignis hæc mūificētia

49

non summa tantum ueꝛ etiam titulo mūeris fuit: nec a
debitoribꝫ magis q̄ a creditoribus gratiꝫ accepta: quo
niā vtrifqꝫ exactio pariter ac solutio difficilis erat .xxiii.
milia talentoz̄ ī hos sūptus: expensa. Dimissis veteranis
exercitū ex iunioribꝫ supplet: sed retēti ueteranoꝝ disces
sum ægre ferentes missionem & ipsi flagitabāt: nec an
nos sed stipēdia sua numerari iubebāt: pariter ī militia
lectos: pariter sacramento solui æquū cēsentes: nec iam
precibꝫ sed conuicio agebant: iubētes eum solum cū pa
tre suo Hammōe finire bella: ut milites suos fastidiat.
contra ille nūc castigare milites: nūc lenibus uerbis mo
nere: ne gloriosas militias seditionibꝫ infuscarēt. ad po
stremū cū nihil proficeret verbis ad corripiēdos seditio
nis auctores e tribūali ī conciones armatas iermis ipse
desiuit: & nemine prohibente. xiii. correptos manu sua
ipse ad supplicia duxit: tantam uel illis moriēdi patiētiā
metus regis: uel huic exigendi supplicia constātiāz disci
plina militaris dabat. Inde seperatim auxilia persarum
ī concioem alloquit̄. Laudat perpetuas illoꝝ tū in se: tū
in pristios reges fidem. sua ī illos beneficia memorat:
ut nunq̄ q̄si uictos sed ueluti uictoriæ socios habuerit.
Deniqꝫ se ī illorum nō illos ī gentis suæ morem trāsisse
affinitatibus cōnubioꝝ uictos uictoribus commicuisse.
Nūc quoqꝫ ait custodiam corporis sui nō macedonibus
tantū se ueꝛ etiam illis crediturus. Atqꝫ ita mille ex his
iuuenes ī numez̄ satellitū legit: auxilioꝝ quoqꝫ portio
nem armatam ī disciplinā macedonus exercitui suo mi
scet: quā rem ægre macedones tulerūt iactantes hostes
suos ī officii suū a rege subactos. Tūc uniuersi flentes
regem adeunt: orant: ut supplicis suis potius saturet se
q̄ cōtumelias. qua modestia obtinuerūt: ut. xi. milia mili
tus ueteranoꝝ exauctoraret. sed ex amicis dimissi senes

Polypcon clytos:gorgias:polydamas:antigōas .Dimi
ssis his crateris præpōitur iussus præesse macedonibus
in Antipatri locū:Antipatrumq; cū supplemēto tyronū
in locū eius uocat :stipēdia reuertentib⁹ ueluti militāti
bus data. Cū haec agūtur:unus ex amicis eius efestion
decedit dotibus primo formae pueritiaeq; mox obseqis
regi percarus:quem contra decus regiū Alexander diu
luxit:tumulumq; ei. xii. milia talentorū fecit eumq; post
mortem coli:ut deū iussit .Ab vltimis littoribus oceāi ba
byloniam reuertēti nūciant legationes carthaginensiu
caterarumq; africae ciuitatus scilicet hispaniarū siciliae
galiae sardiniae nōnullas quoq; ex italia eius aduentum
babyloniae operiri:adeo uniuersū terrarū orbem nomis
eius terror iuaferat:vt cūctae gentes ueluti destitūto ibi
regi adularent̃. Hac igit̃ ex causa Babiloniam festinan
ti uelut conuentū terrarū orbis acturo qdam ex magis
prædixit:ne urbem itroiret testatus hūc locū ei fatales
fore. Ob hoc ommissa babylonia ī brisias vrbem trans eu
phratem desertam olim concessit. Ibi ab Anaxarco philo
sopho compulsus est rursus magorū prædicta cōtemne
re:vt falsa vt incerta:& si fati constēt:ignota mortalib⁹
ac si naturæ debeant̃:immutabilia. Reuersus igit̃ Baby
loniam multis diebus octo deditis itermisū olim conui
uiū sollēniter itituit:totusq; ī latitiam fusus cum diei
noctes coniunxisset peruigiles :iam e conuiuio medicus
Thessalus istaurata cōmessatiōe & ipsū & sodales eius ī
uitat . Accepto poculo media potiōe repente ueluti tælo
Alexander cōfixus igemuit. Elatusq; e cōuiuio semiani
mis tanto dolore cruciat⁹ est :ut ferrū ī remedia posce
ret:tactumq; hominū uelut uulnera indolesceret. Amici
causam morbi itemperiem ebrietatis dissaminauerunt
Re autez uera insidiae fuerūt:quarū infamias successorū

50

potentia oppressit. Auctor insidiarum Antipater fuit: quod cum carissimos amicos eius interfectos videret: Alexandrum generum suum lyncistam occisum se magnis rebus in gratia gestis: non tam gratum apud regem quam invidiosum esse: a matre quoque eius Olympia de variis se criminationibus vexatum. Huc accedebat ante paucos dies supplicia in praefectos devictarum nationum crudeliter habita: ex quibus rebus se quoque a macedonia non ad societatem militum sed ad poenam evocatum arbitrabitur. Igitur ad occupandum regem Cassandrus filium dato veneno subornat: quod cum fratribus Philippo & Iolla ministrare regi solebat: cuius veneni tanta vis fuit ut non aere non ferro non testa contineret: nec aliter ferri nisi in iugula equi potuerit: praemonito filio ne alius quam thesalus & fratribus crederet. Hac igitur ex causa apud Thesalum paratum repetitumque conuiuium est. Philippus & Iollas prae gustare potum regis soliti in aqua frigida venenum habuerunt quam prae gustatas iam potioni supermiserunt. Quarto die Alexander idubitata morte sentiens agnoscere se fatum domus maiorum suorum ait. Nam praerosque aacidarum iter trigessimus annum defunctos: tumultuantes deinde milites insidiis perire regem suspicantes ipse sedavit eosque omnes cum prolatus in aeditissimum urbis locum esset ad conspectum suum admisit: osculandamque dextram suam flentibus porrexit. Cum lachrymarent omnes: ipse non sine lachrymis tantum verum etiam sine ullo tristioris mentis argumento fuit: ut quosdam impatientibus dolentes consolatus sit. Quibusdam mandata ad parentes eorum dedit: adeo sicut in hostem ita & in mortem invictus animus fuit. Dimissis militibus amicos circumstantes percunctatus: videns autem ne similes sibi reperturi regem: tacentibus cumctis tunc ipse ut hoc nesciat: ita illud scire vaticinarique se ac poene oculis videre dixit. quantum sit in hoc certamine sanguis

futura macedonia: quantique cadibus quo cruore mortuo
sibi parentatura. Ad postremum corpus suus in Hammo
nis templo conditur. Cum deficere eum amici viderent:
querunt quae imperii faciat heredem: respondit dignissi
mum. Tanta illi magnitudo animi fuit: ut cum Hercules fi
lium: cum fratrem Arideum: & cum Roxanem uxorem pra
gnantes relinqueret: oblitus necessitudinum dignissimum
nuncuparet heredem. Prorsus quasi nefas esset viro forti
alium quam uirum fortem succedere: aut tanti regni opes aliis
quam probatis relinquere. Hac uoce ueluti bellicum iter amicos
cecinit: aut malum discordiae misisset: ita omnes in aemula
tionem consurgunt: & ambitione uulgi tacitum fauorem mi
litum quaerunt. Sexto die praecclusa uoce exemptus digito
anulum perdiccae tradidit quae res gliscentem amicorum
dissensionem sedauit. Nam & si non uoce nuncupatus ha
eres iudicio tamen electus esse uidebatur. Decessit Alexan
der mense uno: annos tres & xxx. natus. uir supra humanas
potentiam magnitudinis animi praeditus: qua nocte eum
mater Olymias concepit uisa per quetem est cum ingenti ser
pente uolitari: nec dei decepta somnio est. Nam profecto
maius humana mortalitate opus uero tulit: quae cum aaci
dae gens ab ultima saeculorum memoria. & regnum patris
fratris matri ac deinceps maiorum omnium illustrauerit:
nullus tamen nomine quam filii clarior fuit. Prodigia magni
tudinis eius in ipso ortu nonnulla apparuerunt. Nam ea die
qua natus est duae aquae tota die praepetes supra culmen
domus patris eius federunt: omen duplicis imperii euro
paesiaque praeferentes: eademque die nuncium pater eius
duarum uictoriarum. accepit: alterius belli illyrici: alterius
certaminis Olympiaci: in quod quadrigarum currus misere
rat: quod omen uniuersarum terrarum uictorias infantem por
tendebat. Puer accerrimus litterarum studiis eruditus fuit

Exacta pueritia per quinqueniū sub Aristotele doctore
 iclito omniū philosophorū creuit. Accepto deinde impe
 rio reges se terrarū omniū ac mūdi appellari iussit :tan
 tamq; fiduciam suis militib⁹ fecit: ut illo præſente nulli
 us hostis arma nec iermes timuerit. Itaq; cuz nullo ho
 stiū unq̄ congressus est: quē nō vicerit. Nullam vrbes
 obsedit: quā nō expugnauerit. Nullā gentē adit: quā
 nō calcauerit. Victus deniq; est ad postremus nō uirtu
 te hostili: sed isidiis suorū & fraude ciuili.

IVSTINI HISTORICI LIBER .XIII.

EXTINCTO In ipso ætatis ac victoriarus
 flore Alexandro magno triste apud omnes
 totamq; babyloīam silentiū fuit. Sed nec de
 uictæ gentes fides nūcio habuere :q̄ ut iui
 ctū reges sic immortales eū crediderāt. Recordātes quo
 tiēs præſenti morti erept⁹ esset: quā sæpe ferro amisso re
 pēte se nō sospitem tantū suis uerū etiam uictores obtu
 lisset: ut uero mortis ei⁹ fides affuit omnes barbaræ gē
 tes paulo ante ab eo deuictæ nō ut hostem eū: sed ut pa
 rentem luxerūt. Mater quoq; Darii regis: quam amisso
 filio a fastigio tātæ maiestatis ī captiuitatem redactam
 indulgentia uictoris ī eam diem uitæ nō poenituerat :
 audita morte Alexandri mortem sibi ipsa consciuit. non
 q̄ hostem filio præferret sed q̄ pietatē filii in eo: quem
 hostem timuerat :experta esset. Contra Macedones uer
 sa uice non ut ciuem ac tantæ maiestatis regem verum
 ut hostem amisissent :gaudebant : seuēritatem nimiam
 & assidua Belli pericula execrantes. Huc accedebat q̄
 principes Regnum & imperia uulgus militum thesau
 ros & grāde pondus auri uelut inopinatam prædas spe

Anno ante aui. 335.

ctabant . Illi successionem regni: hi opum ac diuitiarum
haereditate cogitantes. Erant enim in thesauris. c. milia
talentum: & in anno uectigali tributo. ccc. milia. Sed nec
amici Alexandri frustra regnum expectabant . Nam eius vir
tutis erant ac venerationis: vt singulos reges putares .
Quippe ea formae pulchritudo & proceritas corporis &
virius ac sapientiae magnitudo in omnibus fuit : vt qui eos
ignoraret non ex vna gente sed ex toto terrarum orbe electos
iudicaret. neque enim vnquam antea macedonia uel ulla gens
alia tam clarorum viorum prouentu floruit: quos primus Phi
lippus mox Alexander tanta cura legerat: vt non tam ad so
cietatem belli quam in successionem regni electi uiderentur .
Quis igitur miretur talibus ministris orbem terrarum uictum
cum exercitus macedonus a tot non ducibus sed regibus
regeretur: qui nunquam sibi pares: si non inter se concurrissent:
Multosque macedonia pro uno Alexandro habuisset: nisi for
tuna eos ex aemulatione uirtutis in perniciem mutuam arma
set. Caeterum occiso Alexandro non ut laeti ita & securi fuere
omnibus in unum locum competentibus: nec minus milites
inter se timebant: quorum & libertas solutior & fauor incertus
erat. Inter ipsos uero aequalitas discordiam augebat ne
mine tantum caeteros excedere: ut ei aliquis summitteretur
Armati itaque in regia coeunt ad formandum regem praesentium
statum. Perdicas ceteris Roxanis expectari partus: quae exa
cto mense octauo matura iam ex Alexandro erat: & si pue
rum peperisset: hunc dari successori patri. Meleager negat
differenda in partus dubios consilia: nec esse expectandum
dum reges sibi nascerentur: cum iam genitis uti liceret: seu si
puer illis placeat esse praegami filium Alexandri natum ex gar
binam nominam Herculem: seu malleret iuuenem esse in ca
stris fratrem Alexandri Arideum comitem: & cunctis non
suo tantum uerum patris Philippi nomine acceptissimum

Ceterum Roxanem esse originis persicæ: nec esse fas: ut macedonibus ex sanguine eorum: quorum regna deleuerint reges constituent: quod nec ipsum Alexandrum uoluisse dicit. Denique morientem nullas de eo mentionem fecisse Ptolomæus recusat regem Arideum non propter maternas modo sordes: quæ ex larissæo scorto nasceretur: sed etiam propter inualitudinem maiorem quam patiebatur: ne ille nomen regis alius impium teneret: & melius esse ex his legi: quæ pro uirtute regi suo proximi fuerint: qui prouincias regerant: quibus bella mandentur quæ sub persona regis indignorum subiiciantur imperio. Vicit Perdicæ sententia ex consensu uniuersorum. Placuit itaque Roxanis expectari partus: & si puer natus fuisset tutores Leonatum & Perdicam Crateron & Antipatrum constituunt: confestimque in tutorum obsequia iurant. cum equites quoque idem fecissent: pedites indignati nullas sibi consiliorum partes relictas: Arideum Alexandri fratrem regem appellat: satellitesque illi ex tribu sua legunt & nomine Philippi patris vocari iubent: quæ cum nunciata equitibus essent: legatos ad mitigandum eorum animos duos ex proceribus Attalum & Meleagrum mittunt: quæ potentiam ex vulgi adulatione querentes ommissa legatione militibus consentiunt. statim & seditio creuit: ubi caput & consilium habere coepit. Tunc ad delendum equitatum cuncti armati in regiam irrumpunt: quo cognito equites trepidi ab urbe descendunt: castrisque positos & ipsi pedites terreri coeperunt. Sed nec procerum iter se odia cessabat. Attalus ad interficiendum Perdicam ducem alterius patris mittit: ad quem armatum & ultro prouocantem cum accedere percussores ausi non fuissent: tanta constantia Perdicæ fuit: ut ultro ad pedites ueniret: & in concionem euocatos edoceret. Quod facinus moliretur respiceret contra quos arma sumpsissent non illos per fas sed macedones: non hostes sed ciues esse

Pluresq; etiam cognatos eorū certe & commilitones eo
rundem castrorum & piculorū socios :ædituros deinde
egregiū hostibus suis spectaculū:vt quorū armis uictos
se doleāt:eorū mutuis cædibus gaudeāt:parētaturorūq;
sanguine suo manibꝰ hostium a se iterfectorū. Hæc cum
pro singulari faciūdia sua Perdica perorasset :adeo mo
uit pedites:vt probato consilio eius dux ab omnibꝰ lege
ret. Tū etiam eqtes in concordiam reuocati ī Arideum
regem consentiūt. Seruata est portio regi Alexādrī filio
si natus esset. Hoc agebāt posito ī medio corpore Alexā
dri:vt maiestas eius tēstis decretoꝝ esset. His itaq; com
positis macedoniæ & græciæ Antipater præponitur. Re
giæ pecūniæ custodia Cratero tradit̃. Castroꝝ exercitus
& reꝝ cura Meleagro & Perdiciæ assignat̃: iubeturque
Arideus corpus Alexādrī ī Hammonis templū deduce
re. Tūc perdica īfensus seditionis auctoribus repente
ignaro collega lustrationem castorū propter mortes re
gis ī postereꝝ edicit. Postq̃ armatum exercitū ī campo cō
stituit cōsentientibꝰ vniuersis euocatos duntaxat de sin
gulis manipulis seditiosos supplicio tradi oculte iubet.
Reuersus deīde iter p̃cīpes prouincias diuidit :simul
ut remoueret æmulos : & munus impiū beneficii sui fa
ceret. Prima Ptolemæo ægyptus & africæ arabicæq; pars
sorte uenit :quē ex gregario milite Alexāder uirtutis ca
usa prouexerat :cui ad tradendā prouiciam Deomenes
qui Alexādrīam ædificauerat:dat̃. Confinem huic pro
uinciæ syriam Laomedon mitylenæus:ciliciam Philotas
cū filio & illyrios accipiūt. Mediae maiori Acropatos .
minori Aleeta Perdiciæ præponit̃. Susania gens Syno:
Phrygia maior Antigono Philippi filio assignat̃. Lyciā
& pamphiliam Learcus:cariam Cassander:Lydiam me
nāder fortiūtur. Leonato mior phrygia euenit. Thracia

& regiones pontici maris Lysimacho. Cappadocia cum
 paflagonia Eumeni datur: summus castrorū tribunatus
 Seleuco Antiochi filio cessit. Stipatoribus regis satelliti
 busq; Cassander filius Antipatri præficiť. In bactriana
 vltiore & india regionib⁹ priores præfecti detēti. Se
 ras iter amnes duos hydaspez & idum taxilles habebat
 In colōias ī indis cōditas Phyton agenoris filius mittit
 Parapamēos fines caucasi mōtis Axiarches accepit. Da
 riacas & Argæos Statanor: bactriāos Amyntas sortitur
 Sagilianos scythæus. Nicanor parthos. Philippus byr
 canos. Fratafrarnes armēios. Neoptolemus persas. Peu
 testes babylonios. Arthous pelasgos. Archefilaus meso
 potamiam adepti sunt. Hæc diuisio cū veluti fatale mu
 nus singulis cōtigisset: ita magna incrementorū materia
 plurimis fuit. Si quidem nō magno post tempore quasi
 regna nō præfecturas diuisissent: sic reges ex præfectis
 facti magnas opes nō sibi tātum parauerūt verus & po
 sterioris reliquerūt. Cū Hæc ī oriēte agūtur: ī græcia athe
 niēses & ætoli bellū: quod iam viuo Alexādro mouerāt
 summis viribus īstruebāt. Causæ belli erāt: quod reuer
 sus ab idia Alexāder epistolas ī græciam scripserat: qui
 bus oīum ciuitatum exules præter caedis damnatos re
 stituebant: quae recitatae praesente vniuersa græcia ī
 mercato Olympiaco magnos motus fecerāt: q̄ plurimi
 non legibus pulsī patria sed per factionem principum
 fuerant: uerentib⁹ iisdem principibus ne reuocati potē
 tiores in republica fierent. Palam igit̄ iam tunc multæ
 ciuitates libertatem bello vendicandam fremebant. Prin
 cipes tantum omnium athenienses & ætoli fuere: quod
 cum nūciatum esset Alexandro mille naues lōgas sociis
 imperii praeceperat: qbus in occidente bellum gereret:
 excursurusq; cū valida manu fuerat ad athēas delēdas

Igitur Athenienses contracto triginta milium militum exercitu: & .cc. nauibus bellū cū Antipatro: cui graecia sorte euenerat: gerunt: eumq; detractantem praelium: & heraclaeae vrbs mœnibus tuentem se obsidione cinxerūt. Eodem tempore Demosthenes atheniensis orator pulsus patria ob crimen accepti ab Harpago auri: qui crudelitatem Alexandri fugerat: quod ciuitatem in eiusdem Alexandri bellū impeleret: Forte megaris exulabat qui cū missum ab atheniensibus hyperidem legatus cognouit: q̄ peloponnēses ī societatem armorū sollicitaret secutus eū Sicyona: argos: & Corynthus cæterasq; ciuitates eloquētia sua atheniensibus iūxit. Ob quod factū missa ab atheniēsibus obuam nauis ab exilio reuocatur Interim ī obsidione Antipatri Leosthenes dux atheniēsīū tālo e muris ī trāseūtem iacto occidit: quae res tantū animorum Antipatro dedit: vt etiam vallum rescindere auderet. Auxilium deīde a Leonato petit per legatos q̄ cū venire nūciaretur euz exercitu: obuui ei atheniēsēs cum instructis copiis fuere: ibiq; equestri praelio graui vulnere ictus extinguit. Antipater & si auxilia sua uideret deuicta: morte tamen leonati lætat⁹ est. Quippe & æmulum sublatū & uires eius accessisse sibi gratulabat. Statim igit̄ exercitu eius recepto cū par hostibus etiam praelio uideret: solut⁹ obsidione in macedoniam concessit. græcorū quoq; copiarū a finib⁹ græciæ hoste pulso ī vrbes dilapsæ sūt. Interea Perdica bello īnoxio Ariarathi regi cappadocū illato praelioq; victor nihil praemii praeter vulnera & picula rettulit. Quippe hostes ab acie in vrbes recepti occisis cōiugibus: & liberis domos quisq; suas cū omnibus copiis incenderunt. Eodem congestis etiaz opibus semet ipsi præcipitāt: ut nihil hostis uictor suarū rerum praeter vincendi spectaculo fruere. Inde

54

ut uiribus auctoritatem regiam acquireret ad nuptias Cleopatrae sororis Alexandri magni & alterius Alexandri quondam uxoris non aspiciente Olympiade de matre eius itendit, sed prius Antipatrum sub affinitatis obtentu capere cupiebat. Itaque fingit se in matrimonium filias eius petere: quo facilius ab eo supplementum tyronum ex macedonia obtineret: quem dolu praesentiente Antipatro dum duas eodem tempore uxores quaerit: neutras obtinuit. Post haec bellum inter Antigonus & Perdicae oritur. Antigono Crateros & Antipater auxilium ferebat: quae facta cum atheniensibus pace Polyponta graeciae & macedoniae proponunt. Perdica alienatis rebus Arideus & Alexandri magni filium in cappadociam: quoque cura illi mandata fuerat de summa belli in consilium adhibet: quibusdam placebat bellum in macedoniam transferri ad ipsum fontem & caput regni: ubi & Olympias esset mater Alexandri: non mediocri momentum patrium & cuium fauor propter Alexandri Philippique nomina. sed in res uisum est ab aegypto incipere: ne in macedoniam profectis asia a Ptolemaeo occuparetur Eumeni praeter prouincias quas acceperat Paphlagonia & Caria & Lycia & Phrygia adiunguntur. Ibi Craterum & Antipatrum opperiri iubentur. adiutores ei dantur cum exercitibus suis frater Perdicae Alcetas & Neoptolemaeus. Clyto cura classis traditur. Cilicia Philotae adempta Filoxeno datur. ipse Perdica aegyptus cum ingenti exercitu petit. sic macedonia in duas partes discurrantibus ducibus in sua viscera armatur: ferrumque ab hostili bello in civilem sanguinem vertit. exemplo furentium manus ac membra sua ipsa caesura. Sed Ptolemaeus in aegypto sollerti industria magnas opes parabat. Quippe & aegyptios insigni moderatione in fauorem sui sollicitauerat & reges finitimos beneficiis obsequiisque deuixerat: ter

minos quoq; imperii acq̄sita cyrene vrbe ampliauerat
factusq; iam tātus erat: ut nō tam timeret hostes: quas
timendus ipse hostibus esset. Cyrene autem cōdita fuit
ab Aristæo: cui nomen bactos propter linguæ obligatio
nem fuit. Huius pater Cyrnus rex theramēis īsulæ cū
ad oraculū delphos p̄pter dedecus adolescētis filii nōdū
loquentis deum deprecatur⁹ venisset: respōsus accepit
quo iubebat⁹ filius eius Bactus africam petere: & urbē
cyrenem cōdere: vsum linguæ ibi acceptur⁹. Cū respon
sum ludibrio simile videret⁹ propter similitudīes thera
mentis īsulæ: ex qua coloni ad urbem condendam ī afri
cam tā lōginquæ regionis proficisci iubeant⁹: res omif
sa est interiecto deīde tempore velut cōtumaces ex pesti
lētia deo parere compellunt⁹: quorū tam insignis pauci
tas fuit: vt uix unam nauem complerēt. cū uenissent in
Africam pulsis accolis montem cyram & p̄pter amœni
tatem loci & propter fontis hubertates occupare. Ibi ba
ctus dux eorū linguæ nodis solutis loq̄ primū cœpit: quæ
res animos eorū ex promissis dei iam parte p̄cepta ī reli
quam spem condēdæ urbis accendit. Positis igit⁹ castris
opinionem uetēris fabulæ accipiūt Cyrenes eximia pul
chritudis uirginem: a Thessaliæ mōte pelio ab Apollie
raptam platamq; ī eiusdes montis iuga: cui⁹ colles oc
cupauerant: adeo repletam q̄ttuor pueros peperisse No
miū Aristeū Eutocū Agzum missos a patre Hispero re
ge Thessaliæ: q; perquirerent uirginem: loci amœnitate
captos ī iisdem terris cū uirgine resedisse. ex his pueris
tres adultos ī Thessaliam reuersos auita regna cepisse.
Aristeū in Arcadia late regnasse: eumq; primū & apiū
& mellis usum & lactis & coaguli hoibus tradidisse: sol
stitialisq; ort⁹ & siderū primū inuenisse: q; bus auditis ba
ctus uirgis nomine ex respōsis agnito urbem Cyrenem

condidit .Igit̃ Ptolemæus huius urbis auctus uiribus bellū i aduentu Perdica parabat: sed pdicæ plus odium arrogantia q̃ uires hostium nocebāt: quam exosi etiam socii ad Antipatrū gregatim confugiebāt. Neoptolemæus in auxiliū Eumeni relictus :nō solum transfugere: uerū etiam prodere partiū exercitū uoluit : quam rem cū præsensisset Eumenes cū proditore decernere prælio necesse habuit. Victusq; Neoptolemaeus ad Antipatrū & Polyperconta pfugit :hisq; psuadet :vt continuatis māsionib⁹ læto ex victoria & securo fuga sua Eumeni superueniat: sed res Eumenem nō latuit .Itaq; insidiae i insidiatores versæ: & q̃ secusq; aggressuros se putabant securis itiere & puigilia noctis fatigatis occursum est. In eo prælio Polypcon occidit̃ .Neoptolemæus quoq; cum Eumene cōgressus diu mutuis vulnerib⁹ acceptis colluctatus est: & i summa victus occumbit. Victor igitur duobus præliis cōtinuis Eumenes afflictas partes trāfectione socioꝝ paululū sustentauit. Ad postremū tamen Perdica occiso ab exercitu hostis cum Phytone & Illyrio & Alceta fratre Perdica rex appellat̃ : bellumq; aduersus eos antigono decernit̃ .

IVSTINI HISTORICI LIBER .XIIII.

EVMENES Vt Perdicam occisum: se vt hostem a macedonib⁹ iudicatū: bellumq; Antigono decretū cognouit :vltro ea militib⁹ suis indicauit: ne fama aut rem i maius extolleret: aut militū aīmos reꝝ nouitate terreret. simul vt an cōtra se animati essent cognosceret :sumptur⁹ cōsilū ex motu vniuersoꝝ: cōstanter tamen præfat⁹ est: si cui hæc terrori essent: habere eū dicēdi potestatem: qua

voce adeo cūctos in studiū partiū suarū iduxit :vt vltro
illū omnes hortarent̃ . rescissurosq; se ferro decreta ma
cedonū affirmarēt . tunc exercitu ī ætholias promotō : pe
cunias ciuitatib⁹ imperat : recusantes dare hostiliter di
ripit . Inde sardis profectus est ad Cleopatram sorores
Alexandri magni : ut eius uoce cēturiones p̃cipalesq;
confirmarent̃ : existimat⁹ ibi maiestatem regiam ueri
ti : unde soror Alexandri staret . tanta ueneratio magni
tudinis Alexandri erat : ut etiam per uestigia mulierum
fauor sacraei eius noīs quæreret̃ . cū reuersus in castra
esset : epistolæ totis castris abiectæ iueniunt̃ : qbus : us q;
Eumēis caput ad Antigonū detulissent : magna p̃mia
definiebātur . his cognitis Eumenes vocatis ad concionē
militib⁹ primo gratias agit : q; nemo iuentus sit : qui spē
cruēti p̃mii fidei sacramento antepōeret tamē deinde
callide subnectit cōfictas a se has epistolas ad experiē
dos suorū animos esse : cæterū salutem suam ī oīum pote
state esse . nec Antigonū nec quenq; ducū sic uelle uice
re : vt ille ī se exemplū pessimū statuatur . Hoc facto & in
p̃senti labanti⁹ aīos deterruit : & ī futurū p̃uidet : vt
siquid simile accidisset : nō se ab hoste corrumpi sed a du
ce tentari milites arbitrarent̃ . omnes igit̃ operam suā
certatim ad custodiam salutis eius offert . Interim Anti
gōus cū exercitu superuēit : castrisq; positis postera die
ī aciem procedit . Nec Eumenes moras p̃lio fecit . qui
uict⁹ in mūtum quoddam castelū confugit : ubi cuz ui
deret se fortūam obsidiōis subiturū : maiorem exercitus
partem dimisit : ne aut cōsensu multitudinis hosti trade
ret̃ : aut obsidio ipsa multitudine grauaret̃ . legatos deī
de ad Antipatrū q; solus par Antigoni utrib⁹ uidebat̃
supplices mittit a quo cū auxilia Eumenii missa antigo

55

nus didicisset: ab obsidione recessit. Erat quidem solutus ad tempus metu mortis Eumenes. Sed nec salutis dimisso exercitu magna spes erat. omnia igitur circumspectanti optimum ius est: ad Alexandri magni argyraspidas iunctum exercitum & tot victoriarum præfulgentem gloria decurrere: sed argyraspides post Alexandrum omnes duces fastidiebant: sordidam militiam sub alio post tanti regis memoriam existimantes. Itaque Eumenes blandimentis agere singulos suppliciter alloquitur nunc commilitones suos: nunc patronos appellat periculis & operibus orientaliū socios: nunc refugia salutis suæ & unica præsidia commemorat. solos esse quorum uirtute oriens sit domitus: solos qui militiam liberi patris qui Herculis monumenta superauerint: per hos Alexandri magnum factum: per hos diuinos honores & imortales gloriam consequutum: orat ut non tantum ducem sed quæ commilitones recipiant: unumque ex corpore suo esse uelint. Receptus hac lege paulatim imperium primum monendo singulos: mox quæ perperas facta erant blande corrigendo usurpat. nihil in castris sine illo agi: nihil administrari sine sollertia eius poterat. Ad postremum cum Antigonus uenire cum exercitu esset nunciatus: compellit eos in aciem descendere. Ibi dum ducis imperia contemnunt: hostium uirtute superantur. in eo prælio non gloriam tantum tot bellorum: uerum etiam cum coniugibus & liberis præmia longæ militiæ parta perdidierant. Sed & eumenes qui auctor cladis erat: nec aliam spem salutis reliquas habebat uictos hortabatur: nam & uirtute eos superiores fuisse affirmabat: quippe ab his quæque milia hostium caesa & si in bello perstent: ultro hostes pacem petituros: damna: quibus se putet uictos: duo milia mulierum & paucos infantes & seruitia esse: quæ melius vincendo possint reparare quam deserendo uictorias porro argyraspides neque fugam se tentatos

dicūt post damna matrimoniorū & post cōiuges amissas
neq; bellū gesturos contra liberos suos. Vltroq; eū con
uiciis agitant: q̄ se post tot annos emeritorū stipēdiōrū re
deūtes domū cū præmiis tot belloꝝ ab ip̄a aīssiōe rurs⁹
in nouaz militiā imensaq; bella reuocauerit: & a larib⁹
quodāmodo suis: & ab ip̄o limite patriæ abductos ina
nibus promissis deceperit: nūc quoq; amissis ōnibus fe
licis militiæ quæstibus: ne victos quidem ī misera & iō
pi senecta q̄scere sinat. Ignaris deīde ducibus cōfestis
ad Antigonū legatos mittūt: petentes ut sua reddi iube
at. Iis rediturū se pollicet: si Eumenes sibi tradant. q̄bus
cognitis Eumenes cū paucis fugere tentauit: sed retra
ctus desperatis reb⁹ cū concursus multitudis factus ef
set: petit ut postremū sibi alloq; exercitū liberet. Iussus
ab vniuersis dicere facto silentio laxatisq; viculis platā
sicut erat cathænatus manū ostēdit: cernite milites inq̄t
habitū atq; ornamenta ducis vestri: quæ nō hostiū q̄s
q̄ imposuit: naz hoc etiam solatio foret: vos me ex victo
re victū: vos me ex imperatore captiuū fecistis: quater
ītra hūc ānum ī mea verba iure iurādo obstricti estis:
& ista mitto (neq; enim miseros conuicia decēt) vnū o
ro si propositōꝝ Antigoni in meo capite summa constitit
inter vos me velitis mori: naz neq; illius īterest: quem
admodū aut ubi cadam: si ego fuero ignomina mortis
liberatus: hoc imperio soluo vos iure iurando: quo toti
ens uos sacramento mihi deuouistis. Aut si ip̄os pudet
rogāti uis adhibere: ferrū huc date & permitte: quod
uos facturos pro imperatore iurastis: Imperatores pro
uobis sine religione iuris iurandi facere. cuz nō obtine
ret preces in iram uertit: ad uos ait deuota capita respi
ciant diu peritiorū uindices talesq; uobis exitus dent:
quales uos ducibus uestris dedistis. nempe uos idem.

paulo ante & Perdicæ sanguine estis aspersi: & i Antipa
 trū eadem moliti: Ipsum deniq; Alexandrū si fas fuisset
 eus mortali manu cadere iterempturi: quod maximum
 erat seditionibus agitastis .ultima nūc ego perfidoꝝ ui
 ctima: has uobis diras atq; inferias dico: ut iopes extor
 resq; omne æuum i hoc castrēsi exilio agatis : deuorēt
 que vos arma uestra: quibꝰ plures vestros q̄ hostiū du
 ces absumpsistis .Plenus deide iræ custodes suos præce
 dere ad Antigoni castra cœpit. sequit̄ exercitꝰ prodito
 imperatore suo & ipse captiuus : triūphumq; de se ipso
 ad uictoris castra ducit .omnia auspicia regis Alexātri
 & tot belloꝝ palmas laureasq; vna secū uictori tradet̄
 & ne qd deesset pompæ: elephāti quoq; & auxilia orien
 talia subsequūtur: tanto pulchriora hæc Antigono q̄ ale
 xādro tot uictoriæ fuerūt: ut cū ille orientes uicerit: hic
 eos a qbus oriens uictꝰ fuerit superauerit .Igit̄ Antigo
 nus domitores illos orbis exercitui suo diuidit redditis
 quæ in uictoria ceperat .Eumenē uero uerecondia prio
 ris amiciciæ i conspectu suū uenire prohibitum assigna
 ri custodibus præcepit .Interea Erudice uxor Arydei re
 gis: ut Polyperconta a græcia redire in Macedoniaz co
 gnouit: & ab eo accersitam olimpiada muliebris æmulati
 one percussa abutēs ualitudine uiri : cuiꝰ officia sibi ué
 dicabat: scribit regis noie Polyperconti : Cassandro exer
 citū tradat: in quem regni administrationē rex transtu
 lerit: eadem & in Asiam Antigono per epistolas nūciat
 quo beneficio deuinctꝰ Cassander nihil non ex arbitrio
 muliebris audaciæ gessit .Deide profectus in Græciam
 multis ciuitatibꝰ bellū infert: quazꝰ excidio ueluti uicío
 incendio territi spartani urbem: quam semper armis n̄
 muris defenderant: tū contra responsa fatozꝰ & ueteruz
 maiorꝰ gloriam armis diffisi: muroꝝ præsidio includūt

tantū eos degenerauisse a maioribus: vt cū multis sæcu-
lis mur⁹ vrbis ciuiū uirtus fuerit: ciues saluos se forre
nō existimauerit nisi ītra muros laterēt. Dū hæc agun-
tur Cassandæ a Græcia turbat⁹ Macedonia status do-
mū reuocauit. Nanq; Olympias mater Alexandri magni
regis cū ab Epiro ī Macedoniam prosequēte æacida re-
ge molossoꝝ ueniret phibitq; finib⁹ ab Eurydice & A-
rideo rege cœpisset: seu memoria mariti seu magnitudi-
ne filii: & idignitate rei moti macedōes ad Olympiada
trāsire: cui⁹ iussu & Eurydice & rex occidit: sex annis
post Alexandæ potit⁹ rēgno. Sed nec Olympias diu re-
gnauit. Nā cū principū passim cædes muliebri magis q̄
regio more fecisset: fauorem suū in odiū ueritt. Itaque
audito Cassandri aduētū diffisa Macedonib⁹ cū nuru-
roxæ & nepote Hercule Pictuam urbem cōcessit. Profi-
ciscenti Deidamia æacidæ regi filia & Thessalonice pri-
uigna & ipsa clara Philippi patris noīe: multaq; alie
principū matronæ speciosus magis q̄ uilis grex fuere
comites. Hæc cū nūciata Cassandro essent statim citato
cursu Pictuam uenit & urbem obsidiōe cixit. cū fame
ferroq; urgeret Olympias lōgæ obsidionis tædio pacta
salute uictori se tradidit. Sed cū Cassander ad concionē
uocato populo sciscitatus qd de Olympiade fieri uellēt
subornat parentes interfectoꝝ: q̄ sumpta lugubri ueste
crudelitatem mulieris accusarent: a q̄bus accensi Mace-
dones sine respectu pristinae maiestatis occidendā decer-
nūt: immemores prorsus: quod per filiū eius uixq; nō
solū uitas ipsi inter finitimos tutā habuissent: uer⁹ etiā
tantas opes imperiumq; orbis quæsisent. Sed Olympi-
as ubi obstinatos uenire ad se armatos uidit: ueste rega-
li duab⁹ ancillis innixa ultro obuiam procedit: qua uisa
percussores attoniti fortuna maiestatis prioris & tot in

eam memoriae occurrētibus regū suorū nominibus sub
 stiterint :donec a Cassandro missi sunt q̄ eam cōfoderēt
 nō refugentem gladiū :nec vulnera aut muliebriter uo
 ciferantem :sed viroꝝ morte fortiū pro gloria veteris p̄
 sapiæ morti succūbentem :vt Alexandꝝ posses etiaz mo
 riente matre cōspicere. Insuper expirās capillis & veste
 crura contexisse fert̄ : ne qd̄ posset ī corpore eius ideco
 rum videri. Post hęc Cassander Thessalonicen regis A
 ridei filiam vxorem ducit .Filiū Alexādri cū matre ī ar
 cem amphipolitanam custodiendos mittit.

IVSTINI HISTORICI LIBER .XV.

PERDICA Et frater eius Alceta eumene ac
 Polypercōte ceterisq; ducibus diuersæ par
 tis occisis finitū certamen inter successores
 Alexandri magni videbat̄ : cū repente iter
 ipsos uictores nata discordia:quippe postulātibꝝ Ptole
 mæo & Cassandro & Lysimacho:vt pecunia in præda ca
 pta puinciarq; diuiderent̄ :Antigōus negauit se in eius
 belli socios admissurū : in cuius periculū solus descende
 rat:& vt honestū aduersus socios bellū suscipere uide
 tur:diuulgat se olympiadis mortem a Cassandro iterfe
 ctæ vlcisci uelle: & Alexandri regis sui filiū cum matre
 obsidione āhipolitana liberare. His cognitis Ptolemae
 us & Cassander inittā cū Lysimacho & seleuco societate
 bellū terra mariq; enixe īstruebant. Tenebat Ptolemæus
 ægyptū cuz Africæ parte maiore & Cypro & Phœnice .
 Cassandro parabat macedonia cum Græcia. Asiā & par
 tem orientis occupauerat Antigōus:cuius filius Deme
 trius prima belli congressione a Ptolemæi apud calamā
 uincitur . In quo prælio maior Ptolemæi moderationis

gloria: q̄ ipsius uictoria fuit .Siquides & amicos demetrii nō solum cum suis rebus dimisit: ueꝝ etiam additis isuper munerib⁹ honorauit:& ipsius Demetrii priuatū omne istrumentū ac familiam reddidit: adiecto honore uerboꝝ nō se propter prædam :sed propter dignitatem inisse bellū indignatum q̄ Antigonus deuictis diuersæ factionis ducib⁹ solus uictoriae commūis præmia corripuisset. Dū hæc agunt Cassander ab Apollonia rediens icidit in abderitas :q̄ propter ranarū murumq; multitudinem relicto patriæ solo sedes quærebant: uerit⁹ ne macedonias occuparent facta pactione i societate eos recepit agrosq; iis ultimis Macedoniae finib⁹ assignat. Deinde ne Hercules Alexandri filius: q̄ per annos xiiii. excesserat fauore paterni nominis i regnū macedoniae uocaret occidi eū tacite cū matre Barsene iubet. corporaq; eorū terra obrui: ne cades sepultura proderet .& quasi paꝝ facinoris i ipso primū rege: mox i matre eius Olympide ac filio admisisset :alterum quoq; filium cum matre Roxanae pari fraude interficit: sed quasi regnum Macedoniae: quod affectabat: aliter conseq̄ q̄ scelere nō possit Interea Ptolemæus cū Demetrio nauali prælio iterato cōgredit̄ : & amissa classe hostiq; cōcessa uictoria i ægyptū refugit :Demetrius filius Ptolemæi Leiticū & fratrem Menelaum amicosq; eius cum priuati instrumenti ministerio prouocatus pari atea munere ægyptus remittit:& ut apparet eos nō odii sed dignitatis gloria accensos donis muneribusq; iter ipsa bella cōtendebāt .Tāto hōestius tūc bella gerebātur: quanto nunc amicitia colunt̄ . Hac uictoria elatus Antigonus regem secum demetrio filio appellari a populo iubet .Ptolemæus quoq; ne minoris apud suos auctoritatis haberet̄ : rex ab exercitu cognomiatur :qbus auditis Cassander & Iysimach⁹

& ipsi regiam sibi maiestatem uendicauerunt. Huius honoris ornamentis tam diu omnes abstinerunt: quod diu filii regis sui superesse potuerunt. Tanta in illis uerecundia fuit: ut cum opes regias haberent: regum tamen nominibus aequo animo caruerint: quoad Alexandro iustus haeres fuit. Sed Ptolemæus & Cassander cæteri que factionis alii us duces cum carpi se singulos ab Antigono uiderent: dum priuatum singulorum non commone uniuersorum bellum ducunt: nec auxiliū ferre alter alteri uolunt: quasi uictoria unius non omnium foret: per epistolas se inuicem confirmantes: tempus locum coeundi condicunt: bellumque comibus viribus instruunt: cui cum Cassander interesse propter finitimū bellum non posset: Lysimachum cumigentibus copiis in auxiliū sociis mittit. Erat hic Lysimachus illustri quidem Macedonia loco natus: sed uirtutis experimentis omni nobilitate clarior: quæ tanta in illo fuit: ut animi magnitudine philosophia ipsa uiriumque gloria omnes: per quos oriens domitus est: uicerit: quippe cum Alexander magnus Callisthem philosophum propter salutatiois: persicæ interpellatum mores: insidias: quæ sibi paratæ fuerat: consciū fuisse ratus fuisset: eumque truncatis crudeliter membris abscissisque auribus ac naso labiisque deforme ac miserandum spectaculum reddidisset: Insuper cum cane in cauea clausum ad metus cæterorum circumferret: tunc Lysimachus audire Callisthem & præcepta ab eo recipe uirtutis solitus: miseratū tantū uiri non culpæ sed libertatis poenas pendentis uenenū ei in remedium calamitatum dedit: quod adeo ægre Alexander tulit: ut obici ferocissimo leoni iuberet. Sed cum ad conspectum eius concitus leo impetum fecisset: manum manipulo inuolutas Lysimachus in os leonis immerisit: arreptaque lingua feras exanimauit: quod cum nūciatum regi esset: admiratio in satisfactionem cessit: carioresque eum propter

constātia tantæ uirtutis habuit .Lysimach⁹ quoq; ma-
gno aīo regis ueluti parentis tulit contumelias .deniq;
omni ex animo hui⁹ facti memoria exturbata :postea ī
India īsecūtantī regi quosdam pallantes hostes cum a sa-
tellitū turba eq; sui celeritate desertus esset :solus ei per
īmensas arenas moles cursus comes fuit:quod idē an-
tea Philippus frater ei⁹ cū facere uoluisset:iter manus
regis expirauerat.Sed Lysimachū desiliēs equo Alesan-
der hastæ cuspide ita ī fronte vulnerauit:ut sanguis ali-
ter claudi nō possit:q̄ diadema sibi demptū rex alligādi
vulneris causa capiti eius imponderet:quod auspiciū pri-
mū regalis maiestatis Lysimacho fuit .Et post mortem
Alexādri cū inter successores Alexādri puincia diuide-
rent :ferocissimæ gentes quasi omniū fortissimo assigna-
tæ sūt.Adeo etias cōsensu vniuersorū palmas uirtutis ī-
ter cæteros tulit.Priusq̄ bellū inter Ptolemæus sociosq;
ei⁹ aduersū Antigonū cōmitteret :repēte ex Asia maio-
re digress⁹ Seleucus nou⁹ Antigono hostis accesserat.
Hui⁹ quoq; & uirtus clara & origo admirabilis fuit .si-
quēz mater ei⁹ laodice cū nupta esset Antiocho claro ī-
ter Philippi duces uiro:uisa est sibi per q̄etem ex cōcu-
bitu apolinis cōcepisse:gravidamq; factas mun⁹ concu-
bit⁹ anulū a deo accepisse : cui⁹ gēma anchora sculpta
esset.Iussaq; id donū filio:quem peperisset:dare admira-
bilem fecit hūc uisum & anul⁹ q̄ postera die eiusdem
sculpturæ ī lecto inuent⁹ est:& figura anchoræ:quæ in
femore Seleuci nata cū ipso paruulo fuit.Quam ob rē
laodice anulū Seleuco eūti cū Alexandro magno ad p-
sicam militia edocto de origine sua dedit .Vbi post mor-
tem Alexandri occupato regno orientis urbem condidit
Ibiq; geminæ originis memorias consecrauit:nam & vr-
bem ex Antiochi patris nomine antiochiam vocauit .&

campos vicinos vrbi Apollini dicauit: originis eius ar-
 gumentū etiam posteris mansit. siquidem filii nepotesq;
 eius Anchoram ī femore veluti notam generis natura-
 lem habuere. Multa ī oriente post diuisionem iter soci-
 os regni macedōici bella gessit. p̄cipio Babyloniam ce-
 pit. Inde auctus ex victoriæ virib⁹ Bactriāos expugnat
 trāsītū deīde ī Indiam fecit: quæ post mortez Alexandri
 veluti a ceruicib⁹ iugo seruitutis excusso p̄fectos ei⁹
 occiderat auctor libertatis sandrocott⁹ fuerat: sed titu-
 lū libertatis post victoriam ī seruitutes uerterat. siquē
 occupato regno populū quem ab externa domiatiōe uē
 dicauerat ipse seruitio premebat. Fuit hic q̄dem humili
 genere nat⁹: sed ad regni potestatem maiestate numis
 impulsus: quippe cū p̄cacitate sua Alexādrum regē of-
 fendisset: īterfectū a rege iussus: salutem pedū celeritate
 quæsierat: ex qua fatigatiōe cū somno capt⁹ iaceret: leo
 ingētis formæ ad dormientem accessit: sudoremq; pro-
 fluētes lingua ei deterisit: exp̄gefactumq; blande reliquit
 Hoc prodigio primū ad sp̄e regni impulsus contractis
 latronib⁹ Indos ad nouitatem regni sollicitauit. Moliē-
 ti deīde bellū aduersus p̄fectos Alexandri elephant⁹
 ferus īfinitæ magnitudis ultro se obtulit: & ueluti domi-
 ta māsuētudine eus tergo exceptit: Duxq; belli & p̄lia-
 tor īstignis fuit. Sic acq̄sito regno Sandrocottus ea tem-
 pestate qua seleuc⁹ futuræ magnitudis fūdamenta iaci-
 ebat: Indiam possidebat: cū quo facta pactiōe seleuc⁹
 compositisq; ī oriēte rebus in bellū Antigoni descendit
 aduātis igit̄ omniū socioꝝ copiis p̄liū committit. In
 eo Antigōus occidit. Demetrius filius ei⁹ ī fugam uer-
 tit. sed socii p̄fligato hostili bello denuo in semet ipsos
 arma uertūt. & cū de p̄da nō cōueniunt: iteq; in duas
 factiones deducuntur. seleucus Demetrio: Ptolemæus

Lysimacho iungit̃: Cassandro defũcto Philippus filius
succedit, sic q̃si ex itegro noua Macedoia bella nascunt̃

IVSTINI HISTORICI LIBER .XVI.

POST Cassandri regis filiiq; ei⁹ Philippi cō
tinuas mortes Thessalonice regina vxor cas
sandri nō magno post tempore ab antipatro
filio cum vitam etiam per hubera materna
deprecaret̃: occidit̃. causa parricidii fuit : q̃ post mortē
mariti ī diuisione iter fratres regni p̃pensior fuisse Ale
xandro videbat̃ : quod facinus eo graui⁹ oibus visum est
quod nullū maternæ fraudis vestigiū fuit: q̃q̃ ī parrici
dio nulla satis iusta causa ad sceleris patrocina prætexi
potest. ob hęc igit̃ Alexander in vltionē maternæ necis
gestur⁹ cū fratre bellū auxiliū a Demetrio petit: nec de
metrius spe iuadendi Macedonici regni moras fecit : cu
ius aduentum verēs Lysimachus: persuadet genero suo
Antipatro: vt malit cum fratre ī gratiam reuerti : q̃ pa
ternū hostem ī macedoniam admitti. Inchoatam igitur
iter fratres reconciliationē cuz præsensisset Demetrius
per insidias Alexandrę iterfecit. Occupatoq; macedoniae
regno cadem apud exercitū excusatur⁹ ī conciones uo
cat. Ibi priorem se petitum ab Alexandro allegat: nec fe
cisse se sed occupasse insidias . regem autes se macedoia
vel atatis experimētus vī causis iustiorē esse. patrem eis
suum & Philippo regi & Alexandro magno socius in oi
militia fuisse. liberorū deide Alexandri ministrū: & ad p
sequendos defectores ducem extitisse . contra Antipatrę
auum horū adolescentium amariorem semp ministrum
regni: q̃ ipsos reges fuisse. Cassandrę vērō patrē exticto
rē regis domus : non foeminis non pueris pepcisse : ne

cessasse quoad omnem stirpē regīæ sobolis deleret. Horū
 scelerum ultiones q̄a nequisset ab ipso Cassandro exige
 re ad liberos eius translata. Quam ob rē etiaz Philip
 pum & Alexandrū: quia si quis inanium sensus est: nō
 interfectores suos ac stirpis suæ: Sed ultores eorū Mace
 doniæ regnum tenere malle .p̄ hęc mitigato populo rex
 Macedoniæ appellatur. Lysimachus quoq; cū bello Do
 ricetis regis thracū præmeret̄ :ne eodē tēpore & aduer
 sus Demetriū dimicare necesse haberet tradita ei alia
 parte macedoniæ: quæ Antipatro ei⁹ genero euēiat pacē
 euz eo fecit. Igitur demetrius totis macedoniæ regni vi
 rib⁹ instructus cū Asiā occupare statuisset: iterato pto
 lemæus Seleuchus & Lysimach⁹ expti priore certamie
 quantæ vires essent concordī pacta societate adunatisq;
 exercitib⁹ bellū aduersus Demetriū transferunt in eu
 ropam .His comitem se & belli socium iungit Pyrrhus
 rex epiro sperās non difficili⁹ Demetriū macedoniam
 amittere posse quam acq̄sierat. nec spes frustra fuit: q̄p
 pe exercitui eius corrupto ipsoq; ī fugam acto regnum
 Macedoniæ occupat. Dū hęc agunt: Lysimachus ge
 nerū suū Antipatrū regnū macedoniæ ademptū sibi so
 ceri fraude querētes iter fecit: filiamq; suam Eurydicez
 querelæ socias ī custodias tradit. Atq; ita vniuersa cas
 sandri dom⁹ Alexādro magno seu necis ipsi⁹ seu stirpis
 extinctæ pœnas partim cæde partiz supplicio luit. Deme
 trius quoq; a tot exercitib⁹ circumuētus cū possit hone
 ste mori turpiter se dedere Seleuco maluit .Finito bello
 Ptolemæus cū magna reꝝ gestarū gloria morit̄ . Is con
 tra ius gentiū minimū natu ex filio ante ifirmitates re
 gnū tradiderat: eiusq; rei populo rōnem reddiderat: cu
 ius nō mior fauor ī accipiēdo q̄ patris ī tradendo re
 gnum fuerat .inter cætera patris & filii mutæ pietatis

exempla etiā ea res amorē parē populi iuueni concilia
uerat. & pater regno ei publice tradito: priuatū officius
regi iter satēlites fecerat: omniq; regno pulchri⁹ regis
esse patrē dixerat. Sed inter Lysimachū & Pyrrhum re
gē socios paulo ante aduersus Demetritū assiduum: in
ter pares discordia malū bellum mouerat. Victor Lysi
machus pulso Pyrrho macedoniam occupauerat: Inde
Thraciā ac deinceps heracleā bellus intulerat: cuius vr
bis & initia & exitus mirabiles fuere: quippe Boetis pe
stilētia laborantib⁹ oraculū delphis responderat: coloni
am ī ponti regione sacram Herculi conderēt: cū ppter
metus longā & periculosa nauigatiōis mortem ī patri
am omnibus prāoptatib⁹ res omissa esset: bellū his pho
censes itulerūt: quorū cum aduersa prālia paterent: ite
rato ad oraculū decurrunt: responsū idem belli quod
pestilentiae remediū fore. Igit cū scripta colonorū māu
in metapontū delati urbem heracleam condiderunt: &
quoniam fatorū auspiciis in eas sedes delati erant. Breui
post tempore magnas opes parauere. multa deinde hu
ius vrbis aduersus finitimos bella: multa etiā domesti
cā dissensionis mala fuere. Inter cetera magnifica uel
prācipue illud memorabile fuit: cum rerum potirentur
athenienses victisq; persis Graeciā & Asiā tributū ī tu
telam classis descripsissent: oibus cupide ad prāsidiū sa
lutis suā cōferentib⁹ soli heracienses ob amiciciā regū
psicorū collationē abnuerāt. missus itaq; ab Athēnsib⁹
Malachus cū exercitu ad extorquendū: quod negabat.
dū relictis ī littore nauib⁹ agros heraciensium populatur
classē cū maiore parte exercit⁹ naufragio repētinae tē
pestatis amisit. Itaq; cū neq; mari posset amissis nauib⁹
neq; terra auderet cū parua manu iter tot ferocissimas
gentes reuerti. Heraclienses honestiorem beneficii q̄

vltionis occasionem rati : instructos com meatibus auxili
 isq; dimittunt : bene agroꝝ suoꝝ populationes existimā
 tes : si quos hostes habuerāt amicos reddidissent. passi sūt
 iter plurima mala etiam tyrannidem : si quidem cū plebs
 etiam nouas tabulas & diuisionē agroꝝ diuitū ipotentē
 flagitarēt : diu re ī senatu tractata cū exitus rei nō inue
 nirent : Ad postremū aduersus plebem nimio ocio lasci
 uiētem auxilia a Timotheo atheniēsiū duce : mox ab epa
 minōda thebanorꝝ petiuere. Vtrisq; negantibꝰ ad Clear
 chū quem ipsi ī exiliū egerant : decurrūt. tanta calamita
 tū necessitas fuit : vt cui patrias interdixerāt : eū ad tute
 lam patriæ vocarēt. Sed Clearchꝰ exilio facinorosior red
 ditus : & dissensionē populi occasionē inuadēdæ tyrrāni
 dis existimans : primo tacite cū Mithridate ciuiū suoꝝ
 hoste colloqitur : & iūta societate paciscit : vt reuocatꝰ in
 patriam p̄dita ei vrbe præfectus eius constituerēt . Po
 stea autem insidias : quas ciuibꝰ parauerat : ī ipsū Mithri
 dates verterat. Nmaq; cū velut arbiter ciuilibꝰ discordiæ
 de exilio reuersus esset : statuto tempore quo urbem Mi
 thridati traderet : ipsum cum amicis suis cepit captumq;
 accepta īgenti pecūia dimisit. Atq; vt ilio subitū se ex so
 cio fecit hostē : sic ex defensore scātorix causæ : repēte pa
 tronus plebis euasit : & aduersus auctores potentix suæ
 a quibus reuocatꝰ in patriam : per quos in arce collocatus
 fuerat : nō solū plebem accendit : verꝰ etias nefandissima
 quæq; tyrannicæ crudelitatis exercuit . Igitꝰ populo ad
 concionem vocato : neq; se affuturꝰ ampliꝰ grassanti ī po
 pulū senatui ait : intercessurꝰ etiam si ī pristina saeuicia
 p̄seueret . & si par esse crudelitati senatorꝝ arbitrarent
 abiturꝰ cū militibꝰ suis neq; ciuilibꝰ discordiis iter futu
 rū. Sin vero diffidant viribꝰ p̄priis vindicem se ciuiꝰ
 non defuturꝰ : proinde consualnt sibi ipsi : iubeant abire

si malint: vel socius causae popularis remanere. his ver-
bis sollicitata plebs summū ad eū imperiū defert. & dū
senat⁹ potētiae irascit in seruitutē se tyrannicae domina-
tionis cū coniugib⁹ & liberis tradit. Igit^r Clearchus. lx.
senatores comprēnsos (nas cæteri i fugas dilapsi erāt)
i vincula compig^{it}. latari plebs q^a a duce potissimū sena-
tor⁹ senat⁹ deleret. versaq^{ue} vice auxilius eor⁹ in exitium
conuersum esset: q^ubus dū mortem passim oibus minat⁹
cariora eor⁹ precia facit: siq^uidē Clearchus magna pecunia
q^usi minis populi occulte eos subtractatus accepta spolia
tos fortūis vita quoq^{ue} spoliavit. cognito deide q^u bellus
sibi ab iis q^u pfugerant misericordia i auxiliū sollicitatis
ciuitatib⁹ pararet: seruos eorū manumittit. & ne q^ud in
afflictis honestissimis domibus deesset: vxores eor⁹ fili-
asq^{ue} nubere seruis suis præposita recusātib⁹ morte com-
pellit: vt eos sibi fidiore & domis ifestiores redderet.
Sed matronis tā lugubres nuptiæ grauiore^s repentinis
funeribus fuere. Itaque multæ se ante nuptias: multæ
i ipsis nuptiis occisis pri⁹ nouis maritis iterficiūt: & se
tam fūestis calamitatib⁹ virtute igeni pudoris eripiūt
præliū deinde committit: quo victor tyrannus captiuos
Senatores in triumphi modum per ora ciuium trahit
Reuersus i vrbem alios vicit. torquet alios: alios occidit
null⁹ locus vrbis a crudelitate tyrāni vacat. accedit scæ-
uitie ifolentia: crudelitati arrogancia. Interdū eis ex suc-
cessu contiux felicitatis obliuiscit se hominem. Interdū
iouis filiū se dicit. eūti per publicum aurea aq^ulea velut
argumentus genrris præferebat: veste purpurea & co-
thurnis regū tragicorū & aurea corona utebat. filium
quoque suum Ceraunon uocat: ut deos non mendacio
tantū: ue^z etiam noibus illudat. Hæc illum facere duo
nobilissimi iuuenes Chion & Leonides idignātes priam

liberaturi in necem tyranni conspirant: Erant hi discipuli Platoni Philosophi: qui uirtutem ad quam quottidie perfectis preceptis magistri erudiebantur: patriam exhibere cupientes quinquaginta cognatos ueluti clientes insidiis locant. Ipsi more iurgantium ad tyrannum ueluti ad regem in arcem contendunt: qui iure familiaritatis admissi: dum alterum priorem dicentem intentum audit tyrannus: ab altero occupatur. Sed ipsi sociis tardum auxilium ferentibus a facili libere obruunt quare factum est: ut tyrannus quidem occideretur: sed patria non liberaretur. Nam frater Clearchi Satyrus eadem uia tyrannidem inuadit: multisque annis per gradum successiois heracleenses regnum tyrannorum fuisse.

IVSTINI HISTORICI LIBER .XVII.

PER Idem ferme tempore Helleponti & Chersonessi regionibus terramotus fuit maxime tantum urbs Lysimachus ante duos & viginti annos a Lysimaco condita euersa est: quod portenta dira Lysimaco stirpique eius ac ruinas regni cum clade uexatae regionum portendebant. nec ostentis fides defuit: nam breui post tempore Agathoclen filium suum: quem in successioem regni ordinauerat: per quem multa bella prospere gesserat non solum patrium uerum etiam humanum ultra mores posuit ministra Arsyrice nouerca ueneno interfecit. Haec illi prima mali labes: hoc initium pendens ruinae fuit. Nam parricidium principum secuta caedes sunt luentium supplicia: qui occisum iunem dolebant. Itaque & hi: qui exercitibus praerant: certatim ad Seleucum deficiebant eumque pronum iam ex aemulatione gloriae bellum Lysimaco inferre compellunt. Vltimum hoc certamen comilitonum Alexandri fuit. & uelut ad exemplum fortunae par reseruatum. ly

simach⁹ quattuor & .lxx. annos natus erat. Seleuc⁹ septem
& .lxx. Sed in hac aetate utriusque animi iuueniles erant: impe-
rii; cupiditatem insatiabilem gerebat. Quippe cum orbem
terrae duo soli teneret: angustiis subiret inclusi uideba-
tur: uitaeque finem non annorum spacio sed imperii terminis
metiebantur. In eo bello Lysimach⁹ amissis antea uariis
casibus quoddecim liberis: non strenue moriens postremo do-
mus suae cumulus accessit. laetus tanta victoria seleuc⁹
& quod maius uictoria putabat: solum se de cohorte Ale-
xandri mansisse: victoremque victorum extitisse: non humanum
opus esse sed diuinum munus gloriatur: ignarus praesens non
multum post fragilitatis humanae se ipsum exemplum futurum
quod post menses admodum septem a Ptolemaeo: cuius soror
res lysimachus in matrimonio habuerat: per insidias circum-
uentus occidit. Regnumque Macedoniae: quod lysimacho
eripuerat: cum uita pariter amittit. Igitur Ptolemaeus cum & in
gratias memoriae magni Ptolemaei patris & in fauorem
ultionis lysimachi ambitiosus ad populares esset: primo
lysimachi filios conciliare sibi statuit: nuptiasque Arsinoe
sororis suae matris eorum petit: puerosque adoptione promissa
ut cum in locum eorum successisset: nihil illi moliri vel uerecun-
dia matris: uel appellatione patris auderet. Fratris quoque
regis aegypti concordias per epistolas deprecatur: professus
deponere se offensas erepti paterni regni: neque amplius a
fratre quaesiturum: quod honestum a paterno hoste prece-
perit: omnique arte adulat Eumaei Antigono Demetrii filii
Antiocho filio Seleuci: cum quibus bellum habitum erat: ne
tertius sibi hostis accederet. Sed nec Pyrrhus rex Epiri
omissus igens momentum futurum utriusque patri socius accessi-
isset: quod & ipse spoliare singulos cupiens omnibus se parti-
bus uendicabat. itaque Tarantini aduersus romanos latu-
rus auxiliium ab Antigono naues ad exercitum deportandum

64

mutuo petit ab Antiocho pecūias:q opibus q̄ militibus
īstructior erat. A Ptolemæo macedonū militū auxilia.
sed Ptolemæus: cui nulla dilationis ex īfirmitate virius
venta esset: quinq; milia peditū: eq̄tum q̄ttuor milia ele
fantos. L. nō ampli⁹ q̄ in biēniū vsūm dedit. Ob hęc pyr
rhus filia Ptolemæi ī matrimoniū accepta vindicem eū
regni reliqt. Sed quonias ad epiri mentiones vētum est
de origīe regni ei⁹ pauca narrāda sūt. Molosoꝝ primū
ī ea regiōe regnū fuit. post Pyrrus achilis filius amissio
p absentias troiāis tēporib⁹ patno regno ī his locis cōse
dit: q̄ pyrrhidæ primo postea epirotæ dicti sūt. Sed pyr
rhus cū ī templū dodonæi iouis ad cōsulendus venisset
ibi Anasam neptes Hercules rapuit: ex cui⁹ matrimonio
ocho libros sustulit. Ex his nō nullas virgines nuptu fi
nitimis regibus tradit: opesq; finitimis regib⁹ tradit: o
pesq; affinitatū auxilio magnas parauit. Atq; ita Hele
no filio priami regis ob idustrias singulares vaticinan
di regnū chaonū & Andromacham Hectoris: quam &
ipse matrimonio suo ī diuisiones troianæ prædæ accepat
vxores reddidit. Breuiq; post tempore delphis īfidiis O
restæ filii Agamenōis iter altaria dei interiit. successor
huic piales filius fuit. per ordines deide regnum ad arif
baz descēdit: cui quonias pupillus & vnicus ex gēte no
bili superesset: itentione omniū cura seruādi eius educā
diq; publice tutores cōstituunt: athēas quoq; erūdiēdi
gratia missus: q̄nto doctior maioribus suis tāto & grati
or populo fuit. Primus itaq; & leges & senatū ānuosq;
magistratus & rei. p. formā composuit: & vt a Pyrrho
sedes sic vita cultior populo ab arisba statuta. huius fi
lius Neoptolemeus fuit: ex quo nata est Olympias ma
ter alexātri magni: & alexāder qui post eū regnū Epiri
tenuit: & ī Italia bello gesto ī Brutis interiit. Post eius

mortez frater æacides regno successit : q̄ assiduis aduersus Macedōas belloꝝ certamibus populū fatigādo offēsam ciuiū cōtraxit. ac propterea ī exiliū actus Pyrrhus filiū biniū admodū paruulū ī regno reliqt: q̄ & ipse cū a populo propter odiū patris ad neces quæreret : furtis subtractus in Illyrios defert̄: tarditusq; est beroe Glau ci regis vxori nutriendus: quæ & ipsa generis æacidaꝝ erat. Ibi eū seu misericordia fortūæ eius: seu ifantilibus blandimentis inductus rex aduersum Cassandrū macedōtæ regem q̄ eū belli cōminatione deposcebat diu protexit: addito ī auxilio etiam adoptiōis officio: q̄bus rebꝯ moti epirotæ odio ī misericordiam verso ānoꝝ .xi. eū ī regnū reuocauerūt: datis tutoribꝯ q̄ regnū vsq; adultæ eius ætatem tuerent̄. Adolescēs deide multa bella gessit tantusq; rerū successus haberi cœptꝯ est : vt tarentinos solus aduersus romanos tueri posse videret̄.

IVSTINI HISTORICI LIBER .XVIII.

IGITVR Pyrrhus rex epiro cū iterata Tarentinoꝝ legatione additis s̄nitiū & lucanoꝝ precibus & ipsis auxilio aduersus romanos indigētibus fatigaret̄: nō tam supplicū precibus q̄ spe īvadendi Italiæ imperii iductus venturꝯ se cū exercitu pollicet̄. In quam rez iclinatū semel animū præcipites agere cœperāt exempla maioroꝝ ne aut iferior patruo suo Alexādno videret̄: quo defensore iidem Tarentini aduersꝯ brutios vsi fuerant: aut miores animos magno Alexandro habuisse : q̄ tā longa a domo militiam orientem subegit. igitur relicto custode regni filio Ptolemæo annos .xv. nato exercitum ī portu tarentio exponit: duobus paruulis filiis Alexādno & Heleno ī solatia

longiqua secū expeditionis adductis : cui⁹ audito adue
tu consul romanus Valeri⁹ Leuinus festinans vt prius
cū eo congregeret : q̄ auxilia socioꝝ cōuenirēt : exercitū
ī aciem deducit . nec rex tam&si nūero militū inferior es
set certamini moras fecit . Sed Romanos videntes iam in
vilitata ante elephantōꝝ forma stupere primo : mox cede
re praelio coegit victoresq; iam noua macedonū mōstra
repētē vicerūt . nec hostib⁹ incruenta victoria fuit : nā
& ipse pyrrus grauiter vulnerat⁹ est : & magna pars mi
litū eius caesa : maioremq; gloriam eius victoriæ q̄ lati
ciam habuit . Huius pugnae euentū multae ciuitates se
cutæ Pyrrho se tradunt . Inter caeteros etiam locri pro
dito praesidio Romano ad Pyrrhū deficiūt . ex ea praeda
Pyrrhus . cc. captiuos milites gratis romas remisit : ut co
gnita virtute ei⁹ romani cognoscerēt etiam liberalitates
Interiectis deinde dieb⁹ cū socioꝝ exercitus supuenisset
iterato praeliū cum romanis facit : ī quo par fortuna prio
ri bello fuit . Interea Mago dux carthaginiensium ī auxi
liū Romanōꝝ cū . cxx. nauib⁹ missus senatū adiit : aegre
tulisse carthaginienses affirmās . q̄ bellū ī italia a peregri
no rege paterent . ob quam causam missū se vt quonias
externo hoste oppugnarent externis auxiliis iuuarent
gratiae a senatu carthaginiensibus actae auxiliaq; remis
sa . Sed Mago pūico īgenio post paucos dies tacitus q̄si
pacificator carthaginiensium Pyrrhus adiit speculaturus
cōsilia ei⁹ de sicilia : quo euz accersi fama erat . Nam ro
manis eadem causa mittendi auxilia carthaginiensib⁹ fu
erat : vt romano bello ne ī Sicilia Pyrrhus transire pos
set : ī italia detineret . Dū hęc aguntur legatus a senatu
romano Fabrici⁹ luscinius missus paces cū Pyrrho com
posuit : ad quam confirmandam Cineas Romas cū igē
tibus a Pyrrho donis missus : neminem cuius domus

muneribus pateret: inuenit. Huic cōtinentiæ romanorū
simile exemplū iisdem ferme temporib⁹ fuit. Nam mis-
sa a senatu ægyptus legatione cū ingentia sibi a Ptole-
mæo rege missa munera spreuissent: iteriectis dieb⁹ ad
cœnam iuitatis aureæ coronæ missæ sūt: quas illi hono-
ris causa receptas postera die statuis regis iposuerunt.
Igit̃ Cineas cū turbatam cū romanis pacem ab Appio
Claudio renūciasset: iterrogat⁹ a Pyrrho qualis roma
esset: respondit regū urbem sibi visam. Post hæc legati
siculorū superueniunt: tradētes Pyrrho toti⁹ isulæ impi-
um quæ assiduis carthaginensib⁹ bellis vexebat̃. Itaq;
relicto locris Alexandro filio: firmatisq; ciuitatibus uali-
do praesidio i Siciliam exercitū traiecit. Et quoniam ad
carthaginensiu mentionem ventum est: de origie eorū
pauca dicenda sunt: repetitis tyriorum paulo altius re-
bus quorū casus etiam dolendi fuerāt. Tyriorū gens cō-
dita a phœnicib⁹ fuit: q; terræmotu vexati relicto patriæ
solo assyriū stagnū primo: mox mari pximū littus inco-
luerūt: cōdita ibi vrbe quā a pisciū hubertate sidona ap-
pellauerūt, nam pisces phœnices sidon uocat. Post mul-
tos deide ānos a rege aschalomorū expugnati nauib⁹ ap-
puli tyron vrbes ante ānum troiæ cladis cōdiderūt. ibi
persarū bellis diu variæq; fatigati victores qdem fuere:
sed attritis virib⁹ a seruis suis multitudie abūdantib⁹
idigna supplicia perpeffi sūt. q; conspuratione facta oēm
liberū populuz cū dominis iterficiūt: atq; ita potiti vrbe
lares dominorū occupāt: rem. p. iuadūt: coniuges ducūt
& quod ipsi nō erāt liberos procreāt: vnus ex tot milib⁹
seruorū fuit: q; mitti i genio senis domini paruuliq; filii
eius fortūa moueret: dominosq; nō truci feritate truci-
dauit: sed pia misericordia ac humanitate respexit. Itaq;
cuz velut occisos alienasset: seruisq; de statu reipublice

Anno ante chr̃m xj. 1247.

deliberantibus placuisset regem ex suo corpore creari :
 eumq; potissimū quasi acceptissimū diis:q; solem orien
 tem primus vidisset :rem ad Stratonē (hoc eis ei nomē
 erat) dominus occulte latentem detulit:ab eo formatus
 cū medio noctis omnes ī vnū campū processissent :cate
 ris ī orientes spectantibꝰ solus occidētis regiōem intue
 bat .id primū aliis videri furor ī occidentem solis ortū
 quærere. Vbi uero dies aduentare cœpit æditissimisq;ue
 culminibus urbis oriens splendere expectantibus aliis
 ut ipsus solem aspicerent:hic primus omnibus fulgorē
 solis ī summo fastigio ciuitatis ostendit:nō seruilis īge
 nii ratio uisa :regr̄ entibusq; auctorem de domino cōfi
 tet̄ .tūc intellectū est quantus īgenua seruilibus īgenia
 præstarēt:maliciaq; seruos nō sapiētia uicere. Igit̄ uēia
 seni filioq; data est :& velut nūine quodam reseruos
 arbitantes regem Stratonem creauerūt .post cuiꝰ mor
 tem regnū ad filiū ac deīde ad nepotes transit .Celebre
 hoc seruorꝰ facinus metuendūq; exēplum toto orbe ter
 rarꝰ fuit .Itaq; Alexander magnꝰ cū īteriecto tēpore in
 oriēte bellū gereret uelut vltor publicæ securitatis expu
 gnata eorꝰ vrbe oēs:q; prælio supfuerāt:ob memoriā ve
 teris cædis crucibꝰ affixit .genus tantū Stratōis īuola
 tū seruauit .regnūq; stirpi eiꝰ restituit:īnoxiiis & icolis
 īsulæ & īgēuis attributis:vt extirpato seruili germie ge
 nus vrbis ex ītegro conderet̄ .Hoc igit̄ modo tyrii Ale
 xādri auspiciis cōditi parsimōia & labore quærēdi cito
 cōualuere .Ante cladem dominorū cū & opibꝰ & multi
 tudīe abūdarent :missa ī Africam iuuetute Vticas cōdi
 dere :cū īteris rex tyro decedit filio Pygmaliōe & Elisa
 filia & īsignis formæ virgine heredibꝰ īstitutis .Sed po
 pulꝰ Pygmalioni ad modū puero regnus tradidit .Elisa
 quoq; Sichæo auūculo suo sacerdoti Herculis:q; honos

secūduſ a rege erat: nupſit. huic magnæ ſed diſſimulate
opes erāt: aurumq; metu regis nō tectis ſed terræ credi
derat: quā rem & ſi hoīes ignorabāt: fama tamen loque
bat: qua incenſus Pygmalion oblit⁹ iuris hūani auun
culū ſuū eūdemq; generæ ſuuz ſine reſpectu pietatis oc
cidit. Elifa diu fratres propter ſcel⁹ aduerſata ad poſtre
mū diſſimulato odio mitigatoq; iterim uultu fugam ta
cite molit: aſſumptisq; q̄buſdaſ p̄cipibus ī ſocietates
q̄bus par odiū in regem eſſe: eādēmq; fugiēdi cupidita
arbitrabat: tūt: fratrē dolo aggredit: fingit ſe ad eum
migrare uelle: ne ampli⁹ ei mariti domus cupidæ obliui
ōis grauem luēt⁹ imagies renouaret: ne ue ultra ama
ra admōitio oculis ei⁹ occurrat. Non iuitus Pygmalio
uerba ſororis audiuit: exiſtimās cū ea & aux Sichæi ad
ſe uētuz. Sed Elifa miniſtros migratiōis a rege miſſos
nauib⁹ cū opibus ſuis prima veſpa imponit. prouecta
que ī altū compellit: eos onera harenæ p̄ pecūia inuolu
crib⁹ iuoluta ī mare deiicere. tūc deſſēs ipſa lugubriq;
uoce Hiabaz exorat: ut libēs opes ſuas recipiat: q̄s reli
querat: habeatq; iferias: q̄s habuerat cauſa mortis. tūc
ipſos miſtros aggredit. ſibi q̄des ait optatas oli mortes
ſed illis acerbos cruciat⁹ & dira ſupplicia iminere: q̄ Si
chæi opes: quarū ſpe parricidiū rex fecerit: auariciæ ty
ranni ſubtraxerint hoc metu omnibus iniccto comites
fugæ accepit. Iūgun⁹ & ſenatoz in ea nocte præparata
agmīa: atq; ita ſacris Herchulis: cui⁹ ſacerdos Sichæ⁹
fuerat: repetitis exilio ſedes quærūt: Primus illis appul
ſus terræ Cypr⁹ inſula fuit: ubi ſacerdos iouis cū cōiu
ge & liberis dei monitu comitem ſe Eliſſæ ſociumq; for
tūæ offert. pact⁹ ſibi poſterisq; perpetuū honores ſacer
dotii: conditio pro manifeſto omine accepta. mos erat cy
pris uirgines ante nuptias ſtatutis dieb⁹ dotalē pecūias

quæsituras i quæstû ad littus maris mittere: pro reliqua
 pudicicia libamenta veneri solutâs. Harû igitur ex nûe
 ro. lxxx. admodû virgîes rapi & nauib⁹ imponi Elîsa iu
 bet: vt & Iuuentus matrimoia :& vrbs sobolem habere
 possit. Dû hæc agunt : Pygmalion cognita sororis fuga
 cû impio bello fugientem persequi pararet : ægre preci
 bus matris & deorû minis victus qeuit: cui cû inspirati
 vates canerent nō ipune laturû: si incrementa urbis toto
 orbe auspiciatissimæ interpellasset. & hoc mō spatiû respi
 rãdi fugiētib⁹ datû. itaq; Elîsa delata i africæ finibus i
 colas loci eius aduentu peregrinorû mutuarûq; rerû cō
 mercio gaudentes in amiciciam sollicitat .deinde empto
 loco q corio bouis tegi possit: in quo fessos lōga nauiga
 tione : quoad proficisceret: reficere posset: corium in tēu
 issimas partes secari iubet : atq; ita maius loci spacium
 q̄ petierat: occupat. vnde postea ei loco byrsæ nomē fuit
 Confluentib⁹ deinde vicinis locorû: q̄ spe lucri multa ho
 spitibus vānalia iferebāt: sedesq; statuentib⁹ ex frequē
 tia hominū velut instar ciuitatis effectū est . Vticensiu
 quoq; legati dona vt consanguineis attulerūt: hortatiq;
 sūt: vt urbem conderēt: vbi sedes sortiti essent. Sed & a
 fros detiendi aduenas amor cœpit . Itaq; cōsentientib⁹
 omnib⁹ Carthago cōdit⁹: statuto ānuo vectigali pro solō
 urbis . In primis fūdamentis caput bubalū iuentū est:
 quod auspiciū qdem fructuosæ terræ: sed laboriosæ per
 petuoq; seruæ urbis fuit: propter quod in alium locum
 urbs trāslata . Ibi quoq; caput equi repertū bellicosum
 potētemq; populū futurû significās vrbi auspiciatam se
 dem dedit. Tūc ad optionē nouæ urbis cōcurētib⁹ gen
 tibus breui & popul⁹ & ciuitas magna facta . Cū succes
 su reû florentes Carthagis opes essent : rex mauritāorû
 Hiarbas decem pœnorû principib⁹ ad se accersitis Elîsæ

Anno ante arii xxi. 468.

nuptias sub belli denūciatiōe petit : quod legati reginæ
referre metuentes: pūico cū ea ingenio egerūt: nūcian
tes regem aliquem poscere q̄ cultiores mores victusq;
euz afrosq; perdoceat: sed quenq; inueniri non posse q̄
ad barbaros & ferarū more viuentes transire a consan
guineis uelit. Tūc a regīa castigati: si pro salute patriæ
asperiores uitam recusarēt cui etiaz ipsa uita si res exi
gat debeat regis mandata apuere dicētes: quæ præcipi
at alius ipsi facienda esse: si uelit urbi cosultū esse. Hoc
dolo capta diu Sichæi viri nomine cū multis lachrymis
& lamentatione flebili inuocato ad postremū ituram se
quo sua & vrbis fata uocarēt respōdit. In hoc triū men
siū sumpto spatio pyra ī vltima parte vrbis extructa ue
lut placatura viri manes inferiasq; atē nuptias missura
multas hostias cædit : & sumpto gladio pyras conscēdit
Atq; ita ad populū respiciēs itām se ad virū: sicut præce
pat: dixit: uitamq; gladio finiuit. q̄ diu Carthago iuicta
fuit pro dea culta est: Conditā est urbs hæc. lxxii. annis
ante q̄ roma: cui⁹ uirtus sicut bello clara fuit: ita domi
stat⁹ uariis discordiæ casib⁹ agitatus est: cū inter cae
tera mala etiam peste laborarent: cruēta sacrorū religio
ne & scelere pro remedio usi sunt. Quippe homines ut
uictiās imolabāt : & impuberes: quæ ætas etiam hostiū
misericiordiaz prouocat: aris admoueant: pacem deorū sā
guīe eorū exposcentes: pro quorū vita dii rogari maxime
solent. Itaq; aduersis tanto scelere nūinib⁹ cum ī Sicilia
diu infeliciter dimicassent : translato in sardiniam bello
amissa maiore exercit⁹ parte graui prælio victi sūt: pro
pter quod duces suū Machæū: cuius auspiciis & Sicilia
partem domuerant: & aduers⁹ afros magnas res gesse
rant cū parte exercit⁹: quæ superfuerat: exulare iusserūt
quam rem ægre ferentes milites legatos C arthaginem

Anno ante arē xpī. 466.

mittunt q̄ reditū primo uentamq; infelicis militiæ pe-
 tant denūcient: quod precibus nequeant armis se conse-
 cutos. Cū preces & minæ legatorū spretæ essent: interie-
 ctis dieb⁹ conscensis nauib⁹ armati ad urbem veniūt:
 ibi deos hominesq; testati nō se expugnatū sed recupa-
 tū patriam venire: ostensurosq; ciuib⁹ suis non uirtutes
 sibi priore bello sed fortūas defuisse. Prohibitis comme-
 atib⁹: obsessaq; vrbe in sūmas desperationes Carthagi-
 neses adduxerūt. Interea Cartalo Machæi ducis exulis
 filius: cuz præter castra patris a tyro: quo decimas Her-
 culis ferre ex præda siciliensi: quas pater eius ceperat: a
 carthagine sib⁹ missus fuerat: reuerteret: accersitusq;
 a patre esset: publicæ se p̄us religionis officia executurū
 q̄ p̄uatæ pietatis respondit: quā rem & si ægre ferret pa-
 ter: nō tamen uis afferre religiōi ausus est. Interiectis
 deide dieb⁹ Cartalo petito commeatu a populo cū reuer-
 sus ad patrem esset: ornatusq; purpura & ifulis sacerdo-
 tiū omniū se oculis ingereret: Tū in secreto pater addu-
 ctō ait. ausus ne es nefandissimus caput ista purpura
 & auro ornat⁹ in conspectū tot miserorū ciuiū venire:
 & mæsta ac lugentia castra circūfluentib⁹ getæ felicita-
 tis insignib⁹ velut exultabūdus intrare! Nusq̄ ne te a-
 liis iactare potuisti! Null⁹ locus aptior q̄ sordes patris
 & exilii infelicis arūnae fuerūt! Quid & paulo ante uo-
 cat⁹: non dico patrem ducē certe ciuiū tuorū supbe spre-
 uisti! Et qd porro tu in purpuram istam coronisq; aliud
 & victoriarū mearū titulos geris! Quoniam igit tu in
 patrem nihil nisi exulis nomen agnoscis: ego quoq; im-
 peratorem me magis q̄ patrem indicabo: statuamq; in
 te exemplū: neq; posthac infelicib⁹ miseris patris illu-
 dat: atq; ita cū ornatu suo in altissimam crucē in conspe-
 ctu urbis affigi iussit. Post paucos deinde dies Carthagi

nem capit: euocatoq; populo ad contionem exiliū iniurias
querit: belli necessitatem excusat cōtemptusq; victoria
rū suarū pūitis auctorib⁹ miserorū ciuiū iniuriosi exiliū
omnib⁹ se veniam dare dicit. Atq; ita decem senatorib⁹
interfectis urbem legib⁹ suis reddidit. Nec multo post tē
pore affectati regni accusat⁹ duplicis & in filio parrici
dii & ī patria pœnas dedit. Huic mago imperator suc
cessit: cuius industria & opes Carthaginensium & imperii
fines & bellicæ gloriæ laudes creuerūt.

IVSTINI HISTORICI LIBER .XVIII.

MAGO Carthaginensium imperator cū pri
mus omniū ordinata disciplina militari im
perii pœnarū cōdidisset: viresq; ciuitatis nō
min⁹ bellandi arte q̄ virtute firmasset: defū
gitur: relictis duobus filiis Hasdrubale & Hamilcare
q̄ per vestigia paternæ virtutis decurreret sicuti generi
ita & magnitudini patris successerit. Iis ducib⁹ sardinia
bellū illatus: aduersus afros quoq; vestigal pro solo vr
bis multorū annorū repetentes dimicatū: sed afroꝝ sicuti
causa iustior: ita & fortūa superior fuit: bellumq; cū his
solutione pecūiæ non armis finitum. In Sardinia quoq;
Hasdrubal grauitè vulnerat⁹ imperio Hamilchari fra
tri tradito iteruit: cui⁹ mortem tū luctus ciuitatis tū &
dictaturæ vndecim & triumphū quattuor isignes fecere
hostibus quoq; creuere animi veluti cū duce pœnarū vi
res concidissent. Itaq; Sicilia populis propter assiduas
carthaginensium iniurias ad Leonidā fratrem regis spar
tanorū concurrentibus graue bellū natū: in quo & diu &
uaria victoria præliatū fuit. dū hæc agūtur legati a Da
rio persarū rege Carthaginē venerūt: afferentes edictū

69
quo poeni hūanas hostias immolare & canina carne ue
sci prohibebātur . mortuoz corpora cremare potius q̄ t̄
ra obruere a rege iubebant̄ : petētes simul auxilia aduer
sus græcos : q̄bus illat̄us bellū darius erat . Sed Cartha
ginenses auxilia negātes propter assidua finitimoz bel
la : cæteris ne per omnia contumaces viderentur : cupide
paruere . Interea Hamilchar bello siciliensi interficit̄ re
lictis tribus filis Almicone : Annone . Gisgone : Hasdru
bali quoq; par numer⁹ filioz fuit Hannibal & hasdru
bal & Sappho . Per hos res Carthaginensiū ea tempesta
te regebat̄ . Itaq; & mauris bellū illat̄ū : & aduersus nu
midas pugnat̄ū : & afri compulsi stipendiū vrbis cōditæ
carthaginensib⁹ remittere . Dein cū familia tanta impa
toz grauis liberæ ciuitati esset : omniaq; agerent simul
& iudicarent : centū ex numero senatoroz iudices deligun
tur : q̄ reuersis a bello ducib⁹ rationem rerū gestaꝝ exi
gerēt : vt hoc metu ita in bello imperia cogitarent : vt do
mi iusticiam legesq; respicerēt . In Sicilia in locū Hamil
charis imperator almicho succedit : q̄ cum nauali terre
striq; bello secūda prælia fecisset : repēte pestilentis fide
ris vi exercitū amisit : quæ res cū nūciata Carthagini ef
set : mæsta ciuitas fuit : omnia vlulatib⁹ non secus ac si i
psa vrbs capta esset : personabāt : clausæ priuatæ domus :
clausa deorū templa : intermissa omnia sacra : omnia pri
uata officia damnata . cūcti deīde ad portā cōgregantur
egrediētesq; paucos e nauib⁹ : q̄ cladi supfuerant : de su
is percūtant . Vt vero dubia antea spe & suspenso metu
incerta orbitatis expectatione casus suoz miseris eluxit
tūc toto littore plangentū gemitus tūc infeliciū matrū
vlulalat⁹ & querelæ flebiles audiebant̄ : Inter hæc pro
cedit iops e nauī sua imperator Amilcho sordida seruil
que tūica distinct⁹ : ad cuius conspectum plangentium

agmina iungunt. Ipse quoque manus ad caelum tendens :
nunc sortem suam nunc publicam fortunam deflet: nunc de
os accusat: qui tanta belli decora & tot ornamenta victo
riarum: quae ipsi dederant abstulerit: quae captis tot urbibus
totiensque hostibus terrestri naualique praelio victis: exerci
tum victorem non bello sed peste deleuerit: deferre se tam
ciuibus suis non modica solatia: quod malis eorum hostes
gaudere: non gloriari possent. Quippe neque eos: quae mor
tui sunt a se occisos: neque eos quae reuersi sunt a se fugatos
possint dicere. praedam: quam relictis a se castris abstule
rit: non esse talem: quam velut spoliu victi hostis ostendent
sed quam possessione vacua fortuitis domorum mortibus si
cuti caduca occupauerit: quod ad hostes pertinet victores
se recessisse: quod ad pestem pertinet victos: nihil tamen se
grauius ferre: quam quod inter fortissimos viros mori non
potuerit: seruatusque sit non ad vitae iucunditates: sed ad lu
dibriu calamitatis: quamque ubi miseris copiarum reliquas
Carthaginem reduxerit: se quoque secutorum comitones
suos: ostensurumque patriae non ideo se in eam die uixisse quo
niam uelit uiuere. Sed ne hos quibus nefanda lues peperc
erat inter hostium exercitus relictos morte sua perderet: tali uo
ciferatione per urbem ingressus: ut ad limina domus suae uenit: per
secutam multitudinem uelut postremo alloquio dimisit: ob
seratisque foribus ac nemine ad se ne filiis quidem admissis
mortem sibi consciuit.

IUSTINI HISTORICI IN TROGI POMPEII
HISTORIAS LIBER DECIMVS NONVS FELI
CITER EXPLICIT.

8
70

IVSTINI HISTORICI LIBER .XX.FELICI
TER INCIPIT.

DIONISIVS EX Sicilia pulsus carthaginē *Anno ante crā 270. 406.*
sibus:occupatoq; totius insulæ imperio gra
ue octū regno suo periculosamq; desidiam
tanti exercitus ratus :copias ī italiā traie
cit:simul ut militū vires cōtinuo labore acuerent̄ :& re
gni fines proferrēt. Prima illi militia aduersus Græcos
q; proxima italici maris littora tenebant :fuit . Quibus
deuictis finitimos quosq; aggreditur . Omnesq; Græci
nominis italiā possidentes hostes sibi destināt : quae
gentes nō partem sed vniuersam ferme italiā ea tempe
state occupauerant . Deniq; multæ vrbes adhuc post tā
tam vetustatem uestigia Græci moris ostentant . Nanq;
Tuscoꝝ populi :q; oram ī feri maris possident : a lydia ue
nerūt : Et venetos quos incolas superi maris uidemus :
capta & expugnata Troia Antenore duce misit : Adria
quoq; Illyrico mari proxima : quæ & adriatico mari no
men dedit : Græca vrbs est : & arpos : quas Diomedes ex
ciso ilio naufragio ī ea loca delat⁹ condidit . Sed pisæ in
ligurib⁹ Græcos auctores habent . Et in Tuscis Tarq
na a Thessalis & Spinambriis . perusini quoq; originem
ab acæis ducūt . Quid Cerem urbem dicam ? Quid lati
nos populos ? q; ab Aenea conditi vident̄ . Iam falisci . i
pygi . Nolani . Abelani . nō ne Chalcidiensiu colōi snnt ?
Quid tract⁹ omnes Cāpaniæ ? Quid Brutii : Sabinique
Quid samnites ? Quid Tarētini : quos lacedæmonia pro
fectos spuriosq; vocatos accepim⁹ ? Thurinoꝝ vrbes cō
didisse Philocteten ferūt ibiq; adhuc monumētus eius
uisit̄ : Et herculis sagittæ ī Apollinis tēplo : quae fatum
Troiae fuere . Metaponti quoque in templo mineruae

ferramēta: quibus epheos a quo cōditi sūt equū troianus
fabricauit: ostentāt: ppter quod oīs illa pars italiæ ma
ior Græcia appellat̃. sed p̃cipio originus Metapōtini
cū sybaritāis & crotoniēsib⁹ pellere cæteros græcos italia
statuerūt. Cū p̃mū urbē syrim cepissent ī expugnatiōēs
eius q̃nquagita iuuenes amplexos Mineruæ simulacrū
sacerdotemq; deae velatū ornamētis iter ipsa altaria tru
cidauerūt. ob hoc cuz peste & seditionibus uexaret̃: pri
ores Crotoniēsēs delphicū oraculus adierūt. Responsus
his est sinez mali fore: si violatus Mieruæ numē & iter
sectorus manes placassent. Itaq; cuz statuas iuuenibus
iustae magnitudis & ī primis Mieruæ fabricare coepis
sent: Metapōtini cognito oraculo deorū occupādā ma
nus & pacē deae rati: iuuēib⁹ modica & lapidea simula
cra ponūt et deā p̃ficiis placāt. Atq; ita pestis vtrobq;
sedata ē cum alti magnificētia alti velocitate certassēt:
recupata sanitate n̄ diu Cortoniēsēs quieuerē. itaq; idi
gnātes ī oppugnationē syris Auxiliū cōtra se a locrēsib⁹
latus bellum his intulerūt. Quo metu territi Locrenses
ad spartanos decurrūt: auxiliū supplices deprecātur. il
li longīqua militia grauati auxiliū a Castore & Polluce
petere eos iubēt. Neq; legati sociæ urbis responsus spre
uerūt: profectiq; ī proximus templū factō sacrificio au
xilium deorū implorāt. litatis hostis obtentoq; vt reban
tur: quod petebant: haud sec⁹ lati quam si deos ipsos se
cū aduecturi essent: puluīaria iis ī nauī componūt fau
stis que profectionib⁹ solatia suis pro auxiliis deportāt
Iis cognitis Crotonienses & ipsi legatos ad oraculū Del
phos mittūt: victoriæ facultatem belliq; p̃speros euētus
deprecantes. responsū pri⁹ votis hostes quā armis uī
cendos. Cū uouissent Apollini decimas prædæ locrenses
& uota hostis & responso dei cognito nouas ueuerunt

71
tacitamq; eaz rem habuere: ne uotis vicerent. Itaq; cum
in aciem p̄cessissent: & corthonensiu centum viginti mi
lia armatorū constitissent: Locrenses paucitates suas cir
cūspiciētes (naz sola q̄ndecim milia militū habebant)
omissa spe victoriæ ī destinatam mortem cōspirāt: tant⁹
que ardor ex desperatione singulos cepit: ut victores se
putarent si nō multi morirent. Sed dum mori honeste
quærūt: feliciter vicerunt. Nec alia causa victoriæ fuit:
quam quod desperauerūt. Pugnātibus locris aq̄la ab a
cie nūquā recessit: eosq; tam diu circumuolauit quoad
vincerēt. In cornib⁹ quoq; duo iuuenes diuerso a cæte
ris armorū habitu: eximia magnitudie & albis eqs & coc
cineis paludāentis pugnare visi sūt: nec vltra apparue
rūt: quam pugnātū est. Hanc admirationem auxit icre
dibilis famæ velocitas. Nam eadem die qua in Italia pu
gnatū ē: & coryntho & Athenis & Lacedæmone nūciata
est victoria. Post hæc Crotoniensib⁹ nulla virtutis exer
citatio nulla armorū cura fuit: oderāt enim: quæ īfeliciter
sumpserāt: mutuaissentq; vitam luxuriæ: ni Pythagoras
philosophus fuisset: Hic fami demarato locuplete nego
tiatore patre nat⁹: magnisq; sapiētiae īcrementis forma
t⁹ Aegyptū primo mox Babyloniam ad prædiscēdos sy
derū mot⁹ originem que mūdi spectandas profectus: sū
mam scientiæ consecut⁹ erat. Inde regressus Cretam &
Lacedæmona ad cognoscēdas Minois & lycurgi iclytas
ea tempestate leges contenderat: quibus omnib⁹ īstruct⁹
Crotonas venit: populūq; ī luxuriā lapsū auctoritate
sua ad vsū frugalitatis reuocauit. laudabat quotidie vir
tutem & vitia luxuriæ cōtemnebat: casusq; ciuitatū hac
peste pditarū enūerabat: tantūq; studiū ad frugalitē
multitudis puocauit: ut aliquos ex his luxuriatos ī op
timam frugem conuersos fuisse incredibile videretur.

Matronarū quoq; separatam a viris doctrinas & puero
rū a parētibus frequēter habuit. Docebat nūc has pud
cicias & obsequia ī viros: nūc illos modestias & litterarū
studiū. Inter hęc velut genitricēs virtutū frugalitates
omnib⁹ īgerebat: cōsecutusq; assiduitate disputationū
erat. vt matronę auratas uestes cęteraque dignitatis
sux ornamēta uelut istrumenta luxurię deponerēt: ea
que omnia delata ī Iunonis ædem ipsi deę consecrarent
pręferēs uera ornamēta matronarū pudiciā nō uestes
esse. In iuuentutem quoq; q̄ntū p̄ligatū sit: uicti scēmi
narū cōtumaces animi manifestāt. Sed. ccc. ex iuuenib⁹
cū sodaliciū iure sacramento quodaz nexi seperatam a ci
uib⁹ cęteris vitam exercent: q̄li cōtū clandestinę cōiura
tiōis haberēt: ciuitatem ī se cōuerterūt: quę eos cū in u
nas dōmū cōuenissent: cremare uoluerit. In quo tumul
tu: lx ferme homines p̄iere: cęteri ī exilium profecti. Py
thagoras autem cū ānos .xx. Crotonae egisset: metapon
tū migrauit. ibiq; decessit: cui⁹ tanta admiratio fuit: ut
ex domo eius templū facerent: eumq; pro deo colerent
Igit̄ Dionysius tyrān⁹: quem supra a Sicilia exercitum
in Italiam traiecisse bellumq; graecis ītulisse memorau
mus: expugnatis Locris Crotonienses vix vires longo
otio ex prioris belli clade resumentes aggredit̄: q; forti
us cū paucis tanto exercitui eius quam antea cū tot mi
milibus lorcensiū paucitati restiterūt: tantū virtutis pa
upertas aduersus insolentes diuitias habet: tātoq; inspe
rata interdū sperata uictoria certior est. Sed Dionysiū
gerentem bellū legati Galloꝝ: q; ante menses Romam ī
cenderūt: societatem amicitiamq; petentes adēūt: gentē
que suam inter hostes eius positam esse: magnoq; usui
ei futurę uel ī acie bellanti uel de tergo intentis in prae
liū hostibus affirmant. grata legatio Dionysio fuit. Ita

pacta societate & auxiliis galloꝝ auctus :bellū uelut ex
 integro restaurat. His autē gallis causa in Italiam uenien
 di sedesq; nouas quaerēdi itestina discordia & assidua
 domi dissensiones fuere: quarū taedio cū in Italiā uenif
 sent sedibꝰ Thuscōs expulerūt. & mediolanū. Comū. bri
 xiaz. Veronaz. Bergomū . Tridētū. Vicentiam condide
 rūt. tusci quoq; duce Reto auitis sedibꝰ amissis alpes oc
 cupauere:& nomie ducis gentem retioꝝ cōdiderūt. Sed
 Dionysiū i Siciliam aduētꝰ Carthaginēsiū reuocauit :
 qꝰ recuperato exercitu bellū: quod lue deseruerant: auctis
 uiribꝰ repetebāt. Dux belli Hāno Carthaginensis erat
 cuiꝰ inimicus Suniator potētissimꝰ ea tempestate pœno
 rū cū odio eiꝰ græcis litteris Dionysio aduentus exerci
 tus & segniciaz ducis familiariter prænūciaffet: cōprae
 hēsis epistolis proditiōis damnatur. facto senatꝰ consul
 to: ne qꝰ postea carthagiēsis: aut litteris græcis: aū græ
 co sermoni studeret: ne aut loqꝰ cū hoste : aut scribere si
 ne itereprete posset: nec multo post Dionysius : quem pa
 ulo ante nō Sicilia nō italia capiebat: assiduis belli certa
 minibus victꝰ fractusq; ad postremum isidiis suorum
 interficit.

IVSTINI HISTORICI LIBER .XXI.

EXTINGUO in sicilia Dionysio tyrāno : in
 locū eius milites maximū natu ex filiis eiꝰ
 nomie dionysiū suffecere: & maturaz ætatē
 eius secuti:& quod firmitus futurus esset re
 gnū: si penes vnū remāsisset: qꝰ si portionibꝰ iter plures
 filios diuideret : arbitrant. Sed Dionysius iter initia re
 gni auūculos fratrū suorū uelut æmulos impij sui hor
 tatoresqꝰ puerorū ad diuisionē regni tollere gestiebat

Anno ante dno xpi. 368.

Quare paulisp̄ dissimulatū aīum prius ad fauorem po-
pulariū cōciliandū itendit excusati⁹ facturus: quod sta-
tuerat: si probat⁹ ante omnibus foret. Igit̄ nexorū tria
milia e carcere dimittit: tributa populo per triēnium re-
mittit: & q̄buscumq; delinimentis potest animos omniū
sollicitat. Tūc ad destinatū facin⁹ cōuersus n̄ cognatos
tātum fratrū: sed etiā ipsos fratres iterficit: vt q̄bus cō-
fortiū regni debebat: ne spirit⁹ q̄dem cōsortii relinque-
ret: tyrannidē in suos prius q̄ in externos auspicatus.
Sublatis deide æmulis in segnitiam lapsus saginam cor-
poris ex nimia luxuria oculorumq; valitudiē contra-
xit: adeo vt n̄ solē: nō puluerem nō deniq; splēdorē ferre
lucis ipsius posset. Propter quæ dū contemni se putat:
sæuitia crassat: nec vt pater carcerē nexis: sed cædibus
ciuitatem replet: ob quæ n̄ cōtēptior oībus q̄ iuisior fu-
it. Itaq; cus bellū aduersus eū syracusani decreuissent:
diu dubitauit: an imperiū deponeret: an bello resisteret
sed a militib⁹ prædā vrbisq; direptionem sperantibus de-
scēdere i prælium cogit. Victus cū iterato non felicius
fortunam tētasset: legatos ad syracusanos mittit: spōdēs
se depositurū: tyrānidem: si mitterēt ad eū: cū q̄bus de pa-
ce cōueniret. In quam rem missos p̄mores i carcere re-
tinet: atq; ita incautis oībus necq; q̄ hostile metuentib⁹
exercitū ad delendam ciuitatē mittit. Fit igit̄ i ipsa vrbe
anceps præliū: i quo oppidanis multitudie supantibus
Dionysius pellit: qui cū obsidionē arcis timeret: cum
omni regio apparatu i italiā profugit tacit⁹. Exul a lo-
crensib⁹ sociis acceptus: velut iure regnaret: arces occu-
pat: solitamq; sibi sæuitiam exercet. Coniuges p̄ncipum
ad stuprū rapi iubebat: virgīes ate nuptias adducebat
stupratasq; p̄cis reddebat. Locupletissimos quosq; aut
ciuitate pellebat: aū occidi impabat: bōaq; eorū iuadebat

Dein cū rapinæ occasio deesset: vniuersam ciuitatem calido commento circumuenit. Cū reginorū tyrāni Leofronis bello locrēses premerent: uouerūt: si victores foret vt die festo veneris virgīes suas pstituerēt. Quo uoto itermisso cū aduersa bella cū lucanis gereret: i concioēs eos Dionysi⁹ vocat: hortat: vt uxores filiasq; suas in tēplū veneris q̄ possint ornatissimas mittāt. Ex qbus sorte centū ductā: voto publico fungant̄ religionisq; gratia vno stent i lupanarii mēse. omnib⁹ aut iuratis uiris neq; vllam attaminet: quæ res ne virginib⁹ voto ciuitatē soluentib⁹ fraudi esset: decretū faceret: nequa virgo nuberet: p̄usq̄ illa maritis traderent̄. Probato consilio & quo sup̄stitioni & pudicitia virginū cōsulebat: certatim oēs fœminæ impens⁹ exornatae i templū veneris conueniūt: q̄s omnes Dionysius immisis militibus spoliat: ornamentaq; Matronarū in praedam suam uertit. Quarūdam viros ditiores iterficit: q̄sdam ad prodēdas uiroꝝ pecūias torquet. Cus his artib⁹ per annos sex regnasset conspiratiōe locroꝝ ciuitate pulsus i Siciliam redit. Ibi Syracusas securis omnib⁹ post longam intercape diem pacis p̄ condicionē recepit. Dū hæc i Sicilia gerūtur: interim i africa p̄iceps Carthaginensū Hanno opes suas: qbus rei. p. sup̄abat uires: ad occupandam dominationē itendit: regnumq; iuadere interfecto senatu conatus est. Cui sceleri sollēnem nuptiarū diē filiae suae legit: vt religione votorū nefanda cōmitteret: & nefāda commenta facili⁹ tegerent̄. Itaq; epulas i publicis porticib⁹ senatui i domo sua parat: vt poculis veneno infectis secretius senatū & sine arbitris iterficeret: orbamq; rem. p. facilius iuaderet. Qua re magistratib⁹ p̄ ministros prodita: scelus decliatū non vidicatum est: ne i uiro tam potenti plus negocii faceret res cognita quas

cogitata. Contenti itaq; cohibuisse decreto modū nupti
arū sumptibus statuūt: idq; obseruari nō ab vno sed ab
uniuersis iubent: ne p̄sona designata sed uicta correpta
viderent̄. Hoc consilio pr̄uentus iteꝝ seruitia concitat
statutaq; rursus cædiū die: cū denuo se proditum vide
ret timens iudiciū mōitū quoddam castellus cū vigenti
milibus seruoꝝ armatis occupat. Ibi dū Afros regemq;
mauritanoꝝ concitat: capit̄. Virgisq; cæsus effossis ocu
lis & manibꝰ cruribusq; fractis uelut a singulis mem
bris pœnæ exigent̄: In conspectu populi occidit̄: cor
pus verberibꝰ lacerū i cruce figit̄. Filii quoq; cognati
que omnes etiam innoxii supplicio tradunt̄: ne q̄s̄ aut
ad imitandū facinꝰ aut ad mortem vlciscēdam ex tā ne
faria domo superesset. Interea Dionysius syracusis rece
ptus: cū grauior crudeliorq; i dies ciuitati esset itrerata
conspiratiōe obsidet̄. Tūc deposito impetio arcē syracu
sanis cū exercitu tradidit: receptoq; p̄uato instrumento
corynthū i exiliū p̄fiscit̄. Ibi humiliſſima quaq; tutissi
ma existimās i sordidissimū vitæ genꝰ descēdit. Nō cō
tentus i publico uagari sed potare: nec cōspici i popinis
lupanaribusq; sed totis diebꝰ residere. Cū perditissimis
quoq; de minimis rebꝰ disceptare: pannosusq; & squa
lidus incedere: risū libentiꝰ pr̄bere q̄ captare: i macello
perstare: quæ emere nō poterat: oculis deuorare: apud
ædiles aduersus leones iurgari: omniaque ita facere: ut
cōtemnendus magis q̄ metuendus uideret̄. Nouissime
se ludi magistrus professus pueros i triuio docebat: ut
aut a timentibꝰ semper i publico uideret̄: aū a nō timē
tibus facilius contemneret̄. Nas licet tyrannicis uitis
semper abūdaret: tamē simulatio hęc uitioꝝ nō naturæ
erat: magisq; hęc arte q̄ amisso regali pudore faciebat
expertus q̄ iuisa tyrannoꝝ forent etiaz sine opibus noia

Laborabat itaq; iuidiam præteritorꝝ cõtemptu præfenti
 um demere : neq; honesta sed tuta cõsilia circũspiciebat
 Inter has tamẽ dissimulationũ artes ter isimulatus est
 affectata tyránidis: nec aliter q̄ dũ cõtemnit; liberatus
 est. Inter hæc Carthaginẽses tanto successu reꝝ Alexã
 dri magni exterriti: Verẽtes ne persico regno & africanas
 vellet adiũgere: mittũt ad speculãdos eiꝝ animos Hamil
 carez cognomẽto Rhodanũ virũ solertia faciũdiaq; præ
 ter ceteros isignem. Augebant eis metuz & tyrus vrbs
 auctu origis suæ capta: & Alexãdria æmula Carthaginis
 i termis africanæ & ægypti cõdita: & felicitas regis: apud
 quem nec cupiditas nec fortũa ullo modo terminabãtur
 Igit̃ Hamilcar per Parmenonez aditu regis obtẽto pro
 fugisse se ad regẽ expulsus patria figit: militemq; se ex
 peditiõis offert. Atq; ita cõsiliis eiꝝ exploratis i tabellis
 ligneis desuper caera vacua inducta ciuibꝝ suis oĩa per
 scribebat. Sed Carthagienses post mortem regis reuer
 sũ i patriam q̄si vrbes regi vëdicasset nõ igrato tãtum
 ueꝝ etiam & crudeli aĩo necauerũt.

IVSTINI HISTORICI LIBER .XXII.

AGATHOCLES Siciliæ tirãnus: q; magni
 tudini p̄oris Dionysii successit ad regni ma
 iestatem ex humili & sordido genere perue
 nit. Quippe i sicilia patre figulo natus: nõ
 honestiorem pueritiã q̄ p̄icipia originis habuit. Siq;
 dem forma & corporis pulchritudie egregiꝝ: diu vitas
 stupri patiẽtia exhibuit. Annos deĩde pubertatis egres
 sus libidiez a viris ad fœmias trãstulit. Post hæc apud
 vtrumq; sexũ famosus uitã latrociniis mutauit. Inter
 iecto tẽpore: cũ syracusas cõcessisset accitusq; i ciuitatẽ

Anno ante chr̄m xpi. 317.

inter ícolas esset: diu sine fide fuit: quoniam nec í fortu-
nis quod amitteret: nec í uerecúdia; quod íquinaret: ha-
bere uidebat. In summa gregariam militiam sortitus
nō míus tūc seditiosa q̄ antea turpi uita í omne facin^o
promptissimus erat. Nam & manu strenuus & in con-
cionibus perfacundus habebat. Breui itaq; centurio ac
deíceps tribunus militū fact^o est. Primo bello aduers^o
aetnaeos magna experimenta suis syracusanis dedit. Se-
quenti campanorū tantam de se spé omnib^o fecit: ut in
locū mortui ducis damasconis sufficeret: Cui^o vxorem
adulterio cognitas post mortem viri í matrimoniū rece-
pit. Nec contétus q̄ ex íope repéte diues fact^o esset: Pira-
ticam aduersus patriam exercuit. salutí ei fuit: quod so-
cui capti tortiq; de illo negauerūt. bis occupare imperiū
syracusarū voluit: bis í exilium actus est: A murgátinis
apud quos exulabat odio syracusanorū prió prætor mox
dux creat. In eo bello & vrbes leóticorū capit: & urbem
syracusas obsidere cœpit: ad cui^o auxilium Hamilchar
dux pœnorū implorat^o depositis hostilib^o odiis præsidia
militū mittit. Ita vno eodem tempore syracusæ & ab ho-
ste ciuili amore defensæ: & a ciue hostili odio ípugna-
tæ sūt. Sed Agathocles cū videret fortius defēdi urbem
q̄ expugnari p̄cib^o p̄ íternūciū Hailcharē exorat ut iter
se & syracusāos pacis arbitria suscipiat: pecularia í íp̄s of-
ficia sui repromittēs: qua spe ípletus Hamilchar societa-
tes cū eo metu potentia ei^o iúgit: ut quantū viriū aga-
thocli aduersus syracusanos dedisset: tantū ipse ad ícre-
menta domesticae potentiae recuperaret. Igit̄ non pax
tantū Agathocli cōciliat: verū etias prætor syracusis cō-
stituit. Tūc Hamilchari expositis ignib^o ca reis tactisq;
in obsega pœnorū iurat. Deinde acceptis ab eo qnq; mi-
lib^o afroq; potentissimos quosq; ex principibus iterfici

75

atq; ita ueluti rei. p. statū formaturus populū i theatrū
ad concionem vocari iubet: contracto in gymnasio sena
tu: quasi quaedam pūs ordiaturus Sic compositis rebus
īmissis militibus populū obsidet: senatū trucidat : cuius
peracta caede ex plebe locupletissimos & promptissimos
quosq; interficit. His ita gestis militem legit: exercitum
que conscribit. quo īstruct⁹ finitimas ciuitates nihil ho
stile metuētes ex improviso aggredit^r: Pœnoꝝ quoq; so
cios pmittente Hamilchare fœde iniuriis vexat. Propē
quod querelas carthagiem socii nō tas de Agathocle q̄
de Hamilchare detulerūt: hūc ut dominū & tyrānū: illū
ut proditores arguētes. a quo īfestissimo hosti fortunae
socios interposita pactione donatæ sint: cui ab initio sy
racusæ i pign⁹ societatis sint traditæ vrbs semper pœ
nis īfesta & de imperio siciliæ carthagis æmula : nūc in
super ciuitates socios eides pacis titulo traditæ sint. De
nūciare igit hęc breui ad ipsos redūdatura ac ppediem
sensuros. q̄ntū malū nō siciliæ magis q̄ ipsi africæ attu
lerit. His querelis senat⁹ i Hamilchares accēditur. Sed
quoniam imperio esset tacita de eo suffragia tulerūt. &
sententias pūs q̄ recitarent ī urnam cōiectas obsignari
iusserūt : donec alter Hamilchar Gisgōis filius a sicilia
reuerteret. Sed hęc callida cōmenta pœnoꝝ & sententi
as iauditas mors Hamilcharis præuenit liberatusq; est
fati mūere. quez p iniuriam ciues iauditā damnauerāt
Quæ res Agathocli aduersus pœnos occasionem mouē
di belli dedit. Prima igit illi cū Hamilchare gisgōis fili
o prali congressio fuit : quo vict⁹ maiori mole recupa
turus bellū syracusas cōcessit. Sed secūdi certaminis ei
des fortuna quæ & pōris fuit. Cū igit victores pœni sy
racusas obsidiōe anxissent : Agathoclesq; se nec virib⁹
parem neq; ad obsidiones ferendas īstructum videret

super hęc a sociis crudelitate eius offensis desert⁹ esset
statuit bellū ī Africaz transfere: mira prorsus audacia:
vt qbus ī solo urbis suę par nō erat: eorū vrbi bellū in
ferret: & q sua tueri non poterat: impugnaret aliena: ui
ctusq; victorib⁹ insultaret: Hui⁹ consiliū non minus ad
mirabile silentiū q̄ cōmentū fuit: populo hoc solū p̄fes
sus iuenisse se victorię uia: Animos illi tantū ī breues
obsidiōis patientiam firmarēt: vel si cui stat⁹ p̄sentis
fortūę displiceret dare se ei discedēdi liberā potestatem
Cū mille sexcenti discessissēt: ceteros ad obsidionis neces
sitatē frumēto & stipēdio instruit. l. tantū secū talenta ad
p̄sentem vsus aufert: cetera ex hoste meli⁹ q̄ ex sociis
paraturus. Omnes deinde seruos militaris atatus liber
tate donatos sacramento adegit: eosq; & maiores partes
ferme militū nauib⁹ imponit: ratus ex æquata vtriusq;
ordinis cōditione mutuā īter eos uirtutis æmulationem
futuras: caeteros omnes ad tutelam patrię reliq̄t: Septi
mo igit̄ imperii anno comitib⁹ duobus adultis filiis ar
regatho & Heraclida nullo militū sciente quo ueheret̄
cursū ī africaz dirigit. Cū oēs aut in italiā praedatus
se: aut in sardinia ituros crederent: tū primo expósito in
africae littore exercitu consiliū suū omnib⁹ aperit. Quo
ī loco syracusae positae sint: ostendit: qbus aliud nullū
auxiliū supēsser: q̄ vt hostibus faciant: quae ipsi paterē
tur: q̄ppe alit̄ domi. alit̄ foris bella tractari. Domi ea sola
auxilia esse quae patrię vires subministrant: foris ho
stem etias suis viribus vici: deficientibus focus & odio
diut̄ni iperū externa auxilia circumspicientibus: huc ac
cedere: q̄ vrbes castellaq; Africae non muris cinctae: nō
ī montibus positae sit: sed ī planis campis sic vllis mū
mentis iaceant: quas omnes metu excidii facile ad belli
societatem p̄duci posse. Maius igit̄ Carthaginensibus

Anno ante dno 211. 310.

76
ex ipsa africa quae ex sicilia exarsus; bellum: coituraque auxi-
lia omnium aduersus unam urbem nomine quae opibus amplio-
rem: & quas non attulerit vires inde sumptus. Nec in re-
petino poenorum metu modicum momentum victoriae fore: quae
tanta audacia hostium percussis trepidaturi sunt: accessura &
villarum incendia: castellorum urbiumque contumacium direptio-
nes: tunc ipsius carthaginis obsidiones: quibus omnibus non sibi
tantum in alios sed & alius in se sentient patere. bella: His non
solum poenos vicis: sed & siciliam liberari posse. Nec enim
moraturos in eius obsidione hostes cum sua urgeant. nus-
quam igitur alibi facilius bellum sed nec praedam uberioris in-
ueniri posse. Nam capta carthagine omnem Africam siciliam
que praemium victoribus fore. Gloriam certe tam honestam mi-
litum tantam in omne aevum futuram: ut determinari nullo tem-
pore oblivionis possit. Ut dicatur eos solos mortalium esse
quae bella quae domi ferre non poterat ad hostes transtulerit
vltroque victores insecuti sit: & obsessores urbis suae obside-
derit. Omnibus igitur fortis ac laeto animo bellum ieiundum: quod
nullum aliud possit aut primum victoribus huberius aut vi-
victis monumentum illustrius dare. His quidem adhortatio-
nibus animi militum erigebantur. Sed terrebat eos portenti-
visio. quae navigantibus eis sol defecerat. Cuius rei rationem non
miore cura rex quam belli reddebat: affirmans si prius quam profi-
cisceretur: factum esset: credi adversum profecturos prodigium
esse: nuncque egressis acciderit: illis ad quos erat: portendere
Porro defectus natalium siderum semper praesentem regum status
mutare: certumque esse florantibus carthaginiensium opibus ad-
versisque rebus suis commutationem significari. Sic consola-
tis militibus universas naues consentiente exercitu incen-
di iubet: ut omnes scirent auxilio fugae ablato aut uindicandus
aut moriendus esse. Deinde cum omnia quaecumque ingrederetur
persterneret: villas castellaque incenderet: obuius fuit

cum. xxx. milib⁹ pœnor⁹ hanno dux: & prælio commisso
duo de siculis tria milia de pœnis cū ipso duce cecidere
Hac uictoria & siculor⁹ animi erigunt: & pœnor⁹ fran-
gunt. Agathocles uictis hostibus vrbes castellaq; expu-
gnat prædas igentes agit: hostiū multa milia trucidat:
castra deide ī qnto lapide a carthagiē statuit. vt damna
carissimar⁹ rex⁹ vastitatemq; agror⁹ & incendia uillaruz
de muris ipsi⁹ urbis specularent. Interea igēs tota afri-
ca deleti pœnorū exercit⁹ fama occupatarumq; urbium
diulgat. Stupor itaq; omnis admiratio icēssit: unde A-
tanto impio tam subitū bellū præsertim ab hoste ias ui-
cto: admiratio deide paulatim ī contemptu pœnor⁹ uer-
tit. Nec multo post non africa tantū: ue⁹ etiam urbes
nobilissimæ nouitatem secutæ ad Agathoclem defecere:
frumētoq; & stipēdio victorē extruxere. his pœnor⁹ ma-
lis etiam delet⁹ ī sicilia cū impatore exercit⁹ uelut qdā
ærūnar⁹ cumul⁹ accessit. Nam post pfectiones a sicilia
Agathoclis ī obsidione syracusar⁹ pœni segniores reddi-
ti ab Antādoro fratre regis agathoclis occasione casī nū-
ciabat. Itaq; cū domi forisq; eades fortūa carthagiēsi-
um esset: ias nō tributariæ tantū ab his vrbes uerū etiā
focū reges deficiebāt: amicitiar⁹ iura n̄ fide sed successu
pōderātes. Erat iter cæteros res cyrenar⁹ Offelas: q spe
īproba regnū totius africæ amplex⁹ societatem cū Aga-
thocle per legatos iūxerat: pactusq; cū eo fuerat: vt sici-
liæ illi sibi africæ impiū uictis carthaginensib⁹ cederet
Itaq; cū ad belli societatem cū igenti exercitu ipse uenit
set: Agathocles blādo alloqo & humili adulatiōe cū sapi-
us simul cœnassent: adoptat⁹ qa filius ei⁹ ab Offela es-
set: icautū eum interfecit: occupatoq; exercitu eius iterato
carthagienses omnibus uiribus bellū ciētes magno utri-
usq; exercitus sanguie graui prælio supat. hoc certāinif

discrimine tanta desperatio illata poenis est: ut nisi in exercitu Agathoclis orta seditio esset: transitus ad eum Bomilchar dux poenorum cum exercitu fuerit. Ob quas noxas in medio foro a poenis patibulo suffixus est: ut idem locus munimentum supplicio eius esset: quod ornamentus ante fuerat honorum. Sed Bomilchar magno animo crudelitatem cuium tulit adeo: ut de summa cruce ueluti de tribunali in poenorum scelera concionaretur: obiectans illis nunc Hannones falsa affectati regni inuidia circumuentum: nunc Gisgonis innocentis exilium: nunc in Hamilcharem patrum suum tacita suffragia: quod Agathocles socium illis facere quam hostem maluerit. Haec cum in maxima populi concione vociferatus esset: expirauit. Interea Agathocles profligatus in Africa rebus tradito Archagatho exercitu in Siciliam recurrit. Nihil actum in Africa existimas: si amplius Syracusae obsiderent. Nam post occisum Hamilcharem Gisgonis filium nouus eo a poenis missus exercitus fuerat. Statim igitur primo aduentu eius omnes Siciliae urbes auditis rebus: quae in Africa gesserat: certatim se ei tradunt: atque ita pulsus in Sicilia poenis totius insulae imperium occupauit. In Africam deinde reuersus: seditione militum excipitur. Nam stipendiorum solutio in aduentum patris dilata a filio fuerat. Igitur ad concionem uocatus blandis uerbis permulsi: stipendia illis non a se flagitata esse sed ab hoste quaerenda: communes uictoriae communes praedam futuram. Paululum modo aniterent dum belli reliqua peragunt: cum sciant Carthaginem captam spes omnium expleturam. Sedato militari tumultu interiectis diebus ad castrum hostium exercitum ducit. ibi in consultius praesidium committendo maiorem partem exercitus perdidit. Cum itaque in castra fugisset: uersamque in se inuidiam temere commissi belli uideret. pristinamque offensam non de pensis stipendii metueret: concubia nocte solus a castris cum

Archagatho filio pfugit . quod vbi milites cognouere
 haud secus q̄ si ab hoste capti essent: trepidauere . Bis se
 a rege suo i medijs hostibus relictos esse proclamantes
 salutemq; suam desertam ab eo esse: quoz ne sepultura
 q̄des reliquenda fuerat cū perseq regem vellent a numi
 dis excepti i castra reuertunt̄ compræhēso tñ Archaga
 tho: q̄ a patre noctis errore discesserat . Agathocles aut̄
 nauib⁹ q̄bus fuerat a sicilia regressus: cū custodibus ea
 rūdem syracusas deserēt . Exemplū flagitii sigulare: rex
 exercit⁹ sui deserto filiorūq; pater proditor . Interim i
 Africa post fugam regis milites pactiōe cum hostib⁹ fa
 cta interfectis Agathoclis filijs carthagiensib⁹ se tradide
 re . Archagathus cū occideret̄ ab Arcesilao amico Anti
 patris rogauit eū: q̄dnas liberis eius factur⁹ Agathocles
 putet: p̄ quem ipse liberis careat . Tūc respōdit: satis ha
 bere se : q̄ superstites eos esse Agathoclis liberis sciat .
 Post hæc pœni ad psequēdas belli reliqas duces i siciliā
 miserūt cū q̄bus Agathocles pacē æqs cōditionib⁹ fecit

IVSTINI HISTORICI LIBER .XXIII.

AGATHOCLES Rex siciliæ pacificatus cū
 carthaginēsis partē ciuitatū a se fiducia
 viriū dissidētem armis subegit . Deinde qua
 si angustis isulæ terminis clauderetur: cui⁹
 imperii partē p̄mis icrementis ne sperauerat q̄des: i ita
 lias trāscēdit ; exemplū Dionysii secutus: q̄ multas ciui
 tates italiæ subegerat . Primi igit̄ hostes illi brutii fuere
 q̄ & fortissimi & opulentissimi videbant̄ : simul & ad in
 iurias vicinorū prompti . Nas multas ciuitates græci no
 mis italiæ expulerāt . Auctores quoq; suos lucāos bello
 vicerant: & paces cum his æqs legibus fecerant . Tanta

Anno ante avē xpi. 249.

feritas animorum erat: ut nec origini suæ parcerent. Namque
 lucani iisdem legibus liberos suos: quibus & spartani: institui
 ere soliti erant. Quippe ab initio pubertatis in siluis inter
 pastores habebant sine ministerio seruili sine veste quam
 induerent: vel cui incubarent: ut a primis annis duriciæ
 parsimoniaeque sine ullo usu urbis assuescerent. Cibus his
 praeda venatica: potus mellis & lactis & fontium liquor
 erat. Sic ad labores bellicos indurabatur. Horum igitur ex
 numero. I. primo ex agris finitimorum praedari soliti: conflu
 ente deinde multitudinis sollicitati praeda cum plures facti
 essent: infestas regiones reddebant. Itaque fatigatus quere
 lis sociorum Dionysius siciliæ tyrannus sexcentos afros ad
 compescendos eos miserat: quorum castellum proditum sibi per
 Brutiam mulierem expugnarunt: ibique civitatem concurrere
 tibus ad opinionem novæ urbis pastoribus statuerunt:
 brutiosque se ex nomine mulieris vocauerunt. Primum illis
 cum Lucanis originis suae auctoribus bellum fuit. Qua victo
 ria erecti cum pace æquo iure fecissent: ceteros finitimos
 armis subegerunt: tantasque opes in brevi consecuti sunt: ut
 perniciosi etiam regibus haberent. denique Alexander rex
 eptri cum in auxilium graecarum civitatum cum magno exercitu in
 italiam venisset cum omnibus copiis ab his deletus est. Quare
 feritas eorum successu felicitatis incensa diu terribilis finiti
 mis fuit. Ad postremum imploratus Agathocles spe ampli
 andi regni a sicilia in Italiam traiecit. Principio adueritus
 opinionis eius concussi legatos ad eum societatem amicitias
 que petentes miserunt. Quos Agathocles ad coenam iui
 tatos ne exercitum traieci viderent: in posterum statua his die
 conscensis navibus frustratus est. Sed fraudis haud lætus
 evectus fuit. Si quidem reverti eum in siciliam iteriectis paucis
 diebus vis morbi coegit: quo toto corpore comprehen
 sus per omnes nervos articulosque humore pestifero crassate

velut itestino singulorū membroꝝ bello impugnabatur
Ex q̄ desperatione bellū iter filius nepotemq; ortū eius
regnū iam q̄si mortui vidicantibꝰ: occiso filio regnum
nepos occupauit. Igit̄ Agathocles cum morbi cura & ae
gritudo grauiorē essent: & iter se & alterꝰ alteriꝰ malo
cresceret: desperatis rebꝰ vxorē suam Theogenam geni
tosq; ex ea duos paruulos cū omni pecūia & familia re
galiq; istrumēto: quo prater illū nemo regū ditior fuit
nauibꝰ impositos ægyptū: vnde vxorem accepit: remit
tit: timēs ne prædonē regni sui hostē paterent̄. q̄q̄ vxor
diu ne ab ægro diuelleret̄ deprecata ē: ne discessus suos
adiūgi nepotis parricidio posset: & taz cruēte hęc deser
uisse virū q̄ ille impugnasse auū videret̄: nubēdo se nō
prospe tantū: sed oīs fortūæ inisse societatem: nec iuitā
piculo spiritꝰ sui empturas: vt extremos viri spiritꝰ ex
cipet: & exeqꝰ officiū: i quod profecta se nemo sit suc
cessurꝰ obseqꝰ debitæ pietati implere. Discedentes par
uuli flebili vlulatu amplexi patrem tenebant. Ex altera
parte vxor maritū non amplius visura oculis fatigabat
Nec miꝰus sentis lachrymæ miserabiles erant. Flebant it
mortentē patrem: ille exules liberos. Hi diceſſu suo soli
tudiem patris sentis ægri: ille in spē regni susceptos reli
qui i egestate resonabat. In hęc regia omnis assistētū
fletibus tam crudelis discidii impleta: Tandē lachrymis
finē necessitas profectionis imposuit: & mors regis pro
ficiscētes filios secuta ē. Dū hęc agunt̄ carthaginenses
cognitis quae i sicilia agebant̄: occasione totiꝰ isulæ oc
cupandæ datam sibi exitimantes magnis viribꝰ eo trauci
nnt: multasq; ciuitates subigūt. Eo tempore & Pyrrhꝰ
aduersus romanos bellū gerebat: qui imploratꝰ a siculis
i auxiliū sicuti dictum est: cū syracusas venisset: rex sici
liæ sicut Epiri appellatur: Quæ rerum felicitate latatꝰ

Anno ante an. d. 289.

Heléo filio Siciliam velut auitus nam susceptus ex filia
 Agathoclis regie erat Alexandro autem italix regnum
 destinat . Post hæc multa secunda prælia cū carthaginé
 sibus facit. Intiecto tépore legati ab Italicis sociis venere
 nunciantes romanis resisti nō posse: deditioemq; futu
 ram: nisi subuēiat. Anxius tas ambiguo piculo incert⁹
 que qd ageret: vel qbus pmū subueniret: in vtrunq; p
 nus consultabat. Quippe instantibus hīc Carthaginēsi
 b⁹ ide Romanis piculosum videbat exercitū in Italiam
 non traicere: piculosi⁹ a sicilia deducere: ne aut illi non
 lata ope: aū ii deserti amitterent. In hoc æstu piculorū
 tutissimus portus consiliis visus est: omnibus viribus
 discernere i sicilia: & pfligatis Carthaginēsi b⁹ uictores
 exercitū transponere i italiam. Itaq; conserto prælio cū
 superior fuisset: quoniam tñ a sicilia abiret: & p uicto fu
 gere usus est: ac ppterea socii ab eo defecerūt: & impe
 riū siciliæ taz cito amisit q̄ facile quæsierat. Sed nec i ita
 lia meliore felicitate usus i Epirū reuertit. Admirabilis
 utriusq; rei casus i exemplū fuit. Nam sicut ante secūda
 fortūa rebus supra uota flueutibus italix siciliæq; impe
 riū & tot de romanis uictorias attraxerat: ita nūc aduer
 sa uelut i ostentationes fragilitatis hūanæ destruēs quæ
 cūlauerat Siciliēsi ruinx naufragiū maris & foedam
 aduers⁹ Romanos pugnam t̄pemq; ab italta discessū ad
 iecit. Post pfectionem a sicilia Pyrrhi magistrat⁹ Hiero
 creat: cuius tanta moderatio fuit: ut consentiente omni
 um ciuitatū fauore dux aduersus Carthaginēses pmū
 mox rex crearet. Huius futæ maiestatis ipsa ifantilis e
 ducatio q̄si praenūcia fuit . Quippe genitus erat patre
 hieroclyto nobili viro: cui⁹ origo Agelo atiquo siciliæ ty
 rāno manabat: sed matrū illi genus sordidū atq; admo
 dū pudibundū fuit . Nam ex ancilla natus ac propterea

a patre uelut de honestamentū generis expositus fuerat
Sed paruulū & hūanae opis indigentem apes congesto
circa iacētem melle mītis diebus aluere. Ob quam rem
responso haruspiciū admonit⁹ pater :q̄ regnum īfanti
portēdi canebant: paruulū recollegit :omniq; studio ad
spem maiestatis: quæ promittebat :īstituit. Idem ī ludo
īter coæq̄les discētū lupus tabulam ī turbam pueroꝝ re
pēte conspectus eripuit: adolescētī quoq; prima bella in
eūtī aq̄la ī clipeo: noctua ī asta: consedit. Quod ostentū
& ī consilio cautū & manu promptū regemq; futurum
significabat. Deniq; aduers⁹ prouocatores sæpe pugna
uit: semperq; victoriam reportauit. A Pyrrho rege mul
tis militarib⁹ donis donatus est :pulchritudo corporis ī
signis: vires quoq; in hoīe admirabiles fuere. In alloqo
bland⁹: ī negotio iustus: ī impio moderat⁹ erat: prors⁹
ut nihil ei regiū deesse videret̄ præter regnū.

IVSTINI HISTORICI LIBER .XXIII:

CVM Hæc ī sicilia gerūtur :interim in græ
cia dissidētibus īter se bello ptolemæo Cera
ūico & Antiocho & Antigono regibus :oēs
ferme græciæ ciuitates ducib⁹ spartanis ue
lut occasione data ad spem libertatis erectæ missis ī uicē
legatis p quos ī societatis foedera alligarent̄ ī bellū p
rūpunt: & necū Antigono sub cui⁹ bello erāt bellū cepis
se viderent: socios ei⁹ aetolos aggrediuntur: causas belli
prætendētes: quod cōsensu græciæ sacratū Apollini cyr
raeū campū p vim occupassent. Huic bello ducē eligūt
Aran: q̄ adūato exercitu vrbes sataq; ī his campis posita
depopulat̄: quae auferri nō poterāt icendit. Quod cum
e moīb⁹ conspicati aetoloꝝ pastores essent: congregati

80

admodū quīgenti sparsos hostes ignorātes quanta ma-
nus esset: quoniam conspectū illis metus & incendiorū fu-
mus abstulerat: confectāt: trucidatisq; admodū nouem
milib; praedones ī fugam uerterūt. Reparantib; dein
de spartanis bellū auxiliū multae ciuitates negauerunt
existimātes dominationē eos graeciae nō libertatē quae-
rere. interea intē reges bellū finit. Nam Ptolemaeus pul-
so Antigono cū regnū totius macedoniae occupasset: pa-
cē cū antiocho facit: affinitatēq; cū Pyrrho: data ei ī ma-
trimoniū filia sua iūgit. Exinde externo metu deposito
impiū & facinososū animū ad domestica scelera conuer-
tit: insidiasq; Arsinoe sororis suae instruit: qbus & filios
eius vita & ipsam Cassandreae urbis possessione priuaret
Prim; ei dolus fuit simulato amore sororis ī matrimōi-
um petere. Aliter eīs ad sororis filios: quorū regnū occu-
pauerat q̄ cōcordiae fraude puenire nō poterat. Sed no-
ta scelerata Ptolemæi uoluntas sorori erat. Itaq; nō cre-
dētū mandat uelle se cū filiis ei; regni consortiū iūgere
cū qbus nō ideo se armis contēdisse: quoniam eripe his
regnū: sed quod id facere sui mūeris uellet: ī hoc mitte-
ret arbitrū iurisiurādi: quo praesente apud deos patrios
qbus uellet obsecrationib; se obligaret. interea Arsinoe
qd ageret: si mitteret decipi periurio: si nō mitteret pro-
uocare rabiem fraternae crudelitatis timebat. Itaq; plus
liberis q̄ sibi timēs: quos matrimonio suo ptecturam se
arbitrabat: mittit ex amicis suis Dionem: quo pducto ī
sanctissimum iouis templū veterrime macedonū religio-
nis Ptolemæus sumptis in manus altaribus contingens
ipsa simulacra & puluaria deorū iauditis vltimisq; exe-
creationib; adiurat se sincera fide matrimoniū sororis
petere. nūcupatusq; se eas reginas: neq; ī cōtumeliam
ei; se alias vxores alios ve q̄ filios eius liberos habitusq;

Arsinoe postq̄ & spe impleta est & metu soluta ipsa cum fratre colloquitur: cuius vultus & blandientes oculi cum frater non minorē quam iusiurandum promitterent: reclamante Ptolemæo filio fraudes subesse in matrimonium fratris cōsensit. Nuptiæ magno apparatu lætitiarum omnium celebrantur. Ad cōcionem quoque vocato exercitu capti sororis diadema imponit: reginamque eas appellat. Quo nomine in lætitiā effusa Arsinoe quia: quod morte Lysimachi prioris mariti amiserat: recepisset: ultro uirum in urbem suam Casandram iuitat: cuius urbis cupiditate fraus struebat. Progressa igitur viginti diebus festum urbi in aduentum eius indicit domos: templa cæteraque omnia exornari iubet: aras ubique hostiasque disponi: filios quoque suos Lysimachum sedecim annos natum Philippum triennio minorē utrumque forma istigenē coronatos occurrere iubet. Quos Ptolemæus ad cælādas fraudem cupide & ultra modum ueræ affectionis amplexus osculis diu fatigat. Vbi ad portas ventus est occipari arces iubet: pueros interfici. Qui cum ad matrem cōfugissent in gremio eius iter ipsa oscula trucidant. Proclamate Arsinoe: quod tantum nefas aut nubedo aut post nuptias cōtraxisset: pro filiis se sæpe percussoribus obtulit. Frequenter corpore suo puerorum corpora amplexata protexit vulneraque excipere: quæ liberis intendebant: voluit. Ad postremum spoliata etiam fueribus filiorum: scissa veste & crinibus sparsis cum duobus seruulis ex urbe protacta: samothraciam in exilium abiit: eo miserior: quod mori cum filiis ei non licuit. Sed nec Ptolemæo inulta scelera fuerunt. Quippe diis immortalibus tot piuria & tanta cruenta parricidia vindicantibus: breui post a gallis spoliatus a regno captusque uitam ferro: ut meruerat: amisit. namque galli abundantiam multitudinis cum eos non capere traxerant: triaginta milia hominum ad sedes nouas querendas uelut

pegrinatum miserūt. Ex iis portio ī italia cōfedit quæ &
 urbem romas captas incendit : & portio illyricos sinus
 ducibus auib⁹ (nam augurandi studio galli præcæte
 ros callent) p strages barbarorū penetrauit: & in pan-
 nia confedit. gens aspa. audax. bellicosa : quæ p̄ma post
 Herculem cui ea res uirtutis admiratiōem & immorta-
 litatis fides dedit: alpiū inuicta iuga & frigore intracta-
 bilia loca trascendit . Ibi domitis p̄nioniis p̄ mltos ānos
 cū finitimis varia bella gesserūt. hortate deinde successu
 diuisis agminib⁹ alii græciā alii macedoniā oīa ferro p̄te
 rētes petiuere: tātusq; tror gallici noīs erat: vt etiam re-
 ges nō laceſſiti vltro paces īgenti pecūia mercarent̄. so-
 lus rex macedoniæ Ptolemæus aduētū galloꝝ ītrepidus
 audiuit: iisq; cu paucis & icōpositis q̄si bella nō difficili-
 us q̄ scelera pateraent̄ parricidiorū furis agitāt⁹ occur-
 rit . dardanoꝝ quoq; legationē viginti milia armatoꝝ in
 auxiliū offerentem spreuit: addita īsuper cōtumelia actū
 de macedōia dicēs: si cū totū orientē soli domuerit: nūc
 vindictas ciuiū dardanis egeant. milites se habere filios
 eoꝝ : q; sub Alexād̄ro rege stipendia toto orbe terrarū vi-
 ctos fecerit. quæ ubi dardano regē nunciata sūt: incli-
 tū illud macedoniæ regnū breui immat̄i iuuenis temeri-
 tate casurū dixit. Igit̄ Galli duce belgio ad tentādos ma-
 cedonū aīos legatos ad Ptolemæū mittūt: offerentes pa-
 cē si emere velit . Sed Ptolemæ⁹ īter suos belli metu pa-
 cē gallos petē gloriat⁹ est: nec min⁹ ferociter se legatis
 q̄ īter amicos iactauit . Alii se pacē daturum negādo ni-
 si p̄ncipes suos obsides dederit & arma tradiderit: n̄ eis
 fidē se nisi inermibus habiturū. réunciata legatione rife-
 re galli vndiq; acclamantes breui sensurū sibi an illi cō-
 sulētes pacē obtulerit. Intiectis diebus præliis conferit
 Victi macedones cādūtur Ptolemæus multis uulnēb⁹

saucius capitur: caput ei⁹ aputat^r: & læcea fixū tota acie
ad terrōre hostiū circumfert. Paucos ex macedonibus
fuga suauit: cæteri aut capti aut occisi. Hæc cū nūciata
p omnē macedoniam esset: portæ urbiū claudunt: luctu
oīa replent; nūc orbitatem amissorum filiorū dolebant:
nūc excidia urbiū metuebant: nunc Alexandri Philippi
que regū suorū noīa sicuti numīa ī auxiliū vocabāt. sub
illis se nō solū tutos: veꝛ etiam victores orbis terrarū
extitisse. Vt tueretur patriam suam quam gloria rerum
gestarū cælo proximā reddidissent: ut opē afflictis ferrēt
quos furor & temeritas Ptolemæi regis perdidit: ora
bāt. Desperantib⁹ oībus nō votis agendū Sosthenes vn⁹
de Macedonū p̄cipib⁹ ratus contracta iuuētute & gal
los exultantes victoria cōpescuit: & macedonias ab hosti
li depopulatiōe defēdit: ob quæ virtutis beneficia mltis
nobilib⁹ regnū macedōiæ affectatibus ignobilis ipse p̄æ
pōit. & cū rex ab exercitu appellat⁹ esset: ipse nō ī regis
sed in ducis nomen iurare milites coegit. Intēa Brēnus:
quo duce portio galloꝝ in grāciam se effuderat: audita
victoria suorū: q Belgio duce macedōes vicerāt: idigna
tus parta uictoria opimas prædā & orientis spoliis onu
stā tam facile relictā esse: adūatis. CL. milibus peditū &
.xv. milib⁹ eq̄tum ī macedoniam irrūpit. Cū agros uil
lasq; popularent: occurrit ei cū instructo exercitu mace
donū Sosthenes: sed pauci a plurib⁹: trepidi a ualētib⁹
facile uincunt. Itaq; cū uicti se macedones it̄a muros
urbiū cōdidissent: uictor Brēn⁹ nemine p̄hibente totius
macedōiæ agros depraedat. Inde q̄si spolia sorderēt ani
mū ad deoꝝ immortalīū templa conuertit: scurriliū ioca
tus: locupletes deos largiri hoībus oportere. Statim igit̄
delphos iter uertit prædam religioīs aux̄ offensæ deo
rū immortalium præferens: quos nullis opibus egere: ut

q̄ eas largiri hominibus soleant: affirmabat .templū au-
 tem Apollinis delphis positū est ī monte parnaſo ī rupe
 undiq; impendente ibi ciuitatem frequentia hominū fa-
 cit: Qui ad affirmationem maiestatis undiq; concurrē-
 tes ī eo saxo confedere .Atq; ita templū ciuitatemq; nō
 muri sed praecipitia nec māufacta sed naturalia praesidia
 defēdunt. Prors⁹ ut incertū sit munimētus loci: an ma-
 iestas dei plus hic admiratiōis habeat: media saxi rupes
 ī formam theatri recessit. Quam ob rez & hominū cla-
 mor & si q̄ndo accidit turbaꝝ son⁹ p̄sonantibus & reso-
 nantib⁹ iter se rupibus & multiplex audiri ampliorq; q̄
 edit resonare solet .Quæ res maiorem maiestatis terro-
 rē ignaris rei & admirationē stupētib⁹ plarumq; affert
 In hoc rupis anfractu media ferme montis altitudie pla-
 nities exigua est: atq; ī ea profundū terræ foramē: quod
 ī oracula patet .Ex quo frigidus spiritus ī quodā uelut
 vento ī sublime expulsus mentes vatū ī vācordiā vertit
 impletasq; deo respōsa cōsulentib⁹ dare coegit. Multa ī-
 git ibi & opulēta regū populorumq; visunt munera:
 quæq; magnificētia sui reddētiū vota gratas volūtatē
 & deorū respōsa manifestāt. Igit Brēnus cū ī conspectu
 haberet templū diu deliberauit: an cōfestim rem aggre-
 deret: an vero fessis uia militibus noctis spatiū ad resu-
 mēdas uires daret. Eurydāus & Thessalon⁹ duces q̄ se
 ad præde societate iūxerāt: amputari moras iubet: dū im-
 parati hostes & recēs aduent⁹ sui terrori esse t. Intiecta
 nocte & animos hostib⁹ forsita & auxilia accessura: & vi-
 as quæ tūc pateāt obstructū iri .Sed gallorū uulgus ex
 longa iopia ubi p̄muſ uino cæterisq; cōmeatib⁹ referta
 rura iuenit: nō mīus abūdantia q̄ uictoria lætum per a-
 gros se sparserat: desertisq; signis ad occupanda omnia
 p̄ victoribus uagabant: quæ res dilatōez delphis dedit

Prima nanq; opintiōe aduentus galloꝝ p̄hibiti agrestes
a gr̄cis oraculis messes uinaq; uillis efferre: cui⁹ rei sa
lutare p̄ceptū nō p̄us it̄lectus est: q̄ uini c̄terarūq;
copiaꝝ abūdantia uelut mora gallis abiecta auxilia fini
timorū conuenere. Pri⁹ itaq; urbem suam Delphi aucti
uiribus sociorū p̄muniuere: q̄ galli uino uelut p̄æde in
cūbantes ad signa reuocarentur. Habebat Brēnus lecta
ex omni exercitu peditū. lxx. milia delphorū sociorūque
nō nisi. iiii. milia militū erāt: quorū cōtemptu brenn⁹ ad
acuēdos suorū animos p̄ædæ hubertates omnib⁹ ostēde
bat: statuasq; cū q̄drigis: q̄ruz igens copia p̄cul uiseba
tur: solido auro fusas esse. Plusq; ī pōdere q̄ ī specie ha
bere p̄ædæ affirmabat. Hac asseueratiōe icitati galli si
mī & hesternō mero saucii sine respectu piculoꝝ ī bellū
ruebāt. Contra delphi plus ī deo q̄ ī uirib⁹ spē ponētes
cū contemptu hostiū resistebāt: scādētesq; gallos e sum
mo mōtis vertice partiz saxiz partim armis obruebant
In hoc partiū certamie repēte vniuersorū temploꝝ anti
stites simul & ipsi uates sparsis crinib⁹ cū īsignibus atq;
īfulis pauidi uacordesue ī p̄maz pugnatiū aciem p̄cur
rūt: aduenisse deus clamāt: eumq; se uidisse desilentem
ī templū p̄ culmis apta fastigia. Dū oēs opē dei suppli
cī implorāt: iuuenes supra humanū modū insigni pul
chritudis comitesq; ei duas armatas virgias ex propin
qs duab⁹ dianæ mīerūq; aedib⁹ occurrisse: nec oculis
tantū hęc se p̄spexisse: audisse etiam stridores arcus ac
strepitū armorū. Proinde ne cūctarent diis ante signa/
nis hostē cædere: & victoriæ deorū socios se adiūgere sū
mis obsecrationib⁹ monebant: q̄bus uocibus icensi oēs
certatiz in p̄æliū p̄siliūt. Præsentias dei & ipsi statī sen
sere. Nā & trā motu portio montis abrupta galloꝝ stra
uit exercitum: & confertissimi cūei non sine uulneribus

hostiū dissipati ruebant Insecuta deīde tēpestas ē: quae grandie & fulgure faucios ex vulneribus absūpsit. Dux ipse Brēnus cū dolores uulnez ferre nō posset; pugioē uitam finiuit . Alter ex ducibus pūitis belli auctoribus cū decē milibus socioꝝ citato agmine a graecia excedit Sed nec fortūa fugiētibꝰ cōmodior fuit. Siqꝫez pauidis nulla sub tectis acta nox: nullus sine labore & periculo dies: assidui imbres & gelu nix concreta & fames & lasitudo :& super hāc maximū peruigiliae malū miseris infelicis belli reliqꝫas obterrebāt. Gētes quoqꝫ natiōesqꝫ per qꝫs iter habebāt gaudentes uelut praedaz spectabāt Quo pacto euenit: ut nemo ex tanto exercitu: qꝫ paulo ā te fiducia uiriū etiaz deos cōtēnebant: uelut ad memoriāz tantae cladis superesset.

ITSTINI HISTORICI LIBER .XXV.

I NTER duos reges Antigonū & Antiochū statuta pace: cū ī macedoniam Antigōus reuerteret : nouꝰ eidē repēte hostis exortus ē Quippe galli qꝫ a Brēno duce cū ī grācias p̄ficiscerēt a terminos gentis tuēdos relictī fuerant: ne soli desides viderentꝰ: peditū .xv. milia: eqꝫum tria milia armauerāt : fugatisqꝫ getarū tribalorumqꝫ copiis macedoniae imminentes legatos ad reges miserūt: qꝫ pacē vanales offerrēt: simul & regis castra specularētur : quos Antigonꝰ pꝰ regali mūificētia īgenti apparatu epularū ad coenas iuitauit. Sed galli expositū grāde auri argētiqꝫe pōdus admirātes : atqꝫ praedae hubertate sollicitati īfestiores qꝫ venerāt reuertuntꝰ . qꝫbus elephātes ad terrorem uelut īusitatas barbaris formas rex ostēdi iusserat : naues oustas copiis demōstrari: ignarꝰ qꝫ qꝫbus ostētatiōe

virium metus se iniicere existimabat: eorū animos v̄t ad o-
pimam prædā sollicitabat. Itaq; legati ad suos reuersi :
omnia in mai⁹ extollētes opes parit̄ & negligētias regis
ostēdunt: referta auro & argento castra esse : & neque
vallo fossa ve mūita: & q̄si satis munimētū in diuitiis ha-
berēt: ita eos omnia officia militaria itermisisse . prorsus
q̄si ferri auxilio nō indigerēt : quonias abundarēt auro
Hac relatione auidæ gētis animi satis ad prædas icitabā-
tur. Accedebat tū exēplus Belgī: q̄ non magno ante t̄p̄e
macedonum exercitū cū rege trucidauerat . Itaq; cōsen-
tiētibus oibus nocte castra regis agrediunt̄ : q̄ præsentī
ētes tantæ tēpestatē signū pridie dederant : vt omnib⁹
reb⁹ ablatis ī proximā siluaz tacti se occultarēt. Neque
aliter seruata castra: q̄ deserta sunt siqdem galli vbi oīa
vacātia nec sine defensorib⁹ modo veꝝ etiaz sine custo-
dib⁹ uidēt: nō fugaz hostiū sed dolū arbitrātes diu itra-
re portas timuerūt. Ad postremū itegris & intactis mu-
nimentis scrutātes potius q̄ diripiētes castra occupaue-
rūt . Tūc ablatis q̄ iuenerāt ad littus cōuertunt̄. Ibi dū
naues icauti⁹ diripiūt a remigib⁹ & ab exercitus parte
quæ eo cū cōiugib⁹ & liberis cōfugerant: nihil tale me-
tuētes trucidant̄: tantaq; cædes galloꝝ fuit : vt Antigo-
no pacē hui⁹ victoriæ opinio nō a gallis tantū veꝝ eti-
az a finitimoz feritate præstiterit: q̄q̄ galloꝝ ea tēpesta-
te tantæ fœcūditatis iuuēt⁹ fuit: vt asiam omnes velut e-
xamie aliquo implerēt . Deniq; neque reges oriētis sine
mercenario galloꝝ exercitu vlla bella gesserint: neq; pulsi
regno ad alios q̄ ad gallos cōfugerit: Tant⁹ t̄ror gallici
nomis siue armorum iuncta felicitas erat: vt aliter neq;
maiestatē suaz tutā: neq; amissas recuperare se posse sine
gallica virtute arbitrarent̄ . Itaq; in auxiliū a bithynie
rege iuocati: regnū cū eo facta uictoria diuiserūt: easq;

84

regione gallograeciam cognominauerunt. Dū haec i asia
gerunt interim i sicilia Pyrrhus a poenis nauali praelio
uictus ab Antigono macedoniae rege supplementū mili
tū per legatos petit. denūciās ni mittat redire se i regnū
neesse habere : incremēta rerū quā de romāis uoluerit
de ipso quaesitur. Quod ubi negatū legati rettulerunt
dissimulatis causis repētina fingit profectiōne. Sociof
iterim parare bellum iubet: & arcis tarētinae custodiam
Helēo filio & amico miloni tradit. Reuersus: i Epirū sta
tim fines macedoniae iuadit: cui Antigonus cū exercitu
occurrit: uictusq; praelio i fugā vertit. Atq; ita Pyrrh⁹
macedōiam i deditiōne accepit : & veluti damna amissae
siciliae italiae q; acq; sito macedōiae regno pēsasset: relictus
Tarētī filiū & amicū accersit. Antigon⁹ autē cū paucis
eq; tibus fugae comitib⁹ repēte fortūae ornamentis desti
tutus : amissi regni speculatus euent⁹ thessalonicam se
recepit: vt ide cuz cōducta galloz mercenaria manu bel
lū repararet. Rursus a Ptolemaeo Pyrrhi filio funditus
uict⁹: cum septē comitibus fugiēs nō recupandi regni
spē: sed salutis latebras ac fugae solitudines captat. igit⁹
Pyrrh⁹ in tanto fastigio regni collocat⁹ : iam nec eo ad
quod uotis pueniendū fuerat content⁹ graeciae Asiae q;
regna meditat. neq; illi maior ex impio q̄ ex bello uolu
ptas erat: nec quisq; Pyrrhū q̄ tulisset impetū : sustinere
valuit. sed ut ad deuincēda regna iuict⁹ habebat ita de
uictis acq; sitisq; celerit̄ carebat. tanto meli⁹ studebat ac
qrere impia q̄ retinere. Itaq; cū copias Cherroneso trās
posuisset: legationib⁹ Athēiensiu & achiuorū messeniōz
que excipit. Sed & graecia omnis admirationem nomis
eius simul & rez aduers⁹ romanos poenosq; gestaz at
toniti aduētū eius spectabāt. Primū illi bellus aduersus
spartaos fuit : ubi maiore mulierum q̄ uirorum virtute

excipiūt . Tunc ptolemæū filiū & exercitus partē robustif
simas misit : quippe oppugnātū vrbes ad tutelam patriæ
tanta multitudo fœminarū concurrat : vt n̄ fortis uictus
q̄ uerecūd⁹ recederet . Porro Ptolemæū filiū eius adeo
strenuū & manu fortē fuisse tradūt ut urbem Corcyrā
cū sexagesimo cepit : idem prælio nauali triremē ex sca
pha cū septimo insiluerit : captamq; tēuerit . In oppugna
tione quoq; spartanorū usq; in mediam urbē cū equo p
currerit : ibiq; concursu multitudis iterfectus sit : cuius
corp⁹ ut relatū patri dixisse Pyrrhū ferūt : aliq̄nto tardi
us eū q̄ timuerit ipse vel temeritas ei⁹ meruerit occisū
esse . Repulsus a spartais Pyrrhus argos petit : ibi dū an
tigonū i vrbe clausum expugnare conat̄ iter confertissi
mos violētissime dimicans saxo de muris iactato occidit̄
caput eius Antigono refert̄ : q̄ victoria mitius vsus filiū
ei⁹ Helenū cū epirotis sibi deditū i regnū dimisit : eiq; i
sepulti patris ossa i patriam referēda tradidit . satis con
stans iter oēs auctores fama est : nullū nec ei⁹ nec sup̄
oris ætatis reges comparandū Pyrrho fuisse : raroq; in
ter reges tantū : ueq; etiaz iter illustres uiros aū uitæ sã
ctioris : aut iustitiæ pbatoris uisū fuisse . Scientiaz cer
te rei militaris i illo uiro tãtam fuisse : ut Lysimacho De
metrio Antigono cuz tantis regibus bella gesserit : inui
ctus semp extitit . Illiriorū quoq; romanorūq; & Cartha
giensiuū bellis nunq̄ inferior : plærunq; etiam victor exti
terit : q̄ patriam certe suam angustas ignobilemq; famã
rerum gestarum & claritate nominis sui toto orbe illu
strem reddiderit .

Ann. av. 272.

IVSTINI HISTORICI LIBER .XXVI.

POST Mortes Pyrrhi nō ī macedōia tantum
 uerus etias ī asia græciaq; magni bellorum
 motus fuere. Nam & Peloponensii per p̄di
 tiones Antigono traditi : & uariante hoīnū
 partim dolore partī gaudio: prout singulæ ciuitates aut
 auxilium de Pyrrho sperauerāt aū metus sustinuerant
 ita aut cū Antigono societate iūgebant. aū mutuis inter
 se odiis ī bellū ruebant. Inter hūc turbataꝝ puinciarū
 motū Epiroz; quoq; vrbs ab Aristotimo p̄ncipe p̄ tyrā
 nidem occupatur: a quo cū multi ex primioribus occisi:
 p̄res ī exiliū acti essent: ætolis p̄ legatos postulantibus
 vt coniuges liber osq; exulū redderet: primo negauit: po
 stea q̄si pœniteret p̄ficiscēdi ad suos oibus matronis po
 testatem dedit: diemq; p̄fectionis statuit. Illæ q̄si in per
 petuū cū uiris exulaturæ p̄tiosissima quæq; auferentes:
 cū ad portam q̄si vno agmie profectē cōuenissent oibꝰ
 rebus expoliatae ī carcere recludunt̄: occisis p̄us in gre
 miis matrū paruulis liberis uirginibusq; ad stupꝝ dire
 ptis. Hanc taz sæuas dominationes stupentibꝰ omnibus
 p̄nceps eoz; Helematus senex & liberis orbus: vt q̄ nec
 ætatis nec pignoz; respectū timeret conuocatos domi fi
 dissimos amicoꝝ ī uindictaz patriæ hortat̄ cū cantibꝰ p̄
 uato periculo publicū finire: & deliberandi spatiū postu
 lantibꝰ accersitis seruis iubet obserari fores: tyrānoque
 nūciari mitteret: q̄ coniuratos apud se compræhenderet
 obiectans sigulis se qa liberandæ patriæ auctor esse nō
 possit desertæ ultores futuz;. Tūc illi ancipiti piculo cir
 cunuenti honestiorē uitam eligentes coniurant ī tyrāni
 neces : atq; ita Aristotimus q̄nto postq̄ tyrānidem occu
 pauerat mēse opprimīt. Interea Antigonoꝝ cuz m̄suplici
 bello & Ptolemæi regis sptanoꝝ p̄meret̄ nouusq; illi ho
 stis gallogræciae exercitꝰ afluxisset ī speciem castrorum

parua manu aduersus ceteros relicta aduersus gallos totis viribus proficiscitur: Quibus cognitis galli cum & ipsi se praelio pararent in auspicia pugnae hostias caedunt: quorum extis cum magna caedes interitusque omnium praediceretur non in timorem sed in furorem versi sperantesque deorum minas expiari caede suorum posse coniuges & liberos suos trucidant: auspicia belli a parricidio incipientes. Tanta rabies feros animos inuaserat: ut non parcerent aetati: cui etiam hostes pepercissent: bellumque interne ciuium & natalium cum liberis liberorumque matribus gererent: pro quibus bella suscipi solent. Ita quasi scelere vitam uictoriaeque redemissent: sicut erant cruciati ex recenti suorum caede in praelium non meliore euentu quam omine proficiscuntur: Si quidem pugnae prius parricidiorum furiae quam hostes circumuenire obseruantibusque ante oculos manibus interemptorum omnes occisione caesi: Tanta strages fuit ut diu pariter cum hominibus confestim in excidium parricidarum viderentur. Post huius pugnae euentum Ptolemaeus & spartanus victorem hostium exercitum declinantes in tutiora se recipiunt. Antigonus quoque ubi eorum discessum videt recenti adhuc ex priorum uictoria militum ardore bellum Atheniensibus infert: in quo cum occupatus esset interim Alexander rex epiro ulcisci mortem patris Pyrrhi cupiens fines macedoniae depopulat: aduersus quem cum reuersus a graecia Antigonus esset transiitione militum destitutus regnum macedoniae cum exercitu amittit. Huius filius Demetrius puer admodum absente patre reparato exercitu non solum amissam macedoniam recepit: uerum etiam Epiro regno Alexandrum spoliat: tanta uel mobilitas militum uel fortunae uarietas erat: ut uicissim reges nunc exules nunc reges uiderentur. Igitur Alexander cum exul ad arcadas confugisset: non minore Epirotarum desiderio quam sociorum auxilio in regnum restituitur. Per idem tempus rex cyrenarum

86

Agas decedit: qui ante infirmitatē Beronice unicam fili-
am ad finiēda cum Ptolemæo fratre certamina filio eius
desponderat. Sed post mortem Antigoni regis mater uir-
ginis arsinoe ut inuita se contractū mairimoniū solue-
ret: misit: qui ad nuptias uirginis regnumq; cyrenarum
Demetrium fratrem regis Antigoni a macedonia accersere
ret: q; & ipse ex filia Ptolemæi pcreatus erat. Sed nec De-
metrius moram fecit. Itaq; cum secundante veto celeriter cyre-
nas aduolasset: fiducia pulchritudinis: q; nimis placere so-
cruī cœpat: statim a principio superbus regis familiarum mi-
litibusq; impotens erat: studiumq; placendi a uirgine in ma-
trē cōtulerat. quæ res spectata primo uirgini deinde popula-
ribus militibusq; iuisa fuit. Itaq; uersis omnium animis in
Ptolemæi filium insidiam Demetrio comparantur: q; cum in le-
ctum socri concessisset: percussores imittunt. Sed Arsinoe
audita uoce filie ad fores stantis & præcipientis: ut matri
parceret: adulterum paulisper corpore suo protexit. Quo in-
fecto Beronice & stupra matris salua pietate uita est: & in
matrimonio sortiendo iudicium patris secuta.

IVSTINI HISTORICI LIBER XXVII.

MORTVO Syriæ rege Antiocho cum in locum
eius filius secutus successisset: hortante ma-
tre Laodice quæ ihibere debuerat auspicia
regni a parricidio cœpit. Quippe Beronicæ
nouercam suas sorores Ptolemæi regis ægypti cum par-
uulo fratre ex ea suscepto interficit: quo faciore perpetrato
& infamiae maculas subiit: & Ptolemæi bello se implicuit.
Porro Beronice cum ad se interficiendam missos dedidisset:
patris se claudit. Vbi cum obsideri a se cum paruulo filio nu-
tiatione ciuitatibus a se esset: recordatione paternæ maiorumq;

dignitatis ei⁹ & casum tam indignæ fortūæ miserâtes auxilia ei oēs misere. frater quoq; Ptolemæus piculo sororis excitus relicto regno cū oibus virib⁹ aduolat. Sed beronice ante aduētum auxilioꝝ cū ui expugnari n̄ poss& dolo circumuēta trucidat̄. Indigna res omnib⁹ visa. Itaq; cū vniuersæ ciuitates : quæ defecerant : ingētē classes cōparassēt : repēte exēplo crudelitatis exētrix simul & in vltionē eius : quam defensuri erant : Ptolemæo se tradunt qui nisi ī ægyptum domestica seditione reuocatus esset : totū regnū Seleuci occupasset. Tantū vel illi odiū parricidiale uel huic fauorē idigne interemptæ mors sororis attulerat. Post diceßū Ptolemæi Seleucus cuz aduersus ciuitates : quæ defecerāt : igētem classem cōparasset : repēte veluti diis ipsis parricidium vindicantib⁹ orta tempestate classem naufragio amittit : nec qcq̄ illi ex tāto apparatu præter nudū corpus & spiritū & paucos naufragii comites residuos fortūa fecit . Misera q̄des res sed optāda Seleuco fuit : si q̄dem ciuitates : quæ odio ei⁹ ad Ptolemæū transferāt velut diis arbitris satisfactus sibi esset : repētina animoꝝ mutatione in naufragii misericordiam versæ impio se ei⁹ restituit̄ . Læt⁹ igit̄ malis suis & dānis ditior reddit⁹ velut par virib⁹ bellū Ptolemæo ifert sed q̄si ad ludibriū tantū fortunæ nat⁹ esset : nec propter aliud opes regni recepisset q̄ vt amitteret vict⁹ praelio non mīto q̄ post naufragiū comitator trepid⁹ in Antiochiam confugit . Inde ad Antiochū fratres litteras fecit : quibus auxiliū eius īplorat̄ : oblata ei asia iter fines tauri mōtis ī præmiū latæ opis : Antioch⁹ aut̄ cum esset annos .xiiii. natus supra ætatē regni auidus occasione nō tam pio animo q̄ offerebat̄ arripuit . sed latronis more totū fratri eripe cupiēs puer sceleratam virilemq; sumit audaciam : Vnde hic ferox est cognominatus : qa non hoīs

sed accipitris ritu i alienis eripiendis vitam sectaret. In
 terea Ptolemæus cū audisset regem Antiochū i auxiliū
 Seleuco venire: ne cū duob⁹ uno tēpore dimicaret i ānos
 .x. cū seleuco pacē facit sed pax ab hoste data iterpellat^r
 a fr̄e: q^o cōducto galloꝝ mercēario exercitu p^o auxilio bel
 lū p^o fr̄e hostē se iploratus exhibuit. In eo p^oelio virtute
 gallorum victor q^odem Antiochus fuit. sed galli arbitra
 tes seleucum i p^oelio cecidisse i ipsum Antiochū arma
 uertūt: liberi⁹ depopulatū asiā si oēs stirpē regiā extixif
 sent. Quod vbi sensit Antiochus velut a p^oedonibus au
 ro se redemit: societatemq; cū mercenariis suis iungit :
 Interea rex Bithyniæ Eumenes sparsis consūptisq; fra
 trib⁹ bello itestina discordiæ q̄si uagantē asiæ possessio
 nē iuasur⁹ victorē Antiochū gallosq; aggredit. nec dif
 ficile faucios adhuc ex superiore congressiōe integer ipse
 virib⁹ supat: ea namq; tēpestare oīa bella i exitū asiæ ge
 rebant: vti q̄sq; fortior fuisset asiā velut p^oedā occupa
 bat. seleuc⁹ & Antiochus fratres bellū p^opter Asias gere
 bant. Ptolemæus rex aegypti sub specie sororiæ vltionis
 asiæ ihiabat. Hic Bithyn⁹ Eumenes: ide galli humilior
 semp mercēnarii manus Asiam depopulabant. Cū inte
 rea nemo defensor asiæ iter tot p^oedones inuēiebat: ui
 cto Antiocho cū Eumenes maiorē partē asiæ occupasset
 ne tūc q^odes fratres p^odito p^oraemio: p^opter quod bellum
 gerebāt cōcordare potuerūt . sed oīssō extno hoste i mu
 tuū exitū bellū reparant. In eo Antioch⁹ denuo uictus
 mltorū dieꝝ fuga fatigat⁹ tandē ad socerū suū artamenē
 regē cappadociae p^ouehit: a quo cū primū benigne sus
 cept⁹ esset iteriectis dieb⁹ cognito q^o sibi insidiae para
 rētur: salutē fuga quaesuit . Igitur cū profugo nusq; lo
 cus tut⁹ esset: ad Ptolemaeū hostē cuius fidem tutiorem
 q̄ fratris existimabat: decurrit memor vī quae factur⁹

fratri eēt: vñ quae meruisset a fratre. Sed Ptolemaeus n̄
tam amicus ei deditus q̄ hostis factus seruari eū arctis-
sima custodia iubet: Hic quoq; Antiochus opa cuiusdā
meretricis adiutus: quā familiarius agnouerat deceptus
custodibus labit: fugiensq; a latronibus iterficiť. Seleu-
cus quoq; iisdem ferme diebus amisso regno equo prā-
cipitatus finit. sic fratres q̄si & germanis casibus exles
ambo post regna scelez suoz poenas luerūt.

IVSTINI HISTORICI LIBER XXVIII.

OLYMPIAS Pyrrhi epirotæ regis filia amif-
so marito eodemq; germão fratre Alexandro
cū tutelaz filioz ex eo susceptorū Pyrrhi &
Ptolemæi regniq; administrationē ipsa rece-
pisset: ab ætolis partē acharnaniæ: quam ī portiones bel-
li pater pupillorum acceperat: eripere volentibus ad re-
gē macedoiæ Demetritū decurrit: eiq; habēti vxorē An-
tiochi regis syriæ sororē filiam suaz Phythiam ī mati-
moniū tradidit: vt auxiliū quod misericordia n̄ poterat
iure cognatiōis obtineret. Fuit igit̄ nuptiæ: qbus & no-
ui matrimonii gratia acqrit: & vetis offensa contrahit̄
Nā p̄or vxor uelut matrimonio pulsa spōte sua ad fratrem
Antiochū discedit: eumq; ī mariti bellū īpellit. Acharna-
nes quoq; diffisi epirotis aduersus ætolos auxiliū roma-
noz implorātes obtinuerūt a Romano senatū vt legati
mitterētur. q̄ denūciarent ætolis præsidia ab urbibus
acharnaniæ deducerēt: paterētq; eē liberos: q̄ soli quō-
dam aduersus Troianos auctores originis suæ auxilia
græcis non miserūt. Sed ætoli legationē romanorū sup-
be audierūt: pœnos illis & gallos: a qb̄ tot bellis occisi
oē sint caesi exprobantes: dicentesque prius illis portas

aduersus Carthaginenses apientias: quos clausit metus
 pūici belli: quā ī grācias arma trāsferēda. Meminisse deī
 de iubēt: quibus minētur aduersus gallos urbē suam eos tu
 eri nō potuisse: captamq; nō ferro defēdisse sed auro re
 demisse. Quā gentē se aliq̄nto maiori manu grāciam in
 gressas nō solū ext̄nis virib; sed ne domesticis q̄dem te
 ctis adiutos vniuersas delesse: sedemq; sepulchris eorū
 prābuisse. quā illi virib; impioq; suo prāposuerāt: con
 tra italiā trepidis ex recētī urbis suae icendio Romanis v
 niuersā ferme a gallis occupatā. Prius igit̄ illos gallos i
 talia pellēdos quā minent̄ aetolis: priusq; sua defendēda quā
 aliēa defendi appetēda. Quos aut̄ hoīnes Romanos esse
 nēpe pastores: quā latrocinio iustis dominis ademptū solū
 teneant: quā vxoris cū ppter origis dehonestamēta nec in
 uēirēt: vi publica rapuerit: quā deniq; urbē suam pricidio
 cōdiderit: muroq; fundamēta fraterno sanguine aspsē
 rit. Aetolos aut̄ principes grāciae semp̄ fuisse & sicut di
 gnitate ita & virtute ceteris prāstitisse solos. Deniq; eē
 quā macedōas impio terrarū florētes semp̄ contēpserit: quā
 Philippū regē nō timuerit: quā Alexandri magni post p̄sas
 idosq; deuictos cum oēs noīe ei; horrerent: edicta spre
 uerit. Monere igit̄ se Romanos contētī sit fortūa prāse
 ti: nec puocēt arma: quibus & gallos cætos & macedōas cō
 tēptos videāt. Sic dimissa legatiōe Romāorū ne forti; lo
 cuti quā fecisse viderent̄ fines Epiri regni Acarnaniæ de
 populant̄. Ias Olympias filis regna tradiderat: & ī locū
 Pyrrhi fratris defūcti Ptolemæ; successerat. quā cū hosti
 b; instructo exercitu obui; p̄cessisset: īfirmitate corrept;
 ī itinere decedit. Olympias quoq; non magno post tēpo
 re gēino funes; vulnere afflicta agrū spiritū trahēs non
 diu filis supuixit. Cuz ex gēte regia sola Nereis uirgo
 cū Laudomia sorore supessēt: Nereis nubit gelōi siciliæ

regis filio: Laudomia autē cū ī arā dianæ cōfugisset con-
cursu populi īterficit: quod facin⁹ dii imortales assidue
clabibus gētis & prope īteritu toti⁹ populi vīdicauerūt
Nam sterilitatē famemq; passi: & intestina discordia ue-
xati: extnis ad postremū bellis pœne cōsumpti sūt. Nilo-
que Laudomiæ p̄cussor ī furores versus nūc ferro nūc
saxo ī summa dētib⁹ laceratis viscerib⁹ .xii. die interit
Iis ī Epiro gestis īterim ī macedōia Demetrius rex reli-
cto filio Pilippo puulo admodū decedit. Cui Antigonuf
tutor dat⁹ accepta ī matrimonū matre pupili regem se
cōstituere laborat. Iutiecto deīde tēpore cū seditiōe mi-
naci macedonū claus⁹ ī regia teneret: ī publicū sine sa-
tellitib⁹ p̄cedit: p̄iectoq; ī vulg⁹ diadēmate ac purpura
dare hęc eos altī iubet: q; aut impare illis sciat: aut cui
parere ipsi sciāt. Sed adhuc iuidiosū illud regnū nō uo-
luptatib⁹ sed laborib⁹ ac p̄iculis sētire cōmemorat. deīde
beneficia sua: vt defectōnes socioꝝ uīdicauerit: vt darda-
nos thessalosq; exultantes morte demetrii regis compē-
sauerit: vt deniq; dignitatē macedonū nō solū defēderit
verꝫ etiaz auxerit. Quoz si illos pœniteat depōere impi-
um & reddere illis mun⁹ suum: q; regem quærant: cui
impent. cū popul⁹ pudore motus recipe eum regnū iu-
beret: taz diu recusauit donec seditiōis auctores suppli-
cio traderent. Post hęc bellū spartanis īfert: q; soli Phi-
lippi Alexandriq; bellis & imperiū macedonus & oibus
metuēda arma contempserunt. Inter duas nobilissimas
gentes bellū sūmis vtrīq; viribus fuit. Cū hi pro vete-
re macedonū gloria illi nō solū pro illibata libertate: sed
etiam pro salute certarent: victi lacedæmonii: nō ipsi tā-
tum sed etiam coniuges liberiq; magno animo fortūas
tulere. Nemo quippe ī acie salutē pepercit: nulla amissū
coniugem fleuit. Filiorum mortē senes laudabāt parib⁹

87

ī acie cæsis filie gratulabant̃ .Suā uicem oēs dolebant :
q̃ nō ipsi pro patriæ libertate decidissent .Parentes oēs
domib⁹ saucios excipiebant uulneratos curabant lapsos
reficiebant .Inter hæc nullus ī urbe strepitus nulla tre
pidatio magis omnes publicam q̃ priuatam fortūam lu
gebant . Inter hæc Deomenes rex post multas hostium
cædes toto corde suo pariter & hostium cruore madens
superuenit ingressusq; urbem nō humi consedit :nō ci
bum aut potū poposcit non deniq; armor; onus deposuit
sed acclius parieti cū quattuor milia sola ex pugna sup
fuisse conspexisset: hortat̃ ut se ad meliora reipublice tē
pora reseruarēt: tamē cū coniuge & liberis ægyptus ad
Ptolemæus pficiscit̃ .a quo honorifice susceptus diu ī sū
ma dignitate regis vixit .Postremo post Ptolemæi mor
tes a filio ei⁹ cū omni familia iterficit̃ .Antigon⁹ aut̃ cæ
sis occisiōe spartāis fortūam tantæ vrbis miserat⁹ a dire
ptiōe milites p̃hibuit :veniamq; his q; supfuerāt dedit
Præfat⁹ bellū se cū cleomene nō cū spartanis habuisse.
cui⁹ fuga oīs ira ei⁹ finita sit:nec mīori sibi gloriæ fore
si ab eo seruata lacedæmōia:quo solo capta sit p̃deretur
Parcere igit̃ se solo vrbis ac tectis:quoniā hoīes qbus
parceret nō supfuissent.Nec mīto post ipse decedit :re
gnumq; Philippo annos.xiiii.nato tradidit.

IVSTINI HISTORICI LIBER XXVIII.

ISDEM Ferme tēporibus p̃pe vniuersi or
bis impia noua regū succelliōe mutata sūt
Nā ī macedonia Philippus mortuo Antigo
no tutore eodemq; vitrico .xiiii.annorum re
gnū suscepit:& ī asia inter secto Seluco impubes adhuc
rex Antiochus cōstitutus est.Capadociæ regnū quoque

Hariarathi puero admodum pater ipse tradiderit : aegyptū patre ac matre interfectis occupauerat Ptolemæ⁹ cui ex facioris crimine cognomēto Philopater ex contrario fuit . Sed spartani ī locū Cleomēis suffecerūt Lycurgū . Et neq̄ tēporibus mutatio deesset apud Carthaginē aetate adhuc inmatūra dux annibal constitut⁹ : non pēuria senioꝝ sed odio romanoꝝ : quo imbutū eū a pueritia sciebant : Fatale nō tam romanis q̄ ipsi Africæ malū . his regibus pueris licet nulli senioris aetatis rectores erant tamē ī suoꝝ quibusq; maioruz vestigia intentis magna indoles uirtutis emicuit . Ptolemaeus scelestus sicut in occupando Regno ita & segnis in administrando fuit Philippum dardani cæterique finitimi populi : quibus uelut immortale odium cum Macedonum regibus erat contemptu aetatis assidue laceſſebant : contra ille summoſ hostib⁹ nō contētus sua defēdiſſe : etiā aetolis belluz īferre geſtiebat : quæ agitātem illū Demetri⁹ rex illyriorū nup̄ a paulo romāo consule uict⁹ supplicibus p̄cibus aggredit⁹ : iniuriam romanoꝝ quæres : q̄ nō cōtēti Italiæ īminis imperiū spe improba totius orbis amplexi bellū cū oībus regib⁹ ferant . Sic ill os Siciliæ sic sardinia hīspaniaq; sic deīde totius africæ impiuz affectantes bellū cū pœnis & hannibale suscepisse . Sibi quoq; nō aliā ob causam q̄ q̄ italiæ finitimis uidebat⁹ bellū illatus : q̄si nefas eſſet aliquem regē iuxta imperii eoꝝ terminos eē : sed & ipsi cauendū eſſe exemplū cui⁹ quanto pri⁹ nobilius que sit regnum : tanto sit romāos acriores hostes habitur⁹ . Sup̄ hoc cædere se illi regno : quod romani occupauerit : profite⁹ : gratius habitur⁹ si ī possessionē īperii sui sociū potius q̄ hostem uideret . Huiusmodi oratione impulit Philippū : ut omissis aetolis bellū Romāis inferret : mīus negocii exitimantē : q̄ ias uictos ab hannibale apud

90

Trāsmenū lacū audierat. itaq; ne mētis bellis eodem tem-
pore grauaret̃: pacem cū atolis fecit: nō q̃si alio bellum
trāslatur̃: sed vt Grāciā q̃eti consultur̃s: quam nunq̃
ī māiori periculo fuisse affirmabat. Siq̃dem cōsurgenti-
bus ab occidente nouis p̃enor̃ & romanor̃ imperiis: q̃
bus vna hęc a grācia & asia sit mora: dū iter se bello di-
scrimem īperiī faciūt. ceter̃s statim victoribus transitū
ī orientes fore: Videre se itaq; ait cōsurgētem in italia
nubē illā tructis & cruenti belli videre tonātem ac fulmi-
nātem ab occasu p̃cellam: quam ī q̃scumq; terrarū par-
tes victoriā tempestas detulerit magno cruoris ībre oia
fœdaturaz. Frequent̃ Grāciāz īgentes mot̃ passaz nūc
Persaz nūc Galloz nūc Macedonū bellis sed oia illa lu-
dū fuisse existimat̃os: si ea quā nunc ī italia concurrat
manus extra terrā illā se effuderit. Cernere se q̃ cruēta
& sanguīaria iter se bella vtriq; populi & uirib̃ copiaz
& ducū artib̃ gerāt: quā rabies solo finiri patris altius
īteritu sine ruia finitimoz nō possit. Feros igit̃ animos
victor̃ mīus q̃dem Macedoniā q̃ Grāciā timēdos: quia
remotior & ī vindictam sui robustior sit. Scire tamē se
eos: q̃ tantis uirib̃ cōcurrāt: nō contētos hoc fine uicto-
riā fore: metuēdumq; sibi quoq; certamē eorū: q̃ supio-
res extiterūt. Hoc praetextu finito cū atolis bello nihil
aliud q̃ p̃enor̃ romanor̃q; bella respiciēs singulorū ui-
res p̃pendebat. Sed nec Romani: qb̃ p̃eni & Annibal
ī ceruicib̃ erāt: soluti metu Macedōico videbāt. nā ter-
rebat eos & vet̃ macedōuz virt̃ & deuicti oriētis gloria
& Philipp̃ studio Alexādrī aemulatiōis icēsus quē prō-
ptū ad bella īdustriūq; cognouerūt. Igit̃ Philippus cū
iterato praelio victos a p̃enis romanos didicisset aperte
hostes se his professus naues: q̃bus ī Italiā exercitū traii-
ceret: fabricare cœpit. Legatū deīde ad annibalem iūgē

dae societatis gratia cū epistolis mittit :q̄ compraensus
& ad senatum productus icolumis dimissus est. Non in
honores regis sed ne dubius adhuc idubitat⁹ hostis red
deret. Postea vero cū romāis nūciatus esset ī Italiā phi
lippū copias traiectur⁹: Leuiniū pratorē cū īstructis na
uib⁹ ad prohibēdū transitū mittūt:q̄ cū ī Graciā uenif
set: pmissis mltis impulit atolos belluz aduersus Philip
pū suscipe. Philipp⁹ quoq; atolos ī romāorū bella sollici
tat. Intea & Dardani Macedonix fines vastare cœperūt
adductis .xx. milib⁹ captiuorū Philippū a Romano bello
ad tuēdum regnū reuocauerūt. Dū hæc agūtur Leuini
us prator inita cū Athalo rege societate Graciā popula
tur:q̄bus cladib⁹ pculsæ ciuitates auxiliū petentes Phi
lippū legatiōib⁹ fatigāt:necnō & illyriorū reges lati ei⁹
hærentes assiduis precib⁹ promissa exigebāt. Sup hæc
vastati macedones vltonē flagitabāt .q̄bus tot tantisq;
obsessus reb⁹:cui rei pmo occurreret ambigebat :oībus
tamē porpediē auxilia se missurū pollicet : non q̄a facere
posset quæ pmittebat sed vt spe ipletos in societatis iu
re retieret. Prima tamē illi expeditio aduers⁹ Dardāos
fuit :q̄ absentiam ei⁹ aucupātes maiore belli mole Ma
cedonix imminebāt. Cū Romanis quoq; paces facit con
tētus iterim bellū Macedonicū distulisse. Philopœmeni
achæorū duci quē Romanos sociorū animos sollicitare di
dicerat:ifidias prætendit:q̄bus ille cognitis vitatisq; de
scedere ab eo Achæos auctoritate sua cœgit.

IVSTINI HISTORICI LIBER. XXX.

PHILIPPO in macedōia magnis reb⁹ iten
to Ptolemaei ī aegypto diuersi mores erant
Nam regno parricidio obtento & ad necem

vtriusq; parētis caede etiam fratris adiūcta ueluti rebꝰ
 feliciter gestis luxuriae se se tradiderat :regisq; mores
 oīs secuta regio erat .Itaq; non amici tantum praefectiq;
 veꝝ etiam oīs exercitus depositis militiæ studis ocio ac
 desidia corrupti marcebant .qbus rebus cognitis Antio
 chꝰ Rex Syriæ veteri in se regnoꝝ odio stimulāte repē
 tio bello mltas vrbes eius oppressit :ipsamq; ægyptū ag
 gredit̃ .trepidat igit̃ Ptolemæus & p̃ legatiōes quousq;
 vires paret rogat morari Antiochū .magno deide i græ
 cia exercitu conducto secū dum præliū facit :spoliassetq;
 regno Antiochū .si fortūam uirtute iuuasset contentus
 recuperatiōe urbiū :q̃s amiserat :factaq; pace auide mate
 riā q̃etis arripuit :reuolutusq; in luxuriam occisa Eury
 dice uxore eademq; sorore sua Agathodeæ meretricis
 illecebris capit̃ : atq; ita omni magnitudie nomis ac ma
 iestatis oblitꝰ noctes i stupris dies i conuiujs cōsumit
 Addunt̃ istrumēta luxuriæ tympana & tripudia :nec iā
 spectat̃ rex :sed magister neqtiae neruoꝝ oblectamēta
 modulāt̃ .Hæc primo labētis regtæ tacita pestif & occul
 ta mala fuere .Deide Crescēte licentia iam nec parietibꝰ
 regiae domꝰ contieri meretricis audacia :potest quas p̃
 tuiorē sociata cū Agathocle fratre ambitiosæ pulchritu
 dis scorto quottidiana regis supra faciebant .accedebat
 & mater Euāthæ quæ gemie sobolis illecebris deuictus
 regē tenebat .Itaq; nō contētæ rege ias etiam regnū pos
 sidēt :iam i publico visunt̃ : iam salutant̃ iam comitant̃
 Agathocles regis lateri iūctus ciuitatē regebat :tribuna
 tꝰ praefecturas & ducatꝰ mulieres ordiabant :nec quisq;
 i regno suo mius q̃ ipse rex poterat .Cum iterim relicto
 quinquennii ex Eurydice sorore filio moritur :sed mors
 eius dum pecūiam regiam mulieres rapiūt & impium
 inita cuz perditissimis societate occupare conantur :diu

occultata fuit: re tamé cognita concursu mltitudis Agathocles occidit: & mulieres í vltioné Eurydices patibulis suffiguntur. Morte regis supplicio meretricū velut exprobrata regni ífamia legatos Alexandrini ad Romanos miserunt orantes: vt tutelam pupilli susciperét: tueréturq; regnū ægypti: quod iá Philippū & Antiochū facta íter se pactioe diuisisse dicebát. Grata legatio romanis fuit causa belli quarétib; aduersus Philippū. q; ífidiat; temporibus pūici belli fuerat. huc accedebat: q; pœnis & Annibale supato nulli; magis arma metuebant: reputantib; quantū motū Pyrrhus parua manu Macedonū í italia fecisset: q̄ntasq; res macedōes í oriéte gessissent. Mittuntur igitur legati: qui Antiocho et Philippo ut a regno ægypti abstineát: nūcient. Mittit; & .M. Laepid; í ægyptū q; tutorio noie regnū pupilli admistret. Dus hæc aguntur íterim legati Athali regis p̄gami & Rhodiõ; í iurias Philippi regis quarétes Romā venerūt: quæ res omnē cūctationé Macedonici belli senatu exemit. Statim prætextu ferédi auxilii sociis bellū aduers; Philippū decernit; legionesq; cum consule í macedoniam mittuntur. Nec mltō post tēpore tota Græcia fiducia Romanõ; aduersus Philippū spe p̄stix libertatis erepta bellū ei intulit. Atq; ita cū rex vñdiq; vrgeret; pacē petere compellitur. Deide cū expositæ cōdicionēs pacis a Romāis esset repetēte sua & Athal; & Rhodii & Achæi & ætoli cœpere contra Philipp; adduci se posse vt romāis pareat concedebat. Cater; ídignum esse Græcos a philippo & Alexādro maiorib; suis victos & sub iugū Macedonici íperii subactos velut victores leges pacis sibi dicere: qbus prius sit ratio seruitutis reddenda q̄ libertas vendicanda. Ad postremū tamé eo petēte íducix duõ; mensiū datæ vt pax quæ í Macedonia nō conueniebat: a senatu petet;

Eodem anno iter insulas Theramenes & Therasiam medio utriusque ripae & maris spatio terræmotus fuit: iquo cum admiratione nauigantium repete ex profundo cum calidis aquis insula emerfit. In Asia uero eode die motus terræ Rhodum multasque alias ciuitates graui ruinae mole concussit quasdam solidas obsorbuit. Quo prodigio territis omnibus vates cecinere oriens romanorum imperium uetus Graecorum ac Macedonum uoraturum. Interim a senatu repudiata pace Philippus in societate belli nabyntyrannum sollicitat. Atque ita cum in aciem exercitum instructis e diuerso hostibus perduxisset hortari suos coepit. Referendo peras bactrosque Indosque & omnem asiam orientis sine a Macedonibus perdomitam: tantoque fortius hoc bellum quam illa sustiendum: quanto sit libertas impio carior. Sed & Flaminium romanorum consul relatione rerum recentissime gestarum suos stimulabat in praeliu ostendendo huic Carthagem cum sicilia iter italiae & hispaniae Romana uirtute perdomitas: nec Annibalem alexandro quidem magno postponendum quo italia pulso africam ipsam tertiam partem mundi superauerint. Sed nec Macedonas ueteri fama sed praesentibus uiribus existimandos quia non cum alexandro magno: quem inuictum audierat: nec cum exercitu eius: qui totum orientem deuicerat: bellum gerant: sed cum philippo puero immaturo aetatis: qui regni terminos aduersus finitimos agere defendat. Et cum iis macedonibus: qui non ita ut praedes fuerunt: illos maiorum decora romanos se suorum militum commemorare. Non eis alio exercitu Annibalem & poenos & totum ferme occidentem sed iis ipsis quos in acie habebat militibus subactos. His adhortationibus utrinque milites praelio concurrunt. alteri orientis alteri occidentis sperto gloriantes feretesque in bellum alii maiorum suorum animi quas & obsoletas gloriam: alii uiritem recitibus experimentis uirtutis flores. Sed macedonas romana fortuna uicit

Fractus itaq; bello Phillipus pace a Flaminio cōsule pe-
tita nomē q̄dem régiū retinuit :sed oibus Thraciæ uiri-
bus uelē regni membris extra terminos antiquæ possessi-
onis amissis solam macedoniam retinuit :offensi tamen
ætoli:q̄a nō ex arbitrio eorū macedonia quoq; adēpta re-
gi & data sibi ī præmiū belli esset :legatos ad Antiochū
mittūt :qui eū adulatōe magnitudis ī romana bella spe
societatis uniuersæ Græciæ impellerēt.

IVSTINI HISTORICI LIBER. XXXI.

Anno ante cur. xpt. 204.

MORTVO Ptolemæo Philopatre rege ægy-
pti contemptaq; paruuli filii eius ætate:qui
ī spem etiā regni relict⁹ præda domesticis
erat Antioch⁹ rex Syriæ occupare ægyptus
statuit. Itaq; phœnices cæterasque Syriæ quidem sed iu-
ris ægypti ciuitates cum iuasisset: legatos ad eus senatus
mittit:qui denunciarēt ei abstinere a regno pupili postre-
mis patris precibus fidei suæ traditi:quib⁹ spretis ite-
rē tēpore alia legatio supuenit:quæ omīssa pupili p̄sōa
ciuitates iure belli factas populi romani ī integrū resti-
tui iubebat. Abnuenti bellum denūciat: quod ille facile
susceptū īfeliciter gessit. Eodem tēpore & nabis tyrānus
mītas græciæ ciuitates occupauerat. Igit⁹ senat⁹ ne eodē
tempore duplici bello romanæ vires detinerētur: scripsit
Flaminio:si ei videat⁹:sicuti Macedoniam a Philippo ita
græciā a Nabide liberaret. Ob quā causam impiū ei
progratū est. Terribile quippe Antiochi bellū Annibalis
nomē faciebat:quē æmuli ei⁹ occultis mādati cū Antio-
cho inisse societate apud romanos crīnabant: negantes
eū æquo animo sub legib⁹ viuere assuetū impio & im-
moderata licētia militare:semperq; tædio q̄tis urbanæ

nouas belli causas circūspicere .quæ & si falsa nunciata
 fuissent apud timētes tamē pro veris habebant. Deniq;
 senatus metu p̄cussus ad speculādos actus Annibalis le
 gatum ī africanam Serulium mittit . eiq; tacitis mādati
 pr̄cepit: vt si posset eū per æmulos ei⁹ iterficeret: metu
 que iūsi noīs tandem populū romanū liberaret. Sed res
 Annibales nō diu latuit uirū ad p̄spiciēda cauendaque
 picula peritū: nec min⁹ ī secūdis aduersa q̄ in aduersis
 secūda cogitantem . Igit̄ cum tota die ī oculis principū
 legatiq; romani ī foro Carthagiensiu obseruat⁹ ī supre
 mū fuisset: a propinquante vespe equū conscēdit : & rus
 urbanū quod prope littus maris habebat ignaris seruis
 iussisq; ad portas diuertētes opperiri contēdit. habebat
 ibi naues cū remigib⁹ occulto sinu littoris absconditas
 erat etiā grandis pecunia in eo agro pr̄parata : vt
 cū res exegisset nec facultas fugas nec iōpiam moraret̄
 Lecta igit̄ seruorū iuuentute : quorū copiam italicorū ca
 ptiuorū numerus augebat: nauem conscēdit: cursumque
 ad Antiochū dirigit . postera die ciuitas p̄cipem suum
 ac tū tēporis consulem ī foro expectabat: quem vt profe
 ctū nūciatū est nō aliter q; si vrbs capta esset: oēs trepida
 uere exitiosamq; sibi fugā ei⁹ minati sūt. Legat⁹ uero ro
 māus q̄si bellū ias illatū italiæ ab Annibale esset: tacitus
 Romā reuertit̄: trepidūq; nūciū refert. Interis flamini⁹
 ī gracia iūcta cū q̄busdam societib⁹ societate Nabides
 tyrānus duob⁹ contiuis p̄aliis subegit : & grauer fra
 ctū velut exanguis ī regno reliq; : sed libertate gracia
 restituta reductis ab vrbib⁹ p̄sidis cū Roman⁹ exerci
 tus ī Italiam reportatus esset velut vacua rursus possessi
 one sollicitat⁹ m̄stas ciuitates repētino bello iuasit: q̄bus
 rebus extriti Achæi ne uicinum malū etiam ad se serpet
 bellū aduersus Nabidem decernūt: ducemq; prætorem

suum Philopomenē insignis industriæ viæ constituūt . cuius ī eo bello tāta uirtus enituit : vt opiniōe omnium compararet Flaminio Romano imperatori . Eodem tēpore Annibal cum ad Antiochum peruēisset : velut deorū munus excipitur : tantusq; eius aduētū ardor aīs regis accessit vt nō tam de bello q̄ de præmijs victoriæ cogitaret . sed Annibal cui nota romana virtus erat : negabat opprimi romanos nisi ī Italia posse . Ad hoc sibi centū naues & decem milia peditū & mille eqtes poscebat . Promittēs hac mānū nō mīus bellū q̄ gesserit Italiæ restauratur : & ī asiā regi sedēti aut victoriæ de Romanis : aut æqs pacis cōditiones relatur . Quippe & hispāis bello flagrantibus ducē tātum deesse . & italiæ notiorē sibi nūc q̄ pridē fuisse : sed nec Carthagiē q̄turam sociamq; ei se sine mora præbiturā . cū regi consilia placuissent : mittit Carthagiē vnus ex comitibus Annibalis : q̄ ī bellū cupidos hortetur . Annibalemq; cū copiis affuturū nunciet : nihil dicat partibus nisi animos Carthagiensium deesse : Asiæ & vires belli & sumptū præbiturā . hæc cū relata Carthagiensēs eēt nūcius ipse ab inimicis Annibalis comprædit . & p̄ductus ī senatū : cū iterogaret : ad quē missus esset : p̄uico ingenio respōdit se ad vniuersū senatū missū . Nec enim hoc opus singulorū sed vniuersorū esse : dū multis diebus deliberant an eum Romā ad purgandā publicā cōscientiam mittit : tacitō conscēsa naue ad Annibalē reuertit quo cognito Carthagiensēs statim romam legatus deferrunt . Romani quoq; ad Antiochū legatos misere : qui sub spe legatiōis & regis apparatū specularent : & Annibales autē Romāis mitigaret : aut assiduo colloquio suspectus ītū sumq; regi faceret . Itaq; legati cū ephesi cōuenissent ad Antiochū mādata ei senatū tradūt . Dū responsum expectat oībus diebus assidui cū Annibale fuerunt : dicentes

94
timide eū a patria recessisse: cū pacē romāi nō tam cum
republica q̄ cū eo factam sūma fide custodiāt: nec bella
eū Romanorū magis odio q̄ patriæ gessisse : cui ab opti
mo quoq; etiam spirit⁹ ipse debebat . Has enī publicas
iter populos nō p̄uatas iter duces bellandi causas esse. ī
de res gestas ei⁹ laudare: quorum sermone lætus sapius
cupiduisq; cū legatis colloquit̄ . Ignar⁹ quid p̄ familiari
tate romana odiū sibi apud regē crearet. Quippe antio
ch⁹ taz assiduo colloq̄o recōciliatas cū romanis grācias
existimās nihil ad eū sicut solebat referre: exptemq; tott
us consilii & veluti hostes p̄ditoremq; suū odisse cœpit
quæ res tantū apparatus belli cessante imperatoria arte
corruptit. Senat⁹ mādata fuerāt: vt cōtentus termis asiæ
esset: ne ipsis īgrediēdi asiā necessitates impōeret: qui
bus sp̄retis nō accipiendū bellū statuisse sed īferendū di
cit̄: cuz frequent̄ de bello consiliū habuisset remoto An
nibale: tādemeū vocari iussisse: nō vt ex sentētia ei⁹ ali
qd ageret: sed ne p̄ ōnia eū spreuisse videret̄: omnibus
que progatis postremū īterrogasse : quo ille aiaduerso
ītelligere se p̄fessus est: nō qa egeat consilio sed ad sup
plēdum numerū sentētiarū se uocatū: tamē & odio Roma
norū & amore regis: apud quē solum tutū sibi exilius re
lictū sit: se uiaz gerēdi belli edifferturū. Venias deinde li
beratis deprecatus ē: nihil se aut cōsiliorū aut cœptorū
præsentiū p̄bare ait : nec sedē belli grāciam sibi placere
cū italia huberior rmatia sit . Quippe Romāos uici nō
nisi armis suis posse . Nec italiam aliē q̄ italicis uiribus
subigi. Siquidē diuersum cæteris mortalib⁹ esse illud &
belli géus & hominū aliis bellis plurimū momēti habere
priorē aliq̄m cepisse occasiōē loci tēporisq; agros rapu
isse urbes aliq̄s expugnasse: cū romano seu occupauerit
prior aliq̄ seu uiceris tū etiā cū uicto & iacēte luctandū

est. Quam ob rē siqs eos i italia laceffet suis eos opib⁹
suis uirib⁹ suis armis posse uincere: sicut ipse fecerit. sin
vero qs illis italia uelut fonte cesserit viriū proide falli
ac siqs amnes nō ab ipsis fontiu p̄mordis deriuare sed
concretis iam aq̄rum molib⁹ auertere vel exiccare uelit
hoc & secreto se cēuisse: utroq; ministeriū cōsiliū sui ob
tulisse. & nūc præsētib⁹ amicis ideo repetisse: ut scirent
oēs ratiōem cū romanis gerēdi belli: eosq; foris iuictos
domi fragiles esse. Pri⁹ namq; eos vrbe q̄ impio: prius
italia q̄ puicus exui posse. Quippe & a gallis captos &
a se prope deletos ēē: neq; se vnq̄ victū pusq̄ terris eoz
cesserit. Reuerso Carthagiē statim cū loco fortūas bel
li mutatas. Huic sentētiæ obtrectatores amici regis erāt
nō utilitatē rei cogitantes sed uerētes: ne p̄bato cōsilio
ei⁹ primū apud regē locus gratiæ occuparet. At Antio
cho nō tam cōsiliū q̄ auctor displicebat ne gloria uicto
riæ Annibalis nō sua ēēt. Omnia igit̄ uariis assētationū
adulatōnib⁹ corrupēbant: nihil cōsilio ul̄ rōne ageba
tur. Rex ipse p̄ hyemē i luxurias lapsus nouis quotidie
nuptiis dedit⁹ erat. Cōtra attilius romanus consul: q̄ ad
hoc bellū missus erat: copias arma cætaq; bello necessa
ria summa idustria parabat: ciuitates socias cōfirmabat
dubias illiciebat. nec alius exitus belli q̄ apparatus utri
usq; patris fuit. Itaq; p̄ma belli cōgressione cū cedentes
suos rex cerneret nō laborātibus auxiliū tulit: sed fugiē
tibus se duces præbuit: castraq; ditia uictoribus reliqt
Deide cū i Asiam præda romanis occupatis fugiēdo p̄
uēisset: pœnitere neglecti cōsiliū cœpit: reuocatoq; i ami
citiā Annibale oīa ex sentētia eius agere uelle dicit. ite
rim nunciat̄ ei huiū Neneuiū romanū ducē cū octogī
ta rostratis nauibus i bellum nauale a senatu missum
aduētare: quæ res illi restituēdæ fortunæ spē dedit. Itaq;

95-

priusq̄ sociæ ciuitates ad hostes deficerēt: decernere nauali prælio statuit: sperans cladē ī grācia acceptā noua posse uictoria aboleri. Annibali igit̄ tradita classe præliū committit: sed nec asiaz milites Romāis neq; naues eorū pares rostratis nauib⁹ fuere: mior tamē clades ducis solertia fuit. Romā nondū opio uictoriæ uenerat. & iccirco ī cōsulib⁹ creādīs suspēsa ciuitas erat: sed aduersus Annibalē duces q̄s melior q̄ africāi frater crearet̄: cū uicere pœnos op⁹ Scipionū sit! Creat̄ igit̄ consul Lucius Scipio: eiq; datur legatus frater Africāus: ut itelligeret Antioch⁹ nō maiorē fiduciam se ī Annibale uicto q̄ romanos ī uictore Scipiōe hēre. Traiciētibus ī Asiaz scipiōnib⁹ exercitū iam utrobq; profligatū bellum nūciatū est: uictumq; Antiochū terrestri Annibalē nauali bello iuenerūt. Primo igit̄ aduētū eorū legatos pacē petētē ad eos Antioch⁹ mittit: peculiare donū Africāo ferentes ipsius filiū: quem rex paruo nauigio traicientē ceperat. Sed Africanus p̄uata beneficia a rebus publicis segregata dixit: aliaq; eē patris officia: alia patriæ iura: quæ nō liberis tantū uerū etiā uitæ ipsi præponātur. Proinde gratū se mūus accipe: p̄uatoq; impēdio mūificētiaz regis respōsus: quod ad bellū pacemq; p̄tēat: nihil neq; gratiæ dari neq; de iure patriæ decidi posse respōdit. Nam neq; de redimēdo filio vnq̄ tractauit: nec senatū de eo agere p̄misit: sed ut dignum maiestate ei⁹ erat: armis se recepturum filium dixerat. Post hęc leges pacis dicūtur: ut Asia Romanis cederet: contētus Syriæ regno eēt naues uniuersas captiuos & transfugas traderet: sumptumq; omnē belli Romanis restitueret: quæ cū nunciata Antiocho eēt nondum ita uictum se eē respondit: ut spoliari se regno pateret̄: belliq; ea irritamēta non pacis blandimēta eē. Igit̄ dum ab utroq; bellū pararet & ingressi

Asiam romani Ilion uenissent mutua gratulatio iliensium ac romanorum fuit. Iliensibus Aeneam ceterosque duces a se profectos: Romanis se ab his procreatos referentibus tantaque letitia omnium fuit: quanta esse post longum tempus iter parantes & liberos solet. Iuuabat Ilienses nepotes suos occidite & Africa domita: & Asiam ut auitum regnum uedicare optabile Troiae ruina fuisse dicentes: ut tanta felicitate renasceretur. Contra Romanos auitos lares & incunabula maiorum tempore placque ac deorum simulacra inexplebile desiderium uidebat. Profectis ab illo Romanis Eumenes rex cum auxiliis romanis occurrit. nec multo post praelium & cum Antiocho commissum: cum in dextiore cornu pulsa legio romana maiore dedecore quam piclo ad castra fugerit. M. Amylii triginta milia ad tutelam castrorum relictis armare se milites suos & extra uallum progredi iubet. strictisque gladiis fugientibus mirari moritos dicens nisi in praelium reuertantur: infestiora que sua quam hostium castra inuenturos. attenta tanto piclo legio comitantibus comilitonibus que fugere eos prohibuerat: in praelium reuertitur: magnaque caede adita initium uictoriae fuit. Caesa hostium. l. milia. capta. xi. milia. Antiocho pacem petenti nihil ad superiores condiciones additum. Africae praedicatione neque romanos si uincantur animis minui: neque si uincantur secundis rebus ifolescere: captas ciuitates inter socios diuisere: munere romani aptiore Asiam quam possessiones uoluntarias iudicantes. Quippe uictoriae gloriam Romano non uedicadam: opum luxuriam sociis reliquendam.

IVSTINI HISTORICI LIBER .XXXII.

AETOLI Qui Antiochum in bella romana impulerat uicto eodem soli aduersus romanos & uiribus impares & omni auxilio destituti

96

remanferāt: nec mīto post uicti libertatem : quam illiba
tam aduersus dominationē Atheniēſium & Spartanorū
iter tot græciæ ciuitates ſoli retiuerant: amiſerūt . Quæ
condicio tāto illis amarior q̄nto ſerior fuit: reputātibus
tempora illa: q̄bus tantis Perſarū opibus domeſticis uiri
b⁹ reſtiterant: q̄bus galloꝝ uiolētias Aſiæ Italiæq; terri
bilem Delphico bello fregerant: quæ ſola glorioſa recor
datio maius deſideriū libertatis augebat. Dū Hæc agū
tur medio tēpore iter Meſſenios & Achæos de principa
tu primo cōtentio: mox bellū ortū ē. i eo nobilis Achæo
rum Philopomenes impator capit: nō q̄a pugnādo uitæ
parceret. ſed dū ſuos i præliū reuocat: i tranſitu foſſæ e
quo præcipitatus a multitudine hoſtium oppreſſus eſt .
Quem iacētem Meſſenii ſeu metu uirtutis uel uerecun
dia dignitatis iterficere auſi nō fuerūt. Itaq; uelut i illo
omne bellum confeciffent : captiuū per uniuerſam ciui
tatē i modū triumphi circūduxerūt: effuſo obuiaz popu
lo ac ſi ſuus nō hoſtiū impator aduētaret: nec uictores
Achæi auidi⁹ uidiffent q̄ uictū hoſtē uiderūt. Igitur eū
dem i theatrū duci iuſſerūt: ut oēs contuerētur : quē po
tuiſſe capi icredibile ſigulis uidebat. Deide i carcerem
deducto uerecūdia magnitudis ei⁹ uenenū ei dederūt :
quod ille læt⁹ ac ſi uiciffet accepit: quæſito pri⁹ an Ligo
rias præfect⁹ Achæoꝝ: quem ſecūdam a ſe eſſe ſcientia
rei militaris ſciebat: icolūis effugiſſet. Quem ut accepit
euaſiſſe nō i totū dicēs conſultū male Achæis expirauit
nec mīto poſt reparato bello Meſſenii uicunt: pœnaſq;
iterfecti Philopomenis pepēderūt. Interea i Syria rex ā
tioch⁹ cū graui tributo pacis a Romanis præmeret: &
uictus oneratusq; eſſet ſeu iopia pecūiæ compulſ⁹ ſeu
auaritia ſollicitat⁹ q̄a ſperabat ſe ſub ſpecie tributariæ
neceſſitatis excuſatus ſacrilegia commiſſurum adhibito

exercitu nocte templū didymxi Iouis aggredit̃: q̃ re p
dita concursu icolar̃ cū omni militia interficit̃. Romae
cū multae gr̃ciae ciuitates questus de iniuriis Philippi
regis Macedonū venissent: & disceptatio ī senatu inter
Demetriū Philippi filiū: quem pater ad satisfaciendum
senatui miserat: & legatos ciuitatum esset: turba querela
rū confusus adolescens repēte obticuit. Tūc senatus ve
recūdia ei⁹ motus: qua p̃uatim etiam antea: cū obses ro
mæ esset: car⁹ omnibus fuerat: causam illi donauit atq;
ita modestia sua Demetrius veniam patri non iure de
fensionis sed patrocinio pudoris obtinuit: quod ipsi de
creto senatu significatū est: vt apparet nō tam absolutū
regem q̃ donatū filio patres: quæ res Demetrio nō gra
tiam legationis sed odiū obrectationis comparauit. nā
apud fratrem Perseū æmulatio illi īuidiam contraxit: &
apud patres nota absolutionis causa offensa fuit īdignā
te Philippo plus momēti apud senatū p̃sonam filii q̃ au
ctoritates patris ac dignitates regiae maiestatis habuisse
Igit̃ Perse⁹ p̃specta patris ægritudine quotidie absentes
Demetriū apud eū criminari: & p̃mo iūsum post etiā sus
pectū reddere: nūc amicitia Romanor̃: nūc p̃ditionē ei
patris obiectare. Ad postremū īfidias sibi ab eo paratas
configit: ad cui⁹ rei p̃bationē imittit iudices: testes subor
nat & faciūs: quod obicit admittit: q̃bus reb⁹ patre cō
pulsio ad parricidiū funestas oēs regias facit: occiso De
metrio sublatoq; æmulo non negligētior tantū Perseus
ī patres ver̃ etias & cōtumacior erat nec h̃eredes regni
sed reges segregabat. His reb⁹ offensus Philipp⁹ impa
tienti⁹ ī dies mortē Demetrii dolebat: tūc & īfidias se cir
cumuentū suspicari: testes iudicesq; torquere: Atq; ita
cognita fraude nō miūs scelere p̃sei q̃ īnoxia Demetrii
morte cruciabat̃: p̃egissetq; vltionē: nisi pr̃uētus esset.

Nas breui post tempore morbo ex ægritudine contracto
 decessit: relicto magno belli apparatu aduersus romanos
 quo postea Perse^{us} usus est. Nas & gallos Scordiscos ad
 belli societates ppulerat: fecissetq; romanis graue bellū
 nisi decessisset. Nanq; galli bello aduersus Delphos in
 feliciter gesto ī quo maiorē vis numinis q̄ hostiū sense
 rant amisso breno duce pars ī asiaz pars ī Traciā extor
 res fugerant. Inde per eadē vestigia q̄ venerant: antiq̄s
 patriam repetiuere. Ex his pars quædas ī cōfluēte Dāu
 bii & sabii consedit: cordiscosq; se appellari uoluit. Teto
 sagi aut cū ī antiq̄m patrias tolosam venissēt: cōpræhen
 siq; pestifera lue eēnt: nō p̄us sanitatē recupauere q̄ aru
 spicū responsis moniti aurū argētumq; bello sacrilegis
 que quæsitū ī Tolosensē lacū mergerēt. Quod omne ma
 gno post tēpore cæpio romanus cōsul abstulit: fuere au
 ri pondo cētum decē milia: argēti pondo quinquies decies
 centum milia. Quod sacrilegiū causa excidii Cæpioni ex
 ercituq; ei^{us} postea fuit. Romanos quoq; Cymbrici belli
 tumult^{us} velut vltor sacra pecuniæ insecut^{us} ē ex gēte Te
 tosagorū nō mediocris populus prædæ dulcedie illyricus
 repetiuit: spoliatisq; Istriis ī panonia cōsedit: Istriorū gen
 tē fama ē originē a colchis ducere: missis ab Aeeta rege
 ad argonautas raptoremq; filia psequēdos. q̄ vt a pon
 to itrauerūt ist^{riæ} alueo Sabii flumīs penit^{us} inuecti uesti
 gia argonautarū insequētes nanes suas humeris p̄ iuga
 montiū vsq; ad littus Adriatici maris transtulerunt: co
 gnito q̄ argonautarū iidem p̄pter longitudiē nauis p̄o
 res fecissent: quos ut auēctos colchi n̄ repiūt siue metu
 regis siue tædio longæ nauigatiōis iuxta aq̄legias cōse
 dere. Istriq; ex vocabulo amnis: quo amari cōcesserāt ap
 pellati. Daci quoq; soboles getarū sūt: q̄ cū olore rege ad
 uersus Bastarnas male pugnassēt: ob ultionem segnicia

capturi somnū capita loco pedū ponere iussu regis cogebant: ministeriaq; vxorib⁹: quæ ipsi antea fieri solebāt facere. neq; hæc arte mutata sūt: q̄ ignominia bello accepta virtute delerent. Igit̄ Perseus cū impio Philippi patris successisset: oēs has gētes aduersus Romāos ī societatē belli sollicitabat. Interis iter Prusiam reges: ad quos Annibal post pacē Antiocho a Romais dataz pfugerat & Eūenē bellū ortū ē quod Prusias ānibalis fiducia rupto fœdere p̄or itulit: Nanq; Annibal cū ab Antiocho romani iter cæteras cōdicionēs pacis deditiōem eius de poscerēt admōitus a rege ī fugā versus cretā defertur vbi cū diu q̄tam vitā egiss& iuidiosumq; se p̄pter nimias opes videret amphoras plūbo repletas ī tēplo dianæ q̄si fortūæ suæ præsidia deposuit: atq; ita nihil de illo sollicita ciuitate: quoniam uelut pign⁹ opes ei⁹ tenebant: ad Prusiam cōtendit: auro suo ī statuis: q̄s secus portabat infuso ne cōspectæ opes uitæ suæ nocerēt. Deide cuz Prusias terrestri bello ab Eumene uict⁹ ēēt præhumq; ī mare trāstulisset: Annibal nouo cōmento auctor uictoriae fuit. Nā omne serpētīnū gēus ī fictiles lagenas conici iussit: medioq; praelio ī naues hostiū mittit. Id p̄mū ponticis ridiculū visum fictilibus dimicare: q̄ ferro ne queant. Sed ubi serpētib⁹ repleti naues cœpere ancipiti piculo circūuētī hosti uictoriam cessere: quæ ubi romæ nūciata sūt: missi a senatu sūt legati: q̄ utrunq; reges ī pacem cogerēt: Annibalemq; de poscerēt: sed Annibal recognita sumpto ueneno legatiōem morte præuēit. Insignis hic ānus triū toto orbe maximorū imperatorū fuit mortibus ānibalis: Philopomēis & Scipionis africāi. Ex quibus cōstat ānibalem nec cum Italia cuz Romano tonātem impio contremuit: Nec cuz reuersus Carthaginem summū impiū tēuit: aū cubatē cœnasse aut plus sextario

98

uini idulſiſſe: pudicitiamq; eus tantam iter tot captiuas
habuiſſe: vt in Africa natū q̄s ui negaret. Moderationis
certæ ei⁹ fuit: vt cū diuerſarū gētiū exercit⁹ rexit: neq;
iſidiis ſuorū militū ſit petit⁹ unq̄ neq; fraude pdit⁹: cū
vtrunq; hoſtes ſæpe tētaſſent.

IVSTINI HISTORICI LIBER .XXXIII.

MINORE Quidē reꝝ motu romāi Macedo
nicū q̄ pūicū bellū geſſerūt : ſed tāto clari⁹
q̄nto nobilitate Macedōes pœnos antecēſſe
rūt. Nam cū gloria oriētis domiti & auxilijs
oīum regū iuuabant. Itaq; romāi & legiones plures nu
mero cōſcripſerūt: & auxilia a Maſiniſſa rege numidaz
cæterisq; ſocijs oībus acciuerūt. Et Eumēi regi Bityniæ
denūciatū: vt bellū ſūmis viribus iuuaret. Perſeo præ
Macedōicū exercitū iuictæ opionis decēni belli ſumpt⁹
a patre parat⁹ i theſauris & i horreis erat: q̄bus rebus
iſflatus & oblit⁹ fortunæ paternæ veterē Alexādri glorias
cōſiderare ſuos videbat. Prima cōgreſſio eq̄tū fuit: q̄ vi
ctor Perſeus ſuſpēſam omniū expectationem i fauores
ſui traxit: miſit tamen legatos ad cōſulem: q̄ pacem pete
rēt: quam patri ſuo Romāi etiam uictō dediſſent : impē
ſas belli lege uicti ſuſceptūs: ſed conſul Sulpit⁹ nō mi
n⁹ graues q̄ uictō leges dixit. Dū hæc agunt metu taz
piculoſi belli romāi: amyliū Paulū conſulem creat : eiq;
extra ordinem Macedonicū bellū decernūt: q̄ cū ad exer
citū ueniſſet: nō magnas moram pugnæ fecit. Pridie q̄
cōſereret bellū lūa nocte defecit: triſte id oſtendum Per
ſeo omnib⁹ præſagientibus: finemq; Macedonici regni
portēdi uaticinatib⁹. In ea pugna. M. Cato catōis orato
ris fili⁹ dum iter cōfertiffimos hoſtes iſigniter dimicat

equo delapsus pedestre praeliū aggredit̃. Nam cadētem
manipul⁹ hostiū cū horrido clamore uelut iacentem ob
trūcat⁹ circūsteterat. At ille cit⁹ corpore collecto ma
gnas strages addidit: cū ad unū opprimēdum undecun
que hostes cōuolarent dū proceꝝ quēdam petit gladi⁹
ei e manu elapsus ī mediam cohortem hostiū decidit: ad
quem recupandū umbone se ptegens īspectāte utroq;
exercitu inter mucrones se hostiū immerisit: recollectoq;
gladio mltis uulnerib⁹ exceptis ad socios cū clamore om
niū reuertit̃. hui⁹ audaciam ceteri imitati uictorias pe
pere. Perseus Rex fuga cū decem milibus talētum san o
thraciā defert̃: quē Cneus Octau⁹ ad psequēdum mis
sus a cōsule cū duob⁹ filiis Alexandro & Philippo cepit:
captumq; ad cōsules duxit. Macedōia Agarāo: q; p̃mus
ī eo regnauit vsq; ad Perseū trigēta reges habuit. Quo
rū suo regno fuit qdē annis nōingentis & viginti tribus
sed rex nō nisi centū nonagēta duob⁹ annis potita: Ita
cū ī dicionem Romanorū cessisset magistratib⁹ p̃ singu
las ciuitates cōstitutis libera facta est: legesq; qbus ad
huc utit̃ a paulo accepit. Aetolorū vniuersarū vrbiū sena
t⁹ cū coniugib⁹ & liberis: q; dubia fide fuerant romam
missus: ibiq; ne ī patria aliqd nouare diu detētus: ægre
que p̃ mltos annos legationib⁹ ciuitatū senatu fatigato
ī patriam q; que suam remissus est.

IVSTINI HISTORICI LIBER .XXXIII.

POENIS Ac Macedonib⁹ subactis ætolorūq;
uirib⁹ p̃cipū captiuitate debilitatis soli ad
huc ex gracia vniuersa Achæi nimis poten
tes tūc temporis Romāis videbantur: non
propter singularum ciuitatum nimias opes sed propter

conſpirationes vniuerſarū . Nanq; Achæi licet per ciuita-
 tes ueluti per membra diuiſi ſint unum tamē corpus &
 vnū imperiū habent: ſingularūq; urbiū pericula mutuiſ
 uiribus propiſant. Quæretibus igit̃ romanis cauſas bel-
 li tempeſtium fortūa querelas Spartanorū obtulit: quorū
 agros achæi propter mutuū odiū populabant. ſpartaniſ
 a ſenatu reſponſū eſt: legatos ſe ad iſpiciendas res ſocio-
 rū & ad iniuriam demendam i grāciam miſſuros: ſed le-
 gatis occulta mādata data ſūt : vt corpus Achæorū diſol-
 uerēt ſingulasq; vrbes proprii iuris facerent : quo faci-
 li⁹ ad obſeq̃a cogereñt : & ſi quæ vrbes cōtumaces eēnt
 frangerent . Igit̃ legati oīum ciuitatū p̃ncipib⁹ euocatis
 Corinthū vocatis decretū ſenat⁹ recitāt: quod cōſilii ha-
 beāt: aperiūt. expedire oībus dicūt: vt ſigulæ ciuitates le-
 ges ſuas & iura ſua hēant . Quod vbi oībus inotuit ue-
 lut i furores verſi uniuerſum pegrinū populū trucidāt
 legatos quoq; ipſos romanorū uiolaſſent : niſi audito tu-
 multu trepidi fugiſſēt. Hæc vbi romæ nūciata ſūt: ſtatī
 ſenat⁹ Mumio conſuli bellū Achæicum decernit: q̃ exem-
 plo exercitu deportato & oib⁹ ſtrenue p̃uſis purgādi co-
 piam hoſtib⁹ fecit. ſed achæi velut nihil negotii Roma-
 no bello ſuſcepſſent: Ita apud eos neglecta oīa & ſoluta
 fuere. itaq; prædā nō præliū cogitātes & uehicla ad ſpo-
 lia hoſtiū reportāda duxerūt: & coniuges liberofq; ſuos
 ad ſpectāda certamia i mōtib⁹ poſuerūt. Sed prælio cō-
 miſſo ante oculos ſuorū caſi: lugubre his ſpectaculū ſui
 & graues luētus memoriā reliqrūt. Coniuges quoq; &
 liberi eorū deſpectatoribus captiui facti præda hoſtiū fu-
 ere. urbs ipſa corynthus diruit: populus oīs ſub corona
 uendit : ut hoc exemplo cæteris ciuitatibus met⁹ nouarū
 rerū iponeret̃. Dū hæc agunt̃ rex Syrie Antioch⁹ Ptole-
 mæo maiori ſororis ei⁹ filio regi ægypti bellum infert :

Annus ante ari. xpt. 146

segni admodū & quotidiana luxūria ita marcido: vt nō
solū regīæ maiestatis officia itermitteret: uerū etiam sen
su hominis nimia sagina careret . Pulsus igit̃ regno ad
fratrem minorem Ptolemæū Alexandriæ confugit: par
ticipatoq; cū eo regno romam legatos ac senatū mittūt
Auxilia petūt: fides societatis implorant. mouere senatū
p̄ces frat̄ . Mittit̃ igit̃ legat̃ . P. Popilius ad Antiochū
q̄ abstinere eū ægypto aū si iam icessisset excedere iube
ret. Cū ī ægypto eū inuenisset osculumq; ei rex obtulit̃
set. (Nam coluerat iter cæteros. P. Popiliū Antioch̄ cū
Romæ obses esset) Tunc Popylius faceffere interim pri
uatam amicitia iubet: cū mādata patriæ itercedāt : plato
que senat̄ decreto & tradito cū cūctari regem uideret
cōsultationēq; ad amicos referre: ibi Popilī virga: quā
ī manu gerebat amplo circulo iclusū: vt amicos capet cō
sulere iubet: nec p̄us ide exire q̄ responsū senatui daret
aū paces aut bellū cū Romanis habitur̄ . Adeoq; hæc a
speritas aimū regis fregit: vt paritur̄ se senatui respon
deret. Reuers̄ ī regnū Antioch̄ decedit: relicto paruu
lo admodū filio: cui cū tutores dati a poplō essēt: patru
us eī Demetrī: q̄ obses romæ erat: cognita morte An
tiochi fratris senatū adiit: obsidemq; se uiuo fratre uenit̃
se: quo mortuo cuī obses sit se ignorare . Dimitti igit̃
se ad regnū petendū æquū esse: quod sicuti iure gentiū
maiori fr̄i cesserit: ita nunc sibi q̄ pupillū ætate aŋcedat
deberi: cū se nō dimitti aiaduert̄er̄et a senatu tacito iudi
cio tutī apud pupillū q̄ apud eū regnū futur̄ arbitran
te specie uenandi ab vrbe profectus : hostis tacit̄ : cū su
gæ comitib̄ nauem conscendit . Delat̄ ī Syriæ secūdo
fauore omniū excipit̄ : regnūq; & occiso pupillo a tuto
rib̄ tradit̄ . Eodes tempore ferme Prusias rex Bithyniæ
consiliū cepit iterficiēdi Nicomedis filii: dum consulem

100

studet minorib⁹ filiis: quos ex nouerca eius suscepit & romæ habebat: Sed res adoloscanti ab his: q³ facinus suscepant prodiç: hortatiq³ sūt: vt crudelitate patris pro uocat⁹ occupet isidias: & in auctore retorqueat scel⁹ nec difficilis psuasio fuit. Igit^r cū accit⁹ in patris regnū venisset: statim rex appellat^r: Prusias regno spoliatus a filio puatusq³ reddit: etias a seruis deserit: cū in latebris ageret nō minori scelere q̄ filiū occidi iusserat a filio iter ficitur.

IVSTINI HISTORICI LIBER .XXXV.

DEMETRIVS Occupato Syrie regno nouitatis suæ odiū periculosū ratus ampliare fines regni statuit. etiā opes augere finitimosq³ bellis. Itaq³ Ariarathi regi Cappadocia³ propter fastidiats sororis nuptias isestus fratre ei⁹ Holoferne p^r iniuriam regno pulsū supplicē recepit: Datumque sibi honestū belli titulū gratulat⁹ eū restituere i regnū statuit. Sed Holofernes ingrato aīo inita cū Antiochensib⁹ pactione offensus tūc a Demetrio pellere ips³ regno: a quo restituebat^r: consiliū accepit. Quo cognito Demetrius qdē vitæ ei⁹ ne Ariarathes metu fratni belli liberaretur: pepcit ipsum aut compræhēsū vincitū seleucia³ custodiri iubet. Nec Antiochēses indicio triti a defectione destiterūt. Itaq³ adiuuātib⁹ & Ptolemæo rege ægypti & Athalo rege Asia³ & Artarathe rege Cappadocia³ bello a Demetrio lacestitis subornat Prōpalū quēdam fortis extremæ iuuenē: q³ Syria³ velut patnus regnū armis repperet: & ne qd contumelia³ deesset nomē ei Alexādri iducit^r: genitusq³ ab antiocho rege dicit^r. Tantum odius Demetrii apud omnes erat: vt æmulo eius nō vires regiae

Anno ante xvi⁹ xxi. 171.

Anno ante chr̄i Xpi. 150.

tantum :vex̄ etiam generis nobilitas confes̄u omniū tri
bueret̄. Igitur Alexander admirabili varietate rex̄ p̄stia
rū fordiū oblit̄ totius ferme orientis uiribus succinct̄
bellū Demetrio infert uictūq; uita pariter ac regno spo
liat: quanq̄ Demetrio nec aīmus ī pulsando bello defuit
Mam & p̄mo pr̄lio hostē fugauit :& regib̄ bellū resti
tuētibus multa milia cecidit ī acie. Ad postremū tamē in
uicto aīo iter confertissimos fortissime dimicans cecidit
Initio belli Demetrius duos filios apud hospitem suum
Gnidiū cuz magno auri pondere demādauerat: ut belli
piculis eximerent̄ :& si ita fors tulisset: vltiōi patr̄næ ser
uarētur. Ex his maior Demetrī annos pubertatis egres
sus audita Alexandri luxuria: quē ī speratā opes & aliēx
felicitatis ornāmēta velut captiuū iter scortorū greges
desidē ī regia tenebant: auxiliātib̄ Cretēsisibus secuz̄ ac
nihil hostile metuētē aggređit̄: Antiochēses quoq; ue
terem patris offensaz̄ nouis meritis correcturi se ei tra
dūt. sed & milites patr̄ni fauore iuuenis accensi p̄oris sa
cramēti religionē noui regis superbiā pr̄ferētes signa
ad Demetriū transferūt :atq; ita Alexāder non minori
īpetu fortunā desertus q̄ elatus p̄mo pr̄lio uictus iter
ficit̄: deditq; p̄enas & demetrio: quē occiderat: & antio
cho cuius mētus originē fuerat.

Anno ante chr̄i Xpi. 146.

IVSTINI HISTORICI LIBER .XXXVI.

RECUPERATO Paterno regno Demetrī
& ipse rex̄ successu corrupt̄ vitis adolescē
tiā in segnitie labit̄: tantumq; contēptum a
pud oēs iertix̄ quantum odiuz̄ ex supbia pa
ter habuerat: contraxit. Itaq; cū ab impio eius passim ci
uitates deficerēt ad abolēdam segnitix̄ maculam belluz̄

parthis iſerre ſtatuit: cuius aduētum nō iuiti oriētis po-
 puli uidere: & ppter Arſacidæ regis Parthorū crudelita-
 tē: & q̄ veti macedonū impio noui populi aſſueti ſupbi-
 am idigne ferebant. Itaq; cū & perſarū & Elimæorum Ba-
 ctrianorūq; auxiliis iuuaret; mulus præliis Parthos fu-
 dit. Ad poſtremū tamē pacis ſimulatione decept⁹ capit⁹
 traductusq; p̄ ora ciuitatū populis qui deſcierant i ludi-
 briū fauoris oſtēdit. Miſſus deide i hyrcanias benigne
 & iuxta cultū priſtiæ fortunæ habet. Dū hæc agunt: in-
 terim in Syria Triſo q̄ ſe tutorē Antiocho Demetrii p̄ui-
 gno ſubſtitui a popſo laborauerat: occiſo pupillo regnū
 Syriæ iuadit. Quo diu potit⁹ tandē exoleſcēte fauore re-
 cētis imperii ab Antiocho puero admodū Demetrii fra-
 tre q̄ i aſia educabat bello vincitur. ruruſque regnum
 ſyriæ ad ſobolem Demetrii reuertitur. Igitur Antiochus
 memor q̄ etiam pater propter ſuperbiam inuiſus & fra-
 ter propter ſegnitiem contemptus fuiſſet: ne in eadem
 vitia icideret: accepta i matrimonium Cleopatra uxore
 fr̄is ciuitates: quæ initio fratni impii defecerāt: ſūma i
 duſtria p̄ſequit⁹: domitasq; rurs⁹ regni t̄m nis adiecit
 Iudæos quoq; q̄ i macedonico impio tub Demetrio pa-
 tre armis ſe i libertatem vendicauerāt: ſubigit. Quorum
 vires tantæ fuere: vt poſt hūc nullū Macedonum regez
 tulerit: domesticisq; impiis vſi ſyriæ magnis bellis in-
 feſtauerit: Namq; iudæis origo damascena: quæ ſyriæ
 nobiliſſima ciuitas eſt: vnde & a ſyriis regib⁹ gen⁹ ex re-
 giã Semyramide fuit: nomē vrbi a damasco rege iditū
 i cui⁹ honore ſyrii ſep̄chrū Arathis vxoris ei⁹ pro tem-
 plo coluere: deamq; exide ſanctiſſimæ religionis habent
 Poſt Damascus Habraham Moſes Iſrahel regez fuere
 Sed Ieruſalez felix decē filioꝝ p̄uentus maioribus ſuis
 clariorē fecit. Itaq; populū i decem regna diuiſum filiis

*Evocū gluvimovū in ve-
 bus iudean ſpectantibus
 Juſtinu' ſonuit Pererius
 Commentarii ſui in Dani-
 elu' cap. 4.*

tradidit: oēsque ex nomine Iudæ: quæ post diuisiones decesserat Iudæos appellauit: colique eius memoria ab omnibus iussit. Eius portio omnibus accesserat: minusque iter fratres ætate Ioseph fuit: cuius excellēs ingenium veriti fratres clam interceptum peregrinis mercatoribus uendiderunt: A quibus deportatus in ægyptum cum magicas ibi artes sollerti ingenio percipisset: breui ipsi regi percarus fuit. Nas & prodigiorum sagacissimus erat: & somniorum primus intelligentias condidit: nihilque diuini iuris humanique ei incognitum uidebatur. A deo ut etiam sterilitatem agrorum ante multos annos prouiderit prouissetque omnis ægyptus fame nisi monitu eius rex edicto seruari per multos annos fruges iussisset: Tantaque experientia eius fuerunt: ut non ab homine sed a deo responsa dari uiderentur. Filius eius moyses fuit: quem etiam præter paternæ scientiæ hereditatem formæ pulchritudo commendabat. Sed cum scabiem ægypti & pruriginem paterentur responso moniti eum cum agris: ne pestis ad plures serperet: terminis ægypti pellunt. Dux igitur exulum factus sacra ægyptiorum furto abstulit: quæ repetentes armis ægypti domum redire temptantibus compulsi sunt: Itaque Moyses damascena patria antequam repetita montem synaem occupat: in quo septem diebus ieiunio per desertam arabiam cum populo suo fatigatus cum tandem uenisset septimum dierum more gentis sabbatum appellatum in omni æuum ieiunio sacrauit: Quoniam ille dies famem illis errorumque finierat. Et quoniam metu contagionis plures se ab ægypto mēnerant: ne eadem causa iuuisi apud icolas foret: cauerunt: ne cum peregrinis comunicarent: quod ex causa factum paulatim in disciplinam religionemque conuertit. Post moysen etiam eius filius Aruas sacerdos sacris ægyptiis mox rex creatus. Sempiternaque exinde hic mos apud iudæos fuit: ut eosdem & reges & sacerdotes haberent: quorum iustitia religionem permixta incredibile quantum coaluere opes genti ex

vēstigalibus opobalsami creuere: quod ī his tantū regio
 nib⁹ gignitur. Est nanq; vallis quae contiuis montibus
 velut muro quodā cicta ad istar castroz claudit spaciū
 loci ducenta milia iugera noīe hierico dicit: ī ea silua est
 & hubertate & amoenitate īsignis. Siqdem palmeto & o
 pobalsamo distiguit: & arbores opobalsami formā simi
 lē pyceis arborib⁹ habēt: nisi q̄ sūt humiles magis: & in
 vīearū more excolunt. Hec certo tēpore anni balsamus
 sudāt: sed nō mior loci ei⁹ opacitatis q̄ hubertatis admi
 ratio est. Quippe cū toto orbe regiōis ei⁹ ardētissim⁹ sol
 sit: ibi tepida aeris natalis quādā ac ppetua opacitas iest
 In ea regiōe lat⁹ lacus ē: q̄ ppter magnitudiez & aquae
 īmobilitatē mortuū mare dicit. Nas neq; vētis mouet
 resistēte turbinibus bitumie: quo aq̄ oīs stagnat. Neq;
 nauigatiōis patiēs ē: quoniā oīa vita carētia ī pfundus
 mergunt: nec matiaz vllā sustiet: nisi quae a lumie illu
 stret. Primus Xerxes rex p̄sarū Iudzoz domuit. Postea
 cū ipsis p̄sis ī dicionē Alexādrī magni venere: diuq; ī po
 testatē macedōici impīi fuere a demetrio cū descuiisset
 amicitia romāoz petita p̄mi oīuz ex orientolib⁹ libertatē
 receperūt: facile tunc Rōanis de aliēo largiētib⁹. Per ea
 dē tēpora: qbus ī Syria regni mutatio iter nouos reges
 alīnabat: ī Asia rex Athal⁹ florētissimū & ab Eūene pa
 truo acceptū regnū cādib⁹ amicoz & cognatoz suppli
 ciis foedabat: nunc matrē anū nūc Beronycē spōfaz ma
 leficius eoz necatas cōfingēs. Post hanc scelestā violētiaz
 rabiē squalidā vestē sumit. barbā capillumq; ī modū re
 oruz sūmitit. nō ī publicū pdire nō populo se ostēdere
 nō domi lætiora conuiuia inire aut aliquod signuz sani
 hoīs habere. p̄sus vt p̄enas p̄edere manib⁹ iterfectoz
 videret. Omissa deīde regni admīstratiōe hortos fodie
 bat gramia semīabat: & noxia īnoxīs permiscebat eaq;

oīa venēi succo ifecta velut peculiare mun⁹ amicis mit
 rebat. ab hoc studio aerariæ artis fabricæ se tradidit: cæte
 risq; fingēdis & ære fundēdo procudēdoq; oblectat̃. ma
 tri deīde sepulchrū facere iſtituit. cui operi itētus mor
 bū ex solis ardore cōtraxit: & septima die decessit. huius
 testamēto hæres popl⁹ roman⁹ tūc iſtituitur. Sed erat
 ex Eumene Aristonic⁹ nō iusto matrimōio sed ex pēlice
 Ephesia Citharistæ cuiusdam filia gēitus: q̃ post mortē
 Athali velut patnum regnū iuasit asias. Cū mīta secun
 da prælia aduersus ciuitates quæ metu rōanorū se trade
 re ei nolebant fecisset: iustusq; rex iam videret̃: Asia lici
 nio Crasso cōsuli decernit̃: q̃ itentior Athalicæ præde q̃
 bello cū extrēo anni tēpore iordiatæ acie præliū cōferuis
 set. vict⁹ pœnas inconsultæ avariciæ sanguine dedit. In
 hui⁹ locū missus Perpēna cōsul prima congressione Ari
 stonicū supatū in potestates suas redegit: athalicasq; ga
 zas hæreditarias populi romai nauib⁹ impositas Romā
 deportauit. Quod ægre ferēs successor ei⁹ March⁹ Aq
 lius consul ad eripiendū Aristonicū Perpēnæ perēne ue
 luti sui poti⁹ triumphī munus esse deber̃: festiata velo
 citate contēdit. Sed cōtētione consulū mors Perpēnæ di
 remit: Sic asia facta romanorū cū opib⁹ suis vitia quoq;
 Romam trāsmisit.

IVSTINI HISTORICI LIBER .XXXVII.

CAPTO Aristōio massilēsses pro Phocēsi⁹
 conditoribus suis: quoq; vrbem senatus & ō
 ne nomē: quod & tūc & ante Antiochi bello
 ifesta contra populū romanū arma tulerāt
 deleri iusserat: legatos romā misere deprecātes: ventāq;
 huius a senatu obtinuere. Post hæc regibus: qui aduersus

Aristonicū auxilia tulerāt :praemia p̄soluta Mithridati pontico Syria minor : filiis Ariarathis regis cappadociæ q̄ eodem bello ceciderat lycaonia & cilia data :fidelior que popul⁹ romāus ī sociū filios q̄ mater ī liberos fuit Quippe huic paruulo auctū regnū:inde uita adempta. Naāq; laodice ex numero sex filioꝝ:quos viribus sexus ex ariarathe rege susccpat:timēs ne diutina regni admīnistratiōe adultus q̄busdam potiret̄ : quinq; parricidiali veneno necauit:vnū paruulum sceleris matris cognatorum custodia eripuit: q̄ post necem Laodices (nam propter crudelitatem eam populus extinxerat) solus regno potitus ē .Mithridates quoq; repētina morte īterceptus filiū q̄ & ipse Mithridates dict⁹ ē:reliqt̄:cui⁹ ea postea magnitudo fuit:vt nō sui tantū temporis:veꝝ etiā sup̄ioris ætatis oēs reges maiestate supauerit:bellaq; cū romāis p̄.xlvi.ānos uaria victoria gesserit .Cū eū summi impatores Sylla Lucull⁹ cæteriꝝ ī sūma Cneus pompe i⁹ ita uicerūt :ut maior clariorq; resurger& istaurādo prælio :dāntsq; suis terribilior redderet̄ . Deniq; ad postremū nō ui hostili uict⁹ .sed uolūtaria morte in auito regno senex hærede filio decessit :hui⁹ futām magnitudīez etiā cælestia ostēta prædixerāt .Nam & quo genit⁹ est anno & eo quod regnare p̄mus cœpit: stela cometes p̄ utrunq; tēp⁹ septuagita dieb⁹ ita luxit:ut cælū oē cōflagrare uideret̄ .Nam & magnitudie sui q̄rtam partes cæli occupauerat:& fulgore sui solis nitore uicerat:& cū oriret̄ occūberetq; q̄ttuor spatiū horarū consumebat .Puer tutorū īsidias passus ē: q̄ eū fero equo impositū eq̄tare iaculariq; cogebant :q̄ conat⁹ cū eos fefelisset supra ætatē regēte equum Mithridatæ ueneno eū appetiuere . Quod metuēs Antidota sæpi⁹ bibit:& ita se aduersus īsidias exq̄sitionibus remedius stagnauit:ut ne uolēs q̄dē

Anno ante xp̄. 62.

senex ueneno mori potuerit . Timens deinde ne inimici quod ueneno nō poterāt:ferro pagerēt uenandi studiū finxit. quo propter q̄ttuor annos neq; urbis neq; ruris tecto vsus est:sed per siluas uagat⁹ est : & diuersis mōtiū regionib⁹ p̄noctabat :ignarif omnib⁹ qbus esset locis:assuet⁹ feras cursu aū fugere aut perseq̄ cū qbusdā etiam uirib⁹ congregi:qbus rebus & insidias uitauit : & corpus ad omnē uirtutis paciētiam durauit. Ad regni deide administratiōem cū accessisset statim nō de regendo sed de augēdo regno cogitauit. Itaq; Scythas iuictos ātea q̄ Sopyriona Alexādrī magni duces cū trigīta milibus armatorū deleuerāt:q̄ Cyrū p̄sarū regem cū ducen- tis milib⁹ armatorū trucidauerāt:q̄ Philippū macedonū regē fugauerāt:igēti felicitate p̄domuit .Auct⁹ igit̄ uirib⁹ pontū quoq; ac deiceps Cappadociā occupauit. Asiāz cū qbusdā amicis tacit⁹ a regno p̄fect⁹ nemie sciēte puagatus est. omniūq; vrbiū situs ac regiōes cognouit. Inde Bithynias trascēdit:& q̄si iam domus Asiāz oppor- tūa quæq; victoriæ suæ metat⁹ est. Post hæc ī regnū cū ias p̄uisse crederet̄ reuersus est:iuento paruulo filio q̄m p̄ absentiam eius laodice soror vxorq; enixa fuerat :sed iter gratulationem post longam peregrinationem aduē- tus sui & filii geniti uenēo p̄clitatus est. Siqdes laodice soror cū p̄uisse eū creder̄ & ī concubitus amicoꝝ p̄iecta q̄si admissum facinus maiore scelere tegere posset uene- nū aduentanti parauit .Quod cū ex ancila Mithridates cognouisset:facinus in auctores vindicauit. Hyeme deī de imminēte nō in conuiuio sed ī campo non ī vacationi- b⁹ sed ī exercitatiōib⁹ nec iter sodales sed iter æq̄les aū equo aut cursu aū uirib⁹ cōtendebat. Exercitū quoq; su- um ad parem laboris paciētiam quotidiana exercitatio- nē durabat: atq; ita iuict⁹ ipse ī expugnabilē exercitum

fecerat. Inita deide cū Nicomede societate Paflagoniam iuadit: victamq; cū socio diuidit:quam cū teneri a regi b^osenatui nūciatū ēēt legatos ad vtrunq; misit:q; gētes restitui ī p̄stinū statū iuberēt. Mithridates cū se parem iam magnitudini romanorū credert supbo responso hā reditariū patri suo regnū obuēnisse respondit :mirariq; se quā ei cōtrouersia relata n̄ fuerit sibi referāt. Nec ter rit^o minis Galatiaz quoq; occupat .Nicomedes quoniā se tueri iure nō poterat :iusto regi redditurus respōdit. Atq; ita filiū suū mutato noīe Philomenē Paflagonum regū nomīe appellat:& q̄si stirpi regīæ redidisset regnū falso noīe ten&. Sic ludibrio habiti legati romam reuertunt.

IVSTINI HISTORICI LIBER .XXXVIII.

MITHRIDATES Parricida nece vxoris au spicat^o sororis al̄ius Laodices filios cui^o vi rū Ariarathē regē cappadocīæ p̄ gordiū in sidus occiderat:tollēdos statuit : nihil actū morte patris existimās:si adoleseētes patrū regnum:cu ius ille cupiditate flagrabat occupassēt. Igit̄ dū in his oc cupationib^o versat̄:iterim Nicomedes rex Bithynīæ ua cuas morte regis cappadociam iuadit. Quod cū nuncia tū Mithridati fuisset p̄ simulationē pietatis auxilia soro ri ad pellēdum cappadocia Nicomedē mittit. Sed ias lao dice p̄ pactionē se Nicomedi ī matrimonius tradiderat Quod ægre ferēs Mithridates præsidia Nicomedis cap padocia expellit:regnūq; sororis filio restituit. egregiū prorsus factū nisi subsecuta fraus esset. Siqdē iteriectis dieb^o simulat se Gordiū:quo ministro vsus ī Ariarathe iterficiēdo fuerat:restituere ī patriam velle: sperans si

obfisteret adolefcēs :caufas belli futās: aut fi pmitteret
per eūdē filiū tolli poffe p quē iterfecerat patrē .Quod
vbi Ariarathes iunior moliri cognouit: idigne ferēs iter
feçtorē patris p auūculū potiffime ab exilio reuocari :i
gētem exercitū contrahit .Igit̃ cū i aciem eduxiffet Mi
thridates peditū octogīta millia equitū decēs millia cur
rus falcatos .dc.nec Ariarathi auxiliantib⁹ finitimis rē
gib⁹ mīores copiz efferēt :incertum belli timens confilia
ad infidias transfert .follicitatoq; iuvene ad colloquiu
cū ferrū occultatum iter fafcēs gereret fcriptatori :ab
Ariarathe regio more miffio curiofius vnū uentrē pte
ctanti ait:caueret ne aliud tælū iueniret q̃ quæreret: at
que ita rifu pteçtis infidiis euocatū ab amicis velut in fe
cretū fermonē fpectante vtroq; exercitu iterficic:regnū
cappadociæ octo ānoꝝ filio impofito Ariarathis nomine
additoq; ei reçtore Gordio tradit . Sed Cappadoces cru
delitate ac libidiē præfatorū vexati a Mithridate defici
ūt:fratremq; regis & ipm Ariarathes noie ab Asia ubi
educabat̃ reuocant:cū quo Mithridates prælium reno
uat:uictumq; cappadociæ regno expellit.Nec mīto poft
ex ægritudine adolefcēs collecta ifirmitate decedit.poft
hui⁹ mortē Nicomedes timēs:ne Mithridates acceffione
cappadociæ etiā bithyniam finitimas iuader&:subornat
puerū eximia pulchritudis q̃fi Ariarathes tres nō duos
filios gēiffet: q̃ a fenatu romāo patrū regnuz peteret.
Vxorem quoq; Laodicen romam mittit ad testimoniuz
triuꝝ ex Ariarathe fufceptoruz filiorum :quod ubi Mi
thridates cognouit:& ipfe pari impudentia Gordium ro
maz mittit:qui fenatu affereret puerū cui cappadociæ re
gnū tradiderat ex eo Ariarathe genitū:qui bello arifto
nico auxilia Romanis ferēs cecidiff& :fed fenat⁹ ftudia
reguz itelligēs aliena regna falſis noibus dare noluit:&

Mithridati cappadociam & Nicomedi ad solatium eius
 Paflagonias ademit, ac ne cōtumelia regum foret adem-
 ptū illis: quod aliis daret; uterq; popul⁹ libertati dona-
 tus ē. Sed cappadoces mun⁹ libertatis abnuētes negant
 viuere gētes sine rege posse. Atq; ita rex illis a sēatu Ari-
 obarzanes constituit. Erat eo tēpore Tigranes rex arme-
 niæ obses a parthis ante nō multū tēpus datus: nec oliz
 ab iisdē ī regnum paternū remissus. Hūc Mithridates
 ad societate Romāi belli quod oliz meditabat; pellicere
 cupiebat. Nihil igitur de offensa romanorum sentiētem
 p Gordiū impellit: vt Ariobarzani segni admodū bellū
 īferat: & neq; dol⁹ subesse videret; filias suam Cleopa-
 trā et ī matrimōiū tradidit. Primo ergo aduentu Tigna-
 nis Ariobarzanes sublatis reb⁹ suis Romam cōtendit.
 Atq; ita p Tigranē rursus cappadocia iuris ēē Mithri-
 datus coepit. Eodē tēpore mortuo Nicomede etiam filius
 ei⁹ & ipse Nicomedes regno a Mithridate pellit; q; cuz
 supplex Romas vēisset: decernit ī senatu: vt vterq; ī re-
 gnū suū restituat; ī quod tamē missi Aquilius Mallius &
 Malthinus legati. His cognitis mithridates societatem
 cū Tigrāe bellū aduers⁹ Romāos gestur⁹ iūgit. pactiq;
 īter se sūt: vt urbes agriq; mithridati: hoīes vero & quæ-
 cunq; auferre possēt: Tigrāi cederēt. Post hæc Mithrida-
 tes itelligēs q̄ntum bellū suscitaret & legatos ad Cymbros
 alios Gallogræcos & Sarmatas Bastranasq; auxiliū pe-
 titū mittit. Nā oēs has gētes cuz romanus meditaretur
 bellū uarus beneficior; munerib⁹ ias ante illexerat. Ab
 scythia quoq; exercitū vēire iubet: oēm q; oriētem aduer-
 sus Romanos armat. Non igit magno labore Aquiliū
 & malthinus asiano exercitu īstructos vicit: q; bus simul
 cū Nicomede pulsus ingenti fauore ciuitatus excipitur:
 multus ibi auri argētiq; studio veteruz regū magnusq;

belli apparatus iuenit: quibus instructus debita ciuitatibus publica & priuata remittit: & uacatione quinquenio concedit. Tunc ad concionem milites uocat: eosque uariis exhortationibus ad Romana bella siue asiana incitat. Quam orationem dignum duxi ei exemplum breuitati huius operis inserere: quam obliquam Pompeius Trogius exposuit. quoniam in Liuius & Salustius reprehendit: quod conciones directas pro sua oratione operi suo inserendo historiae modum ex cesserint. Optandum sibi fuisse ait: ut de eo liceret consuleri: bellum ne sit cum Romanis an pax habenda: quoniam uero sit resistendum impugnantibus: nec eos quidem dubitare quod spe uictoriae careant. Quippe aduersus latrones si nequeant pro salute: pro uitae tamen sua omnes ferrum strigere. Caeterum quae non id agitur: an liceat quiescere: non tantum animo hostiliter sed etiam praelio congressis consulere: quae ratione ac spe coepta bella sustineant: esse tamen sibi uictoriae fiducias: si sit illis animus. Romanosque uinci posse cognitum non sibi magis quam ipsis militibus: quod & in bithynia Aquilium & malthinum in capadocia fuderit. ac si quidem alia magis exempla quam sua experientia moueant: audire se a Pyrrho rege epiro non amplius quam quibus militibus macedonum instructo fusos tribus praefatis Romanos: Audire Annibalem sexdecim annos Italiae uictorem imoratum: & quoniam ipsa caperetur urbe: non Romanorum illi uires obstiterit: sed domestice aemulationis atque inuidiae studio. audire populos transalpine Galliae Italiae ingressos maximis eas plurimisque urbibus possidere: & latius aliquando solum finem quam in Asia: quae dicatur in bellis eosdem gallos occupasse: nec uictas solum dici Romam a gallis sed etiam captam ita ut unum illis montis tantum cacumen reliqueret nec bello hostem sed praecio remotum: gallorum autem nomen: quod saepe Romanos truit: in parte uirum suarum ipse habeat. Nam hos quod Asia incolunt gallos ab illis: quod Italia occupauerat sedibus.

tantū distare: originē q̄des ac virtutes genusq; pugnae i
 des habere: tantoq; his sagaciora eē ingēia q̄ illis :q̄nto
 longiori ac difficiliori spatio p̄ illyricū thraciamq; prodi
 erūt poene operiosior̄ transitis illoꝝ finib; q̄ vbi confede
 re possētis. Iam ipsas italiā audire se nunq; vt Roma cō
 dita sit satis illi pacatas sed assidue per oēs annos pro li
 bertate alios contra quosdam etiam pro iure imperii bel
 lis contiuis perseuerasse q; a multis ciuitatibus italiæ de
 letos romanoꝝ exercitus ferri a q̄busdā nouo contume
 liae more sub iugū missos. ac ne ueteribus immoreretur
 exēplis: hoc ipso tēpore vniuersam italiā bello marsico
 consurrexisse nō iā libertatem sed consortiū impiū cui
 tatisq; poscētem. Nec grauius uicio italiæ bello q̄ dome
 sticis p̄ncipum factionib; urbes p̄imi: mltioq; piculosius
 accessisse italico ciuile bellū: simul & a germāia cymbros
 immēsas illā feroꝝ atq; immitiū populoz̄ mora p̄cellae
 inūdassee Italiā: quoz̄ tā& si singula bella sustiere Romāi
 possent: vniuersis tamē obruant̄ vt ne uacatuos q̄dem
 bello suo putēt. Vtendū igit̄ occasione & rapiēda icrem̄
 ta viriū: ne se illis occupatis q̄uerit̄: mox aduers; uacu
 os & q̄etos mai; negociū habeāt. Non eis quærit̄ an ca
 piēda sint arma :sed utrū sua poti; occasiōe an illoꝝ. nā
 bellū eq̄dem iā tūc secū ab illis geri cōceptū: cū sibi pupil
 lo maiores Phrygiā ademerit: quā patri suo p̄xmius
 dati aduersus aristonicū auxiliū concesserāt: gentemque
 quā & pauo suo Mithridati seleuc; Callimach; i dotes
 dedisset. Quid cū Paflagonia se decedere iusserūt: nō al
 ter; illud gen; belli fuisse: quæ nō ui nō armis :sed ado
 ptione testamētī & regū domesticoz̄ iteritu hereditaria
 patri suo obuēisset: cū iter hāc decretoz̄ amaritudinem
 parēdo nō tamē eos mitigaret: quin acerbi; se i dies ge
 rant nō obtiuisse: quod eis a se n̄ p̄xbitū illis obsequis

non phrygias Paflagoniamq; dimissas: nō cappadocia fi-
lium eductum: quam iure gentiū uictor occupauerat.
Raptam tamē sibi esse uictoriam eius ab illis quorū nihil
est nisi bello quæsītū. nō regēs bithyniæ Creston: i quē
senatus arma decreuerat: a se i gratias illoꝝ occissus: ta-
mē nihilomīus imputari sibi: si q̄ Gordi⁹ aut Tigranes
faciat: libertates etiam in contumelias sui a senatu ultro
delatā cappadociæ q̄ reliqs gentib⁹ abstulerūt: deīde po-
pulo Cappadocū pro libertate oblata Gordiū reges oran-
tē ideo tanq̄ amic⁹ suus ēēt nō obtinuisse. Nicomedē præ-
cepto illoꝝ bellum sibi itulisse: q̄a iultus ierit Mithrida-
tes: ab ipsis uentū obuiā: & nūc eas secū bellādi cās illis
fore: q̄ nō impūe se Nicomedi lacerandū Saltatricis fi-
lio prabuērit. Quippe nō delicta regū illos sed vires ac
maiestatē īseq; neq; in se vno sed i aliis quoq; oībus hac
semp arte grassatos: sic & auū suū Farnacē p̄ cognitio-
nū arbitria succidaneū regi Pergamēo Eumeni datum
sic rursus Eumenē: cui⁹ classib⁹ pmū in Asia fuere trās-
uecti: cui⁹ exercitu magis q̄ suo & magnū Antiochū &
gallos i Asia & mox i Macedōia regē Persem domuerāt
& ipsi pro hoste habitū eiq; interdīctū Italia: & quod cum
ipō deforme sibi putauerāt: cū filio ei⁹ Aristōico bellus
gestisse. nulli⁹ apud eos maiora q̄ Massinissæ regis Nu-
midæq; haberi merita. Hic imputari victū Annibalē: hic
captū Syphacē: hic Carthages deletā. hic iter duos illos
africanos tertiū seruatorē urbis referri: tamē cū huius
nepote bellū modo in africa gestū adeo iexpiabile ut ne
victū q̄dem memoriæ patris donarēt qn carcerē ac triū-
phi spectaculū expiret. Hāc illos oībus regib⁹ legē odi-
oꝝ dixisse. silicet q̄a ipsi tales reges habuerūt quorū etiā
noībus erubescāt. aut pastores ab originum aut haruspī-
ces sabinorū. aut exules corynthioꝝ. aut seruos uernaq;

Tuscorum aut & quod honoratissimū nomen fuit inter
 hoc supbos: atq; vt ipsi ferūt cōditores suos lupæ hube
 rib⁹ alitos: sic oēm illum populū luporū aīmos habere ī
 explebiles sanguis atq; imperii diuitiarumq; auidos ac
 ieiunos Se autē seu nobilitate illis comparetur: clariorem
 illa colluue cōuenarū esse q; paternos maiores suos a Cy
 ro Darioq; cōditorib⁹ perfici regni maternos a magno
 Alexandro ac Nicanore Seleuco cōditoribus impii Ma
 cedōici referat: seu populis eorū cōferat suos: earū se gen
 tiū ēē: quæ nō modo romāo impio sit pares: sed macedo
 nico quoq; obstiterit. Nullā subiectarū sibi gētiū exptas
 pēgrīa impia: nullis vnq; nisi domesticis regib⁹ paruif
 se: Capadocias velīt an Paphlagoniā recēdere: rurs⁹ pō
 tū an bithyniā: itēq; Armēiam maiorē mioremq; quarū
 gētiū nullā neq; Alexāder ille q; totā pacauit Asiā: nec qf
 quā successorū ei⁹: aū posterorū attingisset. Scythias duos
 vnq; āte se nō pacare: s; tantū itrare ausos Dariū & Phi
 lippus: agrā ide fugā sibi expedisse: vnde ipse magnam
 ptem aduers⁹ romanos viriū h̄ret. mītoq; se timidi⁹ ac
 diffidēti⁹ bella pōtica īgressū: cū ipse rudis ac tyro esset
 Scythiæ præ arma virtutēq; animi: locorū quoq; solitu
 dinib⁹ vī frigoribus īstructe: p; quæ denūciaret īgens
 militiæ labor ac piculū: iter q̄s difficultates ne spes qdē
 præmit foret ex hoste vago: nec tātū pecūiæ sed etiam se
 dis īopiæ: nūc se diuersas belli cōditionē īgredi. Nā neq;
 cælo Asiæ ēē tēpanti⁹ aliud: nec solo fertili⁹: nec vrbiū
 mīstitudie amoeni⁹: magnāq; temporis ptē nō ut militi
 as s; ut festū diem acturos . bello dubiū facili magis an
 huberi si modo: aū p̄ximas regni attalici opes: aut uete
 res lydiæ ioniarūq; audierit: q̄s nō expugnatū eāt sed pos
 sessum: tantūq; auida Asia ut etiam uocibus uocet adeo
 illis odiū romanorū incussit rapacitas p̄consulū: exactio

publicanorū: calūniæ litiū. Sequant̃ se modo fortiter & colligāt: qd se duce possit efficere tantus exercit⁹: quem sine cuiusq̃ militū auxilio sua & uni⁹ opa uiderit Cap padociā cæso rege cepisse: q̃ solus mortaliū pontū oēs scythiamq; pacauit: quas nemo ante trāsire tuto atq; adire potuerit. Nanq; iusticiæ atq; liberalitatis suæ ne ipsos milites qui experiantur testes effugere & illa iudicia h̃re q̃ solus regū oīum nō patna solū uerū etiaz externa regna hæreditatibus propter munificentia acquisita possideat. colchos Paphlagoniā Bosphorū. Sic excitatis militibus post ānos. xxiii. sumpti regni i romana bella descendit. Atq; in ægypto mortuo rege Ptolemaeo ei qui Cyrenis regnabat Ptolemao: per legatos regnū & vxor Cleopatra regia soror ipsi⁹ defert̃. Lætus igit̃ hoc solo Ptolemaus: q̃ sic certamie fratnū regnū recepisset: q̃ subornari & a matre Cleopatra & fauore p̃ncipū fratris filiū cognouerat: cæterū ifestus omnib⁹ statim ubi Alexādriā ingressus est: fautores pueri trucidari iussit. ipsū quoq; die nuptiarū: q̃bus matrē eius i matrimōium recipiebat: iter apparat⁹ epularū & sollēnia. religiōum i cōplexu matris iterfecit. atq; ita thorū sororis caede filii ei⁹ cruētus ascēdit. Post quod nō mitior i populares: q̃ eū i regnuz vocauerāt fuit. Si qdem pegrinis militib⁹ licētia caedis data. oīa sanguie quottidiae manabāt: ipsamq; sororem filia ei⁹ virgīe per uim stuprata & i matrimōium adscita repudiat: q̃bus reb⁹ tritus populuf i diuersa labitur patriamq; metu mortis exul reliqt̃. Solus igit̃ i tanta vrbe cū suis relic̃t⁹ Ptolema⁹: cū regem se non hoinū sed uacuarū ædiū uideret: edictō pegrinos sollicitat. q̃b⁹ cōfluētib⁹ obuius legatis romanorū Scipiōi africāo & spurio mūnto & L. Metello: q̃ ad ispicienda sociorū regna uentebant: procedit: sed q̃ cruētus ciuib⁹ omnibus tam

ridiculus Romanis fuit. Erat enim & uultu deformis &
 statura breuis & sagia ventris non homini sed beluz si
 milis: quā foeditatē nimia subtilitas & plucida uestis au
 gebat .prsus q̄si astu īspicienda praberent: quae omni
 studio occultanda pudibūdo uiro erant. Post diceſſū dei
 de legatorū: quorū africanus dū aspicit urbem spectaculo
 Alexādrinis fuit Ptolemaeus iam etiā populo pegr̄io in
 uis? cū filio: quē ex sorore suscep̄at: & cū uxore matris
 pellice metu īlidiaz tacitus ī exilū p̄fiscit: contracto
 que mercenario exercitu bellū sorori parit ac patriae ī
 fert. Accersitū maximū deinde a cyrenis filiū ne eū Ale
 xandrinis contra se regem crearent: iterficit. Tūc popu
 lus statuas & imagies ei? detrahit. Quod factū studio
 sororis existimās: filiū quē ex ea suscep̄at: iterficit corp?
 que ī mēbra diuisū & ī cista impositū matri die natali e
 ius iter epulas afferri curat: Quae res nō regīz tantum
 verum etiā vniuersae ciuitati acerba & luctuosa fuit: tan
 tūq; m̄rorē festiuissimo cōuiuio intulit: vt regia oīs re
 pētino luctu icēderet. Verso igit studio p̄ncipū ab epu
 lis ī exeqas mēbra lacerata populo ostēdūt: & qd spera
 re de rege suo debeāt filii cade demōstrāt. Finito luctu
 orbitatis Cleopatra cū vrgeri se frat̄no bello videret: au
 xiliū a Demetrio petit Syriaz rege p̄ legatos eius: cuius
 ipsi variū & mēorabiles caūs fuere: namq; Demetri? vt
 supra dictū est: cū bellū parthis itulisset: & mltis cōgres
 sionib? victor fuisset: repēte circumuētus īsidūis amisso
 exercitu capit. Cui Arsacides p̄thorū rex magno & regio
 aio misso ī bithynia nō cultū tantū regiū pr̄stitit: sed
 & filiam in matrimōiū dedit. Regnūq; Syriaz: quod per
 absētiā ei? Trypho occupauerat: restitūz p̄mittit. Post
 hui? mortē des̄pato reditu nō ferēs captiuitates Deme
 tri? puatas & si opulentas uitam p̄tas? tacitus ī regnū

fugam meditāt. hortator illi ac comes Calimander ami-
c⁹ erat: q post captiuitatem ei⁹ a Syria p Arabiae deser-
ta ducib⁹ pecūia compatis parthico habitu babyloniam
puenerat. Sed fugientes Phrahates q Arfacidæ successe-
rat eqtum celeritate p compendiosos tramites occupatū
retrahit. Ut est deduct⁹ ad regē Calimandro qdes nō tā-
tū. uenia uez etiā præmius fidei datū. Demetrius autē &
grauiter castigatū ad coniugem in Hyrcaniam remittit
& arctioribus custodibus obseruari iubet. Interiecto de-
ide tēpore cū fidē illi etiā suscepti liberi facerēt: eodē ami-
co comita repetita fuga é: s; pari ifelicitate ppe fines re-
gni sui repræhendit: ac déuo pductus ad regē ut iuis⁹
a cōspectu sūouet. Tūc quoq; uxori & liberis donat⁹ in
hyrcaniā pœnalē sibi ciuitatem donatas remittit talisq;
aureis ad exprobrationē puerilis leuitatis donat. sed hāc
tā Parthorū mites i Demetriū clamētiā nō misericordia
gentis nec respectu cognationis faciebat: sed q; syriæ re-
gnū affectabant: vsuri Demetrio aduers⁹ Antiochū fra-
trē: put res vl temp⁹ vl fortūa belli exegisset. His audi-
tis Antioch⁹ occupandū bellū rat⁹ exercitū: quem mltis
finitimorū bellis idurauerat: aduers⁹ Parthos ducit: sed
luxuriæ nō mior apparat⁹ q militiæ fuit. Quippe. viii.
milia armatorū secuta sūt trecēta lixarū: ex qbus coquorū
pistorū scānicorūq; maior nūerus fuit argenti certe auriq;
tantū: vt etiam gregarii milites caligas auro fingerēt: p-
cul carētq; materiam: cui⁹ amore poplī ferro dimicāt: cu-
linarū quoq; argētea istrumta fuere prsus: qsi ad epulas
nō ad bella pgerent. Adueniēti Antiocho mlti oriētales
reges occurrere tradētes se regnaq; sua cū exercatione
supbia p tichæ: nec mora congressiōi fuit. Antioch⁹ tri-
b⁹ prælius uictor babyloniam cū occupasset: magn⁹ haberi
cœpit. Itaq; oibus ad eū deficientib⁹ poplis nihil parthif

relictū præt patrios fines fuit . Tūc frahates Demetriū
 in Syriam ad occupandū regnū cū pthico præsidiō mit
 tit ut eo pacto Antioch⁹ ad sua tuēda a pthia reuocaret
 Interim quonias viribus nō potat insidiis Antiochū vbi
 que tentabat: ppter mltitudinē hominū omnes exercitū
 suū Antiochus p ciuitates in hyberna diuisat : quæ res
 exitii causa fuit. Nas cū grauari se copiarus præbitione
 & iniuriis militū ciuitates viderent: ad pthos deficiūt: &
 die statuta omnes apud se diuisū exercitū p insidias ne
 inuicem ferre auxilia possēt agrediunt̃ . quæ cū nūciata
 Antiocho essent auxiliū pximis latur⁹ cū ea manu quæ
 secū hyemabat pgređit̃ . In itinere obuiū regē parthorū
 habuit: aduersus quos fortī q̃ exercitus ei⁹ dimicauit
 Ad postremū tñ cū uirtute hostes vicerent: metu suorū
 desert⁹ occidit̃ . cui frahates exeqas regio more fecit : si
 liamq; Demetrii: quā secum Antioch⁹ adduxerat captus
 amore virgīs vxorem duxit. Pœnitere deide dimissi De
 metrii cœpit: ad quē retrahēdū cū turmas eqtus festinā
 ter misisset: Demetriū hoc ipsū metuētem iam in regno
 missi inuenerūt: frustra q; oīa conati ad regem suum re
 uerſi sunt.

IVSTIMI HISTORICI LIBER .XXXVIII.

ANTIOCHO In parthia cū exercitu deleto
 frater ei⁹ Demetri⁹ obsidiōe pthorū libera
 t⁹ ac restitut⁹ i regnū: cū ois Syria i luctu
 ppter amissū exercitū ēēt q̃si parthica ipsi⁹
 ac fratris bella: qbus alter capt⁹ alē occisus erat: pspe
 re gessisset: ita ægypto bellū i ferre statuit: regnū ægypti
 Cleopatra socru ptiū auxiliū aduersus fratrem suū pollicē
 te. Sz dū aliēa affectat vt assolet fieri ppria p defectiōez

Syriam amisit. Siqdem Antiochenses p̄mi duce Triphone
execrantes supbias regis: quæ conuersatione p̄thicæ cru
delitatis intolerabilis facta erat: mox Apamēni cæteræq;
ciuitates exemplū secutæ p̄ absentias regis a Demetrio
defecere. Ptolemæus vero rex ægypti bello ab eodē peti
tus cū cognouisset Cleopatram sororē suaz opibus ægypti
naibus impositis ad filiam & Demetriū genex in Syri
am p̄fugisse: immittit iuuenem quēdam ægyptius Pro
tarchi negotiatoris filium: qui renum syriæ armis pete
ret. Et composita fabula q̄si p̄ adoptionē Antiochi regis
receptus in familiam regiam eēt: nec syriis quēlibet re
gē asp̄nantibus ne Demetrii pateretur supbiam: nomē
iuueni Alexāder imponit auxiliæq; ab ægypto ingentia
mittunt. Interea corp⁹ Antiochi interfecti a rege partho
rū i loculo argenteo in sepulcras in Syriam remissus perue
nit: quod cū igenti studio ciuitatū & regis Alexādr̄i ad
firmandā fabulæ fides excipit: quæ res illi magnū fauo
rem populariū cōciliauit: oibus nō fictas i eo sed veras
lachrymas existimatib⁹. demetri⁹ aut̄ victus: ab Alexan
dro cū vndiq; circūstantib⁹ malis p̄meret: ad postremū
etiā ab vxore filisq; deserit. Relictus igit̄ cū paucis seru
ulis cū Tyæ religione templi se defēsur⁹ petisset: nau
egrediens præfecti iussu interficit̄. Alter ex filiis Seleucus
quoniam sine matris auctoritate diadema sumpsisset ab
eadē interficit̄. Alter ex filiis cui p̄pter nasi magnitudi
nē cognomē gryphos fuit: rex a matre hæten⁹ cōstitui
tur: vt nom̄ regis penes filiū: vis aut̄ omnis imp̄i penes
matrē esset. Sed Alexāder occupato syriæ regno tumēs
ex successu regis spernere ias etiā ipsus Ptolemæū: a quo
fuerat in regno ornatus: supba insolentia cœpit. Itaq;
Ptolemæus reconciliata sororis gratia destruere Alexan
dri regnū: quod odio Demetrii viribus suis acquisierat

110

summis operibus instituit. Mittit ergo in græciâ grypho auxilia & filias Gryphinas Grypho nupturâ: ut populos in auxiliū nepotis nō societate tantus belli uez etiam affinitate sua sollicitaret: nec res frustra fuit. Nā cū omnes Gryphus instructus ægyptiis uiribus uiderēt: paulatim ab Alexandro deficere cœpere. Fit deinde iter eos præliuz: quo uictus Alexander Antiochias profugit. Ibi iops pecunie cum stipēdia militibus deessent: in tēplo Iouis solidum ex auro uictoriae signum tolli iubet: facietis iocis sacrilegiū circūscribēs. Nā uictoriā cōmodatas sibi a Ioue ēē dicebat. Interiectis deinde diebus cū ipsius Iouis aureū simulacrum infiniti ponderis tacite euelli iussisset: de prænsusq; in sacrilegio cōcursu multitudinis in fugā eēt uersus magna ui tēpestatis oppressus ac desertus a suis a latronibus capīt: pductusq; ad Gryphū iterficiē. Gryphus porro recuperato patrio regno externisq; piculis liberatus insidiis matris appetit: quæ cū cupiditate dominationis p̄ditto marito Demetrio & altero filio interfecto huius quoque uictoria inferiorē dignitatē suā factas doleret uenētū ab exercitatioe ueneni poculū obtulit. Sed Gryphus prædictis atē iam insidius ueluti pietate cū matre certaret: bibere ipsā iubet: abnuētū instat. Postremū prælato indice eam arguit: solā defensionē sceleris superesse affirmās si bibat: quod filio obtulit. Sic uicta regina scelere in se uerso ueneno: quod alii parauerat extinguit. Parta igitur regni securitate Gryphus octo annis quætem & ipse habuit: & regno suo præstitit. Natū deinde illi est æmulus regni frater ipsius cyricænus eadē matre genitus: sed ex Antiocho patre susceptus: quē cū ueneno tolerare uolluisset: ut matius cū eodem armis de regno contēderet: excitauit. Inter has regni syrie parricidiales discordias moritū rex ægypti Ptolemæus regno ægypti uxori & alii filio: quem illa legisset relicto

uidelicet quasi getior ægypti status quam syriæ regnum esset: cuius mater alio ex filio electo alteræ hostis esset habitura. Igitur cum pronior in minore filium esset a populo compellitur maior eligere: cui prius quam regnum daretur uxorem ademit: compulsumque repudiare carissimam sibi sororem Cleopatram minorem sororem Seleucem ducere iubet: non matris iter filias iudicio cum alii maritus eriperet: alteri daret. Cleopatra uero non tam a uiro repudiata quam a matre diuortio uiri dimissa Cyricæno in syria nubuit: eique ne nomen uxoris afferret exercitum Cypri sollicitatum uelut dotalē ad maritum deducit. Par igitur uiribus ias factis Cyricæno prælium committit: ac uictus in fugam conuertitur Antiochiamque uenit. Tunc Antiochias Gryphus in qua erat Cyricæni uxor Cleopatra obsidere coepit: qua capta Gryphina uxor Gryphi nihil antiquius quam sororem Cleopatras requiri iussit: non ut captiue opem ferret sed ne effugere captiuitatis mala possent: quæ sui æmulatione in hoc potissimum regnum iuaserit: hostique sororis nubendo. hostes se eius effecerit: tum peregrinos exercitus in certamina fratrum adductos: cum repudiatas a fratre contra matris uoluntatem extra ægyptum nuptiam accusat. contra gryphus orare ne tam foedum facinus facere cogatur a nullo unquam maioris suorum in tot domestica bella tot externa post uictorias in foeminas scæuitum: quæ se ipse & piculis bellorum & scæuitæ uictorum eximat. in hac uero præter communi bellantium nefas accedere necessitudinem sanguinis. Quippe ipsius quæ tantum cruente scæuitat sororem equidem germanam esse suam uero consobrinas liberorum deinde communem materas. His tot necessitatibus sanguis adicit superstitiones templi: quo abdita profugerit: tantoque religiosius colendos deos sibi quo magis his propitiis ac fauentibus uicisset: tunc neque occisa illa se uirum quem quam Cyricæno dempturæ nec seruaturæ reddita. Sed quanto

111

Gryphus abnuit tãto soror muliebrĩ p̄t̄iacia accēdit̄ ra
ta nō misericordiz hęc uerba s̄ amoris ēē. Itaq; uocatis
ipsa militib⁹ mittit q; sororē confoderēt: q; ut ī templū ī
trauerūt cū euellere eam nō possent manus amplexātes
deę simulacrum p̄aciderūt . Tūc Cleopatra execratiōe
p̄ricidaz mūd̄ata uolatis numib⁹ ī uitiōem sui decedit
Nec m̄ito post repetita p̄alii cōgressiōe victor Cyricōe
n⁹ uxorē Gryphi gryphinas quę paulo ante sororē iter
fecerat: capit: eius q; supplicio uxor̄is māib⁹ pentauit .
At ī ægypto cleopatra cū grauaret̄ socio regni filio pro
lemæo populū ī eū icitat : abductaq; ea Seleuce uxorē eo
īdigni⁹: quod ex Seleuce iam duos filios habebat: ex ula
re cogit: Accersito m̄iori filio alexād̄ro & rege ī locū fr̄is
cōstituto nec filium regno expulisse contenta bello cypri
exulātes p̄sequitur . Vnde pulso īt̄fic̄it̄ ducē exercit⁹ sui:
q; uiuū eū e manib⁹ emisisset : q̄q̄ Ptolemæ⁹ uerecūdia
mat̄ni belli nō uirib⁹ m̄ior ab īt̄ula recessiss̄t̄. Igit̄ Ale
xander tr̄itus hęc m̄ris crudelitate: & ipse eā reliq; p̄icu
loso regno securā: ac tutam uitam añponēs. cleopatra ve
ro timēs ne maior filius Ptolemæ⁹ ab Cyricōeno ad recu
pandū ægyptū auxiliis iuuaret̄ : īgēt̄ia Grypho auxilia
& Seleucē uxorē nupt̄am hosti p̄oris mariti mittit : Ale
xandrumq; filiū p̄ legatos ī regnū reuocat: cui cū occul
tis īfidiis exitū machinarē occupata ab eodē īterfic̄it̄ :
spiritumq; non fato s̄ p̄ricidio dedit. digna p̄sus hac
mortis īfamia: quæ etiam matrem toro expulit: & duas
filias uiduas alt̄no frat̄rū matrimōio fecit. & filio alt̄i in
exiliū act̄o bellū ītulit. alt̄i erepto regno exitiū p̄ insidi
as machiata est . S̄ nec Alexād̄ro cædes tam nefanda in
ulta fuit. Nas ubi p̄mus comptū est p̄ scel⁹ filii mat̄res
lnt̄fectam cōcursu popl̄i ī exilius agit̄ . Reuocatoq; Pto
lemæo in regnū redditur ; q; neq; cū mat̄re bellū gerere

voluisset: nec a fratre armis repetere: quod p̄or possedis-
set. Dum hæc agunt̄ frat̄ ei⁹ ex pellice suscept⁹: cui pa-
ter Cyrenarū regnū testamēto reliquerat hærede poplō
romano instituto decessit. Iam eis fortuna Romana por-
rigere se ad orientalia regna non cōtēta italix t̄minis cœ-
pat. Itaq; & ea pars lybiæ puincia facta est. postea creta
ciciliaq; piratico bello p̄domit̄a in formam puinciae re-
digunt̄. Quo pacto & Syriæ & ægypti regna vicinitate
romana arc̄tata: quæ incrementa de finitimis bellis quære-
re solebāt: adempto vagādī arbitrio vires suas ī p̄nicem
suas cōuertunt̄: adeo vt assiduis prælus cōsumpti ī con-
temptū finitimorū uenerit: prædæq; arabū genti ībelli
ātea fuerit: quorū rex Herotim⁹ fiducia sexcētorū quos
filiorū ex pellicib⁹ suscep̄at diuisis exercitib⁹ nunc ægy-
ptū nūc Syriam īfestabat: magnumq; nomē arabū uiri-
b⁹ finitimorū exanguibus fecerat.

IVSTINI HISTORICI LIBER .XL.

MVTVIS Frat̄orū odis: & mox filiorū inimici-
cus parentis succedētib⁹: cū īexpiabili bel-
lo & reges & regnū syriæ consumptus esset
ad ext̄na poplūs auxilia cōcurrit: p̄griosq;
sibi reges circūspicere cœpit. Itaq; cuz pars Mithridatē
ponticus: pars Ptolemæū ab ægypto arcessendū cēseret
occurreretq; & Mithridates implicitus bello Romāo eēt
Ptolemæus quoq; gestis syriæ sup̄fuisset: oēs ī Tigranē
reges armenix consenserūt: īstructū præter domesticas
vires p̄thica societare & Mithridatis affinitate. igit̄ ac-
citus ī regnū syriæ p̄. xviii. ānos tranquillissimo regno po-
titus ē: neque bello aliū laceſſere: neq; laceſſit⁹ īferre alii
bellū necesse habuit. Sed sicut ab hostibus tuta syria fuit

ita iramotu uastata est: quo .clxx. hominū milia & multae urbes perierūt. Quod prodigius mutationē reꝝ portēdere haruspices responderūt. Igit̃ Tigrane a Lucullo uictō rex syriæ Antioch⁹ Cyricoeni fili⁹ ab eodem Lucullo appellat̃. sed quod Lucull⁹ dederat: postea ademit Pompei⁹: q̃ poscenti regnuz respondit: ne uolenti q̃des syriæ nedū recusanti datuz se reges: qui .xviii. ānos: q̃bus Tigranes syriaz tenuit: i āgulo ceciliae latuerit. Victo autē eodem Tigrane a Romanis alieni opis praemia postulet. Igitur ut habētū regnum nō ademerit: ita quo cesserit tigrani nō daturū: quod tueri nesciat ne rursus syriam iudaeoz & arabū latrociniis infestam reddat. Atq; ita syriam i puiciæ formas redigit. paulatimq; oriens Romāorū discordia cōsanguineoz regū fact⁹ est.

IVSTINI HISTORICI LIBER .XLI.

PARTHI Penes quos uelut diuisione orbis cū Romāis facta nūc orientis imperius est: scythaz exules fuerūt. Hoc etiā ipsoꝝ uocabulo manifestat̃. Nā scythico sermone p̃thi exules dicuntur. Hi & assyrioz & medoz tēporib⁹ iter orientales populos obscurissimi fuere. Postea quoq; cū imperiū oriētis a medis ad p̃sas translātū est: ueluti uulg⁹ sine noie p̃zda uictoz fuere. Postremo macedonib⁹ triumphato oriente seruerūt: ut cui⁹ miꝝ uideat̃: ad tantam eos felicitatem p̃ uirtutem p̃uectos: ut impent gentib⁹ sub q̃rum iperio ueluti seruile uulg⁹ fuere. A romanis quoq; trinis bellis p̃ maximos duces florentissimis tēporib⁹ la cessit soli ex oibus gentib⁹ nō solū pares: ueꝝ etiam uictores fuere. q̃q̃ plus gloriæ sit iter assyria & medica p̃sicaq; mēorata oliz regna & opulentissimū mille urbium

baetrianū imperium emergere potuisse quā longīqua bella
vicisse. Præterea cū grauib⁹ scythis & vicinalibus bellis
assiduis uexati uariisq; periculorū certamibus vrgeren
tur: hi domesticis seditiōib⁹ scythia pulsi solitudines iter
hyrcaniā & dahas & areos & spartanos & maianos fur
tis occupauere fines. Deinde postea nō intercedētib⁹ p̄
mo finitimis: postea etiaz phibentib⁹ in tantū ptulere:
vt nō imensa tantū ias ac profunda caporū: verus etiam
prærupta colliū montiumq; ardua occupauerūt. Ex quo
fit ut parthiæ plæraq; finiū aut æst⁹ aū frigoris magni
tudo possideat: quippe cū montes nix & campos aest⁹ i
festet. Administratio gētis post defectiones Macedonici
imperii sub regib⁹ fuit. Proxim⁹ maiestati regū populo
rū ordo est: ex hoc duces in bello: ex hoc rectores in pa
ce habent. Sermo inter scythicū medum medi⁹ & utri⁹
que mixtus: uestis olim sui moris: posteaq; accessere opes
ut medis: plucida ac fluida. armorū patrius ac scythius
mos. Exercitū nō ut aliæ gētes liberorū sed maiores par
tē seruorū hēnt. Quorū vulg⁹ nulli māmittēdi potesta
te p̄missa ac per hoc oibus suis nascētib⁹ i dies crescit.
hos pari cura ac liberos suos hēnt: & eqtare & sagittare
magna idustria docēt. Locupletissim⁹ vt quisq; est: ita
plures i bello eqtes regi suo præbet. eniq; antioio bellū
parthis iferēti cū. L. milia eqtū occurrerēt soli. dccc. libe
ri fuere. Cōmin⁹ i acia præliari nesciūt. obsessasq; expu
gnare vrbes. pugnāt aut p̄currētib⁹ eqs aū terga dan
tib⁹. sæpe etiaz fugā simulant: vt icautiores aduers⁹ vul
nera ifequentēs habeāt. signū his i prælio non tuba sed
tympano dat: nec pugnare diu possūt. Caeterū itolerādi
forēt si q̄nt⁹ his impetus est: vis tanta & pseuerātia eēt
Plaerūq; i ipso ardore certamīs prælia deferūt: ac paulo
post pugnam ex fuga repetūt. & cum maxime vicisse te

putes tūc tibi discrimen subeūdū sit . Mūimentum ipsiſ
 eqſq; loricae plumatae ſūt: quae utrūq; toto corpore te
 gūt . Auri argētiq; null⁹ niſi i armis vſus . Vxores dul
 cedie variae libidis ſinguli plures habēt: nec vlla delicta
 adulteris graui⁹ uīdicāt . Qu im ob rem foeminis nō cō
 uiuia tantū viroz; vex; etiam conſpectū iterdicūt . Carne
 nō niſi venatib⁹ quaſita veſcunt . Eqſ omni tempore ve
 ctant: illis bella : illis cōuiuia : illis publica ac pūata offi
 cia obeūt . ſup illos ire conſiſtere mercari colloq; hoc de
 niq; diſcrimē inter ſeruos liberosq; eſſe : q; ſerui pedib⁹
 liberi nō niſi eqſ incedūt . Sepultura uulgo aū auū aū
 canū laniat⁹ eſt . Nuda Demū oſſa tra obruūtur . In ſu
 peritionib⁹ ad curam deoz; praecipua omnibus uenera
 tio eſt . Ingēia gēu tumida ſeditioſa fraudulēta procacia
 qppe violentiā uiris manſuetudinē mulierib⁹ aſſignant
 Semp aut i externos aū i domeſticos mor⁹ inq; eti: natā
 taciti: ad faciendū q̄ ad dicendū p nptiores . Proinde ſe
 cūda aduerſaq; ſilētio tegūt . Principib⁹ metu nō pūdo
 re parēt . in libidinem pīcti: in cibū parci: fides dictis p
 milisq; nulla: niſi q̄ten⁹ expedit . Poſt mortē Alexādi
 magni cū iter ſucceſſores ei⁹ oriētis regna diuiderent
 nullo macedonū dignāte pthoz; impiū Satagēori exter
 no ſocio tradit . Hi poſtea ſeduſtis macedōib⁹ i bellū ci
 uile cū cāteris ſupioris aſiæ poplis Eūenem ſecuti ſūt :
 quo victo ad Antigonū trāſtere . Poſt hūc a Nicāore ſele
 uco ac mox ab ātiocho & ſucceſſorib⁹ ei⁹ poſſeſſi: a cui⁹
 p nepote ſeleuco p̄muſ defecere . Primo pūico bello lucio
 māilio piſone Attilio regulo cōſulibus huius defectiōis
 impūitatem illis duoz; fratrū regū Seleuci & Antiochi
 diſcordia dedit q̄ dū ſibi in uicem eripere regnum volūt
 perſeq; defectores omiſerūt . Eodē tempore etiaz Theodo
 t⁹ mille vrbiū Baſtrantioz; praefect⁹ defecit : regemque

se appellari iussit: quod exemplū secuti toti⁹ orientis pr
pli a macedoibus defecere. Erat eo tempore Arsaces uio
licut icertæ origis: ita virtutis expertæ. Hic solitus latro
ciniis & rapto uiuere: accepta opinioe Seleucū a gallis ī
asia victū solut⁹ regis metu cū prædonū manu parthos
īgressus præfectū eorū Mandragorā oppressit: sublatoq;
eo imperiū gentis inuasit. Non magno deinde post tem
pore Hyrcaniorū quoq; regnū occupauit: atq; ita duarū
ciuitatū impio prædit⁹ gradem exercitū parat metu se
leuci & Theodoti Bactriarū regis. S3 Cito morte Theo
doti metu liberat: cū filio ei⁹ & ipso theodoto fœdus ac
paces fecit. nec mltō post cū Seleuco rege ad defectores
psequēdos veniēte congressus victor fuit: quē dies p̄thi
exide sollēnem velut initiū libertatis obseruant. Reuoca
to deīde Seleuco nouis motib⁹ ī Asiam dato laxamento
regnū p̄thicū format: militē legit: castella mūt. ciuitates
firmat: vrbem quoq; nomie claram ī monte thaborteno
cōdit: cui⁹ loci ea cōdicio est: vt neq; mūtū⁹ q̄c̄q̄ ēē neq;
amoenū possit. Ita eis & præruptis rupib⁹ ūdiq; cingit
ut tutela loci nullis defensorib⁹ egeat: & soli circūiacētis
tanta hubertas est: ut p̄prius opibus expleat. 133 fontiu
ac siluarū ea copia est: ut & aq̄rū abūdantia irriget: &
uenationū uoluptatibus exornet. sic Arsaces quæsito si
ml cōstituoq; regno nō min⁹ memorabilis p̄this: q̄ per
siciis Cyr⁹: macedoib⁹ Alexander: Romanis: Romul⁹ ma
tā senectute decedit: cuius mēoria hūc honores parthi
tribuerūt ut oēs exide reges suos Arsaces noīe nūcupet.
Huius fili⁹ & successor regni Arsaces & ipse noīe aduer
sus Antiochū seleuci filiū .C. milib⁹ peditū & .xx. mili
b⁹ eqtū instruct⁹ mira virtute pugnavit: ad Postremū ī
societate ei⁹ assūptus est. Tertius p̄this rex Pampacius
fuit: sed & ipse Arsaces dictus, nam sicut supra dictū est

114
oēs reges suos hoc noīe sicuti romāi cæsares augustosq;
cognominauerūt. Hic actis in regno. xii. annis decessit
relictis duobus filiis Mithridate & Pharnace: quorū ma
ior Pharnaces meræ gentis hæres regni mardos ualidā
gētem bello domuit: nec mŕto post decessit: mŕtis filiis re
lictis. q̄bus præteritis fratri potissimum Mithridati insi
gnis uirtutis uiro reliquit imperiū : plus regio q̄ patrio
deberi nomini rat⁹ potiusq; patriæ q̄ liberis consulēdū
Eodē ferme tempore sicut in p̄this Mithridates ita ī Ba
ctris Eucratides magni uterq; uiri regna ineūt. Sed par
thorū fortūa felicior ad sumū hoc duce imperii fastigiū
eos p̄duxit. Bactriāi autē p̄ varia bella iactati nō regnuz
tantū uerū etiā libertatē amiserūt. siq̄dem sogdianorū &
Dranganitanorū indorūq; bellis fatigati ad postremū ab
iualidiorib⁹ p̄this uelut exāgues oppressi sunt. Mŕta ta
mé Eucratides bella magna uirtute gessit: q̄bus attritus
cū obsidionē demetrii regis idorū patet cū. ccc. militib⁹
.lx. milia hostiū assiduis eruptionib⁹ uicit. Quīto itaq;
mēse liberat⁹ idiaz ī potestates redegit. Vnde cū se reci
pet a filio: quez sociū regni fecerat: ī itiere iterfecit: qui
nō dissimulato pricidio uelut hostē nō patrē iterfecisset:
& p̄ sanguīes ei⁹ currū egit: & corp⁹ abiici īsepŕtus ius
sit. dū hæc apud bactros gerunt. iteri inē p̄thos & medos
bellū oriē: cū vari⁹ utriusq; poplī cas⁹ fuisset ad postre
mū uictoria penes p̄thos fuit. his uirib⁹ auctus Mithri
dates mediæ bachasū ī regno præponit : ipse ī hyrcaniā
p̄ficiscit. Vnde reuers⁹ bellū cuz Elimeorū rege gessit:
quo uicto hāc quoq; gentē regno adiecit: īperiumq; par
thorū a mōte caucaso mŕtis poplīs ī dicionem redactis us
que ad flumē Eufratē ptulit. Atq; ita aduersa ualitudie
arrep⁹ nō mior Arface p̄pauo gloriosa senectute decessit

POST NECEM Mithridatis parthorus re-
 gis Phraates filius rex constituit: q̄ cū iſer-
 re bellū ī ultionem tētati ab Antiocho p̄thi-
 ci regni ſyriæ ſtatuiſſet: ſcytharū motib⁹ ad
 ſua defendēda reuocat. namq; ſcithæ ī auxilium partho-
 rū aduerſus Antiochū ſyriæ regē mercede ſollicitati cū
 cōfecto iā bello ſupueniſſent ī calūnia tardi⁹ lati auxilii
 mercede fraudarent̄ dolētes tantū iis itieris fruſtra mē-
 ſum: cū v̄l ſtipediū p̄ vexatiōe vel aliū hoſtem dari ſibi
 poſcerēt ſup̄bo reſpoſo offenſi fines. Parthorum vaſtare
 cœperūt. Igit̄ Phraates cuz aduerſ⁹ ſcythas p̄ficiſceret̄
 ad tutelam regni reliq; Hymurū quēdam pueritiæ ſibi
 flore cōciliatū : q; tyrānica crudelitate oblit⁹ & vitæ præ-
 teritæ & vicarii officii Babylōios m̄ſasq; alias ciuitates
 importūz vexauit. Ipſe aut̄ Phraates exercitū græcorū
 quē bello atiochi captū crudelit̄ ſupbeq; tractauerat : in
 belluz ſecū ducit: immemor p̄ſus: q; hoſtiles eorū aios
 nec captiuitas miuerat : & inſup iniuriarū idignitas exa-
 cerbauerat. Itaq; cū iclīatas p̄thorū acies vidiſſent: arma
 ad hoſtes trāſtulerūt: & diu cupitā captiuitatis vltiōem
 exercit⁹ p̄thici & ipſius Phraatis regis cruenta cæde exe-
 cuti ſunt. In hui⁹ locū Arthabanus patruus ei⁹ rex ſub-
 ſtituit: ſcythæ aut̄ contenti victoriā depop̄lata p̄thia in
 patrias reuertunt̄. Sed Arthaban⁹ bello colchatariis il-
 lato in brachio vulnerat⁹ ſtatim decedit. Huic Mithrida-
 tes fili⁹ ſuccedit: cui res geſtæ magnū cognomen dede-
 re. Quippe claritatē parentū æmulatiōe virtutis accēs⁹
 animi magnitudie ſup̄gredit̄. M̄ſa igit̄ bella cū finiti-
 mis magna virtute geſſit: m̄ſosq; pop̄los p̄thico regno
 addidit. Sed & cū ſcythis p̄ſpere aliquotiens dimicauit

115
ultorq; iniuriæ pentum fuit: ad postremū Artoadisti ar
meniorū regi bellum itulit. Sed quoniā ad armenias trá
fitus facin⁹ origo eius paulo altius repetenda est. Neq;
enim silentio prætiti tantum regnuz fas est: cuz fies ei⁹
post pthiam omnium regnorū magnitudinem supent. Si
quidem armenia a Cappadocia usq; undecies centena mi
lia ad mare caspium patet: s; i latitudie milia passuus se
ptīgēta porrigit. Condita est autem ab armenio Iasō: s
Thessali comite: quē cū perdere ppter isignē piculosas
que regno suo virtutē Pelias rex cupet: denūciata mili
tia i colchos eū abire iubet: pellem ꝑ arietis mēorables
gētib⁹ reportare: sperās iteritum viri aut ex piclo tas lō
ge nauigatiōs aut ex bello tas pfundæ barbariæ. Igit̃ ia
son diuulgata opinione tā gloriosæ expeditiōis cū ad eū
certatis picipes iuuetutis toti⁹ ferme orbis cōcurrerēt
exercitū fortissimorū virorū: q argonautæ cognominati
sūt compauit. quē cū magnis reb⁹ gestis icolumē redu
xisset: rursus a peliæ filii thessalia pulsus magna vi cū
īgenti mltitudie: quæ ad famā virtutis ei⁹ ex oibus gen
tib⁹ quotidie cōfluebat comite medea vxore: quā repu
diatā miseratiōe exili rursus recepat: & Medo pūigno
ab ægæo rege atheniēsū genito colchos repetiuit: socerū
que etiā regno pulsū restituit. Magna deinde bella cū si
numis gessit: captasq; ciuitates ptim regno soceri ad a
bolédas iupioris militiæ iniuriam: q̄ filias ei⁹ Medeā ab
duxerat & filiū ægæi ægialū itefecerat: adiūxit: ptis po
plos: quos secū adduxerat assignauit. Prim⁹ humanorū
post herculē & libere: q reges oriētis fuisse tradūnt: eas
cæli plagā domuisse dicit: poplis qbusdas phrygium &
Ansi stratū aurigas castoris & pollucis duces assignauit
cū albanis fœd⁹ pcussit qui herculem ex italia ab Alba
no monte cū geryone exticō armēta ei⁹ p italiā duceret

secuti dicuntur : quiq; memores italicæ originis exerci-
 tum .Cn. Pompei bello Mithridatico fratres salutauere
 Itaq; Iasoni totus ferme oriens ut conditori diuinos ho-
 nores templaq; cōstituit: quæ Parméion dux Alexandri
 magni post mltos ános dirui iussit : ne cuiusq; nomen in
 oriéte venerabil⁹ q̄ Alexádrí esset .Post mortez Iasonis
 Medus æmul⁹ virtutis eius í honoré matris medias vr-
 bé cōdidit: regnumq; & noie suoz medoz cōstituit: sub
 cui⁹ maiestate oriétus postea impiū fuit. Albáis vicinæ
 ámaxões sūt: q̄rum regíam Thalestré cōcubitū Alexan-
 dri petisse mlti auctores p̄didere .Arméi⁹ q̄ 10q; & ipse
 Thessal⁹ vnus de numero ducū Iasonis recollecta mlti-
 tudíe: quæ amisso Iasone rege passim vagabat̄: Arméias
 cōdidit: a cui⁹ montibus tigris flui⁹ modicis p̄mo ícre-
 méus nascit̄. Intiecto deide aliq̄nto spacio sub trās mer-
 git̄: atq; ita post .xxv. milia passuū grāde iam flumē í re-
 gióe Sophóe emergit: ac sic in paludes Eufratis recipit̄
 Igit̄ Mithridates rex p̄thoz post bellū arméiæ p̄pter cru-
 delitatē a senatu p̄thico bello pellit̄. Frat̄ ei⁹ Horodes cū
 regno vacans occupass̄ & Babyloniá: quo mithridates cō-
 fugerat diu obsedit: & fame coactos in deditiōez oppida-
 nos cōpellit. Mithridates aut̄ fiducia cognatiōis vltro se
 í potestatē Horodis tradit .S; horodes pl̄s hostem q̄ fra-
 trē cogitās í cōspectu suo trucidari eū iussit: & post hæc
 bella cū romáis gessit : Crassumq; impatorē cum filio &
 omni exercitu Romáo deleuit .Hui⁹ filius Pacor⁹ mis-
 sus ad p̄sequēdas Romani belli reliq;as magnis reb⁹ in
 syria gestis í p̄thias patri suscept⁹ reuocat̄: quo absente
 exercit⁹ p̄thoz relictus in syria a cassio quæst̄ore crassi
 cū oibus ducib⁹ trucidat̄. His itaq; gestis non magno
 post tempore romáis int̄ casarē Pompeumq; ciuile be-
 lū orit̄: í quo p̄thi Pópeianarū partiū fuere : & propte

Anno vrbis 699.
 Ante era' xpi. 53.

amicitiā cū Pompeio bello Mithridatico iūctas & ppter
 Crassi necē: cui⁹ filiū ī ptib⁹ cæsaris esse audierāt: quez
 vltiores patris victore cæsare futurū nō dubitabāt. itaq;
 victis ptibus pompeiat̄s & Cassio & Bruto auxilia aduer
 sus augustū & Antoniū misere. Et post belli finē rursū
 Pacoro duce cū labiēo inita societate syriā & asiā uastaue
 re. Castraq; Vétidii : q post Cassiū absēte Pacoro exerci
 tū pthicū fuderat magna mole aggrediunt̄. sed ille simu
 lato timore diu se cōtiuit: & isultare pthos aliq̄ntis p pas
 sus est. Ad postremū ī securos lxtosq; partes legionū e
 misit: q̄rum impētu fusi pthi in diuersa abiere. Pacorus
 cū fugiētes suos abduxisse secū legiones Romanas puta
 ret: castra Vétidu veluti sine defensorib⁹ aggredit̄. Tūc
 Ventid⁹ reliq̄ parte legionū emissa vniuersas parthoz;
 manū cū rege ipso pacoro interfecit: nec vllō bello pthi
 vnq̄ mai⁹ vulnus acceperūt. Hęc cū nūciata in parthia
 essent Horodes pater Pacori : q paulo ante vastatas syri
 as occupatā Asias a pthis audierat: victoremq; Pacorus
 Romanoꝝ gloriabat̄: repēte filiū morte & exercit⁹ clade
 audita ex dolore ad furorē vertit̄. Mltis dieb⁹ n̄ alloqui
 quenq̄: non cibū sumere: nō vocē mittere : ita vt mutus
 fact⁹ videret̄. Post mltos deide dies ubi dolor vocem la
 xauerat: nihil aliud q̄ pacoz; vocabat. Pacor⁹ illi videt̄
 Pacor⁹ audiri uidebat̄ : cū illo loqui: cū illo cōsistere. in
 terdū q̄si amissum flebiliter dolebat. Post longū deinde
 luctū alia sollicitudo miserandum senes iuadit: quez ex
 numero. xxx. filioꝝ ī locum Pacoro regē cōstituat. Mltæ
 pellices: ex qbus generata tanta iuuentus erat : pro suis
 quoq; quazq; sollicitæ animū senis obsidebant. Sz factū
 parthiæ fecit: ī qua iam q̄si sollēne est reges p̄cidas ha
 beri: ut sceleratissimis omniū & ip̄e Phraates noīe statu
 eret̄. Itaq; statim q̄si nollet mori patrē iterfecit: fratres

quoq; .xxx. trucidat: sed nec in filiis cessant pricidia. Nas
cū ifestos sibi optimates ppter assidua scelera uideret: ne
esset: q noīari rex posset adultū filiū iterfici iubet. Huic
Antoni⁹ propter auxiliū aduers⁹ se & cæsarem latū bel
lū cū sedicim ualidissimis legtonib⁹ itulit: sed grauiter
multis praliis uexat⁹ a pthia refugit. qua uictoria isolé
tior Phraates redditus cū mīta crudeliter consuleret: in
exilium a populo suo pellit̃. Itaq; cū magno tempore fi
nitimas ciuitates & ad postremū scythias p̃cib⁹ fatigaf
set: scythaz maxio auxilio in regnū restituit. Hoc absen
te regē p̃thi Tyridates quēdā constituerāt: q audito scy
tharum aduentu magna amicorum manu ad cæsarem
in hispāia bellū tūc temporis gerentes pfugit: obsidē cæ
sari minimū filiū Phraatis ferens: quez negligēt⁹ custo
ditum rapuerat. Quo cognito Phraates legatos statim
ad Cæsare mittit: seruū suū Tyridatē & filiū remitti sibi
postulat. Cæsar & legatiōe Phraatis audita & Tyridatis
postulatis cognitis (Nā & ipse restitui in regnū desidera
bat iuris Romanorū futuram Parthiā affirmās si ei⁹ re
gnū mūeris eorū fuisset) neq; Tyridatē dediturū se Par
this dixit: neq; aduers⁹ p̃thos Tyridati auxilia daturū: ne
tamē a Cæsare nihil p oīa obtentū uideret̃: & Phraati fi
liū sine p̃cio remisit: & Tyridati quoad manere apud Ro
māos uellet: opulētuz sumptū præberi iussit. post hæc fi
nito hispano bello: cū in syriā ad componēdū orientis sta
tū peruenisset: metū Phraati iniūxit: ne bellū Parthiæ
uellet iferre. Itaq; tota p̃thia captiui ex cassiano siue An
tōi exercitu reollecti signaq; euz his militaria augusto
remissa. Sed & filii nepotesq; Phraatis obsides Augusto
dati: plusq; Cæsar magnitudine nominis sui fecit q̃ ar
mis alius Imperator facere potuisset.

*Anno urbi 734.
Ante dno xxi. 20.*

IVSTINI HISTORICI LIBER .XLIII.

PARTHICIS Orientalibusq; ac totius pro
 pmodū orbis reb⁹ expeditis ad initia roma
 ne vrbis Trog⁹ velut post longam pegrina
 tionem domus reuertit̃:igrati ciuis officiū
 existimans si cū oīum gentiū res gestas lustrauerit de so
 la tantū patria taceat. Breuit̃ igit̃ initia romani imp̃ii p
 strigit:vt nec modū ppositi opis excedat:nec vtiq; origi
 nē vrbis:quæ est caput toti⁹ orbis silētio prætermittat.
 Italiæ cultores p̃mi aborigēes fuere:quorū rex Saturn⁹
 tantæ iustitiæ fuisse dicit̃:vt neq; seruerit sub illo quisq;
 neq; quicq; puatæ rei habuerit :sed oīa cōmunia & idiui
 sa oibus fuerit:veluti vnū cūctis patrimoniuz esset. Ob
 cui⁹ exempli memoriaz cautū est:vt sat̃nalib⁹ exæquato
 omniū iure passim ī cōiuiis serui cū domīs recumbant
 Itaq; italia regis noiē sat̃nia appellata est & mōs quem
 inhabitabat Saturn⁹: in quo nūc veluti a ioue pulso sedi
 b⁹ suis saturno capitolū est. Post hūc tertio loco regna
 se Faunū ferūt:sub quo Euāder ab Archadiæ vrbe pallā
 teo ī Italiaz cū mediocri turba populariū venit:cui Fau
 n⁹ & agros & mōtes:quē ille postea pallatinū appellauit
 benigne assignauit .In hui⁹ radicib⁹ templū lycæo quē
 græci pana romani lupcū appellāt cōstituit .ipsuz dei si
 m̃sacrū nudū capria pelle amictū ē :quo habitu nūc Ro
 mæ lupcalib⁹ decurrit̃ .Faūo fuit uxor noiē Fatua:quæ
 assidua diuio spiritu ĩpleta uelut per furorē futā præmo
 nebat:ūde adhuc q̃ ĩspirari solēt fatuari dicunt̃ . ex filia
 Faūi & Hercule q̃ eodem tempore extincto Geryōe armē
 ta uictoriæ præmia p̃ Italiām ducebat stupro cōcept⁹ la
 tin⁹ procreat̃ : quo tenēte regnū Aeneas ab illio Troia a
 graecis expugnata ī italiā uēit :statimq; praelio except⁹

Ante aera xpi. anno 1244.

Ante aera xpi. 1239.

Ante aera xpi. 1184.

cum ī aciē exercitū eduxisset: & ad colloquū uocat⁹ tā tam admirationem sui latino praeuit: ut in societatem regni recipē: & lauīna ī matrimoniū data ei gener al cisceret. Post hāc commune utriusq; bellū aduersus tur nū rutilorū regem propter fraudatas Lauīnā nuptias fuit: ī quo & Turn⁹ & latinus interierūt. Igit⁹: cū aeneas iure victoriā utroq; poplō potiret: urbē ex noīe vxoris Lauīnā cōdidit: Bellū deīde aduersus Mezentīū regem ethruscorū gessit: ī quo cū ipse occidisset: ī locū ei⁹ Asca ni⁹ fili⁹ successit: q; Lauīnio relicto longas albam condi dit: quā trecētis ānis caput regni fuit. Post mltos deīde urbis huius reges ad postremū Numitor & Amulus re gno potiti sūt. Sed Amul⁹ cū in ætatem potiorē Numito rez oppressisset filias ei⁹ Rheas ī ppetuam virgītatem neq; videx regni sexus virilis ex genere Numitoris ori ret demersit: addita iniuriā specie honoris: vt n̄ damna ta sed sacerdos electa videret. Igit⁹ clausa ī luco martis sacro duos pueros icertū stupro an ex marte conceptos enixa est: quo cognito Amuli⁹ mltiplicato metu pro euē tu duorū pueros exponi iubet: & puellas vinculis onerat ex quorū iniuriā decessit. Sed fortuna origini Romanæ pspiciēs pueros lupæ alēdos obtulit: quā amissis catulis distēta hubera exinanire cupiēs nutricē se ifantib⁹ prae buit: cū sꝑi⁹ ad paruulos veluti ad catulos reuerteret rem Faustul⁹ pastor ai aduertit: subtractosq; ferae inter greges pecorū agresti vita nutriuit. martios pueros fuisse siue q; ī luco martis enixi sūt: siue q; a lupa: quae ī tutela matris est nutriti veluti manifestis argūentis creditū ē Nomina pueris: alteri Remo: alteri Romulo fuere. adūl tis iter pastores de virtute quotidiana certamina & vi res & pernītatem auxere. Igit⁹ cū latrōes a rapīa peco rū industriae frequēterq; sūmouerēt: Rem⁹ ab usdem

latrōibus capus:& veluti ipse esset:quod in aliis prohibe
 bāt:regi offert: crimini dat̄ q̄si greges Nūitoris ifesta
 re solit⁹ esset. Tūc a rege ī ultionē Numitori tradit̄. Sz
 numitor adolescētia iuuenis p̄mot⁹ & ī suspiciōnē exposi
 ti nepotis adductus cū eū nūc liniametorū filiaē similitu
 do nūc xtas expositionis tēporib⁹ cōgruēs anxīū teneret
 repēte faustul⁹ cū Romulo supuēt :a quo origie cogni
 ta pueroꝝ facta cōspiratiōe & adolescētes ī vltiones mat̄
 nax necis & Numitor in vindictam capti regni armant̄
 Occiso Amulio regnū Numitori restituit̄ :& ibi urbs ro
 mana ab adolescētib⁹ condit̄. Tūc & senat⁹ centū senio
 rū:q̄ patres dicti sūt. constituit̄ :tūc & uicinis cōnubia pa
 storū dedignātib⁹ uirgīes sabiaē rapiunt̄ :finitimisq; po
 plis armis subiectis p̄mū Italiaē mox orbis impiū quāsi
 tū. Per ea adhuc tempora reges hastas p̄ diadēmate ha
 bebāt q̄s grāci sceptrā dixere. Nā & ab origie res. p̄ di
 is immortalib⁹ ueteres hastas coluere :ob cui⁹ religio
 nis mēorias adhuc deoꝝ simulacris hastā addunt̄. tēpo
 ribus Tarq̄ni regis ex Asia Phocensiū iuuet̄ hostio thy
 beris iuecta amicitiam cū Romāis iūxit. inde in ultimos
 galliaē sinus nauib⁹ p̄fecta Massiliam iter ligures & fe
 ras gētes galloꝝ cōdidit:magnasq; res siue dū armis se
 aduersus gallicā feritates tuent̄ :siue dū ultro laceffūt :
 a q̄bus fuerāt ante laceffiti gesserūt .Nanq; Phocenses
 ex ignauitate ac maciaē trā coacti studiosi⁹ mare q̄ trās
 exercuerūt:piscādo mercādo plārūq; etiaz latrocinio ma
 ris quod illis tēporib⁹ gloria habebat :uitas tolerabant
 Itaq; ī ultimā oceāi oram p̄cedere ausi in signū gallicū
 hostio Rhodāi amnis deuenerē:cuius loci amoenitate ca
 pti reuerfi domū referētes quā uiderāt plures sollicita
 uere. duces classi furi⁹ & Peran⁹ fuere. Itaq; ad regē Se
 goregioꝝ Senanū nomine ī cui⁹ finibus urbes condere

Anno ante cr̄i. 8. 754.

gestiebāt amicitias petentes conueuiūt. Forte eo die rex occupat⁹ ī apparatus nuptiarū Gyptis filiae erat: quam more gentis electo iter ep̄las genero nuptum tradere illic parabat. Itaq; cū ad nuptias iuitati oēs processissent: rogant⁹ & graeci hospites ad conuiuiū. Introducta deinde virgo cū iuberet⁹ a patre aquam porrigere ei: quē virū eligeret: tūc omissis oib⁹ ad graecos cōuersa aq̄m Perāo porrigit: q̄ fact⁹ ex hospite gener locū condendæ urbis a focero accepit. Cōdita igit⁹ Massilia est prope ostia rhodāi amnis ī remoto sinu veluti ī angulo maris. Sed ligures icremētis urbis iuidētes graecos assiduis bellis fatigabāt. Qui picula ppulsando ī tantū enituerūt: vt uictis hostib⁹ ī captinis agris mltas colonias cōstituerent. Ab his igit⁹ galli & vsū vitæ cultoris deposita mansuefacta barbaria: & agrorū cult⁹ & vrbes mœnib⁹ cingere didicerūt. Tūc & legibus nō armis uiuere: tūc & vitē putare tūc oliuā serere consueuerunt. Adeoq; & magn⁹ & hoibus & reb⁹ impositus est nitor: vt nō graecia ī galliā emigrasse: s; gallia ī graeciā trāslata uideret⁹. Mortuo rege Senano Segoregiorū: a quo loc⁹ accept⁹ condendæ urbis fuerat: cū regno fili⁹ eius successisset cōmanus affirmate reglō quodam q̄ndoq; massilias exitio finitimis poplis futam opprimēdamq; & ipso ortu ne mox ualidior ipsus obrueret: subnectit & illā fabulā: canē aliq̄ndo partu grauidā locū a pastore p̄cario petisse: ī quo peret quo obtēto iterato petisse: ut sibi educare ī eodē loco catulos liceret: ad postremū adultis catulis fultā domestico praesidio pprietatē loci sibi uēdicasse. Nō aliter Massiliēs q̄ nūc inqlini: uideant⁹ q̄ndoq; domios regionū futos. his icitat⁹ rex isidias Massiliēsibus extruit. Ita sollēni floraliorū die mltos fortes ac strēuos uiros hospitii iure misit ī urbes p̄res sirpis latētes frōdibusq; sup tectos iduci ueh

cū iubet: & ip̄e cū exercitu ī proximis montib⁹ delitescit
 ut cū nocte prædictis aptæ portæ forēt tempestiue ad īsi
 dias adessēt urbemq; somno ac uīo sepultas armati iua
 derēt. Sed has īsidias mulier quædam regis cognata p
 didit: quæ adultari cū græco adolescēte solita in amplexu
 iuuenis miserata formam ei⁹ īsidias apuit periculusq;
 declinare iubz. Ille rez statim ad magistrat⁹ defert: atq;
 ita patefactis īsidiis ligures cōpræhēdunt: latentescq; de
 sirpis p̄trahunt: qbus oībus interfectis īsidianti regi ī
 sidia tendunt. Cæsa sūt cū ipso rege hostius .vii. milia.
 Exide Massilienses festis dieb⁹ portas claudere. vigilias
 agere: stationes ī muris obseruare: p̄grios recognosce
 re: curas habere: ac veluti bellū habeant: sic vrbes pacis
 tēporib⁹ custodire: adeo illic bene īstituta nō tēporū ne
 cessitate s; recte faciēdi cōsuetudie seruant. Post hæc il
 lis magna cū ligurib⁹ magna cū gallis fuere bella: quæ
 res & vrbis gloriā auxit: & virtutē græcorū multiplicata
 victoria celebres iter finitimos reddidit. Carthagiensiu
 quoq; exercit⁹ cū bellū captis piscatorū nauib⁹ ortuz eēt
 sæpe fuderūt: pacemq; victis dederūt cū hispanis amici
 cia iūxerunt: cū Romāis p̄pe ab initio conditæ vrbis fœ
 d⁹ summa fide custodierūt: auxiliisq; ī oībus bellis in
 dustriæ socios iuuerūt: quæ res illis & uiriū fiducias au
 xit: & pacē ab hostib⁹ præstitit: Cū igit̄ massilia fama re
 rū gestarū & abūdantia opuz & uiriū gloria virēte flore
 ret: repēte finitimi poplī ad nomen Massiliēsiū delendū
 ueluti ad commune extiguendū icendū cōcurrūt. Dux
 cōsensu omniū Caramād⁹ regul⁹ eligit: q cum magno
 exercitu lectissimorū uiroz vrbe hostiū obsideret. p̄ qui
 etez specie Trouæ mulieris: quæ se deam dicebat: exterr
 it⁹ ultro pacē cū massiliensib⁹ fecit: petitoq; vt itrare ur
 bē & deos eoz adorare liceret cū ī arces Mieruæ uēiss&

conspetto in porticib⁹ simulacro dex quas per qetes uiderat: repēte exclamat: illā esse quae se nocte exterruisset illamque recedere ab obsidione iussisse: gratulatus que Massiliensibus: q^o ai aduerteret eos ad curā deor^{um} immortaliū priere torq^{ue} aurea donata dea ī ppetuum amiciciam cū massiliensibus iunxit. Parta pace & securitate fū data reuertētes a delphis Massiliensiuū legati: quo missi mūera apollini tulerāt: audiuerāt vrbē romanas a gallis captam icensamq^{ue}: quā rez nunciatā domi publico fūere Massiliēses psecuti sūt: aurumq^{ue} & argētū publicū & p^{ri}uatū contulerūt ad explendum pondus gallis : a quibus redemptā pacē cognouerāt . Ob quod meritū & immūtas illis decreta: & loc^o spectaclo^{rum} ī senatu dat^o: & foed^o æquo iure pcussū. In postremo libro Trog^{us} maiores suos a vofcis originē ducere: auū suū Trogū Pompeium fertoriano bello ciuitatē Cn .Pompio percepisse dicit: patruū mithridatico bello turmas equitū sub eodē Pompeio duxisse: patrē quoq^{ue} sub Caio Cæsare militasse : sepulcrumq^{ue} & legationū simul & anuli curam habuisse:

IVSTINI HISTORICI LIBER .XLIIII.

HISPANIA Sicuti europæ terminos claudit : ita & hui⁹ operis finis futā est. hāc ueteres ab hybero amne primū hyberiam postea ab hispalo hispaniā cognominauerūt. Hæc iter africanam & galliā posita oceani freto et pyræis montib⁹ claudit^r. sicut mior vtraq^{ue} terra ita vtraq^{ue} fertilior . Nā neq^{ue} ut africa uolēto sole torretur: neq^{ue} vt gallia assiduis uentis fatigat^r . Sed media iter utranq^{ue} hinc tempato calore ide felicib⁹ & tēpestiuis imbrib⁹ in oīa frugū genera foecūda est: adeo ut nō ipsis tantū icolis uerū etiaz

Italiae vrbiq; romanæ cunctar; reruz abundantia suffici
 at. Hic eis nō frumenti tantū copia magna est uerū eti
 am uini mellis oleiq;:Nec ferri solū materia præcipua:
 sed & equor; pernices greges. Nec sūma tantū terræ la
 udāda bōa. ueq; et abstrusor; metalor; felices diuitiæ. lā
 lini spartiq; uis ingēs. minui certe nulla feracior terra. in
 hac cursus amniū: nō torrētes rapidiq; ut noceant: sed le
 nes & uineis cāpisq; irrigui ē uariisq; oceani afatim pi
 scosi. plariq; etiaz diuites auro quod ī paludibus uehūt
 vno tantū pyrrenæi mōtis dorso adhæret galliæ: reliqs
 p̄tibus vndiq; ī orbē mari cigit. Forma p̄pe q̄drata: ni
 si q̄ arctantib; freti littorib; ī Pyrenæū cogit. Porro py
 renæi mōtis spacium sexcēta milia passuū efficit. Salubri
 tas cæli p̄ omnes hyspaniam æqualisq; aeris spirit; nul
 la paludiū graui nebula īficiť. Huc accedūt & marinae
 auræ vndiq; aduersus assidui flat;. q̄bus oēm puinciā
 penetrātib; euentilato terrestei spiritu præcipua oibus
 sanitas reddit. Corpora hoīnū ad iediaz laboremq;: ani
 mi ad mortē pati. dura oibus & stricta psimonia: bellū
 q̄ ociū malūt. si extrane; deest: domi hostes quaerunt.
 sæpe tormētis p̄ silentio rerū creditar; in mortui: adeo il
 lis fortior tacitnitatis cura q̄ uitæ. celebrat eadem etiaz
 bello pūico serui illi; patientia: q̄ vltro dominū inter tor
 mēta risu exultauit: serenaq; laticia crudelitatē torquen
 tiū uicit. uelocitas genti pernix: inq;es aīus plurimis: mi
 litares eq;: & arma sāguine ipsor; cariora. Nullus nisi fe
 stis dieb; epular; apparat;: aq̄ calida lauari post secūdū
 bellū punicū a romāis didicere. In tāta sæculorum serie
 null; illis dux magn; præter Viriatū fuit: qui ānos de
 cē romanos varia uictoria fatigauit. adeo feris p̄piora q̄
 hoibus īgenia sunt: quē ipsuz n̄ iudicio popli electū: sed
 vt cauēdi scientem declinādorūmq; periculorū peritum

Ab anno vrbi 604.
 Ante curā xpi. 150.

secuti sūt. Cuius ea virt⁹ cōtīentiaq; fuit: vt euz consula
res exercitus frequēter vicerit: tantis reb⁹ gestis nō ar
morū: nō uestis cultuz: nō deniq; victuz mutauerit: sed
in eo habitu quo primum bellare cōepit: perseuerauerit
ut quis gregari⁹ miles ipso imperatore etiam opulētior
videret̃. In lusitanis iuxta fluuiū tagū eq̃s vento conci
pe multi auctores pdiderunt. quæ fabulæ ex equarū fœ
cūditate & gregū mstitudīe natæ sunt: q̃ tanti in gallitia
ac lusitania tā p̃ncies visunt̃: vt non immerito ipso uē
to concepti videant̃. Gallici aut̃ græcas sibi origīes asse
rūt. Sigdez post finem troiani belli teucrū morte Atacis
fratris iussum patri Telamōi cū nō recipet̃ ī regnū Cy
prū concessisse: atq; ibi urbē nomine antiquæ patriæ Sa
lamina cōdidisse: Inde accepta opiniōe patnæ mortis pa
trias repetisse. Sed cū ab Eurice Aiadis filio accessu p̃hi
beret̃: hispāiæ littorib⁹ appulsus loca: vbi nūc ē Carta
go noua occupasse: īde gallitiā trāsisse: positiq; sedibus
genti nomē dedisse. Gallitiæ aut̃ portio Amphilocī dicun
tur. Regio cū aeris & plumbi huberima: tū minio q̃ eti
as vicio flumini nomē dedit. auro quoq; ditissima adeo
vt etiaz aratro frequēter glebas aureas excidāt. in hui⁹
gētis finibus sacer mons est: quē ferro violari nefas ha
bet̃: Sed si q̃ndo fulgure terra p̃scissa est quæ in his lo
cis assidua res est detectū aurū velut dei mun⁹ colligere
pmittit̃ fœmie res domesticas agrorumq; cultās admi
nistrāt. ipsi armis & rapinis seruiūt: præcipua his q̃dez
ferri maīa: sed aqua ipso ferro violentior. Quippe tēpe
ramēto ei⁹ ferrū acri⁹ reddit̃: nec vllū apud eos tælum
probat̃: quod nō aut birbili fluuiū aū calybe tīgāt. Vn
de etiā calybes fluuii hui⁹ finitimi appellati: ferroq; cae
teris præstare dicunt̃. Salt⁹ uero tarchesiorūq; ī q̃bus ti
tanās bellū aduersus deos gessisse p̃dit̃: icoluere curetes

Anno ante avā xj. 1184.

quorū rex vetustissim⁹ gargaris mellis colligēdi usus pri-
 m⁹ iuenit. Huic cū ex filia stupro nepos prouenisset pu-
 dore flagitii uaris generib⁹ extigui paruulū uoluit. sed
 per oēs casus fortūa q̄das seruat⁹ : ad postremum ad re-
 gnū tot piculorū miseratiōe peruenit . Primū omniū cū
 eū exponi iussisset & post dies ad corp⁹ expositi reqren-
 dū misisset: iuētus est uario ferarū lacte nutritus. Deide
 relatū domū tramite angusto : per quē armēta comeare
 consueuerant : proici iubet crudelis prors⁹ q̄ proclāri
 nepotē q̄ simplici morte iterfici maluit . Ibi quoq; cū in-
 violat⁹ esset : nec alimētis egeret canib⁹ primo ieiuniis
 & multorū dieꝝ abstīentia cruciatus mox etiā suibus obui-
 ci iubet . Itaq; cū nō solū nō nocerent: veꝝ etiā q̄rūdam
 huberib⁹ aleret: ad vltimū ī oceanū abuci iussit: Tū pla-
 ne māifesto quodā numie iter furētes æstus ac recipro-
 cates vndas velut naue nō fluctu ueberet : leni salo ī lit-
 tore exponitur: nec multo post cerua affuit: quæ hubera
 puulo offerret. Inde deniq; cōuersatione nutricis eximia
 puero p̄nicitas fuit: iterq; ceruorū greges diu mōtes salt⁹
 quæ haud īferior velocitate peragrauit. Ad postremum
 laqueo captus regi dat⁹ dono est. Tūc & liniamētoruz si-
 militudinem & notis corporis: quæ inustæ puulo fuerāt
 n̄xpos agnit⁹: Admiratiōe deide tot casuū periculorum
 que ab eodē successor regni destināt . Nomen illi impo-
 situm Habidis: qui vt regnū accepit tantæ magnitudis
 fuit: vt non frustra deorū maiestate periculis ereptus vi-
 deret . Quippe Barbarū populū legibus iūxit: & boues p̄-
 mo aratro domari frumētaq; sulco serere docuit: & ex a-
 gresti cibo meliorib⁹ vesci odio eorū quæ ipse passus fue-
 rat hoies cœgit. Hui⁹ casus fabulosi viderentur: nisi &
 Romanorum conditores lupa nutrici & Cyrus rex Per-
 sarū cane alitus proderet . Ab hoc & ministeria seruilia

populo interdicta: & plebs in septem vrbes diuisa. Mortuo
abide regnum per multa secula a successoribus eius retentum
est. In alia parte hispaniae & quae ex iberis constat: regnum
penes Geryonem fuit. In hac pabuli tanta laetitia est: ut ni
si abstinentia interpellata sagina fuerit: pecora rumpantur
Inde denique Armenta geryonis: quae illis temporibus solae
opes habebantur. tantae famae fuere: ut Herculem & Asia
praede magnitudinis illexerit. Porro Geryonem ipsum non
triplicis naturae ut fabulis proditum fuisse ferunt: sed tres
fratres tantae concordiae extitisse: ut uno animo omnes re
gi uiderentur: nec bellum Herculi sua sponte intulisse: sed
cum armenta sua rapit uideret: amissa bello repetisse: post
regna deinde hispaniae primi Carthaginienses imperium pro
uinciae occupauere. Nam cum Gaditani a tyro unde &
Carthaginiensium origo est sacra Herculis per quietem
iussi in Hispaniam transtulissent: urbemque ibi condidissent
inuidentibus incrementis nouae urbis finitimis hispaniae
populis ac propterea Gaditanos bello lacestantibus auxilium
consanguineis Carthaginienses miserunt: ibi felici ex
peditione & Gaditanos ab iniuria uindicauerunt: & maio
res partem prouinciae imperio suo adicerunt. Postea quoque
hortantibus primae expeditionis auspiciis Hamilcharem im
peratorem cum magna manu ad occupandam prouincias
miserunt: qui magnis rebus gestis dum fortunam inconsul
tus sequitur in insidias deductus occiditur. In huius locum
gener ipsius Hasdrubal mittitur: qui & ipse a seruo hispa
ni cuiusdam ulciscens domini iniustam necem interfectus est
Maior utroque Annibal imperator Hamilcharis filius suc
cedit. Siquidem res gestas utriusque supgressus uniuersam
hispaniam domuit. Inde Romanis illato bello Italia
per annos sexdecim uariis cladibus fatigauit. Cum interea
Romani missis in hispaniam Scipionibus primo poenos

Anno ante aerae xj. 237.

Anno ante aerae xj. 220.

prouincia expulerunt. Postea cum ipsis hispanis graua
bella gesserunt: nec prius perdomitæ puincix iugū his
paniæ accipere potuerūt: q̄ Cæsar Augustus perdomito *Annus Urbis 693.*
orbe uictoria ad eos arma transtulit: populūq; barba *Ante arē Xpi. 61.*
rum ac ferum legibus ad cultiorē uitæ usum traductus
in formam prouinciæ redegit.

FINIS

Historias veteres peregrinaq; gesta reuoluo
Iustinus. lege me. sum trogus ipse breuis.
Quem manus Antoni Zarotho sanguine creti
Impressit sollers: insubribusq; dedit.

Iustini Historici Clarissimi i Trogi Pompeii Historias
Liber. XLiiii. Feliciter Explicit.

.M,CCCCLXXIIII. Idibus Iuniis.

*Omnia rava glaciunt, magis Sic liber ego glaciunt.
Axiior in alenim; curio jacta probat.*

capitulum in ...

...

1488 13 ...

...

Uma

267

